

БЪЛГАРСКИ ЦЕНТЪР
ЗА НЕСТОПАНСКО
ПРАВО

Ролята на сдруженията на магистратите за формиране на правна култура и защита на уязвимите групи

МЕЖДУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЯ

Сборник с материали

София, 27 септември 2024

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Цел на конференцията	3
2. Програма	4
3. Партньори и организатори на конференцията	6
4. Говорители.....	7
5. Модератори.....	12
6. Презентации и изказвания.....	13

ЦЕЛ НА КОНФЕРЕНЦИЯТА

Article I. Международната конференция „Ролята на сдруженията на магистратите за формиране на правна култура и защита на уязвимите групи“ има за цел да събере и представи примери и добри практики за ролята на сдруженията на магистрати за формиране на правна култура, гаранции за участие на хора в уязвимо положение в съдебните процеси, възможности за сътрудничество в рамките на съдебния процес с професионалисти от други сфери, за да се осигури ефективна защита на правата на човека.

Този международен форум ще предостави възможност на професионалистите в съдебната система да обменят опит и мнения относно засилването на защитата на уязвимите групи и повишаването на правната им култура. Конференцията ще продължи да развива международната мрежа и отношенията между магистрати и други професионалисти и по този начин ще подкрепи съвместните усилия и инициативи.

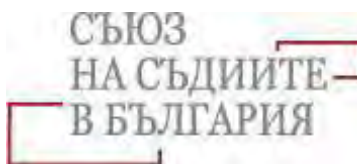
ПРОГРАМА

ПЕТЪК, 27 СЕПТЕМВРИ 2024

9.00 – 9.30	Регистрация
ОТКРИВАНЕ И ПРИВЕТСТВИЯ	
9.30 – 9.45	Татяна Жилова – председател на Управителния съвет на Съюза на съдиите в България Галина Захарова – председател на Върховен касационен съд Мариаросариа Джулиелми – президент на МЕДЕЛ
РОЛЯТА НА СДРУЖЕНИЯТА НА МАГИСТРАТИТЕ ЗА ФОРМИРАНЕ НА ПРАВНАТА КУЛТУРА	
9.45 – 11.30	Модератор: Нели Куцкова, бивш председател на Управителния съвет на Съюза на съдиите в България, бивш председател на Окръжен съд – София и член на Висшия съдебен съвет <ul style="list-style-type: none">• Татяна Жилова – дейностите на Съюза на съдиите в България по проект „Върховенството на правото през литература и философия“• Моника Фраковияк, съдия в Окръжен съд Познан, член на борда на МЕДЕЛ – дейността на Юстиция за утвърждаването на ценностите на върховенството на правото в полското общество• Адриен Лакзо, съдия в Регионалния съд на Будапеща – опитът на Рес Юдиката – Унгария в изграждането на мостове между съдебната власт и обществото• Александър Арабаджиев, председател на Първи състав на Съда на Европейския съюз /онлайн/ – Ролята на професионалните организации на съдии в производствата пред Съда на ЕС Дискусия
11.30 – 12.00	КАФЕ ПАУЗА
ЗАЩИТА НА ЖЕРТВИТЕ ОТ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ И ОТ ДРУГИ ФОРМИ НА НАРУШАВАНЕ НА ОСНОВНИ ПРАВА	
12.00 – 13.30	Модератор: Мария Дончева, заместник – председател на Софийския районен съд

	<ul style="list-style-type: none"> • Фабрицио Феличе, съдия в Наказателния съд на Милано /онлайн/ – Защита на жертвите от престъпления и на уязвимите групи в системата на наказателното правосъдие на Италия • Йонко Грозев, съдия в Европейския съд по правата на човека /2015 – 2024 г./ – Практика на ЕСПЧ по дела за нарушаване на правата на жертвите от домашно насилие • Галя Вълкова, съдия в Софийски градски съд – Проблеми на българското право при защитата на жертви от домашно насилие • Хулио Хуан Мартинез Захонеро, съдия в съда по разследвания Хихон – Системата в Испания за защита на жертвите на насилие, основано на пола - чака потвърждение <p>Дискусия</p>
13.30 – 14.30	ОБЯД
РАВЕН ДОСТЪП И УЧАСТИЕ НА ХОРА С УВРЕЖДАНЯ В СЪДЕБЕН ПРОЦЕС	
14.30 – 16.15	<p>Модератор: Владислава Цариградска, съдия в Окръжен съд – Плевен</p> <ul style="list-style-type: none"> • Проф. Андреа Берзланович – Медицинския университет на Виена, Австрия – Формите на насилие по отношение на хора, нуждаещи се от грижа и хора с увреждания, които не са наказуеми от закона, но които представляват значителни нарушения на личните права на засегнатите • Алексе Клерх – президент на съда в Пирна, Германия – Правни гаранции за защитата на хора с психични увреждания и тяхното практическо приложение в Германия • Александра Невес - помощник на главния прокурор в Апелативния съд на Евора, Португалия - Правна рамка за уязвимите лица в Португалия • Мирослава Тодорова – съдия в Софийски градски съд – Усилията на съдийската общност в България за промяна на уредбата, свързана с правата на хората с психични заболявания • Д-р Владимир Сотиров – Необходимата реформа в областта на психичната грижа в България • Проф. Петер Гравер, Университет на Осло, Норвегия /онлайн/ - Положителни и отрицателни примери от историята за защитата на уязвимите групи от съдии <p>Дискусия</p>
16.15 – 16.30	Закриване
17.00 – 19.30	КОКТЕЙЛ

ПАРТНЬОРИ И ОРГАНИЗАТОРИ НА КОНФЕРЕНЦИЯТА

Съюзът на съдиите в България е независима, доброволна, професионална организация, обединяваща съдиите в България и съдействаща за защита на техните професионални, интелектуални, социални и материални интереси, за укрепване на престижа на съдилищата в България. Съюзът е регистриран през 1997 г. като юридическо лице с нестопанска цел за осъществяване на дейност в обществена полза.

Българският център за нестопанско право (БЦНП) е създаден през юли 2001 г. като фондация за осъществяване на дейност в обществена полза. Мисията на организацията е да подпомага изработването и прилагането на закони и политики, насочени към развитието на гражданското общество, гражданското участие и доброто управление в България. БЦНП е местен партньор на Международния център за нестопанско право (ICNL) и Европейския център за нестопанско право (ECNL). Мисията на БЦНП е да предоставя правна подкрепа за развитието на гражданското общество в България. БЦНП разпростира дейността си на територията на цялата страна, като предоставя експертна помощ и правна помощ на неправителствени организации, местни власти и институции.

MEDEL /Magistrats européens pour la démocratie et les libertés/ е международна асоциация, създадена през 1987 г., в която членуват асоциации на съдии и прокурори от Германия, Белгия, Кипър, Испания, Франция, Гърция, Италия, Полша, Португалия, Чехия, Румъния, Сърбия, Турция, Молдова, Унгария и България.

ГОВОРИТЕЛИ

ТАТЯНА ЖИЛОВА

Съдия Татяна Жилова е хоноруван преподавател по Право на интелектуалната собственост в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, където завършва специалностите „Българска филология“ (1991 г.) и „Право“ (1997 г.).

Придобива магистърска степен по Право на Европейския съюз (2009 г.), и образователна степен „доктор по Право на интелектуалната собственост“ (2020 г.).

От 2007 г. е съдия в Административен съд София-град.

МОНИКА ФРАКОВЯК

Моника Фраковяк е съдия в Районния съд в гр. Познан, Полша. Член на най-голямото сдружение на съдии в Полша – „Юстиция“ (Iustitia) и вице-президент на сдружение „Европейски магистрати за демокрация и свободи (Magistrats Européens pour la Démocratie et les Libertés – MEDEL).

Д-р АДРИЕН ЛАКЗО

От 2001 г. е наказателен съдия, а от 2008 г. - съдия в наказателното отделение на Градския съд в Будапеща, като през 2021 г. е назначена за ръководител на камара.

Получава квалификация като съветник по организираната престъпност от Факултета по правоприлагане на Националния университет за публични услуги и магистърска степен по право от Факултета по право и политически науки на РРКЕ по киберпрестъпност, корупция и пране на пари.

Тя е редовен преподавател в Будапещенския университет. Участва като лектор в курсове за професионално обучение в рамките на съдебната система и редовно провежда процедури за оценяване на съдии. Автор е на няколко изследвания по теми, свързани с наказателното право и върховенството на закона.

Владее свободно английски и немски език и има средни познания по италиански и френски език.

АЛЕКСАНДЪР АРАБАДЖИЕВ

Александър Арабаджиев завършва право в Софийския университет „Свети Климент Охридски“, България, през 1972 г. През 1975 г. е назначен за съдия в Благоевградския районен съд, България, и изпълнява тази длъжност до 1983 г., когато постъпва на работа в Благоевградския окръжен съд, България, където заема длъжността до 1986 г. След това работи във Върховния съд на България между 1986 и 1991 г. и в Конституционния съд от 1991 до 2000 г. От 1997 г. до 1999 г. е член на Европейската комисия по правата на човека. Между 2001 и 2006 г. е член на българския парламент и наблюдател в Европейския парламент от август 2005 г. до декември 2006 г. На 12 януари 2007 г. г-н Арабаджиев е назначен за съдия в Съда на Европейския съюз и оттогава изпълнява тази длъжност. Избран за председател на състав от своите колеги, той заема тази длъжност в Съда от 9 октомври 2018 г. Председател на Българска асоциация за Европейско право. Удостоен е с орден „Стара планина“ първа степен (указ на президента на Република България от 18 декември 2009 г.).

ФАБРИЦИО ФИЛИЧЕ

Фабрицио Филиче, понастоящем съдия в наказателния съд на Милано, досъдебно отделение, има специфичен професионален опит в областта на насилието, основано на пола, и домашното и сексуалното насилие, по които е автор и на научни публикации, например „Насилие, основано на пола“ (Милано, изд. Giuffrè, 2019 г.), както и на различни статии в различни правни списания, например „Questione giustizia“ и „Giudice donna“.

ЙОНКО ГРОЗЕВ

Съдия Грозев приключи своя 9-годишен мандат в Европейския съд по правата на човека през април 2024 г. (13.04.2015 г. – 12.04.2024 г.).

Завършва право в Юридически факултет на Софийски университет през 1991 г. и се вписва в Софийска адвокатска колегия като адвокат през 1993 г. Участва в процеса по разработване и прилагане на програма за обучение на български съдии по прилагането на Европейската конвенция за правата на човека, Съвет на Европа (1991-2001 г.). Има магистърска степен по право от Харвардско училище по право, Кеймбридж, Масачузетс, 1995 г.

Член-учредител е на Български хелзински комитет (1992-2013 г.), на Център за либерални стратегии (1993-2013 г.) и на Фондация „Достъп до информация“ (1996 – 2002 г.). Бил е член е на Правния консултативен комитет на Европейския център за правата на ромите (1998-2010 г.), на Управителния съвет на Центъра за развитие на медиите (2000-2003 г.), на Управителния съвет, Институт „Отворено общество“ (2001-2004 г.), на Управителния съвет на Центъра за защита на правата на хората с умствени увреждания, Будапеща, (2002-2006 г.), председател на управителния съвет и член-учредител на Риск Монитор (2009-2015 г.), член на Управителния съвет на Български адвокати за правата на човека (2009-2013 г.) и на Управителния съвет на Инициатива за правосъдие на Отворено общество, Ню Йорк (2011-2015 г.).

Бил е ръководител на работна група със задача да изготви стратегия за институционална реформа, насочена към подобряване на изпълнението на решенията на Европейския съд по правата на човека, Министерство на правосъдието на България (2007-2008 г.), и член на работната група за изготвяне на първия закон за правната помощ, 2009 г.

ГАЛЯ ВЪЛКОВА

Галя Вълкова е съдия в Софийски градски съд. Преминала е обучения по медиация и преговори и препраща първите съдебни спорове в областта на родителските конфликти за решаването им чрез медиация към Центъра за спогодби и медиация (ЦСМ) към Софийски районен и Софийски градски съд. Преминала е стаж в Регистратурата на Европейския съд по правата на човека, Страсбург. От 2014 г. съдия Вълкова сътрудничи на Общество „Правосъдие и помирение“. Водила е редица обучения по препращане към медиация.

Университетски проф. д-р АНДРЕА БЕРЗЛАНОВИЧ

От 34 години работи като съдебен патолог в Центъра по съдебна медицина към Медицинския университет във Виена, където от 2010 г. е ръководител на звеното по съдебна геронтология, а от 2022 г. - заместник-ръководител на института. Ръководи и една от шестте регионални експертни комисии на Австрийския съвет на омбудсмана (АОВ). АОВ заедно с комисиите наблюдава институциите, в които има или може да има лишаване от или ограничаване на личната свобода, като например в затворите или старческите домове. Инспекцията обхваща също така институции и програми за хора с увреждания. Основната цел е да се разпознаят и отстранят рисковите фактори за нарушения на правата на човека на ранен етап.

Фокус в работата на проф. д-р Берзланович е насилието в сестринството, лошите сестрински грижи, грешките на медицинските сестри, както и предотвратимите смъртни случаи на възрастни хора, самоубийствата и убийствата в напреднала възраст. В допълнение се ангажира с подобряване на съхраняването на доказателства чрез оптимизиране на тяхното събиране, както и за осигуряване на доказателства за жертвите на насилие от всички възрасти.

ХУЛИО МАРТИНЕС ЗАХОНЕРО

Хулио Мартинес Захонеро е съдия от 2005 г. Понастоящем е старши съдия и работи като съдия по инструктажа в съда в Хихон (Испания). Бил е съдия в съда по въпросите на насилието над жени в продължение на 4 години. Специализирал е в областта на насилието над жени от Висшия съдебен съвет през 2023 г. Член на Управителния съвет на организацията „Jueces para la Democracia“ в продължение на 4 години. Няколко етапа във Франция, Румъния и Германия.

Проф. ХАНС ПЕТЕР ГРАВЕР

Ханс Петер Гравер получава степента *sand. jur* през 1980 г., а през 1986 г. му е присъдена степента доктор по право (*dr. juris*) от Университета в Осло. През 1993 г. е назначен за професор по социология на правото, като преподава и административно право. В периода 2019-2021 е президент е на Норвежката академия на науките и литературата. Има почетна докторска степен от Университета в Хелзинки (2010), Университета в Хайделберг (2017), Университета в Упсала (2020) и Университета в Берген (2022). Почетен член е на Правното общество на Финландия и член на *Academia Europaea* (2022 г.).

Акцент в изследователската му работа през последните 15 години са ролята на съдилищата и съдиите в ситуации, в които върховенството на закона се разпада.

Ръководил е изследователския проект „Съдии под стрес

- точката на пречупване на съдебните институции“ и е консултирал съдебните администрации на Норвегия, Украйна и Босна и Херцеговина. Автор е на многобройни книги и статии, сред които *Democracy and Lawlessness the Penitentiary Laws and Civil Disobedience in Norway 1928- 1931*, Springer, 2024, и *Valiant Judges, Iniquitous Law Thirteen Stories of Heroes of the Law*.

АЛЕКСАНДЕР КЛЕРХ

Александер Клерх е съдия по семейни дела и председател на Районния съд (*Amstgericht*) в гр. Пирна, Германия. Започва работа като съдия през 1998 г. Има над 25 години стаж като граждански съдия и 1 година – като съдия по административно право. С повече от 5-годишен опит като съдия в охранителни производства с фокус върху производства, свързани с правата на хората с увреждания и хората с психични проблеми. Има 5- годишен опит като семеен съдия с фокус върху медиацията по дела за родителски права в апелативен съд, от които 3 години на първа инстанция. Квалифициран е да прилага специалния метод за избягване на ограничения пред възрастни, болни и хора с увреждания „*Werdenfelser Weg*“ (бел.ред.: упорито и настойчиво преследване на път, който не съответства на основния маршрут).

От 2018 г. е част от Европейската мрежа за обучение на магистрати (*European Judicial Training Network*).

В периода 2018-2023 г. е осъществил няколко посещения в България, сред които 2018 г. в София, в Балчик (2021) и в Луковит (2023). От 2019 г. е в сътрудничество с Глобална инициатива в психиатрията – София.

АЛЕКСАНДРА НЕВЕС

Александра Чичаро дас Невес завършва право през 1987 г. в Юридическия факултет на Лисабон и постъпва на работа в прокуратурата през 1988 г. През 2009 г. получава магистърска степен по право, а през 2013 г. – докторска степен по право (защитава дисертация за правата на хората с увреждания), и двете от Автономния университет на Лисабон (*UAL*). От 2017 г. до 2023 г. е член на Висшия съвет на Прокуратурата. През цялата си кариера е работила в областта на наказателното право, трудовото право, семейното право и правото на непълнолетните, гражданското право и търговското право. Понастоящем е член на управителния съвет на Съюза на прокурорите (*SMMP*) и помощник на главния прокурор в Апелативния съд на Евора.

МИРОСЛАВА ТОДОРОВА

Мирослава Тодорова е съдия от 1997 г., от 1999 г. разглежда наказателни дела, понастоящем е съдия в Софийския градски съд. Постоянен преподавател в Националния институт на правосъдието по наказателно право и процес. От повече от 15 години участва в инициативи, свързани с утвърждаване на разделението на властите, независимостта на съда и качеството на правосъдието; председател на Съюза на съдиите в България 2009–2012 г. От 2014 г. участва в дейността на Общество „Правосъдие и помирение“.

ВЛАДИМИР СОТИРОВ

Д-р Владимир Сотиров е психиатър, завършил висшето си образование в Медицинския университет – София през 1995 г., придобива специалност „Психиатрия“ през 2001 г. От 1996 до 2002 г. работи като лекар-ординатор в Държавна психиатрична болница Св. Иван Рилски – Нови Искър (Курило). През 2007 г. завършва магистърска програма „Здравни политики и мениджмънт на здравеопазването“ в Нов български университет. Преподавател към магистърска програма „Клинична социална работа“ в НБУ (2003-2010). Бил е секретар (1998-2002) и последователно зам.-председател, председател и член на УС (2004-2010) на Софийско психиатрично общество, както и зам.-председател на Консултативен съвет за психично здраве към Столична община (2009-2010). От 2001 г. до момента е управител и психиатър в Амбулатория за психично здраве „Адаптация“ – груповая практика за специализирана психиатрична извънболнична медицинска помощ. Участва в редица изследователски, приложни и обучителни проекти.

МОДЕРАТОРИ

НЕЛИ КУЦКОВА

Нели Куцкова е завършила Юридическия факултет на Софийския университет. Работила е като младши съдия в Софийския градски съд, районен съдия в Софийския районен съд; съдия и председател на Софийския окръжен съд. От 2007 г. съдия в Софийския апелативен съд. Била е член на Висшия съдебен съвет - избрана от квотата на съдиите. Участвала в създаването на Националния институт на правосъдието. Бивш председател на Управителния съвет на Съюза на съдиите в България. Работила като експерт по програма CARDS за Западните Балкани - Албания, Македония, Босна и Херцеговина. Допълнителни обучения: текущо обучение на съдии и съдебна администрация - САЩ; Статут на свободния нотариус - Германия и Австрия; Права на хората с увреждания - Европейска правна академия в Трир.

МАРИЯ ДОНЧЕВА

Мария Дончева е заместник-председател на Софийския районен съд, понастоящем постоянен преподавател на кандидатите за младши съдии в Националния институт на правосъдието. Тя проявява специален интерес към наказателноправните аспекти на домашното насилие и насилието, основано на пола, и обучава професионалисти по темата.

ВЛАДИСЛАВА ЦАРИГРАДСКА

Владислава Цариградска е завършила право в Юридическия факултет на Софийския университет „Свети Климент Охридски“. От 2010 г. е съдия в Районен съд - Луковит. Интересува се от обезпечаването и гарантирането на правата на хората с увреждания и уязвимите групи в съдебните процеси, включително от прилагането на възстановителни практики и мултидисциплинарен подход - взаимодействие със специалисти от други области.

ПРЕЗЕНТАЦИИ И ИЗКАЗВАНИЯ

Дейността на Юстиция за утвърждаването на ценностите на върховенството на правото в полското общество

Презентация от Моника Фраковияк, съдия в Окръжен съд Познан, Полша,
член на борда на MEDEL

POLISH JUDGES with CITIZENS during the RULE OF LAW CRISIS

IUSTITIA
Polish Judges
Association

CAN JUDGES BE ACTIVE IN THE PUBLIC ?

**NOT ONLY THE
RIGHT, BUT THE DUTY
TO SPEAK OUT**

CCEJ (op. nr 18(2015))

**ENCJ (Sofia Declaration
2013)**

ECHR verdicts:

**Baka v. Hungary
Żurek v. Poland
Todorova v. Bulgaria
Tuleya v. Poland**

POLISH JUDGES WITH CITIZENS

FIGHT FOR HUMAN RIGHTS FOR ALL
RULE OF LAW IS MORE IMPORTANT THEN YOUR PARTICULAR SITUATION

TV

INTERVIEWS

SOCIAL MEDIA

FB, INSTAGRAM, X

NEWSPAPERS

MOOT COURTS

BOOK FESTIVALS

EDUCATION

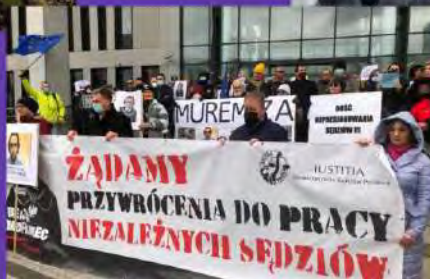
CHAINS OF LIGHT

LEGAL CAFES

ROCK FESTIVALS

SCIENCE FESTIVALS

SPORT EVENTS

SOLIDARITY

COOPERATION

VISIBILITY

COURAGE

AUTHENTICITY

ACCESSIBILITY

COMPREHENSIBLE LANGUAGE

Опитът на Res Юдиката – Унгария в изграждането на мостове между съдебната власт и обществото

Презентация от Адриен Лакзо, съдия в Регионалния съд на Будапеща

How to build a bridge between judiciary and society

The experience of Res Iudicata Association – Hungary

HOW DID IT BEGIN?

- ❖ In 2012 a judicial reform entered into force in Hungary which changed the whole administrative and executive system of courts including the route of a judicial career and sent hundreds of the most experienced judges into early retirement.
- ❖ Step by step the pressure kept increasing..

- ❖ For years and years judges in Hungary have experienced the most devastating apathy on behalf of the judicial community as well as the society.
- ❖ After a harsh and longlasting debate between the National Office of Judiciary (run by an appointee of the governing politicians) and the National Judicial Council (composed of judges elected by judges) everyone felt just exhausted..

There came an eye-opening meeting with colleagues from Iustitia...

And a couple of Hungarian judges went into action.

RES IUDICATA - Judges for Social Awareness Association was founded in 2020

„The purpose of our association is to raise the legal awareness and acceptance of the values of rule of law in society, to deepen the recognition of the judicial profession and to increase public confidence in the judiciary.”

In other words: to build a bridge between judges and society.

Judges all over the world encounter these questions every day:

- § What exactly do the courts do in the first place?
- § Why do we need courts to be independent?
- § Why do cases keep dragging on?
- § What does a judge do all day?
- § How can a judge be impartial?
- § What is the difference between a judge and a lawyer?
- § Why? What? Where? How much? Who?.....

We think that by answering these questions we bring judges closer to people.

We make them understand how courts work and what it means for them to have impartial judges sitting in independent courts.

Information leads to understanding and understanding leads to embracing.

We're all in this together.

What do we do?

We go to schools

We hold seminars at universities

we organise panel discussions....

we build international connections and make true friendships

Our association became a member organization of MEDEL in 2023. We have become part of a large family of European judges and prosecutors committed to an independent judiciary governed by the rule of law.

MEDEL
Magistrats Européens pour la
Démocratie et les Libertés

.....and
conferences

we go to homeless-
shelters to educate
social workers

.....as well as homeless
citizens

On the international field....

- ❖ We regularly give contribution to the annual **Rule of Law Report** of the European Commission
- ❖ We submitted an **NGO communication** concerning freedom of expression of judges to the Committee of Ministers concerning the execution of the judgment of the European Court of Human Rights in the case of *Baka v. Hungary* the statements of which were implemented by the Committee
- ❖ We keep in touch with **international organizations** who care about the rule of law
- ❖ Recently we filed a **complaint to the European Commission** concerning insufficient judicial salaries and the lack of courtstaff which may have a bad influence on judicial independence, too

we communicate
our professional
or generally
rule-of-law
related opinion
via all channels
available

Le Monde

Find us at:

[Res Iudicata – Bírák a Társadalmi Tudatosságért Egyesület](#)

Contact us:

resiudicataegyesulet@gmail.com

+36702515303

+36703789089

Ролята на професионалните организации на съдии в производствата пред Съда на ЕС

Александър Арабаджиев,
Съдия в Съда на Европейския съюз¹

Драги участници в конференцията, посветена на ролята на сдруженията на магистратите за формиране на правната култура.

Ще си позволя няколко встъпителни думи, с които бих искал – преди всичко -да поздравя участниците в тази конференция и да насърча провеждането на подобни прояви.

Надявам се подобни форуми, подобни изяви да бъдат стимул и да вдъхнат кураж на българските съдийски асоциации и на българските магистрати въобще, за да бъдат инициатори и реализатори на прояви, които са в състояние да предизвикат действителен, съдържателен диалог – сред професионалната общност, но и сред обществеността въобще, като цяло -по въпроси, които са от първостепенна важност за устройството и функционирането на съдебната система – но които са същевременно въпроси, които засягат не само тази система като такава, а имат отражение върху живота на всеки от нас и върху обществото и функционирането на държавата като цяло.

Защото – нека си го признаем – начинът, по който протича у нас общественият дебат, прави този дебат не просто непълноценен, той е несъстоятелен. А действията които се предприемат – включително и на равнище промени в Конституцията – освен че са не добре подготвени(по изрази на редица коментари, който, ако качеството ми позволяваше – „нескопосани“) – са удари в празното пространство. При това – замислени да бъдат такива.

В този смисъл, ролята на професионалните организации на съдиите е съществена, както за повишаване на правната култура на обществото, така и – в по-конкретен план –при формирането и отстояване на принципа на върховенството на правото и на критерии за независимост на съдиите като съществен елемент на този принцип– и на институционално и на персонално равнище.

Както ще стане дума по – нататък, едно знаково решение на Съда на ЕС -решение от 27 февруари 2018 г. по делото ASJP („Синдикат на португалските съдии“, дело С – 64/16, постановено по преюдициално запитване, отправено в производство пред Върховния административен съд на Португалия, е образувано по жалба именно на тази Асоциация. Това решение поставя член 2 от ДЕС, закрепващ ценностите, върху които е изграден Съюзът в дневния ред на Съда на ЕС.² На

¹ Доколкото настоящият текст съдържа оценки те са строго лични и не ангажират Съда на ЕС

² Съгласно точка 32 от това решение член 19 СЕС „...конкретизира правовата държава като ценност, утвърдена с член 2 ДЕС...

тази основа Съдът „инструментализира“ тази разпоредба и мобилизира тези ценности, превръщайки ги в мярка, в мащаб, спрямо който националните съдебни системи са преценявани.

Разбира се, Съдът на ЕС не спира дотук. Посоченото решение поставя началото на една юриспруденция, на едно юриспруденциално развитие, което, без да е приключило, издига ценностите, сред които се откроява тази на върховенството на правото до степен да определят самата идентичност на Съюза като общ правен ред.³

Професионалните организации, чийто предмет на дейност включва разпространяването и отстояването на тези ценности и стандарти, изпълняват обществена мисия от първостепенна важност.

Именно в този контекст се поставя и въпросът за ролята на професионалните организации на съдиите в производствата пред Съда на ЕС. И по специално – за наличието (за притежаването от тях) на процесуална легитимация в тяхно лице да оспорят законосъобразността на акт на институция на ЕС.

Ще фокусирам своето изложение по този въпрос върху едно скорошно определение на Общия съд на ЕС, което до голяма степен е и поводът да бъда поканен да взема участие в днешната конференция.

Става дума за определение от 4 юни 2024 г. , по съединени дела Т- 530/22 – :Т - 533/22.

Това определение на Общия съд, което, впрочем, не е вляло в сила, тъй като е обжалвано пред Съда на ЕС, се вписва директно в проблематиката на днешната тема, още повече че предизвика у мен някои размисли, които искам да споделя с вас днес. С уговорката, разбира се, че доколкото съм все още съдия в Съда на ЕС, не е допустимо да изразявам становища по отношение на висящи производства. Във всеки случай, контекстът, в който се вписват повдигнатите в рамките на това производство въпроси, е изцяло създаден от посоченото развитие на практиката на Съда на ЕС, която е плод и на дейността на магистратски организации. Във всеки случай, иницирайки производства пред съответните юрисдикции, тези организации изпълняват своята мисия да отстояват и утвърждават ценностите на върховенството на правото.

Най –напред, нека с няколко думи да възпроизведе съдържанието на това определение, с което са отхвърлени като недопустими – поради липса на пряко засягане -жалбите на Magistrats européens pour la démocratie et les libertés (MEDEL), International Association of Judges, Association of European Administrative Judges и Stichting Rechsters voor Rechsters, т.е все „Асоциации на съдии“, срещу решение за изпълнение на Съвета от 17 юни 2022 г.(променено с решение от 8 декември 2023 г.) за одобряване на оценката за устойчивост и развитие на Полша . Става дума за акт за изпълнение на Регламент 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост, като оспорената мярка се отнася до изисквания / мерки за засилване независимостта и безпристрастността на полските съдии. Касае се – по-

³ Точка 127 на решението от 16 февруари 2022 г. по дело С- 156/21, Унгария с/у Парламент и Съвета, гласи: „Посочените в член 2 ДФЕС ценности са установени и споделени от държавите членки. Те определят самата идентичност на Съюза като общ правен ред. Ето защо в рамките на своите правомощия, предвидени с Договорите, Съюзът трябва да е в състояние да защитава посочените ценности.“

специално – за реформа, която да осигури на съдиите, засегнати от Дисциплинарната колегия на Върховния съд⁴ достъп до процедури за преразглеждане на техните дела. Впрочем, непосредствен и основен предмет на спора са три „жалона“, три цели, които трябва да бъдат постигнати и които – заедно с индикаторите за тяхното изпълнение – са заложи в анекс към оспореното решение. Те се отнасят до мерки за отстраняване на посегателства върху ефективната съдебна защита .

Съгласно член 4 от оспорваното решение, негов адресат е Република Полша.

Според жалбоподателите, самите „жалони“ са незаконосъобразни и недостатъчни за постигането на преследваните цели, а условията и сроковете, които са предвидени за осъществяване на съответните реформи и от чието спазване зависят съответните плащания, противоречат на правото на ЕС.

Съветът е поддържал, че жалбоподателите не са оправомощени да оспорят въпросното решение нито от свое име, нито от името на съдиите, чийто интереси защитават, тъй като самите тези съдии не притежават процесуална дееспособност, за да оспорят валидността (т.е. съответствието с правото на ЕС) на това решение.

Тъй като не разполагам с материалите по делото, а и ограничен от изискването да не се произнасям по висящи производства, ще пресъздам съдържанието на определението най-общо, съвсем схематично, като ще обърна внимание повече на аргументите, според които се касае за сфера, която изисква концептуална промяна в тълкуването и прилагането на условията за придобиване на процесуална легитимност от страна на физически и юридически лица – в случая на НПО, представляващи сдружения на съдии.

Преди това е уместно да се изложи накратко нормативната рамка, в която се вмести разглежданата проблематика.

Тя се съдържа в член 263 ДФЕС, като в първата алинея на тази разпоредба се обозначават актовете на Съюза, които подлежат на обжалване пред Съда на Съюза, а именно, от една страна, законодателните актове, и, от друга страна, другите актове с обвързващ характер, предназначени да произведат правно действие по отношение на трети лица, като те могат да бъдат индивидуални актове или актове с общо приложение. Съгласно член 263, втора алинея ДФЕС тези актове може да подлежат на обжалване на основание некомпетентност, съществено процесуално нарушение, нарушаване на Договорите или на всякаква правна норма, свързана с тяхното прилагане, или злоупотреба с власт.

След това член 263 ДФЕС прави ясно разграничение между правото на обжалване на институциите и на държавите членки, от една страна, и това на физическите и юридическите лица, от друга страна. Така член 263, втора алинея ДФЕС предоставя на изброените в нея институции на Съюза, както и на държавите членки (т.е. на т.нар. „привилегирани жалбоподатели“) правото да оспорват с жалба за отмяна законосъобразността на всеки посочен в първа алинея акт, без упражняването на това право да се обуславя от доказването на правен интерес.

Що се отнася до правото на обжалване на физическите и юридическите лица, член 263, четвърта алинея, ДФЕС предвижда, че „[в]сяко физическо или юридическо лице може да заведе иск

⁴ Виж в тази връзка решението от 19 ноември 2019 г. 2019 г. по съединени дел С – 585/18, С – 624/18 и С-625/18, А.К. и др. (Независимост на дисциплинарната колегия на Върховния съд).

съгласно условията, предвидени в първа и втора алинея от тази разпоредба, срещу [актовете], които са адресирани до него или които го засягат пряко и лично, както и срещу подзаконови актове, които го засягат пряко и които не включват мерки за изпълнение“.⁵

Общият съд, позовавайки се на определение от 8 май 2019 г. по дело T- 330/18, *Armando Carvalho*, точка 51, е разгледал въпроса за допустимостта в контекста на три хипотези.

Първата се отнася до допустимостта на исковете(жалбите), разглеждана като действие на посочените асоциации от свое име. Тези асоциации са поддържали, че тяхната мисия е да защитават ценността на върховенството на правото и независимостта на съдилищата, в изпълнение на която мисия те редовно действат като посредници или по-скоро като събеседници (като партньори) с институциите на Съюза по въпроси на върховенството на правото. Като асоциации, представляващи съдии, т.е. една от властите в държавата, те не могат, следователно, да бъдат третираны по начин, аналогичен на подхода към други асоциации, що се отнася до допустимостта на иска за незаконосъобразност.

Общият съд е приел, на първо място, че жалбоподателите не се позовават на правна разпоредба, която изрично им предоставя процесуална легитимация. Освен това, не съществува правна разпоредба, която да им предоставя процесуални права, за да могат да осигурят ефективна правна защита на съдилищата/съдиите, особено в светлината на върховенството на правото, закрепен в член 2 ДЕС,, в контекста на Механизма за възстановяване и устойчивост. Следователно, приема Общият съд, като асоциации, представляващи съдии, жалбоподателите не могат да се ползват от процедурно „третиране“, различно от това, прилагано спрямо която и да е друга асоциация.

Втората хипотеза се отнася до допустимостта на жалбите, разглеждани като действия на жалбоподателите от името на техните членове, чийто интереси те защитават и които - като такива – са оправомощени да оспорват законосъобразността на актове като оспорения. В това отношение е направено уточнението, че става дума за асоциации, които представляват съдии на международно равнище, чийто членове са, по общо правило, национални професионални асоциации, включително полската Асоциация на съдиите.

Предвид на това Общият съд е изтъкнал, че е необходимо да се изследва наличието на *locus standi* за съдиите, членове на асоциациите, които са членове на жалбоподателите. За целите на този анализ е припомнено съдържанието на разпоредбата на член 263, алинея четвърта ДФЕС, според която, която, както бе вече посочено глас: „всяко физическо или юридическо лице може да заведе иск...срещу решенията, които са адресирани до него или които го засягат пряко и лично, както и срещу подзаконови актове, които го засягат пряко и които не включват мерки за изпълнение“-

Като е отчетено, че оспореното решение е адресирано към Република Полша, анализът е фокусиран върху изискването за пряко и лично засягане.

- По въпроса дали полските съдии, за които се отнасят решения на дисциплинарната камара, са пряко засегнати

⁵ Казано с думите на Съда на ЕС в точка 31 от решението от 15 юли 2021 г. по дело C - 453/19 P, *Deutsche Lufthansa/ Комисия*, „... условие за допустимостта на жалба, подадена на основание член 263, четвърта алинея ДФЕС от физическо или юридическо лице срещу акт, на който то не е адресат, е на това лице да се признае процесуална легитимация, каквато е налице в две хипотези. От една страна, такава жалба може да се подаде, при условие че актът засяга лицето пряко и лично. От друга страна, такава лице може да подаде жалба срещу подзаконов акт, който не включва мерки за изпълнение, ако същият го засяга пряко“.

На основата на утвърдена съдебна практика, според която „изискването дадено физическо или юридическо лице да е пряко засегнато от мярката — предмет на обжалване(оспорване), предполага изпълнението на две кумулативни условия, а именно оспорената мярка, от една страна, пряко да поражда последици в правното положение на това лице и от друга страна, да не оставя никакво право на преценка на своите адресати, на които е възложено изпълнението ѝ, което е с чисто автоматичен характер и произтича единствено от правната уредба на Съюза, без да се прилагат други правила с опосредяващ характер. В това отношение Общият съд се е позовал на точка 43 от решението от 12 юли 2022 г. по дело С – 348/20 Р, *Nord Stream 2 AG*, която гласи точно това, а именно:

„Съгласно постоянната съдебна практика, изискването дадено физическо или юридическо лице да е пряко засегнато от мярката— предмет на обжалване, предполага изпълнението на две кумулативни условия, а именно оспорената мярка, от една страна, пряко да поражда последици в правното положение на това лице и от друга страна, да не оставя никакво право на преценка на своите адресати, на които е възложено изпълнението ѝ, което е с чисто автоматичен характер и произтича единствено от правната уредба на Съюза, без да се прилагат други правила с опосредяващ характер „

, Общият съд е изследвал същността(съдържанието)на оспорения акт и е стигнал до извода, че това решение установява и поставя условия на Република Полша, за да има достъп финансиране съгласно посочения Механизъм и не засяга пряко правното положение на съдиите, засегнати от решения на Дисциплинарната колегия, от което следва, че първото от споменатите условия, за да може да се заключи, че те са пряко засегнати по смисъла на член 263 параграф 4 ДФЕС, не е изпълнено. В това отношение също е направено позоваване на решението по делото *Nord Stream 2* – в случая на точка 63, където е отбелязано, че „за да се определи дали даден акт поражда такива (задължителни правни) последици и следователно подлежи на обжалване по реда на член 263 ДФЕС, следва да се съобрази същността на акта и посочените последици да се преценят с оглед на обективни критерии като съдържанието на същия акт, като евентуално се държи сметка и за контекста на приемането му и правомощията на издалата го институция“.

В този контекст ключово значение има понятието за пряка връзка (*direct link*) в рамките на анализа на възможността оспорената мярка пряко да породи правни последици за правното положение на жалбоподателя. В това отношение е прието – в точка 88 от определението – че оспореното решение няма непосредствен ефект, състоящ се в това съдиите, засегнати от решенията на дисциплинарната камара, да се окажат подложени на условия, предвидени в оспореното решение. Следователно, приема този съд, не съществува пряка връзка между това решение – и по специално един от посочените „жалони“ - и правното положение на тези съдии.

-По въпроса дали полските съдии или съдии от други държави членки са пряко засегнати

Общият съд е приел, че при положение че съдиите, чийто интереси асоциациите . жалбоподатели защитават, не са оправомощени да инициират сами процедура по законосъобразност на оспорения акт, жалбоподателите не отговарят на изискванията за допустимост при условията на втората разглеждана хипотеза.

Третата хипотеза, установена в съдебната практика и в рамките на която Общият съд е разгледал допустимостта, се отнася до ситуация, в която собствените интереси на дадена асоциация като такава са засегнати, по –конкретно поради засягане на преговорните ѝ позиции от акта, чиято законосъобразност се оспорва.

В това отношение е прието, че жалбоподателите не са установили, че са засегнати в посочения смисъл. Това се отнася и до обстоятелството, поддържано от жалбоподателите, че някои от тях имат статут на наблюдатели във формирования на Съвета на Европа, както и до това, че един от тях е встъпвал пред ЕСПЧ по дела, образувани по жалби на полски съдии относно кризата с върховенството на правото в Полша, обстоятелство, преценено като ирелевантно.

В мотивите на определението има и раздел, посветен на довода на жалбоподателите, че в конкретния случая *условията за допустимост следва да бъдат „омекотени“ /смекчени.*

Жалбоподателите са поддържали по същество, че условията за допустимост трябва да бъдат прилагани с известна доза гъвкавост, особено като се имат предвид изискванията относно ефективната съдебна защита и принципът на върховенството на правото, който е основополагаща ценност на Европейския съюз, която формира самата му идентичност.

В това отношение Общият съд е отбелязал, че макар и да е вярно, че „ условията за допустимост, предвидени в член 263, четвърта алинея ДФЕС, трябва да бъдат тълкувани с оглед на основното право на ефективна съдебна защита, [това е така] без обаче да се стига до неприлагане на тези условия, които са изрично предвидени в посочения договор „⁶

С оглед на закрилата, предоставена от член 47 от Хартата, е посочено, че този член няма за цел да променя предвидената в Договорите система за съдебен контрол, и по-специално правилата, свързани с допустимостта на исковете или жалбите, подадени пряко пред юрисдикцията на Европейския съюз, както е видно и от разясненията относно този член 47, които съгласно член 6, параграф 1, трета алинея ДЕС и член 52, параграф 7 от Хартата трябва да се вземат предвид при нейното тълкуване.⁷ От тази закрила – предоставена от член 47 от Хартата – не произтича изискване, според което един индивидуален правен субект би трябвало да е безусловно оправомощен да предявява иск за отмяна на акт на Съюза директно пред съдилищата на Съюза.

След като жалбоподателите не могат да демонстрират че са пряко засегнати, продължава Общият съд, облекчаване на условията за допустимост, претендирано от тях, би означавало на практика игнориране на това условие (за пряко засягане), което е изрично заложено в четвъртата алинея на член 263 ДФЕС, в пряко противоречие с постоянната съдебна практика на Съда на ЕС. Системните недостатъци на съдебната система в Полша не могат да оправдаят дерогация – от страна на Общия съд – на изискването за пряко засягане, което се прилага по отношение на исковете, предявени от физически или юридически лица в съответствие с четвъртата алинея на член 263 ДФЕС.

Тук може да се добави, че в жалбата срещу определението на Общия съд жалбоподателите поддържат, че конкретният случай е ситуиран в контекст, който въобще не е бил иман предвид в досегашната юриспруденция и че, следователно, тази юриспруденция трябва да бъде съответно адаптирана до степен, която произтича (или която се налага) от член 2 и член 19, параграф 1 ДЕС, както и от член 47 от Хартата. В това основание на жалбата, което, изглежда, е насочено именно срещу току що пресъздадената част от мотивите на разглежданото определение, се поддържа, че разглежданият случай се характеризира с контекста, създаден от „*pegpеса*“ /‘*backsliding*’ в някои държави членки по отношение спазването на принципа на върховенството на правото и на изискването за ефективна правна защита. Именно в тези контекст жалбоподателите, в качеството им на представителни организации на съдиите от всички държави членки, повдигат значимостта на тълкуването на член 263, параграф 4 ДФЕС в светлината на член 19 ДЕС и член 47 от Хартата.

⁶ Точка 113 от определението с позоваване към точка 98 от решението от 3 октомври 2013 г. по дело С – 583/11 Р, *Inuit Tapiriit и др. с/у Парламент и Съвета* и точка 44 от решението от 28 април 2015 г. по дело С - 456/13 Р, *T & L Sugars и Sidul Açucares с/у Комисията*.

⁷ Точка 97 от решението *Inuit*.

Според тях случаят предоставя на Съда първа възможност за „уточняване“/“изясняване“ на съдебната практика относно понятието „пряко засягане“ по смисъла на член 263 алинея четвърта ДФЕС в контекста именно на *backsliding* и на потенциални – в резултат на това – нарушения на ценностите, закрепени в член 2 ДЕС

Тук има място да се поясни, че под „предишна“ юриспруденция се имат предвид решенията от 25 юли 2002 г. по делото *Union de Pequenos Agricultores c/у Съвета(UPA)* , С – 50/00 Р, и от 1 април 2004 г. по делото *Комисия c/у Jégo- Quére* , С – 263/02Р. Аз самият намирам за необходимо споменаването на тези решения, защото тяхното постановяване е пряко свързано с оформянето на досегашната правна уредба и преди всичко със сегашната редакция на член 263, четвърти параграф ДФЕС .

По първото от тези две дела – **С – 50/00 Р** – Съдът е разгледал жалба на *UPA* . професионална асоциация, обединяваща и осигуряваща защита на интересите на дребните селскостопански предприятия в Испания – срещу определение на Трибунала (Общия съд), с което е признато за недопустимо оспорването, от страна на тази асоциация на регламент на Съвета , отнасящ се до пазара на зехтин.

Отхвърляйки жалбата, Съдът е подчертал, че Договорът е създал една завършена система от правни средства и процедури, предназначена да осигури контрол за законност на актовете на институциите, поверявайки този контрол на общностния(тогава) съдия. В рамките на тази система физическите и юридическите лица не са състояние – поради условията за допустимост, предвидени в Договора в тогавашната му редакция - да оспорват директно такива нормативни актове с общо действие, но в замяна на това могат да предизвикат инцидентен контрол при условията на член [277 ДФЕС] пред общностния съдия или пред националния съдия, като предизвикат последния да отправи до Съда на ЕС преюдициално запитване относно валидността на съответната разпоредба от правото на ЕС на основание член 267 ДФЕС. От това следва, че върху държавите - членки тежи задължението да предвидят в националните правни системи правни средства за защита, позволяващи да се осигури зачитане на правото на ефективна правна защита. А националните юрисдикции са длъжни – в духа на изискването за лоялно сътрудничество - да тълкуват и прилагат националните процесуални норми, отнасящи се до правото на жалба, по начин, който позволява на физическите и юридическите лица да оспорват пред съд законосъобразността на всяко решение или на всяка друга мярка, отнасяща се до приложението спрямо тях на общностен акт с общо действие, повдигайки довод за невалидност на такъв акт.

Решението по делото Jégo Quére е постановено по жалба на Комисията срещу решение на Общия съд, с което е уважено оспорване от страна на това предприятие на разпоредба от Регламент на Комисията (№ 1162/2001) за установяване на мерки за възстановяване на запасите от мерлуза в съответни подзони.

Приповтаряйки току що възпроизведените съображения от решението *UPA*, Съдът заключава, че възприемането на съображенията на Трибунала, за да допусне оспорването, би лишило от всякакъв смисъл изискването на член 230, алинея 4 СЕ, т.е. на сегашния член 263, алинея четвърта.

В допълнение – и това е особено важно- Съдът е подчертал, че макар и да е вярно, че изискването за лично засягане трябва да бъде тълкувано в светлината на принципа за ефективна съдебна защита, държейки сметка за различните обстоятелства, които са в състояние да придадат специфичен характер на ситуацията на един жалбоподател (т.е. да „индивидуализират“ тази ситуация), една такова тълкуване не може да доведе до „премахване“(изключване) на това условие, което е изрично предвидено в Договора, без да се превишат компетентностите, възложените от него на юрисдикциите на Съюза.

Ако една промяна на системата за контрол за законност на общностните актове с общо действие е по принцип допустима(възможна), това е в компетентността на държавите членки – при спазване на условията за промяна на Договорите – да реформират оспорваната действаща система.

Именно такъв опит се прави почти по същото време, защото постановяването на тези решения съвпада по време с провеждането на Конвента за бъдещето на Европа, изготвил злополучния – за съжаление – Конституционен Договор. В рамките на дискусиите на Конвента се обсъжда и евентуална промяна на условията за достъп до юрисдикциите на Съюза. Това, до което Конвентът достига, е възпроизведено няколко години по късно – в Договора от Лисабон, съгласно който в член 263, алинея 4 е добавена хипотезата, допускаща искове срещу подзаконовни актове, което засягат пряко съответното физическо или юридическо лице и които не включват мерки за изпълнение. Отпада, следователно, - в тази хипотеза – изискването за лично засягане.⁸

Също плод на посочената дискусия е и втората алинея на член 19, параграф 1 ДЕС, според която държавите членки установяват правните средства, необходими за осигуряване на ефективна правна защита в областите, обхванати от правото на Съюза.

Остава да видим как Съдът на ЕС ще реагира на посочения довод, като преди това, разбира се, анализира приетото от Общия съд относно изискванията за пряко и лично засягане, т.е. приложението от този съд на тези изисквания като условия за допустимост на иск за отмяна на акт на институция на Съюза.

Важно е да се отбележи също, че едно (третото) от основанията на жалбата срещу въпросното определение, а именно това относно твърдяното нарушение на член 263, параграф 4 ДФЕС в светлината на основното право на ефективна правна защита, предвидено в член 19, параграф 1 ДЕС и член 47 от Хартата, е представено „в светлината“ на решението на ЕСПЧ от 9 април 2024 г. по дело *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz и др. с/у Швейцария* (жалба № 53600/20). Това решение е забележително с разрешението си по същество - нещо, което не е предмет на обсъждане днес, но заслужава да бъде споменато. Делото пред ЕСПЧ е образувано по жалба на четири (възрастни) жени и на една швейцарска асоциация, чийто членове са всички възрастни жени, засегнати(заинтересовани) от последиците от глобалното затопляне върху условията им на живот и върху тяхното здраве. Те са поддържали, че швейцарските власти не са взели достатъчно мерки, за да намалят ефекта от климатичните промени.

Съдът в Страсбург е приел, че член 8 от Конвенцията – закрепващ правото на зачитане на личния (и семеен) живот – обхваща и правото на ефективна защита от страна на държавните власти от сериозните неблагоприятни ефекти на климатичните промени върху живота, здравето, благосъстоянието и качеството на живота (това е т.нар. „позитивно задължение“ на държавите.).

А в контекста, който ни занимава днес, този Съд е приел, че четирите жалбоподателки не отговарят на критериите за статут на пострадали („жертви“) на нарушение по смисъла на член 34 от Конвенцията и е обявил жалбите им за недопустими. Обратно – на асоциацията – жалбоподател е признато право да подаде жалба(*locus standi*) относно заплахите, произтичащи от климатичните промени, от името на онези индивиди(лица), за които може да се поддържа, че са подложени на конкретни заплахи от климатичните промени по смисъла на посоченото тълкуване на член 8.

В този контекст остава също така да видим, дали юриспруденциалната вълна относно

⁸ Следва да се отбележи, че член 263, четвърта алинея, ДФЕС възпроизвежда дословно съдържанието на член III-365, параграф 4 от проекта на договор за създаване на конституция за Европа.

значението на върховенството на правото и на независимостта на съдилищата като основен елемент от съдържанието на тази ценност, на която сме свидетели пред последните няколко години, може да има подобни на глобалното затопляне последици в областта на достъпа до съда що се отнася до юрисдикциите на ЕС.

С други думи, дали стандартът, въведен с решението *KlimaSenoorinnen*, за защита на процедурните права на асоциациите в процедурата по Конвенцията, особено в случаите на Асоциации, чиято цел е защитата на права срещу заплахы, произтичащи от развития с основна(висша) обществена значимост, може да бъде „транспониран“ и приложен и в интересуващата ни сфера. Т.е., дали предизвикателствата, пред които са изправени либералните демокрации, когато се сблъскват с „не-либерални „регресии“, т. е. движения назад по отношение на основни стълбове на върховенството на правото, могат да бъдат сметнати като еквивалентни на рисковете, свързани с климатичните промени. Във всеки случай, трябва да се посочи, в това отношение, че жалбата срещу разглежданото определение съдържа и довод, основан на член 52, параграф 3 от Хартата-, според който тази разпоредба изисква същият подход да бъде приложен и при тълкуването на правилата за достъп до ефективни средства за правна защита пред съдилищата на Съюза, включително и на член 263, алинея 4 ДФЕС. Позволявам си да напомня, че съгласно тази разпоредба от Хартата „доколкото настоящата Харта съдържа права, съответстващи на права, гарантирани от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, техният смисъл и обхват са същите като дадените им в посочената Конвенция. Тази разпоредба не пречи правото на Съюза да предоставя по-широка защита.“

Във всеки случай, предстои ни да видим в каква степен обстоятелствата, определящи настоящия контекст, трябва да бъдат преценени като различаващи се от тези, които са в основата на сегашната съдебна практика, така че да доведат до адаптиране на тълкуването на член 263, алинея 4 ДФЕС, както разпоредите на член 2 и член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС и член 47 от Хартата го налагат-..

Или подобно на казаното в точка 45... на решението *UPA*, ще се изчака ново изменение на Договорите, за да се „улеснят“(облекчат) условията за допустимост.

В допълнение, Съдът в Страсбург е приел че член 6, параграф 1 от Конвенцията. Право на справедлив съдебен процес -се прилага по отношение на оплакването на Асоциацията относно ефективното прилагане на смекчителни мерки съгласно действащото национално право.

.....

Следва да се подчертае обаче, макар и в скоби, че в областта на екологичното право (т.е. правото относно опазването на околната среда) също се поставя въпроса за възможността неправителствени организации в сферата на защитата на околната среда да оспорват

В известен смисъл в тази област ситуацията е съвсем различна и то на законодателно равнище, като в това отношение мога да се огранича с посочването на регламент № 1367/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 6 септември 2006 г. относно прилагането на разпоредбите на Орхуската конвенция за достъп до информация, публично участие в процеса на вземане на решения и достъп до правосъдие по въпроси на околната среда към институциите и органите на Общността.

Член 10 от този регламент, озаглавен „Искане за вътрешно преразглеждане на административни актове“, гласи в своя параграф 1:

1. Всяка неправителствена организация, която отговаря на критериите, описани в член 11, има право да заяви искане за вътрешно преразглеждане към институциите и органите на Общността, които са приели административен акт съгласно екологичното законодателство или, в случай на твърдяно административно бездействие, е трябвало да приемат такъв акт.

А съгласно член 12 от регламента, озаглавен „Завеждане на дела пред съда“

1. Неправителствената организация, която е направила искането за вътрешно преразглеждане съгласно член 10, може да образува производство пред съда съгласно съответните разпоредби на Договора.

2. Когато институцията или органът на Общността не действа в съответствие с член 10, параграфи 2 или 3, неправителствената организация може да образува производство пред съда съгласно съответните разпоредби на Договора.⁹

Трябва обаче да се има предвид, че законодателните актове на Съюза са изключени от действието на член 9, параграф 3 на Орхуската конвенция, така че на общо основание се прилага изискването на член 263, алинея четвърта ДФЕС относно личното засягане.

Впрочем, в едно решение, което предстои да бъде представено по –подробно накрая, тъй като се отнася до национална правна уредба, която не допуска сдружение на магистрати да оспорва определени назначения пред националните юрисдикции (дело С- 53/23), е разгледано отбелязаното от запитващата юрисдикция, че Съдът е признал процесуална легитимация на сдружения за защита на околната среда и че вече е констатирал, че в някои случаи държавите членки са длъжни да разрешават на представителни сдружения да предприемат действия по съдебен ред за защита на околната среда или за борба с дискриминацията.

Във връзка с този довод, специално по отношение на защитата на околната среда е посочено, че тази констатация на Съда произтича от процесуални норми, специално предоставени на процесуалните сдружения от Конвенцията за достъпа до информация, участието на обществеността в процеса на вземането на решения и достъпа до правосъдие в по въпросите на околната среда, т.е. конвенцията от Орхус. От друга страна, подчертава Съдът, от практиката му следва, че дори и в разглежданата област държавите членки остават свободни, когато тази конвенция не налага конкретно да се признае процесуалната легитимация на представителни сдружения, да предоставят или не тази легитимация. А когато в този контекст те възнамеряват да признаят такава легитимация на представителни сдружения, те трябва да определят както обхвата на достъпните им действия по съдебен ред, така и условията, които обуславят предприемането на тези действия при спазването правото на ефективни правни средства за защита.¹⁰

⁹ Виж решение от 6 юли 2023 г. по съединени дела С – 212/21Р и С-223/21 Р , ЕИБ/ClientEarth.

¹⁰ Точка 40 с позоваване на точка 58 от решението от 20 декември 2017 г. по дело С-664/15, където е прието, че член 9, параграф 3 от Орхуската конвенция във връзка с член 47 от Хартата следва да бъде тълкуван в смисъл, че надлежно учредена и действаща в съответствие с изискванията на националното право организация за опазване на околната среда следва да може да оспорва по съдебен ред акт, с който се издава разрешение за реализацията на проект, който е възможно да противоречи на установеното с член 4 от Директива 2000/60

И понеже току що , а и преди вече бяха споменати решения на Съда на ЕС, постановени по преюдициални запитвания, отправени в рамките на производства, образувани по жалби на професионални организации/или сдружения на съдии пред националниюрисдикции, ето накратко някои от тях.

Изброяването неизбежно трябва да започне не само хронологически, но и от гледа точка на значението му – с делото на португалските съдии – С – 64/16 (решение от 27 февруари 2018 г.) Португалският законодател временно е намалил (със специален закон), считано от октомври 2014 г. размера на възнаграждението за изпълнението на редица длъжности и функции в публичния сектор. По силата на приети на основание на този закон административни актове за „определяне на заплатите“ размерът на възнаграждението на съдиите в Сметната палата (Tribunal de Contas) е бил намален.

От името на някои членове на Tribunal de Contas (Сметна палата) ASJP – Синдикатът на португалските съдии, подава пред Supremo Tribunal Administrativo (Върховен административен съд, Португалия) жалба по реда на специалното административно производство, като иска тези административни актове, отнасящи се до октомври 2014 г. и следващите месеци, да бъдат отменени, ответникът да бъде осъден да възстанови — заедно със съответната законна лихва за забава— удържаните от заплатите суми и на заинтересованите да бъде признато правото да получават пълния размер на възнаграждението си.

В подкрепа на тази жалба ASJP изтъква, че мерките за намаляване на заплатите нарушават „принципа за независимост на съдебната власт“, който е закрепен не само в португалската конституция, но и в правото на Съюза, и по-конкретно в член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС и в член 47 от Хартата.

Поставеният преюдициален въпрос гласи:

„Следва ли— предвид необходимостта от коригиране на прекомерния бюджетен дефицит и финансовата помощ, уредена с разпоредбите на правото на [Съюза]— принципът за независимост на съдебната власт, така както произтича от член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС, член47 от [Хартата] и практиката на Съда, да се тълкува в смисъл, че не допуска мерките за намаляване на възнагражденията на магистратите в Португалия, доколкото те са наложени едностранно от други суверенни власти/органи и за продължително време, видно от член 2 от Закон [№ 75/2014]“

Отговаряйки на този въпрос, Съдът е придал на разпоредбите на член 2 и член 19, параграф 1 ДЕС „юриспруденциално значение“ и е „операционализирал“ член 2 чрез член 19. Не е излишно да се посочи отбелязаното – в точка 29 от това решение – що се отнася до приложното поле *ratione materiae* на член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС, че тази разпоредба визира „областите, обхванати от правото н Съюза“, независимо от случаите, в които държавите членки прилагат това право по смисъла на член 51, параграф 1 от Хартата.

Преди да отговори на поставени въпрос обаче Съдът е направил уговорката, че тъй като жалбоподателят в главното производство действа от името на членове на Сметната палата, е

задължение за предпазване от влошаване на състоянието на водните обекти. и точка 60 от решението от 23 април 2020 г. по дело С – 507/18, където е прието, че „съгласно член 9, параграф 2 от Директива 2000/78 държавите членки осигуряват, че асоциациите, организациите и други юридически лица, които имат, в съответствие с критериите, изложени от тяхното национално законодателство, законосъобразен интерес от гарантиране спазването на разпоредбите на настоящата директива, могат да участват от името, или в подкрепа на тължителя

необходимо е, за да се отговори на този въпрос, да се има предвид само положението на членовете на този орган. Това, разбира се, не се отразява на обхвата и действието на решението, в което не самият отговор като такъв е важен, а значението, което това решение придобива произтича от „операционализирането“, както бе вече изтъкнато, на член 2 ДЕС. Казано с думите на самия съд – в точка 32 от това решение - - „член 19 ДЕС, който конкретизира правовата държава като ценност, утвърдена с член 2 ДЕС, възлага задачата да се осигури съдебен контрол за спазването на правния ред на Съюза не само на Съда, но и на националните съдилища“.

По дело С - 896/19, *Repubblika* (решение от 20 април 2021 г....)

запитването е отправено в рамките на спор между *Repubblika*, сдружение, регистрирано като юридическо лице в Малта и имащо за цел да насърчава защитата на правосъдието и върховенството на закона в тази държава членка, и министър-председателя на Малта относно *actio popularis* с предмет по-специално съответствието с правото на Съюза на разпоредбите от Конституцията на Малта, които уреждат процедурата по назначаване на съдии. С жалбата е искано да се установи, че поради съществуващата система за назначаване на съди, уредена в съответните разпоредби от Конституцията, Република Малта не изпълнява задълженията си по-специално по член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС и член 47 от Хартата. Освен това е искано всички назначения, извършени по съществуващата система, да бъдат обвени за нищожни и да не се назначават нови съдии, освен ако не бъдат спазени препоръките в едно решение на Венецианската комисия.

Впрочем, поставените от запитващата юрисдикция преюдициални въпроси са формулрани така:

„1) Приложими ли са разпоредбите на член 19, параграф 1, [втора алинея] ДЕС и на член 47 от [Хартата], тълкувани заедно или поотделно, по отношение на действителността на членове 96, 96А и 100 от конституцията на Малта?

2) Ако отговорът на първия въпрос е положителен, съвместими ли са правомощията на министър-председателя в процеса на назначаване на членове на съдебната власт в Малта с член 19, параграф 1 ДЕС и с член 47 от [Хартата], тълкувани и в светлината на член 96А от конституцията, който е в сила от 2016 г.?

3) Ако се установи, че правомощията на министър-председателя са несъвместими, трябва ли този факт да се вземе под внимание по отношение на бъдещи назначения и трябва ли да се отрази и на предишни назначения?“

Като приповтаря казаното по-горе в решението за португалските съдии относно действието на член 19 параграф 1, втора алинея ДЕС, Съдът е приел, че тази разпоредба трябва да се тълкува в смисъл, че е приложима по дело, по което национална юрисдикция е сезирана с жалба по националното право с искане да се произнесе по съответствието с правото на Съюза на националните разпоредби, уреждащи процедурата по назначаване на съдии в държавата членка на тази юрисдикция, като за целите на тълкуването на тази разпоредба трябва надлежно да бъде взет предвид член 47 от Хартата.

Решението от 18 май 2021 г. по 6 съединени дела - С- 83/19, С – 127/19, С – 195/19, С – 291/19, С – 355/19 и С – 397/19, или както то е известно, делото *Associatia „Formul Judecatorilor din*

Romania » (т.е. Форум на съдиите от Румъния) има в основата си няколко преюдициални запитвания, отправени от румънски съдилища, някои от които произхождат от производства, образувани по жалби/искания именно на това професионално сдружение на магистрати „Форум на съдиите от Румъния“

Така по дело С – 83/19 до преюдициалното запитване се е стигнало, след като със заявление, регистрирано на 27 август 2018 г., „Форум на съдиите от Румъния“ иска от Съдебния инспекторат достъп до статистическа информация относно дейността на същия в периода 2014—2018 г., и по-конкретно за броя на образуваните дисциплинарни производства, мотивите за образуването им и резултата от тях, както и относно споразумение за сътрудничество, сключено между съдебния инспекторат и Румънската разузнавателна служба и участието на тази служба в провежданите проверки. Тъй като счита, че съдебният инспекторат е отговорил само частично на това заявление, което се отнася до информация от обществен интерес, и по този начин не е изпълнил своите законови задължения, „Форум на съдиите от Румъния е подал пред запитващата юрисдикция жалба с искане да бъде разпоредено на Съдебния инспекторат да предостави въпросната информация.

По дело С -127/19 „Форум на съдиите от Румъния“ и „Движение за защита статута на прокурорите“ са сезирали Апелативен съд – Питещ, с жалба за отмяна на решение на Пленума на ВСС с което се одобряват съответно правилата за назначаването и отстраняването на прокурори на ръководни длъжности в ОРППС и правилата за назначаване, продължаване на мандата и отстраняване на прокурори на изпълнителски длъжности в този отдел.

По дело С-355/19, главното производство е образувано по жалба ва „Форум на съдиите от Румъния“, „Движение за защита статута на прокурорите“ и OL, подадена пред същия апелативен съд за отмяна на постановление на главния прокурор относно организацията и функционирането на ОРППС- Отдел на прокуратурата за разследване на престъпления, извършени в рамките на съдебната система.

Важно е да се има предвид, че и по трите посочени дела е поставен въпросът дали решение 2006/928/ЕО та Комисията от 13 декември 2006 г. за създаването на механизъм за сътрудничество и проверка на напредъка на Румъния в постигането на специфични цели в областите на съдебната реформа и борбата срещу корупцията, както и докладите, подготвени от Европейската комисия въз основа на това решение, представляват актове, приети от институция на Съюза, които подлежат на тълкуване от съда на основание член 267 ДФЕС. Както е известно, такова решение е прието и по отношение на България като вид „предпазна клауза“. Въпросният механизъм вече е отменен, но не е без значение действието на това решение , както то е определено в точки 1 и 2 от диспозитива на решението по посочените съединени дела.

Както е видно от съдържанието на решенията по тези дела, Съдът е отговарял на преюдициални запитвания, отправени му по дела, по които запитващата юрисдикция е сезирана от професионални сдружения на магистрати. Допустимостта на жалбите в главните производства не е била оспорвана, а и по начало Съдът не е следвало – и не следва -да се произнася по този въпрос в рамките на преюдициално производство. Следва обаче да се обърне внимание, че по делото *Repubblica*, произнасяйки се по първия преюдициален въпрос, но не по допустимостта, която е

била оспорена от полското правителство на други основания, е изтъкнал, че тази асоциация се позовава на несъответствие с правото на Съюза на конституционните разпоредби, на основанието на които е взето решението за оспорените назначения на съдии , а не на нарушения с тези назначения на права, които тя – асоциацията - черпи от разпоредби от правото на Съюза. С оглед на това – и на основание член 51, параграф 1 от Хартата - е прието, че член 47 от Хартата не е приложим към спора в главното производство, въпреки че тази разпоредба трябва надлежно да бъде взета предвид при тълкуването на член 19, параграф 1 ДЕС.¹¹

В споменатото вече скорошно решение на Първи (5-членен състав) обаче – решение от 8 май 2024 г. **по дело С – 53/23** – . Съдът приема, че член 2 и член 19, параграф 1 ДЕС във връзка с членове 12 и 47 от Хартата трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална правна уредба, която, като обуславя от наличието на законен частен интерес допустимостта на жалба за отмяна срещу определянето на прокурори, компетентни да осъществяват наказателно преследване срещу магистрати, на практика изключва възможността професионалните сдружения на магистрати да подават такава жалба, за да защитят принципа за независимост на съдебната власт.

Интересно е да се отбележи, че в случая запитването е отправено в рамките на спор между същите професионални сдружения на магистрати (т.е. включително „Форум на съдиите от Румъния“) срещу главния прокурор по повод на законосъобразността на решение за назначаване на прокурори в Прокуратурата към Върховния касационен съд

Запитващата юрисдикция – която е същият Апелативен съд –Питещ – е обосновала отправянето на преюдициалното запитване с наличието на разпоредба от Закона за административното производство, която гласи че „физическите лица и частноправните юридически лица могат да предявяват искания в защита на законен обществен интерес само субсидиарно, доколкото нарушението на законния обществен интерес произтича логически от нарушението на субективни права или законни частни интереси“.

Според запитващата юрисдикция, от тази правна уредба следва, че частноправни субекти могат да се позовават на обществен интерес само доколкото засягането на този интерес произтича логически от нарушение на субективни права или законни частни интерес. Посочена е и практиката на Върховния касационен съд, според която що се отнася до сдруженията, допустимостта на жалба като тази в главното производство се обуславя от наличието на пряка връзка между подлежащия на контрол за законосъобразност административен акт и пряката цел и набелязаните задачи на сдружението жалбоподател. Изтъкнато е, че в няколко свои решения ВКС е приел, че професионалните сдружения на магистрати нямат правен интерес от отмяна на решения за назначаване на магистрати.

Като подчертава, че жалбоподателите в главното производство целят да получат ефективна съдебна защита в област, обхваната от правото на Съюза, запитващата юрисдикция е счела, че е необходимо да се определи дали възприетото от ВКС тълкуване (на националните процесуални норми) противоречи на член 2 и член 19, параграф 1 ДЕС във връзка с членове 12 и 47 от Хартата.

¹¹ . Виж точки 41- 45 от решението.

На това основание е отправено преюдициалното запитване, което включва два въпроса. Тук ни интересува първият преюдициален въпрос, който е формулиран така:

„Допускат ли член 2 и член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС във връзка с членове 12 и 47 от [Хартата] да се налагат ограничения за подаването на определени жалби по съдебен ред от професионалните сдружения на магистратите — с цел да се насърчи и защити независимостта на съдиите и правовата държава, както и да се запази статутът на професията — чрез въвеждане на условието, че трябва да е налице законен частен интерес в прекалено стриктен смисъл, въз основа на задължително решение на Înalta Curte de Casație și Justiție (Върховен касационен съд), последвано от национална практика по дела, аналогични на това, в което е поставен настоящият въпрос, като се изисква пряка връзка между административния акт, подлежащ на контрол за законосъобразност от съдебните органи, и пряката цел и задачите на професионалните сдружения на магистратите, предвидени в техните устави, в случаите, когато сдруженията целят да получат ефективна съдебна защита по въпроси, уредени от правото на Съюза, в съответствие с целта и общите уставни задачи?“¹²

Преди да отговори на този преюдициален въпрос, Съдът го е преформулирал, като е приел, че с него запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 2 и член 19, параграф 1 ДЕС във връзка с членове 12 и 47 от Хартата трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, която, като обуславя от наличието на законен частен интерес допустимостта на жалба за отмяна срещу определянето на прокурори, компетентни да осъществяват наказателно преследване срещу магистрати, на практика изключва възможността професионални сдружения на магистрати да подадат такава жалба, за да защитят принципа за независимост на съдебната власт.

След като е преформулирал въпроса, Съдът е отбелязал, че по принцип държавите членки са длъжни да определят процесуалната легитимация и правния интерес на страните в процеса, без обаче да накърняват правото на ефективна съдебна защита, като в това отношение процесуалните правила за съдебните производства, предназначени да гарантират защитата на правата, които правните субекти черпят от правото на Съюза, трябва да отговарят на принципите на равностойност и ефективност. Това означава, че тези правила не трябва да бъдат по-неблагоприятни от тези, които уреждат аналогични вътрешноправни производства (принцип на равностойност) и не трябва да правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правния ред на Съюза (принцип на ефективност).

Подчертано е обаче също така, че никоя разпоредба от правото на Съюза не задължава държавите членки да гарантират на професионалните сдружения на магистрати процесуални права,

¹² Следва да се отбележи, че в производството по това дело от страна на Главния прокурор и на румънското правителство са оспорени компетентността на Съда и допустимостта на преюдициалното запитване. Допустимостта е оспорена на основание, което не е свързано с тук обсъжданите наличие или липса на процесуална легитимация.

позволяващи им да оспорят всяка предполагаема несъвместимост с правото на Съюза на национална разпоредба или мярка, свързана със статута на съдиите.

Анализирайки практиката на Съда относно изискванията за независимост на съдилищата, което произтича от член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС, съставът, постановил разглежданото решение, е отбелязал, че правила, които изключват възможността професионалните сдружения на магистрати да обжалват решения, отнасящи се до определянето на прокурори, компетентни да осъществяват наказателно преследване срещу магистрати, не изглежда да са от естество да засегнат пряко тези изисквания, тъй като сами по себе си тези правила не могат да засегнат способността на съдиите да упражняват функциите си самостоятелно и безпристрастно.

Що се отнася до определянето на прокурори, компетентни да осъществяват наказателно преследване срещу магистрати, е обърнато внимание, че за да се избегне възникването на каквито и да са съмнения, държавите членки са длъжни по принцип да гарантират, че дейността на тези прокурори ще бъде уредена с ефективни правила, напълно съобразени с изискването за независимост на съдиите, които да предвиждат необходимите гаранции такова преследване да не може да бъде използвано като система за политически контрол над дейността на та тези магистрати, и да гарантират напълно спазването на правата, закрепени в член 47 и 48 от Хартата.

Предвид на задължението на държавите членки да приемат и прилагат такива правила и, от друга страна, на обстоятелството, че професионалните сдружения на магистрати по принцип не са пряко засегнати от определянето на прокурори, компетентни да осъществяват наказателно преследване срещу магистрати, както и на това, че правото на Съюза не изисква, като цяло, да се признаят специфични процесуални правила на такива сдружения, Съдът е направил извода, според който не може да се приеме че сам по себе си фактът, че дадена национална правна уредба не разрешава на професионалните сдружения на магистрати да подадат жалба за отмяна на решения, отнасящи се до определянето на въпросните прокурори, не е достатъчен, за да породи у правните субекти оправдани съмнения в независимостта на съдиите. В този смисъл – или с други думи – изискването за независимост на съдиите като цяло не може да тълкува в смисъл, че задължава държавите да разрешат на професионалните сдружения на магистрати да подават такива жалби.

На последно място е разгледана и хипотезата относно евентуалното приложение на член 47 от Хартата. В това отношение е изтъкнато, че право на професионалните сдружения на магистрати да инициират съдебно производство срещу мерки като разглежданите в главното производство не може да бъде изведено от тази разпоредба, защото признаването на ефективни правни средства за защита в конкретен случай предполага изтъкващото го лице да се позовава на права или свободи, гарантирани от правото на Съюза – нещо което не следва от акта на преюдициалното запитване. Като се позовава на приетото в точки 43 и 44 на решението *Repubblica*, посочено по-горе, Съдът е изтъкнал, че сдружение, което изтъква пред национална юрисдикция несъвместимостта с член 19, параграф 1 ДЕС на национална правна уредба относно назначаването на магистрати, не може само поради този факт да се разглежда като позоваващо се на нарушение на право, което черпи от правото на Съюза.

Независимо от приетото в това решение, макар и схематично представената практика на Съда на ЕС показва значимостта на дейността на професионалните асоциации на съдии в редица държави

членки в отстояването на принципа на върховенството на правото и на основния компонент на този принцип и гаранция за неговото спазване, а именно – независимостта на съдилищата. Както е видно, в рамките на производства, образувани по жалби/искове на такива асоциации пред национални юрисдикции, са отправени преюдициални запитвания, довели до постановяването на основополагащи решения от страна на Съда на ЕС. Това обстоятелство само по себе си потвърждава не само важната роля на професионалните организации на съдиите, но и правилността и валидността на една често повтаряна от Съда формула, според която Съюзът е правов съюз, в който актовете на неговите институции са обект на контрол за съответствие по-специално с Договорите, с общите принципи на правото, както и с основните права, като за тази цел, посредством разпоредбите на членове 263 и 277, от една страна, и член 267, от друга страна, Договорът за функционирането на ЕС е установил завършена система от способности за защита и процедури, чиято цел е да осигурят контрола за законосъобразност на актовете на Съюза, поверявайки го на Съда на Съюза. В този смисъл е важно да се наблегне на вече отбелязаното по-горе, че съдебният контрол за спазването на правния ред на Съюза обаче се осигурява, както следва от член 19, параграф 1 ДЕС, не само от Съда, но и от юрисдикциите на държавите членки.

Във всеки случай, делото, което е във фокуса на настоящето изложение¹³, няма за цел да предизвика промени в тази система, а в тълкуването на изискването за пряко и лично засягане.

Накрая, ще си позволя да спомена – въпреки че това е извън непосредствения предмет на моето изложение – и две тълкувателни решения на ВАС.

Според първото – Решение № 2 от 12 февруари 2010 г. по тълкувателно дело № 4/2009 г. на ОСС от I и II колегия на ВАС – „съсловните (браншовите) организации и другите юридически лица с нестопанска цел могат да оспорват подзаконовни нормативни актове при наличието на правен интерес, обоснован от предмета на дейност и целите, за които са създадени.“

Според второто тълкувателно решение от 25 юли 2023 г. по тълкувателно дело № 4/2022 г. на ОСС от I и II колегии на ВАС – „юридически лица с нестопанска цел, регистрирали се в Регистъра на юридическите лица с нестопанска цел като организации на и за хора с увреждания по смисъла на § 1, т. 12 от Допълнителните разпоредби на Закона за хората с увреждания, в правно – организационна форма на фондация за осъществяване на дейност в частна полза, нямат правен интерес от оспорване на подзаконовни нормативни актове, засягащи хората с увреждания, които не членуват в същите организации и с които организациите нямат сключен договор за социалната услуга „застъпничество“.

Тук спирам, без да коментирам тези две тълкувателни решения. С това, струва ми се, може да се направи преход към някоя от следващите теми.

¹³ Висящото пред Съда дело е С- 555/24Р.

Защита на жертвите и уязвимите лица в италианската наказателна система

Фабрицио Филиче - съдия в Окръжния съд на Милано.

(превод от английски език с DeepL - <https://www.deepl.com/>)

Италианската наказателна система, що се отнася до правата на жертвите, преследва двойна цел. От една страна, нашата цел винаги е да гарантираме, че жертвата е защитена от реторсия от страна на извършителя на насилието; от друга страна, ние се стремим да защитим жертвата по време на съдебния процес от така наречената „вторична виктимизация“.

И двете системи за защита произтичат от европейските източници: Първата е Истанбулската конвенция, която е конвенция, издадена специално за защита на жените, първо, от виктимизация *ex se* (т.е. извършена от същия извършител на престъплението) и второ, от вторична виктимизация, която се състои от отрицателните последици, причинени на жертвата от самото наказателно производство. Втората е разгледана в Европейска директива № 29 от 2012 г., наскоро изменена с новата Директива № 1385 от 2024 г., която се фокусира по-специално върху правата на жертвите по време на съдебния процес.

Важно е да се подчертае, че тези два закона са издадени в различен контекст: Първият произхожда от Европейския съвет (накратко ЕС), а вторият - от Европейския съюз (накратко ЕС).

Разбира се, всяка страна от ЕС е длъжна да спазва тези закони, но въпросът е как се тълкуват тези закони в Италия.

Истанбулската конвенция е ратифицирана със Закон № 77 от 2013 г. За сметка на това Директивата на ЕС е ратифицирана с италиански Закон № 212 от 2015 г.

Най-важен от тези два италиански закона е последният, тъй като с него италианската правна система е включила в рамките на своята наказателна система специфична защита на жертвата по време на съдебния процес. Това е най-важният инструмент, с който разполагаме, тъй като предвижда възможността жертвата да дава показания преди съдебния процес.

Въпросната разпоредба (чл. 392, Наказателно-процесуален кодекс) е изменяна многократно през годините, докато не е изцяло заменена със Закон № 172 от 2012 г., с който се прилага т.нар. конвенция от Ланзароте; с това изменение се въвежда възможността за използване на тази конкретна процедура за изчерпателен списък от престъпления (напр, малтретиране, домашно насилие, изнасилване и сексуално насилие, но също така, и това е интересно, преследване и престъпления от омраза, като например речта на омразата срещу имигрантите, мотивирана от расови предразсъдъци), не само за изслушване на непълнолетните, но и на пълнолетните жертви.

Следвайки основната директива на ЕС, спомената по-горе, националният законодател хармонизира националното законодателство с наднационалните указания, като разшири специалните условия за изслушване на всяка жертва в условия на уязвимост.

Причината за новата форма се крие както в необходимостта да се защити истинността на доказателствата, така и в необходимостта да се предпази уязвимото лице, като се избегне рискът от вторична виктимизация.

На първо място, могат да се прилагат защитени методи на изслушване; освен това поверителният контекст, в който се провежда тази процедура, позволява да се избегне публичността, характерна за съдебния процес. По-специално, целта е да се улесни бързото излизане на жертвата от съдебния процес, като се намали броят на изслушванията, през които трябва да премине. Всъщност лицата, които са обект на тази специална процедура, могат да се възползват от разпоредбата—съдържаща се и в Наказателно-процесуалния кодекс (член 190-bis)—която ограничава допълнителните разпити на същото лице по време на съдебния процес до факти или обстоятелства, различни от разгледаните в предишните изявления, или ако съдията или една от страните преценят, че са налице специфични нужди.

Що се отнася до специфичните методи на изслушване, разрешена е помощта на психологически експерт, който може да помогне при събирането на доказателства. В случай на непълнолетни лица съдията може също така да поиска помощта на член на семейството. Съдията може да разпoredи използването на еднопосочно огледало с домофонна система, за да се избегне всякакъв контакт между жертвата и обвиняемия. Разпоредбата продължава да предвижда пълно документиране на свидетелските показания, алтернативно във фонографска или аудиовизуална форма.

По същество това е частно изслушване, при което показанията на жертвата се дават не в присъствието на подсъдимия, който може да се намира или да не се намира в друга стая в съда, свързана с горепосочената домофонна система. В такива случаи адвокатът на защитата не може да проведе кръстосан разпит на жертвата, а тя може да бъде разпитана само от съдията.

Всъщност в съдебните процеси за домашно насилие и престъпления, основани на пола, действително съществува риск прокурорът или адвокатът на защитата да използват агресивна тактика на разпит, за да сплашат жертвата. Например, те могат да попитат дали жертвата е имала други сексуални отношения извън въпросната връзка. За да се избегнат подобни тактики на сплашване, законът предвижда, че само съдията може да разпитва жертвата.

Той трябва да признае, че когато адвокатът на защитата не може да проведе кръстосан разпит, това води до противоречие между правата на двете страни - на обвиняемия и на жертвата; затова съдията трябва да се опита да постигне справедлив баланс между тези различни права, като накара жертвата да обясни всички подробности за насилието. След като бъдат изслушани показанията на жертвата, съдията може да сподели съответната информация с адвокатите на защитата. Следователно съдията действа като посредник между страните и в тази си роля трябва да реши кои въпроси са подходящи за делото, както и кои въпроси да забрани, въз основа на това дали те се считат за релевантни или не за делото.

Съдията е длъжен да филтрира въпросите, които могат да нарушат спокойствието на жертвата; но също така той/тя трябва да определи кои въпроси са подходящи и как да формулира въпросите, така че да не осъждат жертвата. Например въпроси от сексуално естество могат да бъдат подходящи в някои случаи, но съдията трябва да обясни на жертвата защо се задават такива

въпроси и също така трябва да формулира въпросите по подходящ начин, така че да не са обидни и да не са осъдителни.

Друг важен вид защита се отнася до възможността за повторно извършване на престъпление, т.е. възможността престъплението да бъде извършено отново от същия извършител. За да се справят с този риск, съдиите могат да приемат превантивни мерки - ограничителни заповеди или заповеди за лишаване от свобода, в зависимост от конкретния случай. Съдията трябва да реши кога да приложи тези мерки и коя от тях е подходяща. След като бъде избрана мярката, е необходимо органите да наблюдават извършителя и когато ограничителните заповеди са нарушени, съдията трябва да бъде уведомен незабавно, за да замени ограничителната заповед с такава за задържане, като заповед за арест.

Това е интересно, защото в исторически план това е най-важният и актуален проблем, когато става въпрос за защита на жертвите, тъй като именно в този „период след насилието“ жертвите са най-уязвими и животът им е изложен на най-голям риск. Всъщност Европейският съд по правата на човека е издал много решения, с които е осъдил Италия за това, че не е успяла да защити жертвите в този критичен период.

С течение на годините все повече италиански закони са създадени, за да се справят с този проблем. Последният от тях беше издаден едва през ноември 2023 г., т.нар. закон Roscella (наречен на името на тогавашния министър на равните възможности). Този специален закон има за цел да повиши бдителността на нарушителите, на които е наложена ограничителна заповед.

Този нов закон позволява специфичен вид бдителност, така наречената „динамична бдителност“, която дотогава беше непредвидена. Така например префектът, началникът на полицията в Италия, има задължението да осигури такава бдителност, когато съдията прецени, че това е необходимо.

В случаите, в които извършителят наруши ограничителната заповед, той трябва да бъде арестуван незабавно, дори когато това нарушение не е било наблюдавано непосредствено от полицията. Съгласно този закон е достатъчно жертвата да предостави цифрови доказателства за нарушение на ограничителната заповед, за да може полицията да предприеме действия. Тези доказателства могат да бъдат например видеоклип или текстови съобщения, изпратени до жертвата. Така че това означава, че ако съдия е издал ограничителна заповед, забраняваща всякакъв вид контакт с жертвата, и извършителят е изпратил текстови съобщения на жертвата, това доказателство ще бъде достатъчно, за да бъде арестуван и задържан.

В заключение бих искал да подчертая значението, което се отдава на начина, по който съдиите записват своите решения.

Европейските съдилища отбелязаха, че често тези решения отразяват известна пристрастност от страна на съдията. Например в едно от делата, за които се сещам (J.L. срещу Италия), съдията е изразил мнението си за достоверността на жертвата въз основа на снимки в профила на жертвата в социалните мрежи, което е накарало съдията да реши, че жертвата е разкрепостена и следователно показанията ѝ не са достоверни. Европейският съд определя, че в този случай решението на италианския съд е било мотивирано от пристрастие към пола.

Законът Roscella включва и специални курсове за професионално развитие, които да научат съдиите да оценяват случаи на насилие, основано на пола, без да се влияят от форми на предразсъдъци, особено срещу жени.

В заключение, темата за правата на жертвите в Италия е в процес на разработване.

Започнахме да хармонизираме вътрешното си законодателство с европейските принципи и източници, но все още има много предразсъдъци и предубеждения спрямо уязвими лица, особено спрямо жертвите на насилие, основано на пола, хората с увреждания, имигрантите и хората с увреждания.

Това очевидно е свързано с политиката, но също така и със съдебната система и юриспруденцията.

Например, точно тези дни италианският парламент е на път да одобри нов наказателен закон, наречен „Закон за сигурността“, който наистина се разправя със студентските протести, с имигрантите, а също и със задържаните хора.

Като „Magistratura democratica“, националната асоциация, която участва в „Медел“, ние смятаме, че свободата на изразяване на несъгласие може да бъде значително застрашена от този наказателен закон, но когато вземаме думата по подобна тема, обикновено сме обвинявани в политизиране, не само от сегашното мнозинство, но и от обществото като цяло.

Може би формалният език на юристите е проблем, но ние смятаме, че има и друг, тъй като в критичен период като този гражданите са склонни да не вярват на съдебната власт и ние трябва да възстановим доверието и авторитета си.

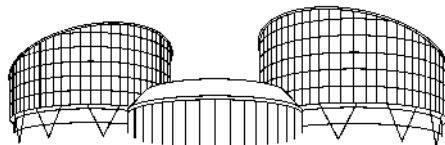
Все още имаме да извървим дълъг път и, правилно от тази гледна точка, националните и международните асоциации на юристи, като Медел, наистина имат фундаментална роля.

В това отношение съм напълно съгласен с полската колежка, която говори преди това, представителката на „Iustitia“ Моника Фраковяк: съдиите трябва да бъдат активни в обществото, трябва да говорят с гражданите и винаги да се опитват да ги убедят в правотата си, да накарат хората да разберат, че нашият граждански ангажимент за правата, по-специално за тези на уязвимите хора и малцинствата, не е за нас, за съдебната власт като каста, а е за обществото и за самата демокрация.

Като юристи ние можем ясно да разберем кога демокрацията и върховенството на закона са изложени на риск и тогава сме длъжни да се намесим и да ги защитим.

**Практика на ЕСПЧ по дела за нарушаване на правата на жертвите от
домашно насилие**

Йонко Грозев, съдия в Европейския съд по правата на човека /2015 – 2024 г./

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ПЪРВА СЕКЦИЯ

КАЗУСЪТ НА TALPIS c/y ИТАЛИЯ

(Заявление № 41237/14)

СЪДЕБНО РЕШЕНИЕ
(Откъси)

*Тази версия е коригирана на 21 март 2017 г.
съгласно член 81 от Правилника на Съда.*

СТРАСБУРГ

2 март 2017 г.

ФИНАЛЕН

18/09/2017

Това решение е окончателно съгласно член 44 § 2 от Конвенцията. То може да подлежи на редакционно преразглеждане.

По делото Talpis срещу Италия,

Европейският съд по правата на човека (първо отделение) в състав, съставен от:

Миряна Лазарова Трайковска, *председател*,

Гуидо Раймонди,

Кристина Пардалос,

Linos-Alexandre Sicilianos,

Робърт Спано,
Армен Арутюнян,
Тим Ейке, *съдии* ,
и Абел Кампос, *секретар на секцията*, след като заседава при закрити врата на 24 и 31
януари 2017 г, Произнася следното решение, прието на горепосочената дата:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е образувано по жалба (№ 41237/14) срещу Италианската република, подадена в Съда на основание член 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи ("Конвенцията") от гражданка на Румъния и Молдова, г-жа Elisaveta Talpis ("жалбоподателката"), на 23 май 2014 г.

2. Жалбоподателят е представляван от г-жа S. Menichetti и г-жа C. Carrano, адвокати, практикуващи в Рим¹⁴. Италианското правителство ("Правителството") беше представлявано от своя агент, г-жа E. Spatafora.

3. Жалбоподателката се оплаква, *наред с другото*, от неизпълнение на задължението на италианските власти да я защитят от проявите на домашно насилие, които са ѝ били причинени и са довели до опит за убийство и смъртта на сина ѝ.

4. На 26 август 2015 г. заявлението е съобщено на правителството. Румънското и молдовското правителство не са упражнили правото си на встъпване в процедурата (член 36 § 1 от Конвенцията).

5. Правителството възразява с мотива, че представените от жалбоподателя становища са постъпили в Съда на 15 март 2016 г., т.е. след изтичането на срока от 9 март 2016 г. Съдът обаче отбелязва, че становищата са изпратени на 9 март 2016 г. в съответствие с правило 38 § 2 от Правилника на Съда.

ФАКТИТЕ

Article II. I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

6. Жалбоподателят е роден през 1965 г. и живее в Реманзачо.

7. Жалбоподателката се омъжва за А.Т., молдовски гражданин, и от брака ѝ се раждат две деца: дъщеря през 1992 г. и син през 1998 г.

8. Жалбоподателката твърди, че след брака им съпругът ѝ е започнал да я бие. Въпреки това през 2011 г. жалбоподателката последвала съпруга си в Италия, за да осигури на децата си възможност за по-спокойно бъдеще.

¹⁴ Поправено на 21 март 2017 г.: текстът се чете, както следва: "Жалбоподателят е представляван от г-жа S. Menichetti, адвокат, практикуващ в Рим."

Section 2.01 1. Първото нападение, извършено от А.Т. срещу жалбоподателката и нейната дъщеря

9. Жалбоподателката твърди, че съпругът ѝ, който е алкохолик, вече дълго време е упражнявал физическо насилие над нея, когато на 2 юни 2012 г. тя поискала намесата на полицията, след като тя и дъщеря ѝ били нападнати от А.Т.

10. Когато полицията пристига, А.Т. вече е напуснал дома на семейството. Той бил намерен на улицата в нетрезво състояние, с драскотини по лявата страна на лицето. Полицията съставила протокол за инцидента. В доклада се посочва, че жалбоподателката е била бита и хапана по лицето и левия крак и че има множество синини. В доклада се посочва също, че дъщерята на жалбоподателката също е била ударена, след като се е намесила, за да защити майка си, и е представила нараняване на врата, причинено от нокът, и наранявания по двете ръце. Жалбоподателката и дъщеря ѝ били информирани за правата си и изразили намерение да отидат в отделението за злополуки и спешна помощ на болницата.

11. Жалбоподателката твърди, че въпреки това не е била информирана за възможността да подаде жалба или да се свърже с приют за жени, подложени на насилие. Тя също така твърди, че е отишла в отделението за злополуки и спешна помощ, за да бъдат регистрирани нараняванията ѝ, но след като е чакала три часа, е решила да се върне у дома.

12. Позовавайки се на полицейския доклад, правителството твърди, че няма доказателства жалбоподателят да е отишъл в спешното отделение.

Section 2.02 2. Второто нападение, извършено от А.Т. срещу жалбоподателя

(a) а) Версия на заявителя

13. Жалбоподателката твърди, че след нападението на 2 юни 2012 г. тя се е скрила в мазето на апартамента си и е започнала да спи там.

14. Тя разказва за следните събития. На 19 август 2012 г., след като получава заплашително телефонно обаждане от съпруга си и се страхува от нападение от негова страна, тя решава да напусне къщата. Когато се прибрала вкъщи, установила, че вратата на мазето е разбита. Опитала се да се обади на приятелка, за да я попита дали може да остане да пренощува при нея, но никой не отговорил на обаждането ѝ. Тогава тя решила да се върне в мазето. Там А.Т. я нападнал с нож и я принудил да го последва, за да има сексуални отношения с негови приятели. Надявайки се, че ще може да потърси помощ, след като излезе навън, тя се примирява да го последва. Тя помолила за помощ полицейски патрул на улицата.

15. Полицаяте само проверили документите за самоличност на нея и на А.Т. и въпреки твърденията на жалбоподателката, че е била заплашвана и бита от съпруга си, те я поканили да се прибере вкъщи, без да ѝ предложат помощ, и казали на А.Т. да стои далеч от нея. На А.Т. е наложена глоба за неразрешено притежаване на смъртоносно оръжие.

16. Малко след като се прибрала вкъщи, жалбоподателката се обадила на службите за спешна помощ и била откарана в болница. Лекарите отбелязали, наред с другото, че тя е получила черепно-мозъчна травма, травма на главата, множество ожулвания по тялото и синина на гърдите. Било преценено, че нараняванията ѝ ще заздравеят в рамките на една седмица.

(b) б) Версията на правителството

17. Правителството посочва, че според доклада за инцидента, изготвен от полицията, те са пристигнали на улица Леопарди малко след полунощ. Жалбоподателката ги информира, че е била ударена в лицето. А.Т. е дал на полицаите нож. Жалбоподателката казала на полицаите, че иска да отиде в болница, за да бъдат регистрирани нараняванията ѝ. Тя е отишла там, а А.Т. се е върнал

вкъщи. Ножът е бил иззет, а жалбоподателката е била глобена за неразрешено притежание на смъртоносно оръжие.

Section 2.03 3. Жалбата на жалбоподателя

18. В болницата жалбоподателката разговаря със социален работник и казва, че отказва да се върне у дома при съпруга си. След това тя получава подслон от сдружение за защита на жени, жертви на насилие, ΙΟΤΥΝΟΙΒΟΙ ("сдружението").

19. Председателят на приюта за жени, придружен от полицейски служители, отишъл в мазето, където живеела жалбоподателката, за да вземе дрехите и личните ѝ вещи.

20. От 20 август нататък А.Т. започва да тормози жалбоподателката, като ѝ се обажда по телефона и ѝ изпраща обидни съобщения.

21. На 5 септември 2012 г. жалбоподателката подава жалба срещу съпруга си за нанесени телесни повреди, малтретиране и заплахи за насилие, като настоява властите да предприемат незабавни действия за защита на нея и децата ѝ и да предотвратят приближаването на А.Т. до тях. Тя заявява, че е намерила убежище в приют за жени и че А.Т. я тормози по телефона.

22. Срещу А.Т. е започнато съдебно разследване по обвинения в малтретиране на членове на семейството, нанасяне на тежки телесни повреди и отправяне на заплахи. На 9 октомври 2012 г. полицията изпраща наказателната жалба на прокуратурата.

23. На 15 октомври 2012 г. прокуратурата, като взема предвид исканията на жалбоподателя за мерки за защита, разпорежда спешни следствени действия, като по-специално иска от полицията да намери потенциални свидетели, включително дъщерята на жалбоподателя.

24. Сдружението е предоставило подслон на ищеца за три месеца.

25. С писмо от 27 август 2012 г. ръководителят на социалната служба в Удине информира асоциацията, че няма налични средства, за да поеме грижата за жалбоподателката или да ѝ намери алтернативно настаняване.

26. Правителството дава различно тълкуване на това писмо, като заявява, че тъй като жалбоподателят не е бил насочен към социалните служби на Удине, които се грижат за жертви на насилие в рамките на друг проект, наречен "Нулева толерантност", последните не могат да платят разходите на асоциацията. Според тях жените, жертви на насилие, могат да се обърнат към социалните служби с молба за помощ, което жалбоподателката не е направила.

27. На 4 декември 2012 г. ищецът напуска приюта, за да си търси работа.

28. Тя разказа, че първо е спала на улицата, след което е била настанена от приятел, а впоследствие си е намерила работа като помощник на медицинска сестра за възрастни хора и е успяла да наеме апартамент. Според жалбоподателката А.Т. е продължил да упражнява психологически натиск върху нея, за да оттегли жалбата си.

29. На 18 март 2013 г. прокуратурата, като констатира, че не са извършени никакви следствени действия, отново иска от полицията да разследва бързо твърденията на жалбоподателя.

30. На 4 април 2013 г., седем месеца след подаването на жалбата, жалбоподателката е разпитана за първи път от полицията. Тя променя показанията си, като смекчава сериозността на първоначалните си твърдения. По отношение на епизода от юни 2012 г. тя заявява, че А.Т. неуспешно се е опитал да удари нея и дъщеря ѝ. По отношение на инцидента, станал през август 2012 г., тя заявила, че А.Т. я е ударил, но не я е заплашил с нож. А.Т. обаче се е престорил, че обръща ножа срещу себе си.

Жалбоподателката също така заявява, че по това време не е говорела много добре италиански и не е могла да се изрази правилно. Тя също така заяви, че А.Т. не я е принуждавал да прави секс с други хора и че се е върнала да живее в семейното жилище. Тя заяви, че когато е живяла в приюта,

предоставен от асоциацията, не е разговаряла със съпруга си по телефона, защото ѝ е било казано да не го прави. Тя заяви, че като се изключи алкохолизмът на съпруга ѝ, ситуацията у дома е спокойна. В заключение тя заяви, че съпругът ѝ е добър баща и добър съпруг и че не е имало нови епизоди на насилие.

31. Жалбоподателката твърди, че е променила първоначалните си показания поради психологическия натиск, упражняван върху нея от съпруга ѝ.

32. На 30 май 2013 г. прокуратурата в Удине, след като отбелязва, първо, че жалбоподателката, която е била разпитана през април, е смекчила твърденията си срещу съпруга си, като е заявила, че той не я е заплашвал с нож и че е била разбрана погрешно от служител на приюта, в който е намерила убежище, и второ, че не е имало друг епизод на насилие, иска от съдия-следователя да прекрати жалбата, подадена срещу А.Т. за малтретиране на членове на семейството. Що се отнася до престъплението тежка телесна повреда, органите на прокуратурата посочват, че възнамеряват да продължат разследването.

33. С решение от 1 август 2013 г. съдия-следователят прекратява жалбата в частта ѝ относно твърденията за малтретиране на членове на семейството и заплахи. Той счита, че ходът на събитията е неясен и че по отношение на твърдяното малтретиране престъплението не е осъществено, тъй като, тъй като жалбоподателят се е оплакал само от инцидента от август 2012 г., критерият за повтарящи се епизоди на насилие не е изпълнен.

34. Що се отнася до оплакването за заплахи, утежнени с използване на оръжие, съдията-следовател отбелязва, че изявленията на жалбоподателя са противоречиви и че в доклада, изготвен от болницата, не се споменава за наранявания с нож.

35. По отношение на престъплението причиняване на телесна повреда производството продължава пред съдията. А.Т. е предаден на съд на 28 октомври 2013 г. Първото съдебно заседание е проведено на 13 февруари 2014 г. и на 1 октомври 2015 г. на А.Т. е наложена глоба в размер на 2000 евро (EUR).

Section 2.04 4. Третото нападение от страна на А.Т. срещу жалбоподателката и нейния син и убийството на сина му от А.Т.

36. От материалите по делото е видно, че на 18 ноември 2013 г. А.Т. е получил известие за предаването му за разглеждане от магистратския съд на 19 май 2014 г. за нанасяне на телесна повреда на жалбоподателя през август 2012 г.

37. През нощта на 25 ноември 2013 г. жалбоподателката потърсила намесата на полицията във връзка със спор със съпруга си.

38. В доклада си полицията прави следните констатации: при пристигането си полицаите виждат, че вратата на спалнята е разбита и подът е осеян с бутилки с алкохол. Жалбоподателката е заявила, че съпругът ѝ е бил под въздействието на алкохол и че е решила да повика помощ, защото е смятала, че той има нужда от лекар. Тя е разказала, че в миналото е подала жалба срещу съпруга си, но впоследствие е променила твърденията си. Синът на жалбоподателката е заявил, че баща му не е упражнявал насилие върху него. Нито жалбоподателката, нито синът ѝ са показали следи от насилие.

39. А.Т. е откаран в болница в нетрезво състояние. През нощта той напуснал болницата и отишъл в увеселителна игрална зала.

40. Докато вървял по улицата, бил задържан от полицията за проверка на самоличността в 2,25 ч.

41. Полицейският доклад показва, че А.Т. е бил в нетрезво състояние и трудно е пазил равновесие и че полицията го е пуснала, след като го е спряла и глобила.

42. В 5 ч. сутринта А.Т. влязъл в апартамента на семейството, въоръжен с 12-сантиметров кухненски нож, с намерението да нападне жалбоподателя. Синът на жалбоподателката се опитал да го спре и бил намушкан три пъти с нож. Той умира от раните си. Жалбоподателката се опитва да избяга, но А.Т. успява да я настигне на улицата, където я намушква няколко пъти в гърдите.

Section 2.05 5. Наказателно производство срещу А.Т. за нанасяне на тежка телесна повреда

43. На 1 октомври 2015 г. А.Т. е признат за виновен от магистратския съд за нанасяне на тежка телесна повреда на жалбоподателката заради нараняванията, които ѝ е причинил по време на инцидента през август 2012 г., и е осъден на глоба в размер на 2 000 евро.

Section 2.06 6. Наказателно производство, образувано срещу А.Т. за убийството на сина му, опит за убийство на жалбоподателя и малтретиране на жалбоподателя

44. На неуточнена дата през ноември 2013 г. разследването на случаите на малтретиране е възобновено.

45. А.Т. поиска да бъде съден по съкратената процедура (*giudizio abbreviato*).

46. На 8 януари 2015 г. А.Т. е осъден на доживотен затвор от съдията по предварителното производство в Удине за убийството на сина си и опита за убийство на съпругата си, както и за престъпленията малтретиране на съпругата и дъщеря си и неразрешено притежание на забранено оръжие. Освен това той е осъден да заплати на жалбоподателя, който е поискал да се присъедини към производството като граждански ищец, обезщетение в размер на 400 000 EUR.

47. Що се отнася до малтретирането, съдията по предварителното производство, след като изслушва свидетели и дъщерята на жалбоподателката, счита, че жалбоподателката и нейните деца са живели в обстановка на насилие. Той констатира, че А.Т. е проявявал обичайно насилие, и счита, че освен ежедневния тормоз, на който е била подложена жалбоподателката, е имало четири епизода на насилие. Той добавя, че по време на съдебния процес А.Т. е признал, че изпитва омраза към съпругата си. Според съдията по предварителното производство събитията от 25 ноември 2013 г. са били последица от опита на жалбоподателя да се **измъкне** от А.Т.

48. На 22 май 2015 г. А.Т. обжалва решението.

От преписката е видно, че с решение от 26 февруари 2016 г. решението е потвърдено от Апелативния съд. Нито една от страните обаче не е приложила съдебното решение към становищата си.

Article III. II. РЕЛЕВАНТНО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

...

55. В своя доклад, озаглавен "Насилие над жени" (2014 г.), Националният статистически институт (ISTAT) предостави статистически данни относно насилието над жени.

"Истат" проведе проучването през 2014 г. върху извадка от 24 000 жени на възраст 16-70 г-. Резултатите ще бъдат широко разпространени и сред жените мигранти. Истат проведе проучването през 2014 г. върху извадка от 24 000 жени на възраст 16-70 години. Изчисленията показват най-засегнатите жени чужденки за гражданство: Румъния, Украйна, Албания, Мароко, Молдова, Китай.

По-конкретно, според второто проучване на Истат 6 788 000 жени са били жертви на някаква форма на насилие, физическо или сексуално, през живота си, което представлява 31,5 % от жените на възраст 16-70 години. 20,2 % са били жертва на физическо насилие; 21 % - на сексуално насилие, а 5,4 % - на най-тежките форми на сексуално насилие, като изнасилване и опит за изнасилване: 652 000 жени са били жертви на изнасилване, а 746 000 - на опит за изнасилване.

Освен това чуждестранните жени са жертви на сексуално или физическо насилие в мащаби, сходни с тези на италианските жени: съответно 31,3 % и 31,5 %. Физическото насилие обаче е по-често срещано сред чужденките (25,7 % спрямо 19,6 %), докато сексуалното насилие е по-често срещано сред италианките (21,5 % спрямо 16,2 %). По-конкретно, чужденките са по-често изложени на изнасилване и опит за изнасилване (7,7 % спрямо 5,1 %), като най-засегнати са молдовките (37,3 %), румънките (33,9 %) и украинките (33,2 %). Що се отнася до автора, настоящите и бившите партньори са тези, които извършват най-тежките престъпления. В 62,7 % от случаите изнасилванията са извършени от настоящия или бившия партньор, докато авторите на сексуалните посегателства в повечето случаи са неизвестни (76,8 %).

Що се отнася до възрастта на жертвата, 10,6 % от жените са били жертви на сексуално насилие преди 16-годишна възраст. Като се вземат предвид случаите на насилие срещу жени с деца, които са били свидетели на насилие, процентът на децата, станали свидетели на случаи на насилие, се увеличава до 65,2 % в сравнение с данните от 2006 г. (= 60,3 %).

Що се отнася до статута на жените, жените, които са разделени или разведени, са изложени в много по-голяма степен на физическо или сексуално насилие (51,4 % спрямо 31,5 % при всички останали случаи).

Положението на жените с увреждания или заболявания продължава да буди голяма загриженост. 36 % от жените с лошо здравословно състояние и 36,6 % от тези със сериозни ограничения са били жертви на физическо или сексуално насилие. Рискът да бъдат изложени на изнасилване или опит за изнасилване се удвоява в сравнение с жените без никакви здравословни проблеми (10 % спрямо 4,7 %).

Положителен е фактът, че в сравнение с предходното издание за 2006 г. случаите на сексуално и физическо насилие са намалели от 13,3 % на 11,3 %. Това е резултат от повишената осведоменост за съществуващите инструменти за защита на първо място от страна на жените и на общественото мнение като цяло, в допълнение към цялостния социален климат на осъждане и липса на милост за подобни престъпления.

По-конкретно, случаите на физическо или сексуално насилие, извършено от партньор или бивш партньор, са намалени (за първия от 5,1 % на 4 %, а за втория от 2,8 % на 2 %), както и случаите на ДННО, извършено от лица, които не са партньори (от 9 % на 7,7 %).

Спадът е значителен, когато се разглеждат случаите сред студентките: той намалява от 17,1 % на 11,9 % в случай на бивши партньори; от 5,3 % на 2,4 % в случай на настоящ партньор; и от 26,5 % на 22 % в случай на непартньор.

Значително са намалели случаите на психическо насилие, извършено от настоящия партньор (от 42,3 % на 26,4 %), особено когато те не са съпроводени с физическо и сексуално насилие.

Жените много по-често осъзнават, че са преживели престъпление (от 14,3 % до 29,6 % в случай на насилие от страна на партньора), и много по-често съобщават за него на полицията (от 6,7 % до 11,8 %). По-често те говорят за това с някого (от 67,8 % на 75,9 %) и търсят професионална помощ (от 2,4 % на 4,9 %). Същото важи и в случай на насилие от страна на лице, което не е партньор.

В сравнение с изданието от 2006 г. оцелелите са много по-удовлетворени от съответната работа, извършвана от полицията. В случай на насилие от страна на настоящия или бившия партньор данните показват увеличение от 9,9 % на 28,5 %.

Обратно, отрицателни резултати се появяват при разглеждането на случаите на изнасилване или опит за изнасилване (1,2 % и в двете издания).

Формите на насилие са много по-сериозни, като се увеличава броят на жертвите на наранявания (от 26,3 % на 40,2 %, когато авторът е партньорът); и се увеличава броят на жените, които се страхуват, че животът им е в опасност (от 18,8 % през 2006 г. на 34,5 % през 2014 г.). Също така формите на насилие от страна на лице, което не е партньор, са по-сериозни.

3 466 000 жени (=16,1%) са били жертви на преследване през живота си, от които 1 524 000 са били жертви на бившия си партньор, а 2 229 000 - на друго лице, което не е бившият партньор."

III. РЕЛЕВАНТНО МЕЖДУНАРОДНО ПРАВО

56. Съответното международно право е описано отчасти в делото *Opuz v. Turkey* (№ 33401/02, §§ 72-82, ЕСПЧ 2009 г.) и отчасти в делото *Rumor v. Italy* (№ 72964/10, §§ 31-35, 27 май 2014 г.).

57. На своята 49th сесия, която се проведе от 11 до 29 юли 2011 г., Комитетът за премахване на дискриминацията по отношение на жените ("Комитетът CEDAW") прие своите заключителни коментари относно Италия, от които пасажите, отнасящи се до настоящото дело, гласят следното:-

"26. Комитетът приветства приемането на Закон № 11/2009, с който се въвежда престъплението "преследване" и задължителното задържане под стража за извършителите на актове на сексуално насилие, Националния план за действие за борба с насилието срещу жени и преследването, както и първото цялостно изследване на физическото, сексуалното и психологическото насилие срещу жени, разработено от Националния статистически институт. Въпреки това Комитетът продължава да е загрижен за високото ниво на разпространение на насилието срещу жени и момичета и за запазването на социално-културните нагласи, оправдаващи домашното насилие, както и за липсата на данни за насилието срещу жени и момичета имигранти, роми и синти. Освен това Комитетът е загрижен за големия брой жени, убити от своя партньор или бивш партньор (феминцид), което може да показва неуспех на органите на държавата - страна по Конвенцията, да защитят адекватно жените жертви от техните партньори или бивши партньори. В съответствие със своята Обща препоръка № 19 относно насилието срещу жени и становищата, приети от Комитета в рамките на процедурите по Факултативния протокол, Комитетът настоятелно призовава държавата - страна по Конвенцията, да

(а) да постави акцент върху всеобхватните мерки за справяне с насилието срещу жени в семейството и в обществото, включително чрез задоволяване на специфичните нужди на жените, уязвими поради особени обстоятелства, като ромите и синтите, жените мигранти и възрастните жени, както и жените с увреждания;

(б) да гарантира, че жените, жертви на насилие, имат незабавна защита, включително изгонване на извършителя от дома, да им гарантира, че могат да останат в сигурни и добре финансирани приюти във всички части на страната, както и че имат достъп до безплатна правна помощ, психосоциални консултации и адекватно обезщетение, включително компенсация;

(г) да подобри системата за подходящо събиране на данни за всички форми на насилие срещу жени, включително домашно насилие, мерки за защита, наказателно преследване и присъди, наложени на извършителите, и да проведе подходящи проучвания за оценка на разпространението

на насилието, преживяно от жени, принадлежащи към групи в неравностойно положение, като роми и синти, мигранти и възрастни жени и жени с увреждания;

(д) да продължи, в сътрудничество с широк кръг заинтересовани страни, включително женски и други организации на гражданското общество, да провежда кампании за повишаване на осведомеността чрез медиите и програми за обществено образование, за да направи насилието срещу жени социално неприемливо и да разпространява сред широката общественост информация за наличните мерки за предотвратяване на актове на насилие срещу жени;

(е) своевременно да ратифицира Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие."

58. На 27 септември 2012 г. беше подписана Конвенцията за предотвратяване и борба с насилието над жени и домашното насилие (Истанбулска конвенция). Тя беше ратифицирана от Италия на 10 септември 2013 г. и влезе в сила в тази държава на 1 август 2014 г. Пасажите от тази конвенция, които са от значение за настоящото дело, са частично изложени в делото *Y. v. Slovenia* (№ 41107/10, § § 72, ЕСПЧ 2015 г. (извлечения)). Освен това член 3 от тази Конвенция предвижда: "...:

Член 3 - Определения

"За целите на настоящата Конвенция:

а "насилието срещу жени" се разбира като нарушение на правата на човека и форма на дискриминация срещу жените и означава всички актове на насилие, основано на пола, които водят или могат да доведат до физическа, сексуална, психологическа или икономическа вреда или страдание за жените, включително заплахи за такива актове, принуда или произволно лишаване от свобода, независимо дали се случват в обществения или в личния живот;

б "домашно насилие" означава всички актове на физическо, сексуално, психологическо или икономическо насилие, които се извършват в рамките на семейството или домашната единица или между бивши или настоящи съпрузи или партньори, независимо дали извършителят споделя или е споделял едно и също жилище с жертвата;

..."

59. Заключениета на специалния докладчик на ООН по въпросите на насилието срещу жени, неговите причини и последици, изготвени след официалното му посещение в Италия (от 15 до 26 януари 2012 г.), гласят следното:-

"VII. Заключение и препоръки

91. Правителството полага усилия за решаване на проблема с насилието над жени, включително чрез приемането на закони и политики и създаването и сливането на правителствени органи, отговорни за насърчаването и защитата на правата на жените. Въпреки това тези постижения не са довели до намаляване на броя на убийствата на жени и не са довели до реално подобряване на живота на много жени и момичета, особено на жените от ромски произход и синти, жените мигранти и жените с увреждания.

92. Въпреки предизвикателствата на настоящата политическа и икономическа ситуация, целенасочените и координирани усилия за справяне с насилието срещу жени чрез практично и иновативно използване на ограничените ресурси трябва да останат приоритет. Високите нива на домашно насилие, които допринасят за нарастващите нива на убийствата на жени, изискват сериозно внимание.

93. Специалният докладчик би искал да предложи на правителството следните препоръки.

А. Законодателни и политически реформи

94. Правителството следва да:

(а) Да създаде единна специализирана правителствена структура, която да се занимава изключително с въпроса за същественото равенство между половете в широк смисъл и по-специално с насилието срещу жени, за да се преодолее дублирането и липсата на координация;

(б) да ускори създаването на независима национална институция за правата на човека с отдел, посветен на правата на жените;

(в) да приеме специален закон за насилието над жени, за да се справи с настоящата фрагментация, която се проявява на практика поради тълкуването и прилагането на гражданския, наказателния и процесуалния кодекс;

(г) да се отстранят правните пропуски в областта на попечителството над деца и да се включат съответните разпоредби, свързани със защитата на жените, които са жертви на домашно насилие;

(д) Да осигури образование и обучение за повишаване на уменията на съдиите за ефективно разглеждане на случаи на насилие срещу жени;

(е) да осигури предоставянето на качествена, финансирана от държавата правна помощ на жените, жертви на насилие, както е предвидено в Конституцията и Закон № 154/200 за мерките срещу насилието в семейните отношения;

(ж) да насърчават съществуващите алтернативни форми на задържане, включително домашен арест и заведения с ниска степен на сигурност за жени с деца, като надлежно отчитат предимно ненасилствения характер на престъпленията, за които те са лишени от свобода, и най-добрия интерес на децата;

(з) да приеме дългосрочна, съобразена с пола и устойчива политика за социално приобщаване и овластяване на маргинализираните общности, с особен акцент върху здравето, образованието, труда и сигурността на жените;

(и) да осигурят участието на представители на тези общности, особено на жените, в проектирането, разработването и прилагането на политиките, които ги засягат;

(й) да осигури непрекъснато предоставяне на качествено образование за всички, включително чрез гъвкаво прилагане на 30-процентния таван за ученици от неиталиански произход в клас, за да се даде възможност за създаване на приобщаващи училища, особено в местата, където населението от неиталиански произход е голямо.

(к) да измени законите от пакета "Сигурност" като цяло, и в частност престъплението незаконна миграция, за да осигури достъп на жените мигранти с нередовни документи до съдебната система и правоприлагащите органи, без да се страхуват от задържане и депортиране;

(л) да се справят със съществуващите различия между половете в публичния и частния сектор, като ефективно прилагат мерките, предвидени в Конституцията и други законодателни актове и политики, за да увеличат броя на жените, включително от маргинализирани групи, в политическата, икономическата, социалната, културната и съдебната сфера;

(м) да продължи да премахва правните пречки, засягащи заетостта на жените, които се задълбочават от практиката на подписване на празни оставки, както и от по-ниските позиции и скала на заплатите на жените. Укрепване на системата за социално подпомагане чрез премахване на пречките пред интеграцията на жените на пазара на труда;

(н) да ратифицира и прилага Конвенцията за компетентността, приложимото право, признаването, изпълнението и сътрудничеството във връзка с родителската отговорност и мерките за закрила на децата; Международната конвенция за защита на правата на всички работници мигранти и членовете на техните семейства, Конвенция № 189 (2011 г.) на Международната организация на труда относно достойния труд на домашните работници; Европейската конвенция за обезщетяване на жертвите на престъпления, свързани с насилие, и Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие.

В. Обществени промени и инициативи за повишаване на осведомеността

95. Правителството следва също така:

(а) Продължаване на кампаниите за повишаване на осведомеността, насочени към премахване на;

(б) да укрепи капацитета на Националната служба за борба с расовата дискриминация за въвеждане на програми, които да доведат до промяна в общественото възприятие за жените, които принадлежат към маргинализирани общности и групи;

(в) да продължи да провежда целенасочени кампании за повишаване на осведомеността, включително съвместно с ОГО, с цел повишаване на осведомеността относно насилието срещу жени като цяло и по-специално срещу жени от маргинализирани групи;

(г) да обучава и да повишава чувствителността на медиите по отношение на правата на жените, включително насилието срещу жени, за да се постигне нестереотипно представяне на жените и мъжете в националните медии.

С. Помощни услуги

96. Правителството следва да:

(а) Да продължи да предприема необходимите мерки, включително финансови, за поддържане на съществуващите и/или за създаване на нови приюти за жени, жертви на насилие, с цел подпомагане и защита;

(б) да гарантира, че приютите работят в съответствие с международните и националните стандарти за правата на човека и че са въведени механизми за отчетност, които да наблюдават подкрепата, предоставяна на жените, жертви на насилие;

(в) да се подобри координацията и обменът на информация между съдебните органи, полицията и психосоциалните и здравните оператори, които се занимават с насилието срещу жени;

(г) да признават, насърчават и подкрепят публично-частните партньорства с ОГО и висши учебни заведения, за да се осигурят изследвания и отговори за справяне с насилието срещу жени."

60. През 2015 г. беше публикуван доклад на неправителствената организация WAVE (Women Against Violence Europe) за Италия. Частта, която е от значение за настоящото дело, гласи следното:

"През 2014 г. 681 жени и 721 деца бяха настанени в 45 приюта за жени, които са част от националната мрежа *Associazione Nazionale Donne in Rete contro la violenza - D.i.R.e.*

Освен това в градовете Реджо Емилия, Имола и Модена има три приюта за жени от черния и малцинствения етнос, мигранти и жени, търсещи убежище, един приют за момичета и млади жени, жертви на принудителен брак, и 12 приюта за жертви на трафик.

Центрове за жени

В Италия има 140 центъра за жени, които предоставят нерезидентна подкрепа на жени, преживели каквото и да е насилие. 113 от тези центрове се управляват от НПО, 19 - от държавата, а 8 - от религиозни организации. Въпреки че точният брой на тези услуги не е известен, съществуват няколко женски центъра за жени от черния и малцинствения етнос (ЧМЭ), както и центрове за жени, жертви на трафик. Всички женски центрове предоставят информация и съвети, консултации, застъпничество и практическа подкрепа с достъп до социални права (т.е. жилище, доходи, здравеопазване) и правни консултации. Някои от тях предоставят само специализирана подкрепа за деца и подкрепа за семейството и си сътрудничат с програми за извършители на насилие над жени.

Мрежи за жени

В Италия има една национална женска мрежа, наречена *Associazione Nazionale Donne in Rete contro la violenza - D.i.R.e.* Мрежата включва 73 членове, всички женски организации, които управляват приюти за жени и центрове за борба с насилието в Италия. Създадена през 2008 г. и със седалище в Рим, мрежата извършва дейности в областта на обществената осведоменост, лобирането и застъпничеството, обучението, изследванията и работата в мрежа. През 2014 г. мрежата е получила финансиране в размер на 66 747 евро от различни частни дарители и фондации за конкретни проекти, както и 20 000 евро от членски внос.

Политика и финансиране

Извънредният план за действие срещу насилието, основано на пола и сексуалното насилие, в съответствие с чл.5, ал. 1 от Законния декрет от 14 август 2013 г. n.93, преобразуван с изменения в Закон от 15 октомври 2013 г. n.119 (*Piano di Azione Straordinario contro la violenza sessuale e di genere ai sensi dell'art 5 comma 1 D.L. 14 Agosto 2013 n. 93 convertito con modifiche nella legge del 15 Ottobre 2013 n 119*) стартира през 2015 г. и обхваща тригодишен период [voir paragraphe 53 ci-dessus]. Планът разглежда изнасилванията и сексуалните посегателства само в незначителна степен и не предвижда адекватно финансиране на съществуващите служби или създаване на нови служби в многобройните региони, където те не съществуват. Въпреки че принудителните и ранните бракове се споменават в плана, в него не са включени конкретни мерки. Планът е замислен като извънредна мярка, предвидена в законодателен декрет, посветен на други теми, и като цяло не разглежда структурните характеристики на насилието срещу жени и насилието, основано на пола. Мерките и интервенциите, включени в плана, не разглеждат приютите за жени и центрове

за борба с насилието като ключови участници в предоставянето на специализирана подкрепа на жертвите на насилие с оглед на пола.

Отделът за равни възможности - Президентство на Министерския съвет - действа като координиращ орган за изпълнението на политиките в областта на ЛНЖ. На практика този орган е слабо ефективен, главно поради това, че председателят на Министерския съвет не успява да назначи министър с правомощия за вземане на решения.

Понастоящем в Италия няма национален орган за мониторинг, натоварен с оценката на националните стратегии в областта на ЛСД, а женските организации рядко биват канени да извършват такава оценка. Въпреки това през 2014 г. коалиция от италиански женски неправителствени организации (сред които и D.i.R.e.) представи доклад в сянка за изпълнението на Пекинската декларация и Платформата за действие, обхващащ периода 2009-2014 г. и включващ преглед на националните стратегии в областта на ЖМС.

През 2014 г. финансирането на правителствените дейности за борба с ЖМС възлиза на 7 милиона евро, докато за дейностите на НПО чрез местните регионални власти е осигурено много малко финансиране; подробна информация за финансирането на дейностите на НПО не е налична поради децентрализацията на бюджета. Държавното финансиране за женските организации, предоставящи подкрепа, е изключително на проектен принцип.

Превенция, повишаване на осведомеността, провеждане на кампании

Националната мрежа на жените, както и повечето приюти и центрове за жени, и националната телефонна линия за жени провеждат дейности в областта на превенцията, повишаването на осведомеността и провеждането на кампании; освен националната телефонна линия за жени (1522), нито една от тях не е получила финансиране за извършване на тези дейности през 2014 г.

Обучение

Повечето приюти и центрове за жени провеждат обучения с редица целеви групи: полиция, съдебна система, държавни служители, здравни специалисти, психолози, социални работници, специалисти в областта на образованието, медии и други."

ЗАКОНЪТ

...

Article IV. II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕНОВЕ 2 И 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

76. Позовавайки се на членове 2, 3 и 8 от Конвенцията, жалбоподателката се оплаква, че поради своето лекомислие и безразличие италианските власти, въпреки че няколко пъти са били предупреждавани за насилието от страна на съпруга ѝ, не са предприели необходимите мерки, за да защитят нейния живот и живота на сина ѝ от - според нея реалния и известен - риск, който е представлявал съпругът ѝ, и не са предотвратили извършването на друго домашно насилие. Тя твърди, че по този начин властите не са изпълнили позитивното си задължение по Конвенцията.

77. Съдът повтаря, че тъй като е господар на правната квалификация на фактите по делото, той не се счита за обвързан от характеристиката, дадена от заявителя или правителството. По силата на принципа *jura novit curia* той например разглежда служебно жалби по членове или параграфи, на които страните не се позовават. С други думи, една жалба се характеризира с фактите, които се

твърдят в нея, а не само с правните основания или аргументи, на които се позовава (виж *Aksu v. Turkey* [GC], № 4149/04 и 41029/04, § 43, ЕСПЧ 2012 г.). Като има предвид обстоятелствата, от които се оплаква жалбоподателката, и начина, по който са формулирани оплакванията ѝ, Съдът ще ги разгледа по членове 2 и 3 от Конвенцията (за подобен подход виж *E.M. v. Romania*, no. 43994/05, § 51, 30 октомври 2012 г.; *Valiulienė v. Lithuania*, no. 33234/07, § 87, 26 март 2013 г.; и *M.G. v. Turkey*, № 646/10, § 62, 22 март 2016 г.).

Тези членове предвиждат:

Член 2

"1. Правото на живот на всеки човек се защитава от закона. Никой не може да бъде лишен от живот умишлено, освен в изпълнение на присъда на съда след осъждането му за престъпление, за което законът предвижда такова наказание.

Член 3

"Никой не трябва да бъде подлаган на изтезания или на нечовешко или унижително отношение или наказание."

78. Правителството оспорва този аргумент.

Section 4.01 А. Становища на жалбоподателя

79. Жалбоподателката твърди, че неизпълнението от страна на властите на задължението им да защитят нейния живот и този на сина ѝ, който е бил убит от съпруга ѝ, е довело до нарушение на член 2 от Конвенцията. В това отношение тя твърди, че италианските власти не са защитили правото на живот на сина ѝ и че са проявили небрежност пред многократното насилие, заплахи и наранявания, които самата тя е претърпяла.

80. Тя твърди, че италианските власти *де факто* са толерирали насилието на съпруга ѝ. Според нея полицията е знаела от юни 2012 г., че тя е била жертва на насилие, и е трябвало да знае, че съществува реален и сериозен риск А.Т. да упражни насилие върху нея. Според жалбоподателката е имало ясни признаци за продължаваща заплаха от опасност за нея, но властите не са предприели необходимите мерки веднага след като тя е подала жалбата си и по този начин са я оставили сама и беззащитна.

81. Освен това жалбоподателката твърди, че въпреки болничното удостоверение от 19 август 2012 г., в което се посочва, че е била бита и заплашвана с нож, този факт не е бил взет под внимание.

82. Според ищеца единственото налично средство за защита е било наказателното дело, което не е било ефективно. Тя заявява, че е подала жалба на 5 септември 2012 г. и е направила изявление пред полицията през април 2013 г. Тя допълва, че през седемте месеца между подаването на жалбата и даването на показанията ѝ не са били предприети никакви действия по разследването и не са били изслушани никакви свидетели. През март 2013 г. прокурорът отново е трябвало да поиска от полицията да проведе разследване (вж. параграф 29 по-горе).

83. Жалбоподателката се оплаква от лекомислието на властите и заявява, че е променила версията си за фактите, след като е била разпитана от полицията седем месеца след подаването на жалбата. Според нея е ясно, че държавата не я е защитила и че тя е била изоставена от властите, които не са предприели никакви мерки за защитата ѝ въпреки нейното искане. Жалбоподателката също така заявява, че областният съвет на Удине, макар да е бил наясно с трудното положение, в което се е намирала, е отказал да ѝ помогне и е спрял да финансира настаняването ѝ в приюта,

управляван от асоциацията за защита на битите жени. Според нея властите е трябвало да се намесят служебно предвид обстоятелствата по случая и нейната уязвимост.

84. Жалбоподателят твърди, че съгласно практиката на Съда позитивните задължения по член 2 от Конвенцията налагат основно задължение на държавата да гарантира правото на живот, като въведе ефективни наказателноправни разпоредби за възпиране на извършването на престъпления срещу личността, подкрепени от правоприлагащи механизми за предотвратяване, пресичане и санкциониране на нарушенията на тези разпоредби. Тя твърди, че при определени обстоятелства това може да означава и позитивно задължение на властите да предприемат превантивни оперативни мерки за защита на лице, чийто живот е изложен на риск от престъпните действия на друго лице (тя се позовава на *Osman v. the United Kingdom*, 28 октомври 1998 г., § 115, *Reports of Judgments and Decisions* -1998VIII, цитирано в *Kontrová v. Slovakia*, № 7510/04, § 49, 31 май 2007 г.). Тя заключава, че в настоящия случай италианската държава не е предприела необходимите мерки за защита на нейния живот и този на сина ѝ.

85. Позовавайки се на практиката на Съда (*Oriz*, цитирано по-горе, § 159), жалбоподателката се оплаква, че е била подложена и на нечовешко и унижително отношение. Тя повтаря, че през септември 2012 г. е подала жалба, подкрепена с медицински бележки по случая, и че в продължение на седем месеца властите не са направили нищо, за да я защитят. Тя добавя, че междуременно съпругът ѝ е успял да я убеди да се върне и да живее с него.

86. В заключение жалбоподателят твърди, че държавата не е изпълнила позитивните си задължения по членове 2 и 3 от Конвенцията.

Section 4.02 В. Становища на правителството

87. След като излага принципите, установени в практиката на Съда, Правителството твърди, че не всеки твърдян риск за живота може да доведе до изискване на Конвенцията властите да предприемат оперативни мерки за предотвратяване на реализирането на този риск (те се позовават на *Oriz*, цитирано по-горе, § 129). Според тях също така е трябвало да се установи, че властите са знаели или е трябвало да знаят по това време за съществуването на реален и непосредствен риск за живота на идентифицирано лице от престъпни действия на трето лице и че не са предприели мерки в рамките на правомощията си, които, преценени разумно, е можело да се очаква да избегнат този риск.

88. Освен това правителството счита, че настоящият случай трябва да се разграничи от случая *Oriz* (цитиран по-горе). Според тях в настоящия случай властите не са знаели и не са могли да знаят, че животът на жалбоподателката и нейния син е в опасност, тъй като не е имало осезаеми доказателства, че животът им е в непосредствена опасност. Те посочват, че след двата епизода на насилие през юни и август 2012 г. жалбоподателката е намерила убежище в приют за подпомагане на жертви и че впоследствие е намерила работа, която ѝ осигурява финансова независимост. Според Правителството двата епизода, за които се съобщава през юни и август 2012 г., са изглеждали като обикновени семейни скандали. Правителството твърди, че властите са направили всичко, което е било по силите им, като са наложили глоба на А.Т. за неразрешено притежаване на смъртоносно оръжие, и че разследването по отношение на малтретирането и телесните повреди изисква подаването на жалба.

89. Правителството също така заяви, че жалбоподателката е напуснала приюта, в който е намерила убежище, и че когато е била разпитана от полицията през април 2013 г., тя е променила предишните си показания. Те отбелязват, че преди да прекратят жалбата за малтретиране, властите са проверили дали нейната версия за фактите е точна, дали е имало други събития от този тип и дали жалбоподателката е била в уязвимо положение, което да я накара да промени показанията си.

Според Правителството тогава жалбоподателката е заявила, че не е имало други инциденти и че А.Т. се е успокоила.

90. При тези обстоятелства правителството счита, че намесата на властите би могла да наруши член 8 от Конвенцията.

91. Според тях времето, което е изминало от подаването на жалбата до изслушването на жалбоподателя, не е довело до това жалбоподателят да бъде изложен на насилие от страна на А.Т. Освен това правителството изтъква, че тъй като не е било отправено друго искане за намеса, не е имало конкретни признаци за реално и непосредствено насилие. Те добавиха, че въз основа на гореспоменатите фактори властите са решили да не преследват А.Т. за малтретиране на членове на семейството.

92. Правителството твърди, че жалбоподателката никога не е доказвала, че е била подложена на непрекъснат тормоз или насилие или че е живяла в страх от нападение. Те обаче отбелязват, че по време на разпита си в полицията през април 2013 г. тя е твърдяла, че вече не е била малтретирана.

93. Поради това правителството счита, че актовете на насилие, на които се твърди, че е бил подложен жалбоподателят, не могат да бъдат класифицирани като нечовешко или унижително отношение.

94. От процедурна гледна точка Правителството твърди, че е изпълнило позитивните си задължения по Конвенцията. Те заявиха, че след приключване на разследването, тъй като жалбоподателката е променила показанията си, прокуратурата е трябвало да поиска делото да бъде прекратено. Те добавиха, че производството във връзка с престъплението причиняване на телесна повреда е продължило и че на 1 октомври 2015 г. А.Т. е бил осъден да заплати глоба в размер на 2 000 евро.

Section 4.03 С. Оценка на Съда

(а) 1. Приложими принципи

95. Съдът ще разгледа оплакванията по чл. 2 и чл. 3 от Конвенцията в светлината на сближаващите принципи, произтичащи от двете тези разпоредби, принципи, които са добре установени и са обобщени, *наред с другото*, в решенията *Nachova and Others v. Bulgaria* ([GC], no. 43577/98 and 43579/98, §§ 110 и 112-113, ECHR 2005VII-), и *Ramsahai and Others v. the Netherlands* ([GC], no. 52391/99, §§ 324-25, ECHR -2007II).

96. Съдът вече е посочвал, че при тълкуването на членове 2 и 3 трябва да се ръководи от съзнанието, че предметът и целта на Конвенцията като инструмент за защита на отделните човешки същества изискват нейните разпоредби да бъдат тълкувани и прилагани така, че да направят гаранциите ѝ практични и ефективни.

97. Той повтаря, че член 3, подобно на член 2, трябва да се разглежда като една от най-фундаменталните разпоредби на Конвенцията и като съдържаща една от основните ценности на демократичните общества, съставляващи Съвета на Европа (виж *Soering v. the United Kingdom*, 7 юли 1989 г., § 88, Серия А № 161). За разлика от другите разпоредби на Конвенцията, тя е формулирана в абсолютен смисъл, без изключение или уговорка, или възможност за дерогация по член 15 от Конвенцията (виж *Pretty v. the United Kingdom*, no. 2346/02, § 49, ECHR -2002III).

98. Съдът също така припомня общите принципи, установени в неговата съдебна практика относно домашното насилие, както е посочено в *Opuz* (цитирано по-горе, § 159, с препратките към съдебната практика, посочени в него).

99. В тази връзка той отново подчертава, че децата и другите уязвими лица - в която категория попадат жертвите на домашно насилие - имат право по-специално на защита от страна на

държавата под формата на ефективно възпиране срещу такива сериозни нарушения на личната неприкосновеност (вж. цитираното по-горе решение *Opuz*, § 159). Той отбелязва също така, че позитивните задължения, предвидени в първото изречение на член 2 от Конвенцията, изискват по подразбиране и държавата да създаде ефективна и независима съдебна система, чрез която да може да се установи причината за смъртта и да се накажат виновните лица. Съществената цел на такова разследване е да се осигури ефективното прилагане на вътрешните закони, които защитават правото на живот, а в случаите, в които са замесени държавни служители или органи, да се гарантира тяхната отговорност за смъртните случаи, настъпили под тяхна отговорност. В този контекст се подразбира изискването за бързина и разумна експедитивност (*ibid.*, §§ 150-51).

100. Съдът също така вече е постановявал, че позитивните задължения на властите - в някои случаи по член 2 или 3, а в други случаи по член 8, взет самостоятелно или в комбинация с член 3 от Конвенцията - могат да включват задължението за създаване и прилагане на адекватна правна рамка, осигуряваща защита срещу актове на насилие от страна на частни лица (вж. наред с други органи, *Bevacqua and S. v. Bulgaria*, no. 71127/01, § 65, 12 юни 2008 г.; *Sandra Janković v. Croatia*, no. 38478/05, § 45, 5 март 2009 г.; *A. v. Croatia*, no. 55164/08, § 60, 14 октомври 2010 г.; *Đorđević v. Croatia*, no. 41526/10, §§ 141-143, ЕСПЧ 2012 г.; и *M. and M. v. Croatia*, no. 10161/13, § 136, ECHR 2015 (extracts)).

101. Член 2 от Конвенцията може също така да предполага при определени точно определени обстоятелства позитивно задължение на властите да предприемат превантивни оперативни мерки за защита на лице, чийто живот е изложен на риск от престъпни действия на друго лице (вж. цитираното по-горе решение *Osman*, § 115; *Branko Tomašić and Others v. Croatia*, no. 46598/06, § 50, 15 януари 2009 г.; *Opuz*, цитирано по-горе, § 128; *Mahmut Kaya v. Turkey*, no. 22535/93, § 85, ECHR -2000III; и *Kılıç v. Turkey*, no. 22492/93, § 62, ECHR -2000III).

Като се имат предвид трудностите, свързани с полицейската дейност в съвременните общества, непредсказуемостта на човешкото поведение и оперативния избор, който трябва да се направи по отношение на приоритетите и ресурсите, обхватът на позитивното задължение трябва да се тълкува по начин, който не налага невъзможна или непропорционална тежест на органите. Съответно не всеки заявен риск за живота може да доведе до изискване на Конвенцията за предприемане на оперативни мерки за предотвратяване на реализирането на този риск. За да възникне позитивно задължение, трябва да се установи, че властите са знаели или е трябвало да знаят по това време за съществуването на реален и непосредствен риск за живота на идентифицирано лице от престъпни действия на трето лице и че не са предприели мерки в рамките на правомощията си, които, преценени разумно, е можело да се очаква да избегнат този риск (виж *Keenan v. the United Kingdom*, no. 27229/95, §§ 89-90, ECHR -2001III; *Gongadze v. Ukraine*, no. 34056/02, § 165, ECHR -2005XI; и *Opuz*, цитирано по-горе, §§ 129-30). Друго релевантно съображение е необходимостта да се гарантира, че полицията упражнява правомощията си за контрол и предотвратяване на престъпления по начин, който напълно зачита справедливия процес и други гаранции, които легитимно поставят ограничения върху обхвата на действията ѝ за разследване на престъпления и изправяне на извършителите пред съда, включително гаранциите, съдържащи се в членове 5 и 8 от Конвенцията (вж. цитираното по-горе *Osman*, § 116, и *Opuz*, § 129).

102. Съдът повтаря, че задължението на Високодоговарящите страни по член 1 от Конвенцията да осигурят на всеки под тяхна юрисдикция правата и свободите, определени в Конвенцията, взето заедно с член 3, изисква от държавите да предприемат мерки, целящи да гарантират, че лицата под

тяхна юрисдикция няма да бъдат подлагани на изтезания или нечовешко или унижително отнасяне или наказание, дори и прилагани от частни лица.

103. Независимо от това Съдът не е длъжен да замества националните органи и да избира вместо тях измежду широкия набор от възможни мерки, които биха могли да бъдат предприети, за да се осигури спазването на техните позитивни задължения по член 3 от Конвенцията (вж. *Opuz*, цитирано по-горе, § 165). Освен това, съгласно член 19 от Конвенцията и съгласно принципа, че Конвенцията има за цел да гарантира не теоретични или илюзорни, а практически и ефективни права, Съдът трябва да гарантира, че задължението на държавата да защитава правата на лицата под нейна юрисдикция е изпълнено по подходящ начин (вж. цитираното по-горе *Sandra Janković*, § 46, и *Hajduová v. Slovakia*, № 2660/03, § 47, 30 ноември 2010 г.). Въпросът за уместността на отговора на органите може да повдигне проблем по Конвенцията (вж. *Bevacqua and S.*, цитирано по-горе, § 79).

104. Позитивното задължение за защита на физическата неприкосновеност на дадено лице се разпростира и върху въпроси, свързани с ефективността на наказателното разследване, което не може да се счита за ограничено единствено до случаи на малтретиране от страна на държавни служители (виж *M.C. v. Bulgaria*, no. 39272/98, § 151, ECHR -2003XII).

105. Този аспект на позитивното задължение не изисква непременно присъда, а ефективно прилагане на закона, особено наказателния, за да се осигури защита на правата, гарантирани от член 3 от Конвенцията (вж. *делото М.Г. с/у Турция*, цитирано по-горе, § 80).

106. В задължението за провеждане на разследване е заложено изискването за бързина и разумна експедитивност. Механизмите за защита, предвидени във вътрешното право, трябва да действат на практика в разумен срок, така че да приключат разглеждането по същество на конкретните случаи, които са им представени (вж. цитираното по-горе *Opuz*, §§ 150-51). Задължението на държавата по чл. 3 от Конвенцията няма да се счита за изпълнено, ако защитата, предоставена от вътрешното право, съществува само на теория: преди всичко тя трябва да функционира ефективно и на практика, а това изисква бързо разглеждане на делото без излишни забавяния.

(b) 2. Прилагане на гореспоменатите принципи в настоящия случай

(i) a) член 2

107. Съдът отбелязва на първо място, че няма съмнение, че член 2 от Конвенцията е приложим към ситуацията, възникнала в резултат на смъртта на сина на жалбоподателя.

108. Впоследствие той отбелязва, че в конкретния случай силата, използвана срещу жалбоподателя, в никакъв случай не е била смъртоносна. Това обаче не изключва по принцип разглеждането на оплакванията по чл. 2, чийто текст, прочетен като цяло, показва, че той обхваща не само умишленото убийство, но и ситуации, в които е позволено да се използва сила, която може да доведе, като непреднамерен резултат, до лишаване от живот (виж *Makaratzis v. Greece* [GC], no. 50385/99, §§ 49-55, ECHR -2004XI). Първото изречение на чл. 2, § 1 задължава държавата не само да се въздържа от умишлено и незаконно отнемане на живот, но и да предприеме подходящи мерки за опазване на живота на лицата под нейна юрисдикция (виж *L.C.B. v. the United Kingdom*, 9 юни 1998 г., § 36, Доклади -1998III).

109. Необходимо е също така да се има предвид, че когато става въпрос за позитивните задължения на държавата за защита на правото на живот, може да става въпрос за прибегване до смъртоносна сила от страна на полицията или за неспособност на властите да предприемат защитни мерки за избягване на риска от действията на трети лица (вж. например *Osman*, цитирано по-горе, §§ 115-22).

110. Съдът счита, че жалбоподателката е била жертва на поведение, изначално опасно за живота ѝ, въпреки че в крайна сметка е оцеляла след нараняванията си (виж *Камекан с/у Турция*, № 54241/08, § 38, 28 януари 2014 г.). Следователно член 2 от Конвенцията е приложим в настоящия случай и по отношение на самата жалбоподателка.

111. Като разглежда обстоятелствата по настоящото дело, Съдът отбелязва, че след насилствените действия, извършени срещу нея през юни и август 2012 г., жалбоподателката подава наказателна жалба във връзка с насилието, упражнено от А.Т. (вж. параграф 21 по-горе). Той отбелязва, че жалбоподателката е приложила към жалбата си медицинско заключение, изготвено след нападението и описващо видимите физически наранявания по тялото ѝ (вж. параграф 16 по-горе). По това време тя изразява опасенията си за своя живот и този на дъщеря си и иска да се възползва от мерките за защита. Следователно поведението на националните органи трябва да се оценява от тази дата нататък.

112. Съдът отбелязва, че срещу А.Т. е било образувано съдебно разследване за малтретиране на членове на семейството, нанасяне на тежки телесни повреди и отправяне на заплахи. На 9 октомври 2012 г. полицията изпраща жалбата на жалбоподателя до прокуратурата. На 15 октомври 2012 г. прокурорските органи, като взели предвид искането на жалбоподателя за мерки за защита, разпоредили извършването на спешни следствени действия. По-специално те поискали от полицията да провери дали е имало свидетели, включително дъщерята на жалбоподателя. Той отбелязва, че междуременно жалбоподателката е намерила убежище чрез асоциация в приют за жертви на насилие, където е останала три месеца.

113. Съдът отбелязва, че не е издадена заповед за защита, че прокуратурата е отправила повторно искане до полицията през март 2013 г., като е подчертала спешността на ситуацията, и че жалбоподателят е бил изслушан едва през април 2013 г.

114. Въпреки че в контекста на домашното насилие мерките за защита по принцип имат за цел да се избегне възможно най-бързо опасна ситуация, Съдът отбелязва, че са изминали седем месеца, преди жалбоподателят да бъде изслушан. Подобно забавяне би могло само да послужи за лишаване на жалбоподателя от незабавната защита, която ситуацията е изисквала. Наистина, както твърди Правителството, през въпросния период жалбоподателят не е бил подложен на нови актове на физическо насилие от страна на А.Т. Въпреки това Съдът не може да пренебрегне факта, че жалбоподателят, който е бил тормозен по телефона, е живял в страх, докато е пребивавал в приюта.

115. Според него националните органи са имали задължението да вземат предвид необичайното психологическо, физическо и материално положение, в което се е намирала жалбоподателката, и да оценят ситуацията по съответния начин, като ѝ предоставят подходяща подкрепа. Това не е било направено в настоящия случай.

116. Макар да е вярно, че седем месеца по-късно, през април 2013 г., жалбоподателката е променила някои от изявленията си, което е накарало властите да прекратят частично делото, Съдът отбелязва, че към тази дата производството за тежка телесна повреда все още е било висящо. Въпреки това органите не са извършили никаква оценка на рисковете, пред които е изправена жалбоподателката, включително риска от нови нападения.

117. В светлината на гореизложеното Съдът счита, че като не са предприели бързи действия след като жалбоподателката е подала жалбата си, националните органи са лишили жалбата от всякаква ефективност, създавайки ситуация на безнаказаност, благоприятстваща повторното извършване на актове на насилие от страна на А.Т. срещу съпругата и семейството му (виж *Halime Kılıç v. Turkey*, no. 63034/11, § 99, 28 юни 2016 г.).

118. Въпреки че Правителството твърди, че не е имало реални доказателства за непосредствена опасност за живота на жалбоподателката или на сина ѝ, Съдът счита, че властите изглежда не са оценили рисковете, свързани с жалбоподателката в резултат на поведението на А.Т..

119. Той отбелязва, че контекстът на безнаказаност, посочен по-горе (вж. параграф 117), е достигнал своя връх през трагичната нощ на 25 ноември 2013 г. В тази връзка Съдът отбелязва, че през тази нощ полицията се е намесила два пъти. След като е извикана от жалбоподателя, полицията първо намира вратата на спалнята разбита, а подът е осеян с бутилки с алкохол. Жалбоподателката ги е информирала, че съпругът ѝ е пил и че е решила да ги извика, защото е смятала, че той има нужда от лекар. Тя им е казала, че в миналото е подала жалба срещу съпруга си, но впоследствие е променила показанията си. Синът на съпрузите е заявил, че баща му не е упражнявал насилие върху него. Накрая, нито жалбоподателката, нито синът ѝ са имали следи от насилие. А.Т. е бил откаран в болница в състояние на алкохолно опиянение, но впоследствие сам се е отписал, за да отиде в игрална зала.

Същата вечер полицията се намесва за втори път, когато спира и глобява А.Т. по време на проверка на самоличността му на улицата. Според полицейския доклад А.Т. е бил в нетрезво състояние, трудно е поддържал равновесие и полицията го е пуснала, след като го е глобила.

120. Съдът отбелязва, че в нито един от случаите властите не са предприели никакви конкретни мерки, за да осигурят на жалбоподателката адекватна защита, съответстваща на сериозността на ситуацията, въпреки че насилието, упражнено върху нея от А.Т., е било известно на полицията, тъй като по това време все още е било в ход производство за нанасяне на тежка телесна повреда на жалбоподателката (вж. параграф 35 по-горе).

121. Съдът не може да предполага как биха се развили събитията, ако властите бяха възприели различен подход. Той обаче повтаря, че непредприемането на разумни мерки, които реално биха могли да променят резултата или да смекчат вредата, е достатъчно, за да се ангажира отговорността на държавата (виж *E. and Others v. the United Kingdom*, no. 33218/96, § 99, 26 ноември 2002 г.; *Opuz*, цитирано по-горе, § 136; и *Bljakaj and Others v. Croatia*, № 74448/12, § 124, 18 септември 2014 г.).

122. Според Съда рискът от реална и непосредствена заплаха (вж. параграф 99 по-горе) трябва да бъде оценен, като се вземе предвид конкретният контекст на домашното насилие. В такава ситуация става въпрос не само за задължение за предоставяне на обща защита на обществото (вж. *делото Mastromatteo c/y Италия* [GC], no. 37703/97, § 69, ECHR -2002VIII; *Maiorano and Others v. Italy*, no. 28634/06, § 111, 15 декември 2009 г.; *Choreftakis and Choreftaki v. Greece*, no. 46846/08, § 50, 17 януари 2012 г.; и *Bljakaj*, цитирано по-горе, § 121), но преди всичко да се вземе предвид повтарянето на последователни епизоди на насилие в рамките на семейната единица. В този контекст Съдът повтаря, че през нощта на 25 ноември 2013 г. полицията е трябвало да се намеси два пъти: първо, когато е извършила оглед на повредения апартамент, и второ, когато е спряла и глобила А.Т., който е бил в нетрезво състояние. Като взема предвид и факта, че полицията е била в състояние да провери в реално време полицейското досие на А.Т., Съдът счита, че тя е трябвало да знае, че съпругът на жалбоподателката представлява реална опасност за нея, чието скорошно материализиране не може да бъде изключено. Поради това Съдът заключава, че властите не са използвали правомощията си, за да предприемат мерки, които разумно биха могли да предотвратят или поне да намалят материализирането на реална опасност за живота на жалбоподателката и нейния син.

123. Съдът повтаря, че в случаите на домашно насилие правата на извършителите не могат да заместят човешките права на жертвите на живот и на физическа и психическа неприкосновеност

(вж. *Ориз*, цитирано по-горе, § 147). Освен това държавата има позитивно задължение да предприеме превантивни оперативни мерки за защита на лице, чийто живот е изложен на риск.

124. При тези обстоятелства Съдът стига до заключението, че не може да се счита, че властите са проявили дължимата грижа. Следователно те не са изпълнили позитивното си задължение да защитят правото на живот на жалбоподателката и нейния син по смисъла на член 2 от Конвенцията.

125. Като има предвид гореизложеното, Съдът счита, че горепосочените недостатъци са направили наказателната жалба на жалбоподателя неефективна при обстоятелствата по настоящото дело. В съответствие с това Той отхвърля предварителното възражение, повдигнато от Правителството на основание неизчерпване на вътрешноправните средства за защита (вж. параграф 68 по-горе), и заключава, че е налице нарушение на член 2 от Конвенцията.

(ii) б) член 3

126. Съдът счита, че жалбоподателката може да се разглежда като принадлежаща към категорията "уязвими лица", които имат право на държавна закрила (вж. *делото А. с/у Обединеното кралство*, 23 септември 1998 г., § 22, *Reports* -1998VI). В тази връзка той взема под внимание актовете на насилие, на които жалбоподателят е бил подложен в миналото. Той също така отбелязва, че извършените спрямо жалбоподателя актове на насилие, изразяващи се във физически наранявания и психологически натиск, са достатъчно сериозни, за да бъдат квалифицирани като малтретиране по смисъла на член 3 от Конвенцията. Следователно трябва да се определи дали националните власти са действали по начин, който да отговаря на изискванията на този член.

127. В съответствие с член 2 от Конвенцията (вж. параграф 117 по-горе) Съдът е установил, че като не са предприели бързи действия след подаването на жалбата от жалбоподателката, националните власти са лишили жалбата от всякаква ефективност, създавайки ситуация на безнаказаност, която е благоприятствала повторното извършване на актове на насилие от страна на А.Т. срещу съпругата и семейството му. Той отбелязва също така, че на 1 октомври 2015 г. А.Т. е осъден за причиняване на тежка телесна повреда след инцидента през август 2012 г., като междуременно е убил сина си и е направил опит за убийство на жалбоподателката, а на 8 януари 2015 г. е осъден и на доживотен затвор от съдията по предварителното производство в Удине за убийството на сина си и опита за убийство на съпругата си, както и за престъпленията, свързани с малтретирането на жалбоподателката и дъщеря ѝ. Установено е, че жалбоподателката и децата ѝ са живели в обстановка на насилие (вж. параграф 47 по-горе).

128. Съдът повтаря по този въпрос, че самото изминаване на времето може да подейства в ущърб на разследването и дори фатално да застраши шансовете му за успех (виж *M.B. v. Romania*, по. 43982/06, § 64, 3 ноември 2011 г.). Той също така отбелязва, че изтичането на времето неизбежно ще подкопае количеството и качеството на наличните доказателства и че впечатлението за липса на усърдие ще постави под съмнение добросъвестността на усилията на разследването, както и ще проточи изпитанието за жалбоподателите (виж *Paul and Audrey Edwards v. the United Kingdom*, по. 46477/99, § 86, ECHR -2002II).

129. Съдът отново подчертава, че при разглеждането на случаи на домашно насилие се изисква особено старание, и счита, че специфичният характер на домашното насилие, признат в преамбюла на Истанбулската конвенция (вж. параграф 58 по-горе), трябва да бъде взет предвид в контекста на вътрешното производство.

В тази връзка той подчертава, че Истанбулската конвенция налага на държавите - страни по нея, задължението да предприемат "необходимите законодателни или други мерки, за да гарантират,

че разследванията и съдебните производства във връзка с всички форми на насилие, попадащи в обхвата на настоящата конвенция, се провеждат без неоправдано забавяне, като се вземат предвид правата на жертвата на всички етапи на наказателното производство".

130. В тази връзка Съдът счита също, че по съдебни дела, свързани със спорове относно насилие срещу жени, националните органи са длъжни да проучат ситуацията на изключителна психологическа, физическа и материална несигурност и уязвимост на жертвата и с максимална експедитивност да направят съответната оценка на ситуацията. В конкретния случай няма обяснение за безгрижието на властите в продължение на толкова дълъг период - седем месеца - преди образуването на наказателно производство. По същия начин няма обяснение защо наказателното производство за тежка телесна повреда, образувано след като жалбоподателката е подала жалбата си, е продължило три години и е приключило на 1 октомври 2015 г.

131. Като има предвид констатациите по настоящото дело, Съдът счита, че начинът, по който националните власти са преследвали делото, също е проява на това съдебно самодоволство и не може да се счита, че отговаря на изискванията на член 3 от Конвенцията.

...

Article V. III. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 14 ОТ КОНВЕНЦИЯТА ВЪВ ВРЪЗКА С ЧЛЕНОВЕ 2 И 3

133. Позовавайки се на член 14 от Конвенцията във връзка с членове 2 и 3, жалбоподателката твърди, че пропуските на италианските власти доказват, че тя е била дискриминирана като жена и че италианското законодателство относно домашното насилие е неадекватно.

Член 14 от Конвенцията предвижда:

"Упражняването на правата и свободите, предвидени в [Конвенцията], се осигурява без дискриминация, основана на пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически или други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имуществено, рождение или друг признак."

Section 5.01 A. Становища на страните

134. Позовавайки се на цялото вътрешно и международно законодателство, което тя счита за относимо към настоящия случай, жалбоподателката се позовава на заключенията на специалния докладчик на ООН, който призовава Италия да премахне стереотипните нагласи относно ролите и отговорностите на жените и мъжете в семейството, обществото и на работното място.

135. Жалбоподателката твърди, че не се е възползвала от адекватна законодателна защита и че властите не са реагирали по подходящ начин на твърденията ѝ за домашно насилие. Според нея това е равносилно на дискриминационно третиране, основано на пола.

136. Позовавайки се на заключението на Съда относно член 14 от Конвенцията, взет във връзка с член 3, по делото *T.M. and C.M. v. the Republic of Moldova* (no. 26608/11, §§ 49 и 62, 28 януари 2014 г.), жалбоподателят иска от Съда да заключи, че е налице нарушение на член 14.

137. Правителството твърди, че в настоящия случай не е имало дискриминация, основана на пола. Освен това според тях твърдението, че дискриминацията е била институционализирана от наказателното право или административната или съдебната практика, не издържа на внимателен анализ.

138. Те изтъкнаха, че Националният съвет на съдебната власт е приел две резолюции - на 11 февруари 2009 г. и на 18 март 2014 г. - с искане към ръководителите на съдебните служби да организират своите служби и да се специализират в тази област по такъв начин, че да могат да се справят ефективно със случаите на домашно насилие.

139. Те добавиха, че вътрешното право предвижда твърд отговор на подобни актове на насилие: Законът за преследването ... съдържа разпоредби за борба с насилието срещу жени.

Section 5.02 В. Оценка на Съда

(a) 1. Допустимост

140. Съдът, като отбелязва, че тази жалба никога не е била разглеждана като такава от националните съдилища, счита, че с оглед на обстоятелствата по делото тя е толкова тясно свързана с разгледаните по-горе жалби, че резултатът трябва да бъде същият и съответно жалбата е обявена за допустима.

(b) 2. Заслуги

141. Съдът повтаря, че съгласно неговата съдебна практика, пропускът на държавата да защити жените от домашно насилие нарушава правото им на равна защита пред закона и че не е необходимо този пропуск да е умишлен (вж. *Oriz*, цитирано по-горе, § 191). Преди това Съдът е постановявал, че "общата и дискриминационна съдебна пасивност [на полицията], създаваща климат, който е бил благоприятен за домашното насилие", е представлявала нарушение на член 14 от Конвенцията (*ibid.*, §§ 191 и сл.). Той също така е установил, че такава дискриминационно третиране е налице, когато може да се установи, че действията на властите не са били просто пропуск или забавяне при справянето с въпросното насилие, а са се равнявали на многократно допускане на такова насилие и са отразявали дискриминационно отношение към жалбоподателката като жена (виж *Eremia v. the Republic of Moldova*, по. 3564/11, § 89, 28 май 2013 г.).

142. В конкретния случай Съдът отбелязва, че жалбоподателят е бил нападат от А.Т. няколко пъти (вж. параграфи 10, 16, 21 и 47 по-горе) и че властите са знаели за това.

143. Той отбелязва, че властите не са провели никакво разследване през седемте месеца след подаването на жалбата от жалбоподателката и че не е била приложена никаква мярка за защита. Макар да се признава, че производството по жалбата на жалбоподателката е прекратено приблизително една година по-късно, поради това, че тя е променила показанията си, Съдът отбелязва също така, че А.Т. е осъден за тежка телесна повреда три години по-късно, на 1 октомври 2015 г., след като е убил сина си и е направил опит да убие жалбоподателката.

144. Безгрижието на властите в настоящия случай е особено поразително, тъй като прокуратурата е поискала от полицията, която е бездействала в продължение на шест месеца, да предприеме незабавни действия във връзка с искането на жалбоподателя за мерки за защита. В тази връзка Съдът повтаря констатациите, до които е достигнал относно неспособността на националните власти да осигурят ефективна защита на жалбоподателя и безнаказаността, на която се е радвал А.Т. (вж. параграф 117 по-горе).

145. Според Съда комбинираното въздействие на горепосочените фактори показва, че като са подценили поради самодоволството си сериозността на въпросните насилствени действия, италианските власти на практика са ги допуснали. Поради това жалбоподателката е била жертва на дискриминация като жена в нарушение на член 14 от Конвенцията (виж *T.M. and C.M. v. the Republic of Moldova*, цитирано по-горе, § 62; *Eremia*, цитирано по-горе, § 98; и *Mudric v. the Republic of Moldova*, по. 74839/10, § 63, 16 юли 2013 г.). Освен това заключенията на Специалния докладчик по въпросите на насилието срещу жени, неговите причини и последици, направени след официалното му посещение в Италия (вж. параграф 59 по-горе), тези на CEDAW (вж. параграф 57 по-горе) и тези на Националния статистически институт (вж. параграф 55 по-горе) показват мащаба на проблема с домашното насилие в Италия и дискриминацията, на която са подложени жените в това отношение. Съдът счита, че жалбоподателката е представила *prima facie*

доказателства, подкрепени с неоспорими статистически данни, че домашното насилие засяга предимно жените и че въпреки проведените реформи голям брой жени са убити от своите партньори или бивши партньори (феминцид), и на второ място, че социално-културните нагласи за толериране на домашното насилие продължават да съществуват (вж. параграфи 57 и 59 по-горе).

146. Това *prima facie* доказателство, което не се оспорва от Правителството, разграничава настоящото дело от това по делото *Rumor* (цитирано по-горе, § 76), чиито обстоятелства са били много различни и по което Съдът е приел, че законодателната рамка в Италия, уреждаща домашното насилие, е била ефективна в този случай за наказване на извършителя на престъплението, на което жалбоподателката е била жертва, и за предотвратяване на повторни насилствени посегателства върху физическата ѝ неприкосновеност, и съответно е приел, че не е имало нарушение на член 3, взет самостоятелно или във връзка с член 14.

147. Съдът повтаря, че след като е установил, че наказателноправната система в настоящия случай не е имала достатъчен възпиращ ефект, способен ефективно да предотврати незаконните действия на А.Т. срещу личната неприкосновеност на жалбоподателката и на нейния син, той е приел, че е налице нарушение на правата на жалбоподателката по членове 2 и 3 от Конвенцията.

148. Като има предвид заключенията си, направени по-горе (вж. параграф 145), Съдът счита, че насилието, упражнено върху жалбоподателката, трябва да се разглежда като основано на нейния пол и съответно като форма на дискриминация срещу жени.

149. Следователно при обстоятелствата по настоящото дело Съдът заключава, че е налице нарушение на член 14 от Конвенцията във връзка с членове 2 и 3 от Конвенцията.

...

ПОРАДИ ТЕЗИ ПРИЧИНИ СЪДЪТ

...

3. С шест гласа "за" и един "против" *приема*, че е налице нарушение на член 2 от Конвенцията поради убийството на сина на жалбоподателя и опита за убийство на жалбоподателя;
4. Единодушно приема, че е налице нарушение на член 3 от Конвенцията поради неизпълнение от страна на властите на задължението им да защитят жалбоподателя от актовете на домашно насилие, извършени от А.Т.;

...

6. С пет гласа "за" и два гласа "против" *приема*, че е налице нарушение на член 14 от Конвенцията във връзка с членове 2 и 3;

...

Изготвено на френски език и съобщено в писмен вид на 2 март 2017 г. съгласно правило 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Абел Кампос

Миряна Лазарова Трайковска
Секретар Председател

В съответствие с член 45 § 2 от Конвенцията и правило 74 § 2 от Правилника на Съда към настоящото решение са приложени следните особени мнения:

- (а) отчасти съвпадащо, отчасти особено мнение на съдия Еicke;
- (б) частично особено мнение на съдия Spano.

M.L.T.
A.C.

ЧАСТИЧНО СЪВПАДАЩО, ЧАСТИЧНО ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИЯ ЕІСКЕ

I. Член 2 и/или 3 от Конвенцията

1. След като имах възможност да прочета в черновата си частично особено мнение на съдия Спано по това дело, съм съгласен с изразените от него приложими принципи (както са изведени от *делото Opuz v. Turkey*, no. 33401/02, ЕСПЧ 2009 г., и *Osman v. the United Kingdom*, 28 октомври 1998 г., Reports 1998-VIII), както и с определянето на двата въпроса, на които трябва да се отговори относно "непосредствеността на риска" и "реалността на риска": вж. раздели I и II от това частично особено мнение. Въпреки това, за разлика от него и не без значителни колебания, аз достигнах до различно заключение относно прилагането на тези принципи към фактите по настоящото дело и гласувах за установяване на нарушение на членове 2 и 3.

2. Във връзка с въпроса за *непосредствеността на риска* съдия Спано се фокусира върху "промеждутъците от време" между първоначалните инциденти, довели до подаването на жалбата на 5 септември 2012 г., и момента на трагичните събития от 25 ноември 2013 г. Той заключава, че тези пропуски "поставят под въпрос възможностите за непосредственост на риска в този случай" (§ 5). Въпреки това, от гледна точка на съответните "представители на държавата", за които непосредственият реален риск трябва да е бил разумно предвидим, доказателствата сочат, че през този период от време, продължаващ до края на 2013 г., е имало редица релевантни събития. Те включват:

а. От 19 август 2012 г. до 4 декември 2012 г., след второто твърдяно нападение над жалбоподателката от страна на съпруга ѝ (потенциално включващо използването на ножче) и с подкрепата и знанието на полицията и местните социални служби, жалбоподателката пребивава в приют, управляван от асоциация за защита на жени, жертви на домашно насилие (§§ 18-19 и 27);

б. Наказателната жалба на жалбоподателя от 5 септември 2012 г. е предадена на компетентните съдебни органи заедно с искане за предприемане на превантивни мерки за защита на жалбоподателя;

с. 18 март 2013 г. прокурорът, отбелязвайки, че въпреки разпорежданията му от 15 октомври 2012 г. за спешно предприемане на следствени действия, нито едно от разследванията не е приключило, отново разпорежда на полицията да разследва оплакванията на жалбоподателя във възможно най-кратък срок (§ 29);

д. На 4 април 2013 г. жалбоподателят е разпитан за първи път от полицията (§ 30). Макар че по време на този разпит жалбоподателката променя първоначалните си твърдения, както се казва, в резултат на психологически натиск от страна на съпруга ѝ (което не е необичайно явление в контекста на домашното насилие), тя все пак потвърждава, че алкохолизмът на съпруга ѝ е в основата на всички проблеми, които може да е имало вкъщи;

е. На 30 май 2013 г. прокурорът приканва съдията по предварителното разследване да прекрати разследването на престъплението домашно насилие, но да продължи разследването срещу съпруга на жалбоподателката за нанасяне на тежка телесна повреда на жалбоподателката (§ 32);

f. На 1 август 2013 г. съдията по предварителното разследване прекрати разследването на престъплението домашно насилие, но предаде обвинението за причиняване на телесна повреда на мировия съдия (§§ 33-34);

g. На 28 октомври 2013 г. съпругът на жалбоподателката е предаден за разглеждане от мировия съдия за причиняване на телесна повреда (първото заседание е насрочено за 13 февруари 2014 г.) (§ 35);

h. На 18 ноември 2013 г. съпругът на жалбоподателката е уведомен за датата на съдебния процес (19 май 2014 г.) във връзка с нападението над жалбоподателката от август 2012 г. (§ 36); и накрая

i. На неуточнена дата през ноември 2013 г. прокурорът възобновява разследването срещу съпруга на жалбоподателката за физическо насилие над съпругата му (§ 44).

3. Взети заедно с фактите за първоначалните нападения над жалбоподателката от страна на съпруга ѝ (през юни и август 2012 г.), както са регистрирани от полицията, и факта, че и двете очевидно са свързани (ако не са причинени от) злоупотребата с алкохол на съпруга, не ми се струва необосновано да се работи въз основа на това, че полицията е знаела или е трябвало да знае, че а) съпругът на жалбоподателката е бил и отново е бил разследван за повтарящи се случаи на домашно насилие срещу жалбоподателката, (б) е бил обвинен в причиняване на физическа вреда на жалбоподателката в два отделни случая, като датите на съдебните заседания са били съобщени на 28 октомври 2013 г. и 18 ноември 2013 г. (една седмица преди трагичните събития от 25 ноември 2013 г.), и (в) нападенията, във връзка с които съпругът е бил обект на разследване и/или обвинение, са се случили, когато съпругът е бил силно пиян (ако не в резултат на злоупотребата му с алкохол).

4. Именно с оглед на това трябва да се разгледат събитията от 24 и 25 ноември 2013 г.

5. В § 38 от решението се обяснява, че според събраните доказателства полицията е записала, че когато е пристигнала в дома на жалбоподателката (на 24 ноември), е била повикана от нея в резултат на спор между нея и съпруга ѝ:

a. Намират вратата на спалнята разбита, а подът е покрит с празни бутилки от алкохол;

b. Жалбоподателката им потвърдила, че съпругът ѝ е бил пиян, и посочила, че се е обадила на помощ, защото е смятала, че той може да има нужда от лекарска помощ; и

c. Напомни им за нейната жалба за престъпление (и за факта, че след това тя е променила жалбата си).

6. След това съпругът на жалбоподателката е откаран в болница в състояние на алкохолно опиянение (§ 39), но същата вечер отново се е отписал.

7. Струва ми се, че решаващият въпрос следователно е дали може да се каже, че полицейските служители, които в 2:25 ч. на 25 ноември 2013 г. са спрели съпруга на жалбоподателката за проверка на самоличността и са забелязали, че той (отново) е в нетрезво състояние и трудно запазва равновесие, са знаели или е трябвало да знаят (след като са проверили самоличността му) за горепосочените факти и обстоятелства. Трябвало ли е на този етап, вместо да му отправят само устно предупреждение, да стигнат до заключението, че в настоящото си състояние той представлява непосредствен и реален риск за физическата неприкосновеност и/или живота на жалбоподателката, ако му бъде позволено да се върне у дома (при жалбоподателката) в това състояние.

8. Както беше посочено по-горе и не без значителни колебания, стигнах до заключението, че когато са го спрели и са проверили самоличността му в 2:25 ч. на 25 ноември 2013 г., те е трябвало да знаят за съществуването на реален и непосредствен риск за физическата неприкосновеност и/или живота на жалбоподателката (и нейните деца) от престъпните действия на съпруга ѝ и че не са предприели мерки в рамките на правомощията си, които, преценени разумно, биха могли да се очаква да избегнат този риск.

9. Като казвам това, аз, разбира се, съзнавам (и съм съгласен с) ограниченията, посочени в § 116 на *Осман*, че:

"... като се имат предвид трудностите, свързани с полицейската дейност в съвременните общества, непредсказуемостта на човешкото поведение и оперативния избор, който трябва да се направи по отношение на приоритетите и ресурсите, това задължение трябва да се тълкува по начин, който не налага невъзможна или непропорционална тежест на органите. Съответно не всеки твърдяв риск за живота може да доведе до изискване на Конвенцията за органите да предприемат оперативни мерки за предотвратяване на реализирането на този риск. Друго релевантно съображение е необходимостта да се гарантира, че полицията упражнява правомощията си за контрол и предотвратяване на престъпления по начин, който напълно зачита справедливия процес и другите гаранции, които законно поставят ограничения върху обхвата на действията ѝ за разследване на престъпления и изправяне на извършителите пред съда, включително гаранциите, съдържащи се в членове 5 и 8 от Конвенцията."

10. За мен обаче има съществена разлика между настоящия случай и случая на *Осман*. В крайна сметка, за разлика от делото *Osman*, в това дело полицията е контролирала жалбоподателя малко повече от 2,5 часа преди смъртоносното нападение над съпругата и сина му и в момент, когато общият (и вероятно причиняващ) фактор за всички предишни нападения (а именно злоупотребата му с алкохол) е бил налице и очевиден за всички, когато е проверила самоличността му (и следователно е имала или е трябвало да има достъп до информацията, свързана с риска, който той представлява, особено когато е пиян) и е пристъпила към отправяне на устно предупреждение. В края на краищата, доказателствата сочат, че когато е бил спрял от полицията, той е бил в такова нетрезво състояние, че е изпитвал затруднения да запази равновесие. Следователно в случая не става въпрос за допълнителни (проактивни) мерки, които полицията е могла или е трябвало да предприеме (които биха могли да наложат невъзможна или непропорционална тежест на полицията), а за решението(ята), взето(и), когато той вече е бил под техен контрол.

11. В този различен контекст също така изглежда, че няма очевидна причина, поради която всяка краткосрочна превантивна намеса от страна на полицейските органи, независимо дали под формата на принудително връщане в болница или по друг начин, докато (и само докато) той не изтрезнее, би била несъвместима с правата му по член 5 или член 8. В светлината на конкретните обстоятелства по това дело и моите заключения във връзка с член 2 (по-горе) всяка подобна краткосрочна (и ефективно превантивна) намеса може би е била в състояние да бъде оправдана по член 5 § 1; независимо дали въз основа на осигуряването на изпълнението на "задължението му да пази мира, като не извършва специфично и конкретно престъпление" (вж. *делото Ostendorf v. Germany*, по. 15598/08, § 94, 7 март 2013 г.) по чл. 5 § 1, буква б), въз основа на това, че е било "разумно счетено

за необходимо да се предотврати извършването на престъпление от негова страна" по чл. 5 § 1, буква в) и/или въз основа на чл. 5 § 1, буква д) (законен арест или задържане на алкохолици, "чието поведение и държане под въздействието на алкохол представляват заплаха за обществения ред или за самите тях, ... за защита на обществените или собствените им интереси, като например тяхното здраве или лична безопасност"; *Kharin v. Russia*, no. 37345/03, § 34, 3 февруари 2011 г., вж. също *Witold Litwa v. Poland*, no. 26629/95, § 62, ECHR 2000-III). Това, разбира се, е особено така, когато очевидната по-малко ограничаваща алтернатива на такава намеса е била да му се позволи да се върне у дома (на мястото, където са извършени предишните му нападения и където е пребивавала и жертвата на тези нападения, жалбоподателят, и е било известно, че пребивава в резултат на предишната полицейска намеса).

II. Член 14 във връзка с членове 2 и/или 3 от Конвенцията

12. Освен оплакването по чл. 2 и/или 3 от Конвенцията, жалбоподателката се оплаква още, че "необоснованата пасивност на [властите] показва, че предвидената система за регулиране и защита не е достатъчно подходяща, за да осигури защита на жена, жертва на домашно насилие" (§ 124 от наблюденията на жалбоподателката от 9 март 2016 г.) и че следователно неефективността или липсата на пригодност на националната система за регулиране и защита представлява нарушение на чл. 14 във връзка с чл. 2 и/или 3. Следователно това оплакване се отнасяло до системна липса на защита на жените, основана на незаконна дискриминация.

13. Няма съмнение, че насилието, основано на пола, включително по-специално домашното насилие, продължава да "отразява[...] и засилва[...] неравенството между жените и мъжете и остава основен проблем в Европейския съюз. То е разпространено във всички общества и се основава на неравностойни властови отношения между жените и мъжете, които засилват господството на мъжете над жените" (*Европейски институт за равенство между половете - EIGE in brief* (2016 г.), стр. 8). Фактът, че насилието, основано на пола, продължава да бъде сериозен проблем не само в ЕС, но и извън него, не само е в основата на продължаващата работа на Агенцията на ЕС за основните права и EIGE за борба с основните причини, както обществени, така и правни, но, разбира се, доведе и до приемането през 2011 г. от Съвета на Европа на Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието ("Истанбулската конвенция"). Както е обяснено в § 5 от Обяснителния доклад към Истанбулската конвенция:

"Насилието над жени е световно явление. Комитетът за премахване на дискриминацията срещу жените (Комитет CEDAW) към Конвенцията на ООН за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените (наричана по-долу CEDAW) в своята Обща препоръка № 19 (1992 г.) относно насилието срещу жени спомогна за признаването на насилието срещу жени, основано на пола, като форма на дискриминация срещу жените. През 1993 г. Общото събрание на Организацията на обединените нации прие Декларация за премахване на насилието срещу жените, която положи основите на международните действия по отношение на насилието срещу жените. През 1995 г. Пекинската декларация и платформа за действие определиха изкореняването на насилието срещу жените като стратегическа цел наред с другите изисквания за равенство между половете. През 2006

г. генералният секретар на ООН публикува своето задълбочено проучване на всички форми на насилие срещу жени, в което идентифицира проявленията и международните правни рамки, свързани с насилието срещу жени, а също така събра подробна информация за "обещаващи практики", които са показали известен успех при решаването на този проблем."

14. При все това съм съгласен с мнението, изразено в първото изречение на частично особеното мнение на съдия Спано: "законът има своите граници, дори законът за правата на човека". Този Съд, разбира се, е съд по правото и поради това е принуден да действа в рамките на закона, чието спазване му е възложено да гарантира (член 19), и въз основа на доказателствата, с които разполага. Вследствие на това ролята, която Конвенцията и Съдът могат да играят в решаването на въпроса за насилието, основано на пола, е ясно очертана от условията на Конвенцията и от съдебната практика на Съда; факт, който, разбира се, е отразен и във факта, че, *наред с другото*, Съветът на Европа, Организацията на обединените нации и ЕС са сключили конвенции и политики, приели са законодателство и са създали специализирани агенции с конкретната цел да се справят с този въпрос.

15. Що се отнася до приложимото право, именно в своето знаково решение по *делото Oriz v. Turkey* (no. 33401/02, § 191, ECHR 2009), този Съд, черпейки вдъхновение от условията на CEDAW и работата на Комитета по CEDAW, за първи път признава, че пропускът на държавата да защити жените от домашно насилие е в състояние да наруши правото им на равна защита от закона, независимо дали този пропуск е умишлен или не. Въз основа на фактите по това дело Съдът заключава, че Турция е нарушила правата на жалбоподателката по член 14 във връзка с членове 2 и 3 от Конвенцията, тъй като е налице:

а. "Предположение", че "домашното насилие се толерира от властите и че посочените от правителството средства за защита не функционират ефективно" (§ 197);

б. "prima facie индикация", че "общата и дискриминационна пасивност на съдебната система в Турция е създавала климат, който е благоприятен за домашното насилие" (§ 198); и

с. "общата и дискриминационна пасивност на съдебната система в Турция [която], макар и непреднамерено, е засегнала главно жените, Съдът счита, че насилието, на което са били подложени жалбоподателката и нейната майка, може да се разглежда като насилие, основано на пола, което е форма на дискриминация срещу жените" (§ 200).

16. Прилагайки подхода, определен в *Oriz*, Съдът оттогава е имал възможност да разгледа дали други Високодоговарящи страни са действали в нарушение на член 14 във връзка с членове 2 и/или 3 в контекста на домашното насилие.

17. По отношение на Република Молдова Съдът установява нарушение на член 14 във връзка с членове 2 и/или 3 на изричното основание, че:

"... действията на властите не са просто провал или забавяне при справянето с насилието срещу първата жалбоподателка, а са равносилни на многократно одобрение на такова насилие и отразяват дискриминационно отношение към първата жалбоподателка като жена. Констатациите на специалния докладчик на ООН относно насилието срещу жени, неговите причини и последици (вж. параграф 37 по-горе) само потвърждават впечатлението, че властите не оценяват напълно сериозността и мащаба на проблема с домашното насилие в Молдова и неговия дискриминационен

ефект върху жените. (вж. делата *Eremia срещу Република Молдова* (№ 3564/11, § 89, 28 май 2013 г.), *Mudric срещу Република Молдова*, № 74839/10, § 63, 16 юли 2013 г. и *T.M. и С.М. срещу Република Молдова*, № 26608/11, § 62, 7 януари 2014 г.; моят акцент)"

18. За разлика от това, когато се сблъсква с подобно оплакване срещу Хърватия, Съдът в решението си по делото *A v. Croatia*, по. 55164/08, §§94-104, 14 октомври 2010 г., заключава, че оплакването по чл. 14 от Конвенцията е явно необосновано; "жалбоподателката не е представила достатъчно prima facie доказателства, че мерките или практиките, приети в Хърватия в контекста на домашното насилие, или последиците от тези мерки или практики са дискриминационни" (§ 104). За да достигне до това заключение, Съдът определя необходимия доказателствен праг за установяване на нарушение на член 14 в този контекст (като се позовава и разграничава заключението на Съда по делото *Oruz*):

"96. В подкрепа на тези констатации Съдът се позовава на признанието на турското правителство за общото отношение на местните власти, като например начина, по който жените са били третирани в полицейските участъци, когато са съобщили за домашно насилие, и пасивността на съдебната власт при осигуряването на ефективна защита на жертвите (вж. *Oruz*, цитирано по-горе, § 192). Освен това в представените доклади се посочва, че когато жертвите съобщават за домашно насилие в полицейските участъци, полицейските служители не разследват жалбите им, а се опитват да поемат ролята на посредник, като се опитват да убедят жертвите да се върнат у дома и да оттеглят жалбата си. В тази връзка полицейските служители са считали проблема за семеен въпрос, в който не могат да се намесват (вж. цитираното по-горе решение *Oruz*, §§ 92, 96, 102 и 195). Докладите също така показват, че е имало необосновано забавяне при издаването на заповеди и връчването на заповеди на агресорите, предвид негативното отношение на полицейските служители. Освен това изглежда, че извършителите на домашно насилие не са получавали възпиращи наказания, тъй като съдилищата са смекчавали присъдите въз основа на обичай, традиция или чест (вж. цитираното по-горе решение *Oruz*, §§ 91-93, 95, 101, 103, 106 и 196).

97. Съдът отбелязва в началото, че в настоящия случай жалбоподателят не е представил никакви доклади по отношение на Хърватия от вида на тези, отнасящи се до Турция по делото *Oruz*. Няма достатъчно статистическа или друга информация, която да разкрива наличие на дискриминационно отношение към жените, жертви на домашно насилие, от страна на хърватските органи, като полицията, правоприлагащите органи или здравния персонал, социалните служби, прокурорите или съдиите в съдилищата. Жалбоподателката не твърди, че някое от длъжностните лица, участващи в делата, свързани с актовете на насилие срещу нея, се е опитало да я разубеди да преследва Б. или да даде показания в образуваното срещу него производство, или че се е опитало по някакъв друг начин да възпрепятства усилията ѝ да потърси защита срещу насилието от страна на Б.

...

101. Съдът вече установи, че не всички санкции и мерки, наложени или препоръчани в рамките на това производство, са били спазени. Въпреки че това изпълнение изглежда проблематично от

гледна точка на член 8 от Конвенцията, то само по себе си не разкрива наличие на дискриминация или дискриминационни намерения въз основа на пола по отношение на жалбоподателя."

19. Тази съдебна практика ясно показва, че:

а. Оценката по член 14 във връзка с членове 2 и/или 3 е различна от всеки анализ във връзка с твърдяното нарушение на позитивните задължения по тези членове 2 и/или 3 по отношение на обстоятелствата на конкретния заявител;

б. При липса на каквито и да било доказателства, че служителите, участващи в конкретния случай, са действали по дискриминационен начин или с дискриминационна цел спрямо конкретната жалбоподателка, за което няма доказателства в тези случаи и няма доказателства в настоящия случай, нарушение на член 14 би възникнало само при системни пропуски, които са резултат от ясен и системен (дори и да не е умишлен) пропуск на националните органи да оценят и да се справят със сериозността и мащаба на проблема с домашното насилие в рамките на тяхната юрисдикция и с неговото дискриминационно въздействие върху жените; и

с. Неприлагането на "санкциите и мерките", съществуващи в националното законодателство, при обстоятелствата на конкретния случай, с който е сезиран Съдът, макар и потенциално проблематично по силата на членове 2, 3 или 8 от Конвенцията, само по себе си не е достатъчно, за да се приложи член 14 от Конвенцията, така че да се прехвърли тежестта на доказване върху правителството отговорник, за да докаже, че всяка разлика в третирането не е дискриминационна.

20. Това е контекстът и контекстът на решението на Съда от 27 май 2014 г. по *делото Rumor срещу Италия*, № 72964/10. По това дело Съдът е поканен да разгледа ситуацията в Италия въз основа на оплакване на жалбоподателката по това дело, че "пропуските и неадекватността на вътрешната законодателна рамка в борбата с домашното насилие доказват, че тя е била дискриминирана въз основа на пола си" (§ 36). След като е разгледал оплакването на жалбоподателката, Съдът обаче е стигнал до безусловното заключение, че

"... властите са въвели законодателна рамка, която им позволява да предприемат мерки срещу лица, обвинени в домашно насилие, и че тази рамка е била ефективна за наказване на извършителя на престъплението, на което жалбоподателката е била жертва, и за предотвратяване на повторни насилствени посегателства срещу физическата ѝ неприкосновеност. (§ 76)"

21. В резултат на това въпросът за Съда в настоящия случай не е само (да ни се наложи формулировката по *делото A срещу Хърватия*) дали жалбоподателката е представила "достатъчно статистическа или друга информация, разкриваща наличието на дискриминационно отношение към жените, жертви на домашно насилие, от страна на властите, като полицията, правоприлагащите органи или здравния персонал, социалните служби, прокурори или съдии от съдилищата", но дали тя е представила достатъчно такива доказателства, които да обосноват заключението на настоящия Съд, че в светлината на тези допълнителни доказателства решението му по делото *Rumor* е било неправилно (или най-малкото преждевременно) или че промените в законодателната и политическата среда в Италия са се променили в достатъчна степен от 2014 г. насам, за да позволят на Съда да заключи, че докато тогава италианската система е била в съответствие с член 14, през 2017 г. тя вече не е в такова съответствие.

22. Ако се разгледат материалите, на които се позовава решението (§§ 55-60), става ясно, че всъщност, с едно изключение, нито един от материалите, на които се позовава, не е от времето след решението по делото *Rumor* и е от такова естество, че не е бил на разположение нито на страните, нито на Съда по това дело. Единственият документ, на който се позовава и който (само) датира след решението по делото *Rumor*, е докладът "Насилие срещу жени" (2014 г.) на Националното статистическо бюро на Италия (ISTAT), цитиран в § 55 от решението. Макар и да предоставя (все още) потискаща картина относно броя на жените, които са жертви на сексуално или физическо насилие в Италия, най-често от страна на настоящи или бивши партньори, този доклад не предоставя почти никакви доказателства в подкрепа на заключението, че е налице "проява на дискриминационно отношение към жените, които са жертви на домашно насилие, от страна на властите, като например полицията, правоприлагащите органи или здравния персонал, социалните служби, прокурорите или съдиите в съдилищата". Всъщност в доклада се отбелязва намаляване на броя на случаите на физическо или сексуално насилие, извършено от партньор или бивш партньор, и се отбелязва, че в сравнение с доклада на ISTAT от 2006 г. се е повишила осведомеността, че домашното насилие е престъпление, и че за него много по-често се съобщава в полицията. В доклада се отбелязва също така, че "пострадалите лица са много по-доволни от съответната работа, извършвана от полицията. В случай на насилие от страна на настоящия или бившия партньор данните показват увеличение от 9,9 % на 28,5 %".

23. Във всеки случай ми се струва, че когато Съдът счита (както трябва да се приеме, че мнозинството по това дело е считало), че има достатъчно доказателства, за да стигне до заключението, че предишно решение е било погрешно или преждевременно или че законодателната ситуация в държавата ответник се е променила достатъчно, за да обоснове констатиране на нарушение, би било разумно Съдът да определи (както в полза на правителството ответник, така и за Комитета на министрите, който е натоварен да контролира изпълнението на това решение).

а. до кои от тези заключения е стигнал; и

б. Ако е второто, кои са промените, настъпили след последното решение, които означават, че системата, която е била съвместима, сега е станала недостатъчна.

Простото твърдение, както в § 147 от решението, че фактическите обстоятелства по делото *Rumor* са били "очевидно" различни от тези по настоящото дело, не ми се струва нито способно да обоснове констатацията за нарушение по член 14, нито да обясни защо заключението в § 76 от делото *Rumor* е било погрешно или преждевременно, нито какво се е променило от 2014 г. насам, за да се обоснове заключението, че сега италианската "законодателна рамка" е станала недостатъчна.

ЧАСТИЧНО ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИЯ СПАНО

I. Предварителни бележки

1. Правото има своите граници, дори правото в областта на правата на човека. Когато се твърди, че държавата не е предприела разумни мерки, за да предотврати отнемането на живот от друго лице, възниква напрежение между исканията за справедливост за близките на жертвите и налагането на нереалистични тежести на служителите на правоприлагащите органи, които се ръководят от върховенството на закона. Ето защо съдебното разрешаване на такива спорове, произтичащи от трагични събития, изисква да се постигне деликатен баланс между тези два противоречиви интереса въз основа на обективно и безпристрастно прилагане на ясни и предвидими правни стандарти. Тъй като прилагането от страна на Съда на установените принципи по член 2 от Конвенцията към фактите по настоящото дело неоправдано нарушава баланса в полза на първия, без да отчита адекватно втория, аз с уважение изразявам несъгласие с констатацията на мнозинството за нарушение на член 2, както ще обясня по-подробно в част II от настоящото становище. Също така, и поради причините, изложени в част III по-долу, не съм съгласен с констатацията на Съда за нарушение на член 14, взет във връзка с членове 2 и 3 от Конвенцията.

II. Превантивното задължение на държавата да защитава живота по член 2 от Конвенцията - тестът "Осман" и домашното насилие

2. В практиката на Съда относно домашното насилие, по-специално в знаковото решение по делото *Опуз срещу Турция*, Съдът установи, че позитивното задължение за защита на правото на живот по член 2 от Конвенцията изисква националните власти да проявят дължимото усърдие, например като предприемат превантивни оперативни мерки, за да защитят лице, чийто живот е изложен на риск. По делото *Osman v. the United Kingdom* и впоследствие по делото *Opuz v. Турция* Съдът постановява, че "когато има твърдение, че властите са нарушили позитивното си задължение да защитават правото на живот в контекста на гореспоменатото си задължение да предотвратяват и потушават престъпления срещу личността, трябва да бъде установено по удовлетворителен начин, че властите са знаели или е трябвало да знаят по това време за съществуването на *реален и непосредствен* риск за живота на идентифицирано лице или лица от престъпни действия на трета страна и че не са предприели мерки в рамките на правомощията си, които, *преценени разумно*, е можело да се очаква да избегнат този риск" (виж *Osman*, § 116, и *Opuz*, § 130; моето подчертаване).

3. От това следва, че за да бъде установено нарушение на член 2 в настоящия случай, трябва да бъде изпълнен тестът *Osman*. Това поражда следния въпрос: знаели ли са или е трябвало да знаят националните органи, че на 25 ноември 2013 г. животът на жалбоподателката и нейния син е бил изложен на *реален и непосредствен риск*? Отговорът на този въпрос изисква чувствителен към фактите анализ на двата елемента на *теста Osman*, т.е. *непосредствеността* и *реалността* на риска, разумно предвиден от представителите на държавата, както ще обясня сега.

4. На 2 юни 2012 г. полицията се намесва по искане на жалбоподателката, след като тя се оплаква, че съпругът ѝ А.Т. е ударил нея и дъщеря ѝ. На 19 август 2012 г. жалбоподателката отново потърсила съдействие от полицията, след като била физически нападната от съпруга си. На 5 септември 2012 г. жалбоподателката подава жалба срещу А.Т. за нанесени телесни повреди, домашно насилие и заплахи. Последното събитие, а именно нападението с фатален край, се случва на 25 ноември 2013 г. Във въпросната вечер жалбоподателката повикала полицията в къщата. При пристигането си те забелязват счупена врата и бутилки на пода. Не е имало следи от насилие нито върху жалбоподателката, нито върху сина ѝ, нито пък е имало такива твърдения. Въпреки че жалбоподателката споменава, че преди това е подала жалба срещу съпруга си, тя обяснява, че впоследствие е променила обвиненията си и че е потърсила помощ същата вечер, като е смятала, че пияното състояние на съпруга ѝ налага медицинска помощ. Полицията надлежно отвела А.Т. в болница, която той напуснал същата вечер. Когато по-късно същата вечер полицията го спира на улицата, той не отправя заплахи за насилие. Връщайки се в семейния дом в ранните часове на сутринта, той извършил фаталното си нападение.

5. При определянето на *непосредствеността на риска* от решаващо значение е да се отбележи периодът от време между първоначалната намеса на полицията през юни 2012 г., инцидента през август 2012 г. и подаването на жалбата през септември 2012 г., както и между този период и трагичните събития от 25 ноември 2013 г., т.е. период от повече от четиринадесет месеца. Ако се съпостави с тясната връзка във времето и редовността на насилствените действия по делото *Opuz/Турция*, която е дала основание на Съда да направи извод за *конструктивно знание*, а именно, че органите *е трябвало да знаят* за реален и непосредствен риск съгласно теста *Osman*, е очевидно, че в настоящия случай липсва необходимата времева рамка, позволяваща да се направи извод за непосредственост. По делото *Vijakaj и други с/у Хърватия* се наблюдава подобен рязък контраст и се демонстрира необходимата степен на непосредственост, тъй като извършителят по това дело е отправял заплахи в деня преди, сутринта и час преди фаталния инцидент. Заслужава да се отбележи, че съдебната практика на Съда в това отношение е в съответствие с изискванията на Истанбулската конвенция,¹ в обяснителния доклад към която се установява, че терминът "непосредствена опасност" се отнася до всички ситуации на домашно насилие, при които вредата е непосредствена или вече се е материализирала и има вероятност да се повтори.² Подчертаните времеви интервали ясно оспорват възможностите за непосредствена опасност в този случай.

6. Що се отнася до *реалността на риска*, освен близката им връзка във времето, мащабът и редовността на насилствените действия и прякото познаване на властите също са в основата на заключението на Съда на *Opuz* за наличието на *конструктивно познаване* по смисъла на *Османа*. От само себе си се разбира, че нападенията от юни и август 2012 г. и тяхното въздействие върху жалбоподателя в никакъв случай не трябва да се подценяват, като италианските съдилища в крайна сметка осъждат А.Т. за извършеното по тези поводи насилие. Въпреки това, ако се съпостави с тежестта на осемте предишни нападения, установени в *Opuz*, включващи многократни смъртни

¹ Конвенция на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие.

² Обяснителен доклад към Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие, параграф 265.

заплахи и довели до животозастрашаващи наранявания в няколко случая, конструктивното знание, неизбежно произтичащо от такъв ход на събитията, не може да се вмени на органите в настоящия случай, които не са разполагали с информация за нападения и смъртни заплахи от такъв мащаб. По подобен начин, установявайки нарушение на член 2 по делото *Контрова срещу Словакия*, Съдът подчертава липсата на предприети действия във връзка с твърденията, че съпругът на жалбоподателката е имал пушка и е отправял заплахи за насилие с нея.

7. Мнозинството твърди, че властите не са извършили адекватна оценка на риска както през въпросната нощ, така и през предходните месеци, поради което контекстът на безнаказаност в крайна сметка е довел до фаталното нападение (вж. параграфи 118-119). След като е разгледан първият въпрос, възниква въпросът относно втория: може ли пасивността на разследването да доведе до конструктивно знание?

8. По делото *Oruz v. Turkey* правителството твърди, че не е имало конкретни доказателства, че животът на майката на жалбоподателя е бил в непосредствена опасност. Съдът обаче е установил, че не е видно властите да са оценили заплахата, която представлява извършителят, и едва след това да са стигнали до заключението, че задържането му е непропорционална стъпка при тези обстоятелства; по-скоро властите изобщо не са разгледали тези въпроси (вж. *Oruz*, § 147). Въпреки оплакването на жертвата, че извършителят я е тормозил, скитал е из имота ѝ и е носил ножове и пистолети, полицията и прокуратурата не са успели нито да го задържат, нито да предприемат други подходящи действия във връзка с твърдението, че е имал пушка и е отправял заплахи за насилие с нея. Следователно бездействие от вида, демонстриран в настоящия случай, и резултатите от него сами по себе си не създават конструктивно знание, което да доведе до задължение по член 2 (въпреки че обикновено, а в настоящия случай е така, то води до нарушение на член 3 в контекста на домашното насилие). Това, което в крайна сметка се изисква, е набор от факти, които правят несъстоятелно твърдението, че властите не са знаели или не са могли да знаят за реален и непосредствен риск за живота.

9. Следователно, въпреки че мнозинството намира, че естеството на деянието през август 2012 г. и висиящият статут на разследването му през ноември 2013 г., заедно с фактите по време на трагичната вечер, са достатъчни, за да се установи конструктивно знание за реален и непосредствен риск за живота на жалбоподателката и нейния син, тестът *Osman*, приложен към фактите, същността на материалната претенция по член 2, не е доказан. Независимо от начина, по който решението го формулира, тестът *Osman* продължава да се прилага по същия начин тук, както и в други контексти, пораждащи превантивното задължение на държавата по член 2; съдебната практика на Съда по дела за домашно насилие продължава да прилага строг тест *Osman* без никакви изменения. Разводняването на стандарта *Osman*, за да се вземе предвид естеството на различните видове фатални престъпни деяния между физически лица, просто ще наложи нереалистична тежест на правоприлагащите органи. Отново, правото, дори правото в областта на правата на човека, има своите граници.

10. Освен това, което е важно, приложимите принципи, обобщени в §§ 129-130 от делото *Oruz v. Turkey*, не са напълно отразени в решението на мнозинството, което по-специално не взема предвид трудностите при осъществяването на полицейска дейност в съвременните общества,

непредсказуемостта на човешкото поведение и оперативния избор, който трябва да се направи по отношение на приоритетите и ресурсите, като Съдът е длъжен да тълкува обхвата на позитивното задължение по член 2 по начин, който не налага невъзможна или непропорционална тежест на властите. Всъщност "необходимостта да се гарантира, че полицията упражнява правомощията си за контрол и предотвратяване на престъпления по начин, който напълно зачита справедливия процес и други гаранции, които законно поставят ограничения върху обхвата на действията ѝ за разследване на престъпления и изпращане на извършителите пред съда, включително гаранциите, съдържащи се в членове 5 и 8 от Конвенцията", е особено важно съображение в случаи като тези (вж. *Ориз*, § 129).

11. Не е ясно какви мерки, съобразени с Конвенцията, е можела да предприеме полицията във въпросната нощ, за да избегне крайния трагичен резултат. Въпреки че в параграф 122 от решението констатира, че в съответния момент са съществували възможни мерки, мнозинството не уточнява както дребните детайли, така и не обяснява възможността за запазване на спазването на гаранциите на справедливия процес и на Конвенцията при прилагането на такива мерки. При липсата на каквито и да било доказателства или твърдения за насилие полицията не е имала достатъчно основания да задържи А.Т. Смъртоносното му нападение същата вечер, обусловено по-скоро от променливо и непредсказуемо човешко поведение, отколкото от постоянни и повтарящи се преки или косвени заплахи за живота, според мен не е могло да бъде разумно предвидено от полицията.

12. Съдия Айке твърди в своето отчасти съвпадащо, отчасти особено мнение, че изглежда няма очевидна причина, поради която всяка краткосрочна превантивна намеса от страна на полицейските органи, независимо дали под формата на принудително връщане в болница или по друг начин, докато (и само докато) съпругът на жалбоподателката изтрезнее, да е била несъвместима с правата му по член 5 или член 8 от Конвенцията. Въпреки това, според мен Съдът трябва да бъде много внимателен при правенето на констатации относно възможната законосъобразност на хипотетични полицейски мерки по член 5, когато такива аргументи не са били повдигани нито пред него, нито пред националните съдилища.

13. Важно е да се отбележи, че пред Съда по никакъв начин не е доказано, че арестът или задържането на А.Т. на 25 ноември 2013 г. са могли да бъдат законосъобразни по силата на член 5 § 1 (с), тъй като по смисъла на тази разпоредба не е съществувало обосновано подозрение, че той е извършил престъпление. Арестът или задържането му също така не са могли да бъдат разумно сметени за необходими, за да се предотврати извършването на престъпление, тъй като, както е видно както от ситуацията, видяна от полицията, така и от размяната на мнения с жалбоподателката и нейния син, не са били отправяни заплахи и не е имало реално насилие. На какво основание тогава жалбоподателят е могъл да бъде задържан, арестуван или държан в болница против волята си, като се има предвид, че "обоснованото подозрение" предполага наличието на факти или информация, които биха убедили обективния наблюдател, че той може да е извършил престъпление, и че очевидно не може да има "обосновано подозрение", ако действията или фактите, които му се приписват, като например това, че е бил пиян вкъщи, не представляват престъпление към момента на извършването им?

14. Остава фактът, че за съжаление на 25 ноември 2013 г. полицията е направила всичко възможно, като го е извела физически от помещението и го е закарала в болница, но не е могла да го задържи там със сила. Освен това, за разлика от съдия Ейске, не мога да приема, че фактите, свързани с полицейската намеса на улицата в 2,25 ч. през въпросната нощ, са предоставили на полицията каквато и да било информация, която да може да бъде използвана, дори когато се разглежда разумно в контекста на друга налична информация, за реален и непосредствен риск за живота на жалбоподателката и нейните деца. Всъщност, с изключение на пияното състояние на съпруга на жалбоподателката, което само по себе си не е достатъчно за тези цели, не е имало никакви коментари, заплахи или други поведенчески признаци, които биха могли да оправдаят прилагането от страна на полицията на оперативни мерки за арест или задържане в този момент.

15. Накратко, доктрината за позитивните задължения не може да поправи всички нарушения на правата на човека, които се случват в частната сфера, ако не се отменят съображенията за справедлив процес, които също заслужават защита по Конвенцията. С други думи, вярно е, че държавите имат основано на Конвенцията позитивно задължение да се борят ефективно с домашното насилие. Но тази борба, както и всяка друга кампания на правителството за опазване на живота и физическата неприкосновеност на гражданите, трябва да се води в рамките на закона, а не извън тях.

16. И накрая, твърде лесно е да се преразгледат трагичните обстоятелства с предимството на ретроспекцията и да се вмени отговорност там, където при обективен и безпристрастен анализ такава не може да има. Съществува ограничение за това докъде могат да се разпространят позитивните задължения по член 2, за да се предпазят жертвите от непредвидени нападения, без да се налагат нереалистични задължения на полицията да прогнозира точно човешкото поведение и да действа в съответствие с тези прогнози, като се ограничават неоправдано други права по Конвенцията. Въпреки че може да е изкушаващо да се размият правните понятия като теста *Osman*, когато сме изправени пред сърцераздирателни факти, и да се даде утеха на лица в ситуации като тази на жалбоподателя, има причини, поради които прагът по Конвенцията е поставен високо и според мен трябва да остане такъв. Дори в областта на домашното насилие целта не може да оправдае средствата в едно демократично общество, управлявано от върховенството на закона.

III. Системна дискриминация по пол съгласно член 14 от Конвенцията

17. Със съдия Айке сме единодушни, че от фактите и материалите, с които разполага Съдът, не е установено нарушение на член 14 от Конвенцията във връзка с членове 2 и 3, и аз до голяма степен се съгласявам с мотивите му в особеното му мнение. Бих искал да подчертая само следните елементи.

18. Съдът вече е стигнал до заключението в знаменателното решение по делото *Opuz*, че общата дискриминационна пасивност на съда, създаваща климат, благоприятстващ домашното насилие, води до нарушение на член 14 от Конвенцията във връзка с членове 2 и 3 (вж. *Opuz*, §§ 198 и 202). Освен това той е посочил, че до този извод ще се стигне, когато действията на властите не са просто пропуск или забавяне на справянето с насилието, а се равняват на многократно допускане на такава

насилие и отразяват дискриминационно отношение към жалбоподателката като жена (виж *Eremia v. the Republic of Moldova*, § 89). Като имам предвид този висок праг и предишните констатации, направени по тази разпоредба по отношение на Италия в делото *Rumor v. Italy*, не мога да се присъединя към констатациите на мнозинството, че бездействието на властите, както се проявява в настоящото дело, отразява системна дискриминация, основана на пола, тъй като няма достатъчно доказателства, които да показват обща и дискриминационна пасивност от вида, установен преди това в практиката на Съда.

19. Съдът по делото *Ориз* изясни елементите, които показват нарушение на член 14 в тази област. Той се позовава на цялостната безотговорност на съдебната система и безнаказаността, с която се ползват агресорите. По-специално той отбелязва начина, по който жените жертви са били третирани в полицейските участъци, като в докладите се посочва, че когато са съобщили за домашно насилие, полицейските служители са се опитвали да ги убедят да се върнат вкъщи и да се откажат от жалбата си, разглеждайки проблема като семеен въпрос, в който те не могат да се намесват. Изглежда, че извършителите на домашно насилие не са получавали възпиращи наказания, като съдилищата са смекчавали присъдите на основание обичай, традиция или "чест". Тези констатации бяха потвърдени в делото *Halime Kılıç срещу Турция*, като Съдът подчерта умишления отказ на властите да приемат сериозността на случаите на домашно насилие. Като редовно са си затваряли очите пред повтарящите се актове на насилие и смъртни заплахи, властите са създали климат, който е бил благоприятен за домашното насилие. И в двата случая Съдът констатира, че бездействието, забавянето и по-специално опитите да се разубедят жените да подават жалби, които характеризират разглеждането на жалбите за домашно насилие в Турция, произтичат пряко от дискриминационните нагласи на властите.

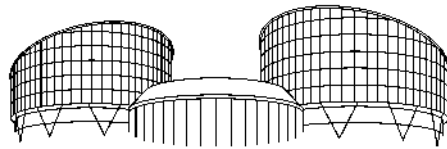
20. За разлика от това и в по-голяма степен в съответствие с фактите по настоящото дело, в делото *А. с/у Хърватия*, по. 55164/08, § 97, 14 октомври 2010 г., Съдът стига до заключението, че не е имало достатъчно статистическа или друга информация, която да разкрива наличие на дискриминационно отношение към жените, жертви на домашно насилие, от страна на органи като полиция, правоприлагащ или здравен персонал, социални служби, прокурори или съдии. Жалбоподателката не твърди, че длъжностни лица са се опитали да я разубедят да започне наказателно преследване срещу насилника или да даде показания срещу него, или че са се опитали по някакъв друг начин да възпрепятстват усилията ѝ да потърси защита срещу неговото насилие. Поради това Съдът обявява жалбата на жалбоподателката по член 14 за недопустима, тъй като тя не е представила достатъчно доказателства, че практиките, приети в Хърватия по отношение на домашното насилие, са дискриминационни.

21. Важно е да се отбележи, че Съдът и преди е установявал, че когато не може да се каже, че законодателната рамка е дискриминационна, дори ако не всички разпоредени или препоръчани санкции и мерки действително се спазват, това неспазване "само по себе си не разкрива наличие на дискриминация или дискриминационно намерение въз основа на пола" (вж. *делото А. с/у Хърватия*, § 101). Така дискриминацията в обществото и високите нива на домашно насилие, на които се позовава решението в параграф 146, сами по себе си не са достатъчни, за да обосноват извод за нарушение на член 14; на разглеждане подлежи законодателната рамка и нейното прилагане от

националните органи. В това отношение, както при разглеждането на членове 2 и 3 по същество, така и в контекста на член 14, решението не отчита правилно констатацията на Съда по делото *Румор с/у Италия* в контекста на член 3, че "властите са въвели законодателна рамка, която им позволява да предприемат мерки срещу лица, обвинени в домашно насилие, и че тази рамка е била ефективна за наказване на извършителя на престъплението, на което жалбоподателката е била жертва, и за предотвратяване на повторни насилствени посегателства срещу физическата ѝ неприкосновеност" (вж. *Румор с/у Италия*, § 76). Въпреки че, както отбелязва решението, това дело може да се е отнасяло до различен набор от факти, въпросната система е същата. Тъй като оспорваните пропуски не се коренят в дискриминационното намерение на властите, а по-скоро в чиста пасивност, те не дават основание за отклонение от заключенията по чл. 14, направени преди това по отношение на Италия.

22. Международните материали, на които мнозинството се позовава в заключението си за нарушение на член 14, също не посочват дискриминационен недостатък на системата. Въпреки че в *заключителните наблюдения на CEDAW от 2010 г.* (вж. точка 57 от решението) се отбелязва, че нарастващият брой на убийствата на жени може да наведе на мисълта, че италианските власти не защитават достатъчно жените, през 2012 г. специалният докладчик на ООН заключава, че правната рамка в Италия "до голяма степен осигурява достатъчна защита при насилие срещу жени" (вж. точка 68 от доклада, цитиран от мнозинството в точка 59 от решението). Когато преди това Съдът се е позовавал на международни доклади в тази област, критиките в тях несъмнено са били недвусмислени. Така например по делото *Mudric v. the Republic of Moldova* Съдът е бил на мнение, че констатациите на специалния докладчик подкрепят "впечатлението, че властите не оценяват напълно сериозността и мащаба на проблема с домашното насилие и неговия дискриминационен ефект върху жените" (вж. *Mudric*, § 63).

23. В крайна сметка констатацията по делото *Rumor*, съчетана с прага на *Opuz*, ясно показва, че няма достатъчно доказателства за институционална дискриминация в Италия, които да обосноват констатация за нарушение на член 14. Съответната рамка все още е ефективна, независимо дали в конкретния случай са били разгърнати всички предвидени в нея мерки (вж. *A. с/у Хърватия*, § 101).

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ТРЕТИ РАЗДЕЛ

ДЕЛОТО VOLODINA срещу РУСИЯ

(Заявление № 41261/17)

СЪДЕБНО РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

9 юли 2019 г.

ФИНАЛЕН

04/11/2019

Това решение е окончателно съгласно член 44 § 2 от Конвенцията. То може да подлежи на редакционно преразглеждане.

По делото Володина срещу Русия,

Европейският съд по правата на човека (трето отделение) в състав, съставен от:

Винсент А. Де Гаetano, *президент,*

Георгиос А. Сергидес,

Пауло Пинто де Албукерке,

Дмитрий Дедов,

Алена Полачкова,

Мария Елосеги,

Erik Wennerström, *съдии,*

и Fatoş Aрасı, *заместник-секретар на секцията,*
след като проведе закрито заседание на 11 юни 2019 г,
Произнася следното решение, прието на същата дата:

ПРОЦЕДУРА

150. Делото е образувано по жалба (№ 41261/17) срещу Руската федерация, подадена в Съда на основание член 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи ("Конвенцията") от руска гражданка, г-жа Валерия Игоревна Володина ("жалбоподателката"), на 1 юни 2017 г. През 2018 г. жалбоподателката е променила името си (вж. параграф 188 по-долу).

151. Жалбоподателят е представляван от г-жа Ванеса Коган, директор на Stichting Justice Initiative, правозащитна организация със седалище в Утрехт, Нидерландия. Руското правителство ("Правителството") беше представлявано от г-н М. Galperin, представител на Руската федерация в Европейския съд по правата на човека.

152. Жалбоподателката твърди, че руските власти не са изпълнили задължението си да предотвратят, разследват и преследват актовете на домашно насилие, на които тя е била подложена от бившия си партньор, и че не са въвели правна рамка за борба с дискриминацията на жените, основана на пола.

153. На 8 януари 2018 г. заявлението беше съобщено на правителството. Също така е взето решение за приоритетно разглеждане на молбата в съответствие с правило 41 от Правилника на Съда.

154. Жалбоподателят и правителството представят писмени становища. Освен това бяха получени коментари на трети страни от Тръста за равни права, неправителствена организация със седалище в Лондон, Обединеното кралство, на която председателят на секцията беше дал разрешение да встъпи в писмената процедура (член 36 § 2 от Конвенцията и правило 44 § 3). Правителството отговори на тези коментари (правило 44 § 5).

ФАКТИТЕ

Article VI. I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

155. Жалбоподателят е роден през 1985 г. и живее в Уляновск.

Section 6.01 A. Връзката на жалбоподателя с г-н С.

156. Фактите по делото, представени от страните, могат да бъдат обобщени, както следва.

(a) 1. Първа среща и съвместен живот

157. Жалбоподателката започва връзка с г-н С. през ноември 2014 г., когато двамата започват да живеят заедно в Уляновск.

158. През май 2015 г. те се разделят за първи път. Жалбоподателката се изнася. Г-н С. започнал да злоупотребява и заплашил да убие жалбоподателката и сина ѝ, ако тя откаже да се върне да живее с него.

(b) 2. януари 2016 г: Отвлечане и нападение

159. На 1 януари 2016 г. жалбоподателката подава сигнал в полицията на Уляновски район № 2, като се оплаква, че С. е повредил предното стъкло на автомобила ѝ и е взел личните ѝ документи. На следващия ден жалбоподателката оттегля сигнала си, като твърди, че е намерила документите си.

160. На 5 януари 2016 г. полицията отказва да образува наказателно производство, като заявява, че тъй като документите са били намерени и С. е сменил счупеното предно стъкло, не е извършено престъпление. На 6 юни 2016 г. наблюдаващият заместник-прокурор разпоредил допълнително разследване, което завършило с издаването на ново постановление, с което се отказвало наказателно преследване срещу С. с мотива, че действията му не съставляват престъпление.

161. Ищецът решава да се премести от С. и се премества в Москва. Тя не е напуснала новия си адрес, но е публикувала автобиографията си в уебсайтове за търсене на работа. Някакъв Д. ѝ се обадил и като се представил за мениджър човешки ресурси, я поканил на интервю в населено място извън Москва.

162. На 21 януари 2016 г. Д. я качва в колата си и потеглят. По пътя С. излязъл от задната част на автомобила и Д. му предал ключовете на автомобила. С. взел мобилния телефон и личните вещи на жалбоподателката и ѝ казал, че се връщат в Уляновск.

163. След завръщането им в Уляновск, на 25 януари 2016 г. С. удря жалбоподателя в лицето и стомаха. Тя е отведена в централната болница в Уляновск, където лекарите регистрират синини по меките тъкани на главата ѝ. Те също така установяват, че тя е бременна в деветата седмица, но е изправена пред риск от спонтанен аборт. Тя се съгласила да се подложи на аборт по медицински показания. Жалбоподателката се обажда в полицията, за да съобщи за побоя.

164. На 29 януари 2016 г. полицията отказва да образува производство, тъй като не е получила писмено оплакване срещу С. от жалбоподателя. На 2 февруари 2016 г. наблюдаващият заместник-прокурор разпоредил провеждането на допълнително разследване.

165. На 31 март 2016 г. полицията получава писмено изявление от жалбоподателката, в което тя оттегля жалбите си и отказва да се подложи на медицински преглед. На 1 април 2016 г. полицията отказва да образува производство поради липса на жалба от страна на пострадалата. Наблюдаващият прокурор отменя това решение, но на 29 юни 2016 г. полицията издава окончателно решение за отказ от разследване, като приема, че не е извършено престъпление.

(c) 3. май 2016 г: Нападение

166. На 18 май 2016 г. С. удря жалбоподателката в лицето, поваля я на земята и започва да я души. Тя подава жалба в полицията в Уляновск и са регистрирани нараняванията ѝ, които включват синини от лявата страна на лицето и ожулвания по раменете, лактите, подбедриците и бедрата.

167. Полицията в Уляновск установява, че събитията са се случили в Самарска област, и препраща жалбата на колегите си в тази област. На 9 август 2016 г. полицията в Самара получава преписката и иска от жалбоподателката да се подложи на медицински преглед, което тя отказва да направи.

168. На 12 август 2016 г. полицията в Самара отказва да образува наказателно производство. След като изслушала жалбоподателя и С., тя преценила, че не е извършено престъпление, което да

подлежи на наказателно преследване: словесните му заплахи не били достатъчно конкретни, за да съставляват престъпление по член 119 от Наказателния кодекс (Заплаха за убийство или телесна повреда), а един удар не може да се преследва по член 116 (Побой), който изисква нанасянето на два или повече удара. Наблюдаващият прокурор отменя това решение, но на 28 септември 2016 г. полицията отново издава решение за отказ от наказателно преследване, което е формулирано по идентичен начин.

(d) 4. юли 2016 г: Нападение и опит за убийство на жалбоподателя

169. През май 2016 г. жалбоподателката се връща в Москва, където се надява да се скрие от С.

170. На 30 юли 2016 г., когато се канела да тръгне с колата си от дома си, С. отворил вратата на колата и я нападнал. Съседите, които станали свидетели на боя, се обадили в полицията. Същия ден жалбоподателката подава наказателна жалба срещу С., като заявява, че той е проявил насилие и я е заплашил със смърт.

171. На 1 август 2016 г. жалбоподателката получава текстово съобщение от С., който ѝ съобщава, че е повредил хидравличната спирачна система на автомобила ѝ. Тя се обажда в полицията. Пристигнал полицай, който огледал степента на повредата, като забелязал разрез на пластмасов кабел, съдържащ сноп проводници, и локва прозрачна течност до задното дясно колело.

172. На 8 август 2016 г. полицията на Можайски район в Москва отказва да образува наказателно производство. Те установяват, че жалбоподателката и С. "се познават, живели са заедно преди и са поддържали общо домакинство", че жалбоподателката не е представила независима оценка на щетите, нанесени на автомобила ѝ, че един удар не съставлява престъпление по чл. 116 от Наказателния кодекс и че словесните заплахи не са били "нито реални, нито конкретни", за да бъдат преследвани по чл. 119.

173. На 16 септември 2016 г. жалбоподателят подава молба до Кунцевския районен съд в Москва, с която иска преразглеждане на решението от 8 август 2016 г. Тя твърди по-специално, че полицията не е взела предвид историята на текстовите съобщения, която показва, че С. е имал намерение да причини смъртта ѝ, като повреди спирачките на автомобила ѝ.

174. На 20 септември 2016 г. наблюдаващият прокурор отменя решението от 8 август 2016 г., което определя като преждевременно и непълно. Той разпоредил на полицията да разгледа текстовите съобщения от С.

175. С решение от 14 октомври 2016 г., потвърдено при обжалването му на 1 декември 2016 г., Кунцевският районен съд отхвърля жалбата на жалбоподателя, като приема, че въпросът е станал безпредметен поради решението на прокурора да разпореди допълнително разследване.

176. На 28 октомври и 24 декември 2016 г. полицията издава нови решения, с които отказва да образува наказателно преследване срещу С. с мотива, че действията му не представляват престъпление.

(e) 5. септември 2016 г: Устройство за проследяване

177. През септември 2016 г. жалбоподателката намира електронно устройство в подплатата на чантата си, което според нея е GPS проследяващо устройство, поставено там от С..

178. На 5 октомври 2016 г. тя съобщава за подозренията си на Кунцевския следствен комитет в Москва. На 9 март 2017 г. докладът е препратен на Бюрото за *специални* технически мерки на федералната полиция (*Бюро специальных технических мероприятий ГУ МВД РФ*). Според правителството Бюрото е присъединило доклада към преписката, без да започне каквото и да било разследване. Започнало е вътрешно разследване.

(f) 6. март 2018 г: Публикуване на снимките

179. В началото на 2018 г. С. споделя лични снимки на жалбоподателката в социална мрежа без нейно съгласие. На 6 март 2018 г. полицията образува наказателно разследване по член 137 от Наказателния кодекс (нарушаване на личната неприкосновеност). Към датата на последните изявления на жалбоподателката през юли 2018 г. разследването не е дало резултат.

(g) 7. март 2018 г: Заплахи и нападение

180. На 12 март 2018 г. жалбоподателката се оплаква в полицията от заплашителните обаждания, които е получила от С. предишната вечер, и от неговото неканено присъствие пред дома ѝ по-рано същия ден. На 21 март 2018 г. полицията отказва да започне наказателно разследване, като установява, че не е имало опасност С. да изпълни заплахата си да я убие, тъй като "[жалбоподателката] е останала в апартамента си, а [С.] е останал в колата си и не се е качил в апартамента".

181. На 21 март 2018 г. в 1,30 ч. жалбоподателят се обаждат на такси, за да посети приятелка. Малко след като се качила в таксито, тя видяла автомобила на С., който следвал таксито. Той успял да пресече пътя на таксито, извадил жалбоподателката от колата и започнал да я влачи към своя автомобил. Шофьорът на таксито не се намесил. Страхувайки се за живота си, жалбоподателката разпръсква сълзотворен газ в лицето на С.. С. я бутнал няколко пъти, грабнал чантата ѝ и си тръгнал с нея. Жалбоподателката отива в полицейския участък и подава жалба за нападението и кражбата на личните ѝ вещи, сред които два мобилни телефона и лични документи. Таксиметровият шофьор дал показания в полицията.

182. Малко след това С. идва в полицейското управление с адвоката си и връща чантата на жалбоподателя, но не и телефоните или документите. Той заявява, че е платил за телефоните и е позволил на жалбоподателя да ги използва по свое усмотрение. Поискал е от жалбоподателката да ги върне, но тя е отказала и затова я е проследил.

183. На следващия ден жалбоподателката намира документите си в пощенската кутия. По-късно С. занася телефоните в полицията и те ги връщат на жалбоподателката срещу разписка.

184. На 20 април 2018 г. полицията отказва да започне разследване на предполагаемата кражба на телефоните с мотива, че те са били върнати на жалбоподателя. Въпросът за заплахите и нападението е предаден на местната полиция за допълнително разследване.

185. На 26 април 2018 г. местната полиция решава да не образува производство във връзка със заплахите, тъй като не открива признаци на престъпление. Според тях нито заплашителните изявления, нито действията от страна на С. са били достатъчно достоверни, за да се заключи, че смъртните заплахи са били "реални".

(h) 8. Молба за държавна закрила

186. На 22 март 2018 г. жалбоподателката е поискала от полицията да ѝ предостави държавна закрила, като се е позовала на статута си на пострадало лице в наказателното разследване за публикуването на нейни снимки (вж. параграф 179 по-горе). Молбата е препратена до областното полицейско управление, което издава становище, адресирано до следователя, отговарящ за делото, в смисъл че искането ѝ е неоснователно:

"[Н]е са установени реални заплахи за личността или имуществото ѝ от страна на [С.] или членове на неговото семейство във връзка с участието на [жалбоподателката] в наказателното производство. Заплахите, от които [жалбоподателката] се е оплаквала по-рано, са плод на лична враждебност [*личных неприязненных отношений*] между тях и на ревността на [С.]. Понастоящем [С.] се намира в Москва, извън Уляновска област, и според него не планира да се връща ..."

187. Въпреки това, тъй като не е било взето официално решение по молбата ѝ, жалбоподателката подава жалба в съда. На 16 април 2018 г. Заволжският районен съд в Уляновск постановява, че липсата на официално решение е била незаконосъобразна. Той отказва да се произнесе по въпроса дали на жалбоподателката следва да бъде предоставена държавна закрила, като оставя този въпрос да бъде решен от полицията.

(i) 9. Промяна на името

188. На 30 август 2018 г. жалбоподателката си осигурява правна промяна на името си. Тя поискала това, опасявайки се за своята безопасност, за да не може С. да я намери и да проследи движението ѝ.

Section 6.02 В. Информация за насилието, основано на пола, в Русия

189. Заявителят представи следната статистическа информация и изследвания относно насилието, основано на пола, в Русия.

190. Заверени извадки от статистиката на Министерството на вътрешните работи за "престъпления, извършени в семейството или в домакинството" (*преступления в сфере семейно-бытовых отношений*) показват, че през 2015 г. полицията е регистрирала общо 54 285 такива престъпления, при които са пострадали 32 602 жени и 9 118 непълнолетни. По-конкретно, през 2015 г. са регистрирани 16 039 случая на нанасяне на телесна повреда (член 116 от Наказателния кодекс), в които са пострадали 9 947 жени и 6 680 непълнолетни. Регистрирани са още 22 717 случая на смъртни заплахи или заплахи за нанасяне на тежка телесна повреда (член 119 от Наказателния кодекс), по отношение на които 15 916 жертви са били жени и 967 непълнолетни.

През 2016 г. общият брой на тези престъпления е нараснал до 65 535, като жертвите са 42 164 жени и 8 989 непълнолетни. Нанасянето на побой е регистрирано в 25 948 случая, от които 19 068 са свързани с жени и 6 876 с непълнолетни. Броят на заплахите със смърт или телесна повреда възлиза на 21 730, от които 15 820 срещу жени и 890 срещу непълнолетни.

През 2017 г. общият брой на престъпленията, свързани със семейството, е намалял до 38 311. От тях 24 058 престъпления са извършени срещу жени, а 2432 - срещу непълнолетни. Утежнените побои (член 116) са извършени в 1 780 случая, включително 1 450 нападения над жени и 250 над непълнолетни. "Повторно нанасяне на телесна повреда" (чл. 116, ал. 1) е установено в 486 случая, в които 344 жертви са жени и 119 непълнолетни. Регистрирани са общо 20 848 заплахи за убийство или нараняване, в които са включени 15 353 жени и 900 непълнолетни.

191. *Репродуктивното здраве на руското население през 2011 г.*, съвместно проучване на Федералната статистическа служба на Русия и Министерството на здравеопазването, установи, че 38 % от руските жени са били обект на вербално насилие, а други 20 % са били подложени на физическо насилие. В последната група 26 % не са казали на никого за случилото се. От тези, които са разказали, мнозинството от 73 % са се доверили на приятели или роднини, 10 % са съобщили за инцидента в полицията, 6 % са посетили лекар, а 2 % са се обърнали към адвокат.

192. *Насилието в руските семейства в Северозападния федерален окръг* - съвместно изследване на Института за социално-икономически изследвания на населението на Руската академия на науките и Икономическия институт на Карелския научен център, в което през 2014-2015 г. са анкетирани 1439 участници на възраст от 18 до 64 години в Република Карелия. Мнозинството от участниците (51,4 %) са преживели домашно насилие или са познавали някого, който го е преживял. В повече от половината от тези случаи жертви на такова насилие са били жени, следвани от деца (31,5 %), възрастни хора (15 %) и мъже (2 %).

193. "Доклад в сянка" до Комитета CEDAW, изготвен от руската неправителствена организация Център за предотвратяване на насилието "АННА", съдържа обща оценка на ситуацията с домашното

насилие въз основа на мониторинг, проведен в Русия през 2010-2015 г. В него се посочва, че наблюдателите са регистрирали насилие под една или друга форма във всяко четвърто семейство, че две трети от убийствата се дължат на мотиви, свързани със семейството/домакинството, че около 14 000 жени умират всяка година от ръцете на своите съпрузи или роднини и че до 40 % от всички тежки престъпления с насилие са извършени в семействата.

194. В доклад на Върховния комисар на Русия по правата на човека от 2017 г. се отбелязва липсата на напредък в решаването на проблема с домашното насилие (стр. 167-69, превод от руски език):

"Жалбите до Върховния комисар показват, че проблемът [домашно насилие] е актуален... Хиляди жени и деца страдат от семейни конфликти. За съжаление не са налични официални статистически данни.

Въпреки актуалността на проблема не е прието специално законодателство, което да гарантира предотвратяването и преследването на престъпления в семейството и домакинството. От началото на 90-те години на миналия век са разработени повече от четиридесет проектозакона, но нито един от тях не е приет ...

Действителните случаи на насилие срещу жени са силно латентни. Много жени предпочитат да се примирят с това или да търсят начини да решат проблема, без да ангажират официалните власти, тъй като не очакват да намерят подкрепа от тях. За съжаление, практиката показва, че оплакванията на жените от заплахи за насилие не получават голямо внимание.

Така през декември 2017 г. обществеността беше шокирана от инцидент в Московска област, когато г-н Г., за да утвърди господстващото си положение и от ревност, отрязва ръцете на съпругата си. Преди това той я е заплашвал със смърт и ѝ е казал, че ще я осакати. Осемнадесет дни преди инцидента жената е съобщила за заплахите на районния полицейски инспектор, който се е намесил само с предупреждение ...

Върховният комисар подкрепя публично обсъждане на въпроса дали Русия да се присъедини към Истанбулската конвенция на Съвета на Европа..."

Article VII. II. РЕЛЕВАНТНО ВЪТРЕШНО ПРАВО

195. Глава 16 от руския Наказателен кодекс обхваща престъпления срещу личността, включително убийство и непредумишлено убийство (членове 105-109) и три степени на нападение, водещо до реална телесна повреда (членове 111-115). "Тежката телесна повреда" (член 111) може да включва загуба на част от тялото или прекъсване на бременност; "средната телесна повреда" (член 112) води до дългосрочно разстройство на здравето или загуба на работоспособност, а "леката телесна повреда" (член 115) обхваща наранявания, чието оздравяване отнема до двадесет и един дни. Причиняването на тежка или средна телесна повреда подлежи на държавно обвинение; престъплението "лека телесна повреда" подлежи на частно обвинение, което означава, че образуването и провеждането на наказателно производство е предоставено на жертвата, която трябва да събере доказателства, да идентифицира извършителя, да осигури свидетелски показания и да повдигне обвинение пред съда. Производството по частно обвинение може да бъде прекратено на всеки етап до произнасянето на присъдата, в случай че жертвата се съгласи да оттегли обвиненията.

196. Други форми на нападение, които могат да причинят физическа болка, без да доведат до реално телесно увреждане, се третират като "побой" (*побои*) съгласно член 116. Тази разпоредба наскоро беше изменена няколко пъти.

197. До 3 юли 2016 г. всяка форма на "побой" представляваше криминално престъпление, което се наказваше с глоба, общественополезен труд или задържане до три месеца. Утежненият побой можеше да се наказва с по-дълъг период на лишаване от свобода. Преследването на престъплението беше оставено на частната инициатива на жертвата. Законът не правеше разлика между различните условия, в които може да бъде извършено престъплението - в семейството или между непознати.

198. На 3 юли 2016 г. разпоредбата беше съществено изменена.

Първо, обикновената (нетежка) форма на побой беше декриминализирана и преквалифицирана в административно нарушение.

Второ, беше създадена нова форма на тежко телесно увреждане, която включваше телесно увреждане, извършено по отношение на "близки лица", т.е. съпрузи, родители, братя и сестри и партньори, и се наказваше с лишаване от свобода. Тази форма на телесна повреда стана обект на смесен режим на "публично-частно" обвинение, който се прилага за някои други престъпления, като например изнасилването. Производството трябваше да бъде образувано по инициатива на жертвата, но последващото разследване и наказателно преследване се водеха от органите и не можеха да бъдат прекратени дори със съгласието на жертвата.

На трето място, в Наказателния кодекс беше включен нов член 116.1. С него се създава ново престъпление "повторно нанасяне на телесна повреда", което се определя като нанасяне на телесна повреда от лице, което е било осъдено за същите действия в рамките на административно производство през предходните дванадесет месеца и чиито действия не представляват утежнена телесна повреда съгласно член 116. Престъплението може да се преследва само по частен ред и се наказва с глоба или с лишаване от свобода до три месеца.

199. На 7 февруари 2017 г. позоваването на "близки лица" беше премахнато от определението за тежко телесно увреждане в текста на член 116 с цел декриминализиране на деянията на телесно увреждане, извършени от съпрузи, родители или партньори. Единствените останали форми на утежнено телесно увреждане сега включват телесно увреждане, извършено по расови, етнически, социални или нарушаващи обществения ред (*хулигански*) подбуди.

Article VIII. III. РЕЛЕВАНТНИ МЕЖДУНАРОДНИ МАТЕРИАЛИ

Section 8.01 A. Универсално приложими стандарти за насилието срещу жени

(a) 1. Конвенция CEDAW и нейното тълкуване

200. Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (наричана по-нататък "Конвенцията CEDAW"), която Русия ратифицира на 23 януари 1981 г., представлява цялостна международна рамка, в която насилието над жени, основано на пола, се разглежда като проява на исторически неравностойното отношение на власт между жените и мъжете. Съответните разпоредби гласят:

Член I

"За целите на настоящата Конвенция терминът "дискриминация по отношение на жените" означава всяко различие, изключване или ограничение, основано на пола, което има за резултат или цел да накърни или унищожи признаването, ползването или упражняването от жените, независимо от семейното им положение, на основата на равенството между мъжете и жените, на правата на човека и основните свободи в политическата, икономическата, социалната, културната, гражданската или всяка друга област."

Член 2

"Държавите - страни по Конвенцията, осъждат дискриминацията срещу жените във всичките ѝ форми, съгласяват се да провеждат с всички подходящи средства и без забавяне политика за премахване на дискриминацията срещу жените и за тази цел се задължават:

...

- (б) да приемат подходящи законодателни и други мерки, включително санкции, когато е уместно, забраняващи всякаква дискриминация срещу жените;
- (в) да се установи правна защита на правата на жените на равна основа с мъжете и да се осигури чрез компетентните национални съдилища и други публични институции ефективна защита на жените срещу всякакви актове на дискриминация;
- (г) да се въздържат от всякакви действия или практики на дискриминация срещу жените и да гарантират, че публичните органи и институции действат в съответствие с това задължение;
- (д) да предприеме всички подходящи мерки за премахване на дискриминацията срещу жените от страна на всяко лице, организация или предприятие;
- (е) да предприеме всички подходящи мерки, включително законодателни, за изменение или премахване на съществуващите закони, разпоредби, обичаи и практики, които представляват дискриминация срещу жените;
- (ж) да отмени всички национални наказателни разпоредби, които представляват дискриминация срещу жените."

Член 3

"Държавите - страни по Конвенцията, предприемат във всички области, по-специално в политическата, социалната, икономическата и културната, всички подходящи мерки, включително законодателни, за да осигурят пълноценно развитие и напредък на жените, с цел да им гарантират упражняването и ползването на правата на човека и основните свободи на основата на равенство с мъжете."

Член 5

"Държавите - страни по Конвенцията, предприемат всички подходящи мерки:

- (а) Да се променят социалните и културните модели на поведение на мъжете и жените с цел да се постигне премахване на предразсъдъците и обичайните и всички други практики, които се основават на идеята за малоценност или превъзходство на един от половете или на стереотипни роли на мъжете и жените..."

201. Комитетът на Организацията на обединените нации за премахване на дискриминацията срещу жените ("Комитетът CEDAW") - експертният орган на ООН, който следи за спазването на Конвенцията CEDAW - установи в своята Обща препоръка № 19 (1992 г.), че "насилието, основано на пола, е форма на дискриминация, която сериозно възпрепятства възможността на жените да се ползват от права и свободи на основата на равенство с мъжете" (§ 1) и че "пълното прилагане на Конвенцията изисква от държавите да предприемат положителни мерки за премахване на всички форми на насилие срещу жените" (§ 4). Освен това той обясни, че такова насилие "накърнява или обезсилва упражняването от жените на правата на човека и основните свободи съгласно общото международно право или съгласно конвенциите за правата на човека" (§ 7) и отправи конкретни препоръки към държавите - страни по Конвенцията, включително препоръча да се насърчи

"събирането на статистически данни и провеждането на изследвания относно степента, причините и последиците от насилието, както и относно ефективността на мерките за предотвратяване и справяне с насилието" (§ 24).

202. В своята Обща препоръка № 28 (2010 г.) относно основните задължения на държавите - страни по Конвенцията съгласно член 2 от Конвенцията CEDAW, Комитетът CEDAW отбеляза, че "държавите - страни по Конвенцията имат задължението да полагат дължимата грижа за предотвратяване, разследване, преследване и наказване на ... актове на насилие, основано на пола" (§ 9).

203. В Обща препоръка № 33 (2015 г.) на Комитета CEDAW относно достъпа на жените до правосъдие държавите се призовават да "предприемат стъпки, за да гарантират, че жените не са подложени на неоправдано забавяне при подаване на молби за издаване на заповеди за защита и че всички случаи на дискриминация, основана на пола, по наказателното право, включително насилие, се разглеждат своевременно и безпристрастно" (§ 51(j)).

204. През 2017 г. Комитетът CEDAW прие Обща препоръка № 35 относно насилието срещу жени, основано на пола, с която актуализира Обща препоръка № 19. Той отбеляза, че тълкуването на дискриминацията, дадено в предишната препоръка, е било потвърдено от всички държави и че *opinio juris* и практиката на държавите предполагат, че забраната на насилието над жени, основано на пола, се е превърнала в принцип на международното обичайно право (§§ 1-2). В него се посочва, че "насилието над жени, основано на пола, [се] корени във фактори, свързани с пола, като идеологията за правата и привилегиите на мъжете спрямо жените, социалните норми относно мъжествеността, необходимостта да се утвърди мъжкият контрол или власт, да се наложат ролята на пола или да се предотврати, обезкуражи или накаже това, което се счита за неприемливо женско поведение. Тези фактори допринасят и за явното или скрито обществено приемане на насилието над жени, основано на пола, което често все още се счита за частен въпрос, както и за широко разпространената безнаказаност за него" (§ 19). Комитетът потвърди отново, че "насилието над жени, основано на пола, представлява дискриминация срещу жените по член 1 и следователно ангажира всички задължения в [CEDAW]" (§ 21). Той изброи задълженията за надлежна проверка, които държавите - страни по Конвенцията, имат по отношение на действия и бездействия от страна на недържавни участници (§ 24, буква б):

"Член 2, буква д) от [CEDAW] изрично предвижда, че от държавите - страни по Конвенцията, се изисква да предприемат всички подходящи мерки за премахване на дискриминацията срещу жените от страна на всяко лице, организация или предприятие. Това задължение, често наричано задължение за полагане на дължимата грижа, е в основата на Конвенцията като цяло и съответно държавите - страни по Конвенцията ще бъдат отговорни, ако не предприемат всички подходящи мерки за предотвратяване, както и за разследване, наказателно преследване, наказване и обезщетяване на действия или бездействия на недържавни субекти, които водят до насилие, основано на пола, срещу жени ... Съгласно задължението за полагане на дължимата грижа държавите - страни по Конвенцията, трябва да приемат и прилагат разнообразни мерки за справяне с насилието над жени, основано на пола, извършено от недържавни субекти. От тях се изисква да разполагат със закони, институции и система за справяне с такова насилие. Също така държавите - страни по Конвенцията, са длъжни да гарантират, че те функционират ефективно на практика и се подкрепят и прилагат усърдно от всички държавни служители и органи. Неспособността на държавата - страна по Конвенцията, да предприеме всички подходящи мерки за предотвратяване на актове на насилие над жени, основано на пола, когато нейните органи знаят или би трябвало да знаят за опасността от насилие, или неспособността да разследва, преследва и наказва, както и да

предоставя обезщетение на жертвите/оцелелите от такива актове, дава мълчаливо разрешение или насърчава актове на насилие над жени, основано на пола. Тези пропуски или бездействия представляват нарушения на правата на човека." (пропуснати бележки под линия)

205. В делото *В.К. срещу България* (Съобщение № 20/2008, 15 октомври 2008 г.) Комитетът CEDAW изразява становището, че "насилието, основано на пола, представляващо дискриминация по смисъла на член 2 във връзка с член 1 от Конвенцията [CEDAW] и Обща препоръка № 19, не изисква пряка и непосредствена заплаха за живота или здравето на жертвата" (§ 9.8). Когато преценяват дали да издадат заповед за защита, съдилищата трябва да вземат предвид всички форми на насилие срещу жени, без да пренебрегват емоционалното и психологическото им страдание или миналото домашно насилие. Освен това, стандартът на доказване, който жертвата трябва да изпълни, за да ѝ бъде издадена заповед за защита, не следва да се равнява на стандарта на доказване, изискван по наказателни дела - т.е. този на "извън всякакво разумно съмнение" - тъй като такъв стандарт на доказване е прекалено висок и не съответства на Конвенцията CEDAW (§ 9.9).

(b) 2. Специални докладчици на ООН

206. Специалният докладчик на ООН по въпросите на изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отношение или наказание направи оценка на приложимостта на забраната на изтезанията съгласно международното право към уникалния опит на жените в доклада, приет на тридесет и първата сесия на Съвета по правата на човека, проведена между 29 февруари и 24 март 2016 г. (A/HRC/31/57). Той отново подчерта, че "пълното включване на гледната точка на пола във всеки анализ на изтезанията и малтретирането е от решаващо значение за гарантиране, че нарушенията, вкоренени в дискриминационните социални норми относно пола и сексуалността, са напълно признати, разгледани и поправени" (§ 6) и че "когато държавата знае или би трябвало да знае, че една жена е в опасност, тя трябва да предприеме положителни стъпки, за да осигури нейната безопасност, дори когато тя се колебае дали да предприеме правни действия" (§ 12). Той заявява:

"55. ... Домашното насилие се равнява на малтретиране или изтезание, когато държавите се съгласяват със забраненото поведение, като не защитават жертвите и забранените действия, за които са знаели или е трябвало да знаят, в частната сфера ... Държавите носят международна отговорност за изтезание, когато не полагат - поради безразличие, бездействие или прокурорска или съдебна пасивност - дължимата грижа за защита срещу такова насилие или когато узаконяват домашното насилие, като например позволяват на съпрузите да "намушкват" съпругите си или не криминализират изнасилването в брака - действия, които биха могли да представляват изтезание.

56. Общественото безразличие или дори подкрепа за подчиненото положение на жените, заедно със съществуването на дискриминационни закони и модели на държавна неспособност да накаже извършителите и да защити жертвите, създават условия, при които жените могат да бъдат подложени на системно физическо и психическо страдание, въпреки привидната им свобода да се съпротивляват. В този контекст мълчаливото съгласие на държавата с домашното насилие може да приеме много форми, някои от които могат да бъдат незабележимо прикрити (A/HRC/7/3). Одобрението и толерантното отношение на държавите към домашното насилие, за което свидетелства дискриминационната неефективност на съдебната система, а именно неуспехът да се разследват, преследват и наказват извършителите, може да създаде климат, който благоприятства домашното насилие и представлява постоянен отказ от правосъдие на жертвите, равнозначен на продължаващо нарушение на правата на човека от страна на държавата."

207. В своя доклад относно насилието срещу жени, неговите причини и последици, приет на тридесет и петата сесия на Съвета по правата на човека на 6-23 юни 2017 г., специалният докладчик

на ООН по въпросите на насилието срещу жени определи ключовите елементи на основан на правата на човека подход към мерките за защита:

"112. Държавите внасят необходимите изменения във вътрешното законодателство, за да гарантират, че заповедите за защита се изпълняват надлежно от държавните служители и са лесно достъпни.

а) Държавите гарантират, че на компетентните органи са предоставени правомощия да издават заповеди за защита при всички форми на насилие срещу жени. Те трябва да бъдат лесно достъпни и да се прилагат, за да се защити благосъстоянието и безопасността на лицата, които са под тяхна закрила, включително на децата.

б) Заповедите за защита за незабавна защита в случай на непосредствена опасност от насилие (спешни заповеди) следва да могат да се издават и *ex parte* и да остават в сила, докато влезе в сила по-дългосрочната заповед за защита след съдебно заседание. Те следва да са достъпни въз основа на изявлението или живите свидетелски показания на жертвата, тъй като търсенето на допълнителни доказателства може да доведе до забавяне, което излага жертвата на по-голям риск. Обикновено те следва да разпореждат на извършителя да напусне жилището на жертвата за достатъчен период от време и да забраняват на извършителя да влиза в жилището или да контактува с жертвата.

в) Наличието на заповеди за защита трябва да бъде: i) независимо от или в допълнение към други съдебни производства, като например наказателно или бракоразводно производство срещу извършителя; ii) да не зависи от образуването на наказателно дело iii) да може да се въвежда в последващи съдебни производства. Тъй като много от формите на насилие, особено домашното насилие, са прояви на поведение, които се осъществяват във времето, не следва да се налагат строги ограничения във времето по отношение на достъпа до заповеди за защита. Стандартът на доказване, който молителят трябва да изпълни, за да му бъде издадена заповед, не следва да бъде стандартът на доказване по наказателни дела.

г) По отношение на съдържанието заповедите за защита могат да разпореждат на извършителя да напусне семейното жилище, да стои на определено разстояние от жертвата и нейните деца (и други хора, ако е необходимо) и на някои конкретни места и да забраняват на извършителя да се свързва с жертвата. Тъй като заповедите за защита следва да се издават без неоправдани финансови или административни тежести за жертвата, заповедите за защита могат също така да разпореждат на извършителя да предостави финансова помощ на жертвата."

(с) 3. Съвет на Европа

208. В Препоръка Rec (2002)5 на Комитета на министрите от 30 април 2002 г. относно защитата на жените от насилие терминът "насилие срещу жени" се определя като "всеки акт на насилие, основано на пола, който води или може да доведе до физическо, сексуално или психологическо увреждане или страдание на жените, включително заплахи за такива действия, принуда или произволно лишаване от свобода" (Приложение, § 1). В сферата на наказателното право тя установява, че държавите членки следва да "предвидят подходящи мерки и санкции в националното законодателство, които да позволят предприемането на бързи и ефективни действия срещу извършителите на насилие и да възстановят щетите, нанесени на жените, които са жертви на насилие" (§ 35). Що се отнася до съдебните производства, държавите членки следва по-специално "да предвидят разпоредби, които да гарантират, че наказателното производство може да бъде образувано от прокурора" (§ 39) и "да гарантират, че са предприети мерки за ефективна защита на жертвите срещу заплахи и възможни актове на отмъщение" (§ 44). Сред допълнителните мерки по

отношение на насилието в семейството държавите членки следва да "класифицират всички форми на насилие в семейството като престъпления" (§ 55) и "да дадат възможност на съдебната власт да приема като временни мерки, насочени към защита на жертвите, забрана на извършителя да контактува, общува или да се приближава до жертвата, да пребивава или да влиза в определени райони" (§ 58, буква б).

209. Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие ("Истанбулската конвенция") беше публикувана за подписване на 11 май 2011 г. и влезе в сила на 1 август 2014 г. Русия е една от двете държави членки, които не са подписали Истанбулската конвенция. Определението за "насилие срещу жени" в член 3 е идентично с това в параграф 1 от Препоръка Rec (2002)5. "Домашното насилие" включва "всички актове на физическо, сексуално, психологическо или икономическо насилие, които се извършват в рамките на семейството или домашната единица или между бивши или настоящи съпрузи или партньори, независимо дали извършителят споделя или е споделял едно и също жилище с жертвата".

Section 8.02 В. Материали, свързани с насилието срещу жени в Русия

210. *Интегриране на правата на човека на жените и перспективата за равнопоставеност на половете: насилие срещу жени*, доклад на специалния докладчик по въпросите на насилието срещу жени, неговите причини и последици, след посещението му в Руската федерация от 17 до 24 декември 2004 г. (E/CN.4/2006/61/Add.2), отчита мащабите на проблема с домашното насилие:

"26. Въпреки че статистическите данни за домашното насилие в частност и за насилието срещу жени като цяло са противоречиви, съществуващите данни разкриват тревожно нарастване на домашното насилие след разпадането на Съветския съюз. Според сведенията 80 % от престъпленията с насилие срещу жени са случаи на домашно насилие. Между 1994 г. и 2000 г. броят на регистрираните случаи се е увеличил с 217 % до 169 000. За десетмесечен период през 2004 г. Министерството на вътрешните работи съобщава за 101 000 престъпления, свързани със семейството - 16 % увеличение спрямо предходната година. В доклада на държавата-страна до Комитета за премахване на дискриминацията срещу жените (CEDAW) през 1999 г. се признава, че 14 000 жени са убивани годишно от съпрузите си или други членове на семейството. По-нататък в доклада се посочва, че "ситуацията се влошава от липсата на статистически данни и всъщност от отношението на органите на реда към този проблем, тъй като те разглеждат такова насилие не като престъпление, а като "личен въпрос" между съпрузите" (CEDAW/C/USR/5, параграф 6 [на стр. 38]).

27. ... основната причина се корени в патриархалните норми и ценности. На много от срещите, проведени от специалния докладчик, властите се позовават на древна руска поговорка: "Биещият човек е любящ човек!". Поради силните патриархални ценности съпрузите в Русия обикновено се смятат за по-висши от съпругите си с право да упражняват контрол над тях, което узаконява общото мнение, че домашното насилие е личен въпрос. Жените често са обвинявани, че са провокирали насилието ...

28. ... женски групи твърдят, че домашното насилие продължава да бъде сериозно подценявано, недостатъчно регистрирано и до голяма степен игнорирано от властите. Освен това със сексуалното и домашното насилие е свързана социална стигма, която притиска жертвите да мълчат и да го "решават" в семейството. Тази стигма води до слаб обществен натиск за действия от страна на държавата, което може да обясни защо проблемът е на ниско място в дневния ред на държавата.

...

36. Липсата на специален закон за домашното насилие в Русия е основна пречка за борбата с това насилие. Въпреки че Държавната дума е разгледала 50 проектова варианта на закон за домашното насилие, нито един от тях не е приет. Министерството на външните работи обяснява това с финансовите последици от проектозаконите, членовете на Комисията по въпросите на жените, децата и семейството на Държавната дума обаче посочват, че насилието срещу жени не е приоритет за държавата и че повечето противници на законопроекта твърдят, че той ще дублира съществуващите правни разпоредби. Те твърдят, че извършителите на домашно насилие могат да бъдат преследвани по членове 111-115 от руския Наказателен кодекс, които криминализират причиняването на умислена вреда на друго лице ... Според женските групи обаче тези разпоредби често се тълкуват твърде стеснително, за да се прилагат в случаи на домашно насилие, което затруднява наказването на извършителите.

38. Липсата на специално законодателство допринася за безнаказаността на престъпленията, извършени в частната сфера. То възпира жените да търсят обезщетение и засилва нежеланието или дори отказа на полицията да се занимава сериозно с проблема, тъй като не го счита за престъпление. Съобщава се, че полицаите, когато са повикани, могат да откажат да дойдат на мястото на инцидента, дори в критични ситуации. Когато все пак дойдат, те може да не регистрират жалбата или да не арестуват извършителя, а вместо това да окажат натиск върху двойката да помири различията си. В този процес случаят не се регистрира и жертвата може да не получи необходимото медицинско лечение за нараняванията си.

39. В случаите, когато жените са настойчиви в опитите си да подадат жалба, служителите, както се твърди, забавят процеса на подаване на жалба или го затрудняват. Съобщава се също, че полицията обвинява жертвите и се отнася към тях по дискриминационен и унизителен начин. Някои жени съобщават и за допълнително малтретиране в полицейските участъци при подаване на жалба. При тези обстоятелства разследването на жалбите изглежда малко вероятно ...

40. ... Ако полицията все пак арестува извършителя, тя обикновено го задържа за по-малко от един ден или малко повече при "сериозни случаи", след което го освобождава без обвинение. Когато се върне у дома, той може да извърши още по-тежки актове на насилие в знак на отмъщение. При липсата на система от ограничителни заповеди или заповеди за гражданска защита местните служители не разполагат с правен механизъм за защита на жертвата от по-нататъшно насилие, след като извършителят бъде освободен.

41. Поради бездействието на полицията много от жертвите на домашно насилие не подават жалби - 40 % от жените, жертви на домашно насилие, никога не търсят помощ от правоприлагащите органи. В случаите на подадени жалби жертвите често оттеглят жалбите си поради липса на доверие в правосъдната система, икономическа зависимост от извършителя или заплахи от негова страна, страх да не загубят попечителството над децата си или социална стигма, свързана с домашното насилие. Поради това много малко жалби достигат до съдилищата или водят до наказателно преследване..."

211. В заключителните наблюдения по петия периодичен доклад на Руската федерация за прилагането на Международния пакт за икономически, социални и културни права (E/C.12/RUS/CO/5), приети от Комитета на ООН по икономически, социални и културни права на 20 май 2011 г., се отбелязва със загриженост "продължаващото разпространение на домашното насилие" и се препоръчва "приемането на специален законодателен акт, криминализиращ домашното насилие" (§ 22).

212. Заключителните наблюдения по петия периодичен доклад на Руската федерация (CAT/C/RUS/CO/5), приети от Комитета на ООН срещу изтезанията на 22 ноември 2012 г., включват насилието срещу жени сред основните теми, които будят загриженост:

"14. Въпреки постоянните съобщения за многобройни твърдения за много форми на насилие срещу жени в цялата държава - страна по Конвенцията, Комитетът е загрижен, че има само малък брой жалби, разследвания и наказателни преследвания на актове на домашно насилие и насилие срещу жени, включително изнасилване в брака. Той е загрижен и от съобщенията, че служителите на правоприлагащите органи не желаят да регистрират жалби за домашно насилие и че жените, които искат наказателно разследване на твърдения за домашно насилие, са принуждавани да участват в процеси на помирение. Комитетът е загрижен и от липсата на определение на домашното насилие в законодателството на държавата - страна по Конвенцията (чл. 1, 2, 11, 13 и 16)."

213. В заключителните бележки по осмия периодичен доклад на Руската федерация (CEDAW/C/RUS/CO/8), които Комитетът CEDAW прие на 27 октомври 2015 г., се отбелязва, че насилието срещу жени продължава да бъде една от основните области на безпокойство:

"21. Комитетът остава загрижен за голямото разпространение на насилието срещу жени, по-специално домашното и сексуалното насилие, в държавата - страна по Конвенцията, както и за липсата на статистически данни, разбити по възраст, националност и връзка между жертвата и извършителя, и на проучвания за причините и последиците от него. Като отбелязва предоставената от делегацията по време на диалога информация, че в момента в парламента се разглежда на второ четене законопроект за домашното насилие, Комитетът изразява загриженост, че случаите на насилие срещу жени не се съобщават достатъчно, тъй като се считат за частен въпрос, и че услугите за защита на жертвите, като кризисни центрове и приюти, са недостатъчни.

22. Като припомня своята Обща препоръка № 19 (1992 г.) относно насилието срещу жени, Комитетът призовава държавата-страна:

(а) да приемат всеобхватно законодателство за предотвратяване и справяне с насилието срещу жени, включително домашното насилие, да въведат служебно преследване на домашното и сексуалното насилие и да гарантират, че жените и момичетата, които са жертви на насилие, имат достъп до незабавни средства за обезщетение и защита, а извършителите се преследват и наказват адекватно ...

(г) да събира статистически данни за домашното и сексуалното насилие, разбити по пол, възраст, националност и връзка между жертвата и извършителя."

214. В делото *О.Г. срещу Руската федерация* (Съобщение № 91/2015, 6 ноември 2017 г.) Комитетът CEDAW е на мнение, че като не са разследвали жалба, подадена от г-жа О.Г., за смъртни заплахи и заплахи за насилие, отправени от бившия ѝ партньор, "бързо, адекватно и ефективно и като не са разгледали случая ѝ по чувствителен към пола начин, [руските] власти [са] допуснали разсъжденията им да бъдат повлияни от стереотипи" (§ 7.6).

Комитетът счита, че "фактът, че жертвата на домашно насилие трябва да прибегне до частно обвинение, при което тежестта на доказване е изцяло върху нея, лишава жертвата от достъп до правосъдие, както е отбелязано в Обща препоръка № 33, параграф 15, буква ж)". Той също така отбелязва, че неотдавнашните изменения на чл. 116 от Наказателния кодекс, декриминализиращи побоя, "поради липсата на определение за "домашно насилие" в руското законодателство, вървят в погрешна посока и водят до безнаказаност на извършителите на тези актове на домашно насилие" (§ 7.7).

Комитетът счита, че "неуспехът на държавата-страна да промени законодателството си, свързано с домашното насилие, пряко е засегнал възможността [г-жа О.Г.] да претендира за справедливост и да има достъп до ефикасни средства за защита и защита" (§ 7.8) и че г-жа О.Г. "е била подложена на страх и мъка, когато е останала без държавна закрила, докато е била периодично преследвана от своя агресор, и е била изложена на нова травма, когато държавните органи, които е трябвало да бъдат нейни защитници, по-специално полицията, вместо това са отказали да ѝ предложат закрила и са отрекли статута ѝ на жертва" (§ 7.9).

Комитетът стига до заключението, че Русия е нарушила правата на г-жа О.Г. по член 1, член 2, букви б)-ж), член 3 и член 5, буква а) от КЗПЧОС (§ 8); той отправя редица препоръки към руските власти, включително за възстановяване на разпоредбата, според която домашното насилие подлежи на наказателно преследване (§ 9, буква б), подточка ii)).

215. *"Могла да те убия и никой няма да ме спре"*. Слабият отговор на държавата на домашното насилие в Русия, доклад, публикуван от Human Rights Watch през октомври 2018 г., гласи

"Според оценка на Министерството на вътрешните работи от 2008 г., която е най-новата налична такава оценка, до 40 % от всички тежки престъпления с насилие в Русия се извършват в семейството, а всяко четвърто семейство в Русия изпитва насилие. Сред жените, участвали в проучване на общественото мнение през 2016 г., 12 % са заявили, че са преживели побой от страна на своя настоящ или бивш съпруг или партньор (2 % - често; 4 % - няколко пъти; 6 % - веднъж или два пъти)

...

Въпреки че някои руски държавни органи съхраняват някои данни за насилието в семейството, правителството не събира систематично информация за домашното насилие, а официалните статистически данни са оскъдни, фрагментирани и неясни. Липсата на закон за домашното насилие или правна дефиниция на домашното насилие не позволява категоризирането на злоупотребите като такива, което допринася за липсата на конкретни статистически данни.

...

Истинският брой на жертвите вероятно е много по-голям от посочения в горните данни поради няколко фактора. Първо, цитираните по-горе цифри обхващат само случаите, в които е образувано наказателно производство: те не отразяват действителния брой жалби в полицията или случаите, в които полицията е отказала да започне наказателно разследване или е инструктирала жените да подадат жалба до съдия-изпълнител за частно обвинение.

Второ, домашното насилие не се съобщава достатъчно в целия свят, включително и в Русия. Официални проучвания сочат, че само около 10 % от жертвите на домашно насилие в Русия съобщават в полицията за случаи на насилие. Според оценки на експерти между 60 и 70 % от жените, пострадали от насилие в семейството, не съобщават за него и не търсят помощ. Освен това експертите, правозащитните групи и доставчиците на услуги, интервюирани за настоящия доклад, заявиха пред Хюман Райтс Уоч, че руската полиция рядко образува наказателни дела по жалби за домашно насилие, а дори когато образува, повечето наказателни дела се прекратяват, преди да доведат до осъдителна присъда.

...

Според статистически данни, предоставени от Министерството на правосъдието на Върховния съд, след декриминализацията наказанията за нанасяне на телесни повреди са зачестили. През 2015 г. и 2016 г. съответно 16 198 и 17 807 лица са били осъдени за нанасяне на телесна повреда по наказателноправен ред (без утежняващи обстоятелства). През цялата 2017 г. 113 437 лица са били

осъдени за побой като административно нарушение. В тези данни не се прави разлика между побои в семейството и при други обстоятелства.

Също така според официалните данни през 2017 г. по-голямата част от извършителите на побои - 90 020 от 113 437 - са били глобени. Няколко жени обаче отбелязват пред "Хюман райтс уоч", че когато съдът е издал глоба на техните насилници, насилникът е платил глобата от общата банкова сметка на семейството."

ЗАКОНЪТ

Article IX. I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕНОВЕ 3 И 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

216. Жалбоподателката се оплаква, че националните власти не са я защитили от третиране, състоящо се в повтарящи се актове на домашно насилие, забранено от член 3 от Конвенцията, и не са потърсили отговорност от извършителя. Тя твърди също така нарушение на член 13 от Конвенцията, взет заедно с член 3, поради недостатъци във вътрешната правна рамка и липсата на законови разпоредби, насочени към домашното насилие, като например ограничителни заповеди. Съответните части от разпоредбите на Конвенцията гласят следното:

Член 3

"Никой не трябва да бъде подлаган на изтезания или на нечовешко или унижително отношение..."

Член 13

"Всяко лице, чиито права и свободи, предвидени в Конвенцията, са нарушени, трябва да разполага с ефективно средство за защита пред национален орган..."

Section 9.01 А. Изложения на страните

217. Правителството подчерта, че нападението над лице от двата пола е криминално престъпление в Русия, независимо дали е извършено от членове на семейството, партньори или трети лица. Според тях домашното насилие не представлява отделно престъпление, а включва насилствени действия, водещи до телесна повреда или физическо или психическо страдание. Правителството изброи разпоредбите на Наказателния кодекс, които предвиждат санкции за телесна повреда, побой и заплахи за убийство, и заяви, че броят на тези разпоредби е достатъчен, за да позволи на пострадалите страни да потърсят защита от закона. Те изтъкнаха, че престъпленията за лека телесна повреда и побой (член 115, параграф 1 и член 116 от Наказателния кодекс) са престъпления на частното обвинение, което означава, че полицията не може да образува *служебно* производство при липса на жалба от страна на жертвата, дори ако е изправена пред ясни признаци на престъпление. Производството също така подлежеше на задължително прекратяване в случай, че жертвата се съгласи да уреди въпроса. Изискването за подаване на официална жалба от страна на жертвата усложни наказателното преследване на престъпленията, свързани с нападения и побои над жени. Такива престъпления често се извършват в семейството, в отсъствието на свидетели, а жените, страдащи от насилствени партньори, рядко се обръщат към съдилищата. Правителството твърди, че руските власти са предприели всички законови мерки, за да установят истинността на твърденията на жалбоподателката, включително чрез провеждане на "досъдебно разследване". Властите са отказали да образуват наказателно производство, тъй като твърдяното насилствено поведение от страна на С. и причиняването на телесни повреди от негова страна на жалбоподателката не са били

доказани. Жалбоподателката не е обосновала твърдението си, че разследването е било неефективно. Тя не е подала жалби, за да образува частно наказателно производство, оттеглила е други жалби и не е сезирала съда. Освен това тя е отказала да се подложи на медицинска експертиза и е поискала производството срещу С. да бъде прекратено. Жалбоподателката е можела да предяви граждански иск срещу С., за да получи обезщетение за душевни страдания, но не се е възползвала от това средство за защита. В обобщение Правителството счита, че не е имало нарушение на член 3 или 13 от Конвенцията.

218. Жалбоподателката твърди, че е била жертва на сериозно и повтарящо се домашно насилие, което представлява нечовешко и унижително отношение. Независима психиатрична експертиза установява, че тя е страдала от сериозна психологическа травма, произтичаща както от упражненото върху нея насилие, така и от чувството ѝ на безпомощност пред него. Руските власти не са създали законодателна рамка за справяне с домашното насилие и не са разследвали и преследвали малтретирането на жалбоподателката съгласно съществуващите наказателноправни разпоредби. В продължение на повече от две години те нито веднъж не са започнали наказателно разследване, въпреки сериозността на твърденията ѝ, повтарящия се характер на насилието и реалната заплаха за живота ѝ. Жалбоподателката посочва конкретни примери за недостатъците, съдържащи се в отговора на властите на нейните жалби, включително неуведомяването ѝ за процесуалните решения, взети в отговор на нейната жалба, насрочването на медицински прегледи много месеци след събитията и ограничаването на разследванията им до получаване на обяснения от С. Дори когато престъплението нападение срещу "близки лица" за кратко е попаднало под режима на държавното обвинение (между юли 2016 г. и януари 2017 г.), трите жалби, които жалбоподателката е подала в този период, не са накарали властите да започнат наказателно разследване. Действащият правен режим, според който от януари 2017 г. нападението не е било наказателно престъпление и сега е подлежало на частно наказателно преследване само в случай, че извършителят е бил признат за виновен за същото престъпление в административно производство през предходните дванадесет месеца, е бил неподходящ за справяне с домашното насилие. Делата за частно обвинение са прекомерно тежки за жертвата, която трябва да действа като собствен следовател, прокурор и адвокат. Примирението се счита за основна цел в такива случаи, което оставя жертвата изложена на натиск от страна на насилника. Около 90 % от делата на частно обвинение бяха прекратени или поради примирение, или поради неизпълнение на законовите изисквания. През 2015 г. са постъпили 2,37 милиона сигнала за нападение, но само 26 212 случая са довели до осъдителна присъда. През 2017 г. от общо 164 000 случая на нападение само 7 000 са били обект на наказателно разследване. Жалбоподателят посочва, че след като престъплението нападение е било декриминализирано, властите не са успели да потърсят отговорност от С. - дори по административен ред. Тя също така подчертава, че в руското законодателство не съществува нищо, което да наподобява заповед за защита, и че руските власти не са успели да ѝ предложат никаква смислена защита в продължение на повече от две години на насилие.

Section 9.02 В. Допустимост

219. Съдът счита, че тази част от жалбата не е явно необоснована по смисъла на член 35 § 3 (а) от Конвенцията или недопустима на друго основание. Следователно тя трябва да бъде обявена за допустима.

Section 9.03 С. Заслуги

(а) 1. Общи съображения

220. Съдът припомня, че въпросът за домашното насилие, което може да приеме различни форми - от физическо посегателство до сексуално, икономическо, емоционално или вербално насилие -

надхвърля обстоятелствата на конкретния случай. Той е общ проблем, който засяга в различна степен всички държави членки и който не винаги излиза наяве, тъй като често се случва в рамките на лични отношения или затворени кръгове и засяга различни членове на семейството, въпреки че жените съставляват преобладаващото мнозинство от жертвите (вж. решението *Opuz v. Turkey*, № 33401/02, § 132, ЕСПЧ 2009 г.).

221. Особената уязвимост на жертвите на домашно насилие и необходимостта от активно участие на държавата в тяхната защита са подчертани в редица международни инструменти и в практиката на Съда- (вж. цитираното по-горе решение *Opuz*, §§ 72-86; *Bevacqua and S. v. Bulgaria*, no. 71127/01, §§ 64-65, 12 юни 2008 г.; и *Hajduová v. Slovakia*, no. 2660/03, § 46, 30 ноември 2010 г.).

(b) 2. Анализ на настоящия случай

(i)(a) дали жалбоподателят е бил подложен на третиране, противоречащо на член 3

222. За да попадне в приложното поле на член 3, малтретирането трябва да достигне минимално ниво на тежест. Преценката дали този минимум е достигнат зависи от много фактори, включително естеството и контекста на третирането, неговата продължителност и физическите и психическите му последици, но също така и от пола на жертвата и връзката между жертвата и автора на третирането. Дори и при липса на реално телесно увреждане или интензивно физическо или психическо страдание, третирането, което унижава или омаловажава дадено лице, показвайки незачитане или принизявайки неговото човешко достойнство, или което предизвиква чувство на страх, мъка или малocenност, способно да сломи моралната и физическата съпротива на лицето, може да се окаже като унижително и също да попадне в обхвата на забраната, установена в член 3. Следва да се посочи също така, че може да е достатъчно жертвата да е унижена в собствените си очи, дори и да не е унижена в очите на другите (виж *Bouyid v. Belgium* [GC], no. 23380/09, §§ 86-87, ECHR 2015).

223. При разглеждане на обстоятелствата по настоящото дело Съдът отбелязва, че физическото насилие, упражнено върху жалбоподателя от страна на С., е отразено в медицински документи, както и в полицейски доклади. Най-малко три пъти С. я напада, като я ритва и удря в лицето и корема - включително когато тя е бременна (вж. параграфи 163, 166 и 170 по-горе). Особено силен ритник в стомаха довежда до преждевременното прекъсване на бременността ѝ. Тези инциденти, взети сами по себе си, са достигнали необходимото ниво на тежест съгласно член 3 от Конвенцията. Съдът обаче е признал също така, че в допълнение към физическите наранявания, психологическото въздействие формира важен аспект на домашното насилие (виж *Valiulienė v. Lithuania*, no. 33234/07, § 69, 26 март 2013 г.).

224. Жалбоподателката съобщава на полицията за многобройни случаи на заплашително поведение от страна на С., което я кара да живее в страх за сигурността си. Доказателство за този страх могат да бъдат намерени в многократните опити на жалбоподателката да се отдалечи от него и да потърси убежище в Москва, далеч от родния ѝ град Уляновск (вж. параграфи 161 и 169 по-горе). С. я следи и тормози, като я връща в Уляновск против волята ѝ, поставя GPS проследяващо устройство в чантата ѝ и я преследва пред дома ѝ (вж. параграфи 162, 177 и 180 по-горе). Той се е опитал да я накаже за това, което е смятал за нейното неприемливо поведение, като е отправял смъртни заплахи и е повреждал или отнемал нейното имущество и документи за самоличност (вж. параграфи 159, 171 и 181 по-горе). Публикуването от негова страна на нейни лични снимки допълнително накърнява достойнството ѝ, предавайки послание за унижение и неуважение (вж. параграф 179 по-горе). Чувствата на страх, безпокойство и безсилие, които жалбоподателката е трябвало да изпита във връзка с неговото контролиращо и принудително поведение, са били достатъчно сериозни, за

да се равняват на нечовешко отношение по смисъла на член 3 от Конвенцията (виж *Eremia v. the Republic of Moldova*, no. 3564/11, § 54, 28 май 2013 г.).

(ii)(б) дали властите са изпълнили задълженията си по член 3

225. След като се докаже, че третирането е достигнало прага на суровост, който води до защитата по член 3 от Конвенцията, Съдът трябва да провери дали държавните органи са изпълнили позитивните си задължения по член 1 от Конвенцията, разглеждан във връзка с член 3, да гарантират, че лицата под тяхна юрисдикция са защитени срещу всички форми на малтретиране, включително когато такова третиране се прилага от частни лица.

226. Тези положителни задължения, които са взаимосвързани, включват:

(а) задължението за създаване и прилагане на практика на адекватна правна рамка, осигуряваща защита срещу малтретиране от страна на частни лица;

(б) задължението да се вземат разумните мерки, които биха могли да се очакват, за да се предотврати реален и непосредствен риск от малтретиране, за който властите са знаели или е трябвало да знаят, и

(в) задължението за провеждане на ефективно разследване, когато е повдигнато спорно твърдение за малтретиране (вж. цитираното по-горе *Bevacqua and S.*, § 65; *Opuz*, §§ 144-45 и 162-65; *Eremia*, §§ 49-52 и 56; *Valiulienė*, §§ 74-75; *Rumor v. Italy*, no. 72964/10, § 63, 27 май 2014 г.; *Talpis v. Italy*, no. 41237/14, §§ 100-06, 2 март 2017 г.; и *Bălșan v. Romania*, no. 49645/09, § 57, 23 май 2017 г.).

1) (i) Задължение за създаване на правна рамка

227. Съдът първо ще провери дали руският правен ред съдържа адекватни правни механизми за защита от домашно насилие и как те се прилагат на практика. В съответния международен материал е налице общо разбиране, че са необходими всеобхватни правни и други мерки, за да се осигури на жертвите на домашно насилие ефективна защита и гаранции (вж. органите, посочени в *Opuz*, цитирано по-горе, §§ 72-86 и 145, както и параграфи 206 и 207 по-горе). Задължението на държавата в случаи, свързани с актове на домашно насилие, обикновено изисква от националните власти да приемат положителни мерки в областта на наказателноправната защита. Такива мерки биха включвали по-специално криминализиране на актовете на насилие в семейството чрез предвиждане на ефективни, пропорционални и възпиращи санкции. Привличането на извършителите на актове на насилие към отговорност служи за гарантиране, че такива актове няма да останат пренебрегнати от компетентните органи, и за осигуряване на ефективна защита срещу тях (вж. *делото А. с/у Хърватия*, №. 55164/08, § 67, 14 октомври 2010 г.; *Valiulienė*, цитирано по-горе, § 71; *Eremia*, цитирано по-горе, § 57; и *Ž.B. v. Croatia*, no. 47666/13, § 50, 11 юли 2017 г.).

228. Съдът е приел, че различни законодателни решения в областта на наказателното право могат да изпълнят изискването за адекватен правен механизъм за защита от домашно насилие, при условие че тази защита остава ефективна. Така той се е убедил, че молдовското законодателство предвижда конкретни наказателни санкции за извършването на актове на насилие срещу членове на собственото семейство и предвижда мерки за защита на жертвите на насилие, както и санкции срещу лицата, които отказват да изпълняват съдебни решения (виж *Eremia*, цитирано по-горе, § 57, и *Mudric v. the Republic of Moldova*, № 74839/10, § 48, 16 юли 2013 г.). По отношение на Хърватия, Литва и Румъния Съдът е установил, че като са криминализирали домашното насилие като утежняваща форма на други престъпления и са приели специални разпоредби за защита на жертвите на домашно насилие, властите са изпълнили задължението си да въведат правна рамка, позволяваща на жертвите на домашно насилие да се оплакват от такова насилие и да търсят защита (виж *E.M. v. Romania*, no. 43994/05, § 62, 30 октомври 2012 г.; *Ž.B. v. Croatia*, цитирано по-горе, §§ 54- 55, и *Valiulienė*, цитирано по-горе, § 78).

229. Русия не е приела специално законодателство за справяне с насилието в семейния контекст. Не е приет нито закон за домашното насилие - на който Комитетът CEDAW се позова в доклада си от 2015 г. (вж. параграф 213 по-горе) - нито други подобни закони някога са били приемани. Понятието "домашно насилие" или друг негов еквивалент не е дефинирано или споменато под каквато и да е форма в руското законодателство. Домашното насилие не е отделно престъпление нито в Наказателния кодекс, нито в Кодекса за административните нарушения. То не е криминализирано и като утежняваща форма на което и да е друго престъпление, с изключение на кратък период между юли 2016 г. и януари 2017 г., когато нанасянето на побой на "близки лица" е третирано като утежняващ елемент на побоя съгласно член 116 от Наказателния кодекс (вж. параграф 198 по-горе). Иначе руският Наказателен кодекс не прави разлика между домашното насилие и други форми на насилие срещу личността, като го разглежда чрез разпоредби за причиняване на вреда на здравето на лицето или други свързани разпоредби, като убийство, смъртни заплахи или изнасилване.

230. Съдът не може да се съгласи с твърдението на правителството, че съществуващите наказателноправни разпоредби са в състояние да обхванат по подходящ начин престъплението домашно насилие. След поредица от законодателни изменения нападението над членове на семейството вече се счита за престъпление само ако е извършено за втори път в рамките на дванадесет месеца или ако е довело поне до "лека телесна повреда" (вж. параграфи 195 и 199 по-горе). Съдът вече е констатирал, че изискването нараняванията да са с определена степен на тежест като предварително условие за започване на наказателно разследване подкопава ефективността на въпросните мерки за защита, тъй като домашното насилие може да приеме много форми, някои от които не водят до телесни повреди - като например психологическо или икономическо насилие или контролиращо или принудително поведение (виж *T.M. and C.M. v. the Republic of Moldova*, по. 26608/11, § 47, 28 януари 2014 г.). Освен това разпоредбите относно "повторното нанасяне на телесна повреда" не биха предоставили на жалбоподателя никаква защита в ситуацията, в която нападенията през 2016 г. са последвани от нова вълна от заплахи и нападения повече от дванадесет месеца по-късно, през 2018 г. Съдът също така припомня, че домашното насилие може да възникне дори в резултат на един-единствен инцидент.

231. Освен това руският закон оставя наказателното преследване по обвиненията в "лека телесна повреда" и "повторно нанасяне на телесна повреда" на частната инициатива на жертвата. Съдът е признал, че ефективната защита на правото на физическа неприкосновеност по Конвенцията не изисква публично преследване във всички случаи на нападения от страна на частни лица (виж *Sandra Janković v. Croatia*, по. 38478/05, § 50, 5 март 2009 г.). В контекста на домашното насилие обаче той е счел, че възможността за образуване на производство пред частен обвинител не е достатъчна, тъй като такова производство очевидно изисква време и не може да послужи за предотвратяване на повторното възникване на подобни инциденти (виж *Bevacqua and S.*, цитирано по-горе, § 83; виж също Препоръка Rec (2002) 5 на Съвета на Европа, цитирана в параграф 208 по-горе). Частното обвинение поставя прекомерна тежест върху жертвата на домашно насилие, като прехвърля върху нея отговорността за събиране на доказателства, способни да установят вината на насилника според наказателноправния стандарт на доказване. Както признава правителството, събирането на доказателства представлява присъщо предизвикателство в случаите, когато насилието се извършва в частна обстановка без присъствието на свидетели и понякога не оставя осезаеми следи. Съдът се съгласява, че това не е лесна задача дори за обучени служители на правоприлагащите органи, но предизвикателството става непреодолимо за жертва, от която се очаква да събира доказателства сама, докато продължава да живее под един покрив с насилника, да е финансово зависима от него и да се страхува от репресии от негова страна. Освен това, дори ако

съдебният процес завърши с осъдителна присъда, на жертвата не може да бъде осигурена необходимата защита, като например заповед за защита или забрана за достъп, поради липсата на такива мерки в руското законодателство.

232. По делото *Oruz* (цитирано по-горе, §§ 138-39) Съдът изброява някои фактори, които могат да бъдат взети предвид при вземането на решение дали домашното насилие следва да подлежи на публично преследване, и излага принципа, че "... колкото по-тежко е престъплението или колкото по-голям е рискът от нови престъпления, толкова по-вероятно е наказателното преследване да продължи в обществен интерес, дори ако жертвите оттеглят жалбите си". В други случаи Съдът е бил удовлетворен, че доколкото прокурорът има право да започне наказателно разследване на деяния, причиняващи лека телесна повреда, ако престъплението е от обществено значение или жертвата не е в състояние да защити интересите си, вътрешното право предоставя адекватна рамка за преследване на обвинения в домашно-насилие (виж *Valiulienė*, § 78, и *Bălşan*, § 63 - и двете цитирани по-горе).

233. За разлика от това, руското законодателство не прави изключение от правилото, че започването и провеждането на производство по отношение на такива престъпления зависи изцяло от инициативата и решимостта на жертвата. Съдът повтаря, че органите на прокуратурата е трябвало да могат да продължат производството като въпрос от обществен интерес, независимо от оттеглянето на жалбите от страна на жертвата (вж. *Oruz*, цитирано по-горе, § 145). Руските власти не са се съобразили с Препоръка Rec(2002)5 на Съвета на Европа, която изисква от държавите членки да предвидят разпоредби, които да гарантират, че наказателното производство може да бъде образувано от прокурор и че жертвите трябва да получат ефективна защита по време на такова производство срещу заплахы и възможни актове на отмъщение (§§ 39 и 44, цитирани в параграф 208 по-горе). Неспособността на властите да осигурят публично преследване на обвиненията в домашно насилие е била постоянно критикувана от Комитета CEDAW. През 2015 г., в заключителните си наблюдения по осмия периодичен доклад на Руската федерация, Комитетът изрази загриженост относно високата степен на разпространение на насилието срещу жени - което се счита за "частен въпрос" - и препоръча на руската държава да измени съответния закон, за да предвиди *служебно* преследване на домашното насилие (вж. параграф 213 по-горе). В становищата, които неотдавна изрази по отношение на жалба срещу Русия за домашно насилие, която беше подобна на разглежданата по настоящото дело, Комитетът установи, че поставянето на тежестта на доказване върху жертвата на домашно насилие в случаите на частно обвинение води до отказ на достъп до правосъдие в нарушение на задълженията на Русия по Конвенцията CEDAW (вж. параграф 214 по-горе).

234. В обобщение Съдът намира, че руската правна рамка - която не определя домашното насилие като отделно престъпление или като утежняващ елемент на други престъпления и установява минимален праг на тежест на нараняванията, необходим за започване на публично преследване - не отговаря на изискванията, присъщи на позитивното задължение на държавата да създаде и прилага ефективно система, наказваща всички форми на домашно насилие и осигуряваща достатъчни гаранции за жертвите (вж. *Oruz*, цитирано по-горе, § 145).

2) (ii) Задължение за предотвратяване на известния риск от малтретиране

235. Съдът повтаря, че държавните органи са отговорни за предприемането на мерки за защита под формата на ефективно възпиране на сериозни нарушения на личната неприкосновеност на индивида от страна на член на неговото семейство или от страна на партньор (вж. *делото M. and Others v. Italy and Bulgaria*, no. 40020/03, § 105, 31 юли 2012 г., и *Oruz*, цитирано по-горе, § 176). Намесата на властите в личния и семейния живот може да се окаже необходима, за да се защитят здравето и правата на жертвата или да се предотвратят престъпни деяния при определени обстоятелства (виж

Opuz, § 144, и *Eremia*, § 52, и двете цитирани по-горе). Рискът от реална и непосредствена заплаха трябва да бъде оценен, като се вземе надлежно предвид конкретният контекст на домашното насилие. В такава ситуация става въпрос не само за задължение за предоставяне на обща защита на обществото, но преди всичко за отчитане на повторемостта на последователни епизоди на насилие в семейството (вж. цитираното по-горе *Talpis*, § 122, с допълнителни препратки). В много случаи Съдът е констатирал, че дори когато властите не са останали напълно пасивни, те все пак не са изпълнили задълженията си по член 3 от Конвенцията, тъй като мерките, които са предприели, не са спрели насилника да упражнява по-нататъшно насилие срещу жертвата (вж. цитираното по-горе *Bevacqua and S.*, § 83; *Opuz*, §§ 166-67; *Eremia*; §§ 62-66; и *B. v. the Republic of Moldova*, no. 61382/09, § 53, 16 юли 2013 г.).

236. Жалбоподателката за първи път информира властите за насилието от страна на партньора си на 1 януари 2016 г. На 25 януари, 18 май, 30 юли и 1 август 2016 г. и на 12 и 21 март 2018 г. тя съобщава за следващи епизоди на насилие или заплахи за насилие чрез спешни обаждания в полицията или подаване на официални жалби по наказателни дела. В жалбите си тя информирала органите за заплахите за насилие, отправени от S., и за действително извършеното насилие и представила медицински доказателства, потвърждаващи твърденията ѝ. Следователно длъжностните лица са знаели или е трябвало да знаят за насилието, на което е била подложена жалбоподателката, и за реалния и непосредствен риск от повторение на насилието. Предвид тези обстоятелства, властите са имали задължението да предприемат всички разумни мерки за нейната защита (вж. дела *Eremia*, § 58, и *Bălşan*, § 62, и двете цитирани по-горе).

237. В по-голямата част от държавите - членки на Съвета на Европа, жертвите на домашно насилие могат да поискат незабавни мерки за защита. Такива мерки са известни под различни наименования: "ограничителни заповеди", "заповеди за защита" или "заповеди за безопасност", и имат за цел да предотвратят повторната поява на домашно насилие и да предпазят жертвата на такова насилие, като обикновено изискват от извършителя да напусне общото жилище и да се въздържа от приближаване или контакт с жертвата (вж. за примери за такива мерки турския Закон за защита на семейството, цитиран в *Opuz*, цитирано по-горе, § 70; Закона за домашното насилие на Молдова, цитиран в *Eremia*, цитирано по-горе, § 30; раздел 7 от Закона за защита срещу домашното насилие на Хърватия, цитиран в *A. v. Croatia*, цитирано по-горе, § 42; и член 282 от Наказателно-процесуалния кодекс на Италия, цитиран в *Talpis*, цитирано по-горе, § 51). Комитетът CEDAW и специалният докладчик на ООН по въпросите на насилието срещу жени са определили основните характеристики, които трябва да притежават такива заповеди, за да се осигури ефективна защита на жертвата (вж. параграфи 205 и 207 по-горе).

238. Русия остава сред малкото държави членки, чието национално законодателство не предоставя на жертвите на домашно насилие никакви сравними мерки за защита. В своите забележки Правителството-ответник не посочва никакви мерки, които властите биха могли да използват, за да осигурят защита на жалбоподателя. Що се отнася до молбата за закрила от държавата - до която жалбоподателката в крайна сметка прибегва (вж. параграф 186 по-горе) - Съдът отбелязва, че схемата за държавна защита е насочена към защита на свидетелите преди и по време на наказателни процеси срещу всякакви опити за потуляване или промяна на техните показания. В случаите на домашно насилие самоличността на извършителя е известна и ограничителната заповед го държи далеч от жертвата, за да може тя да продължи да води възможно най-нормален живот при тези обстоятелства. За разлика от тях мерките за защита на свидетелите целят да предотвратят нападения от страна на все още неидентифицирани престъпни съучастници. Често те са свързани с много разрушителни и скъпи мерки, като например постоянна охрана, преместване, промяна на самоличността или дори пластична операция. Такива тежки мерки обикновено са ненужни в

контекста на домашното насилие, където наличието на заповед за защита и стриктното наблюдение на спазването на нейните условия от страна на партньора, който упражнява насилие, ще гарантират безопасността на жертвата и ще изпълнят задължението на държавата да я защити от риска от малтретиране (вж. делата *A. c/y Хърватия*, §§ 62-80, и *Eremia*, §§ 59-65, и двете цитирани по-горе). 239. В конкретния случай не може да се каже, че руските власти са направили реални опити да предотвратят повтарянето на насилствените нападения срещу жалбоподателя. Нейните многократни съобщения за физически нападения, отвлечения и нападения през първата половина на 2016 г. не водят до предприемане на каквито и да било мерки срещу С. Въпреки сериозността на деянията, органите само получават обяснения от него и стигат до заключението, че това е частен въпрос между него и жалбоподателката. Наказателно дело е образувано за първи път едва през 2018 г. - т.е. повече от две години след първото докладвано нападение. То не се отнасяло до каквото и да било акт на насилие от страна на С., а до много по-лекото престъпление на намеса в личния ѝ живот. Въпреки че образуването на наказателното производство позволило на жалбоподателката да подаде молба за държавни мерки за защита, тя не получила официално решение по молбата си, на което имала право по закон. Становището на регионалната полиция обявява молбата за неоснователна, като описва поредицата от инциденти, свързани с домашно насилие, като просто лошо настроение между нея и С., което не заслужава намесата на държавата (вж. параграф 186 по-горе). Накрая, покъсната серия от инциденти с преследване и заплахи за убийство срещу жалбоподателката през март 2018 г. не довела до предприемането на никакви мерки за защита.

240. Съдът счита, че реакцията на руските власти, които са били уведомени за риска от повтарящо се насилие от страна на бившия партньор на жалбоподателката, е била очевидно неадекватна, като се има предвид тежестта на въпросните престъпления. Те не са предприели никакви мерки за защита на жалбоподателя или за порицаване на поведението на С.. Те са останали пасивни пред лицето на сериозния риск от малтретиране на жалбоподателя и с бездействието си и непредприемането на мерки за възпиране са позволили на С. да продължи да заплашва, тормози и напада жалбоподателя безпрепятствено и безнаказано (вж. делата *Opuz*, §§ 169-70, и *Eremia*, §§ 65-66, и двете цитирани по-горе).

3) (iii) **Задължение за провеждане на ефективно разследване на твърдения за лошо- третиране**
241. Задължението за провеждане на ефективно разследване на всички актове на домашно насилие е съществен елемент от задълженията на държавата по член 3 от Конвенцията. За да бъде ефективно, това разследване трябва да бъде бързо и задълбочено. Властите трябва да предприемат всички разумни мерки за осигуряване на доказателства относно инцидента, включително съдебномедицински доказателства. При разглеждането на случаи на домашно насилие се изисква специално усърдие, а специфичният характер на домашното насилие трябва да бъде взет предвид в хода на вътрешното производство. Задължението на държавата да проведе разследване няма да бъде изпълнено, ако защитата, предоставена от вътрешното право, съществува само на теория; преди всичко тя трябва да действа ефективно и на практика, а това изисква бързо разглеждане на случая без излишни забавяния (вж. цитираното по-горе решение *Opuz*, §§ 145-51 и 168; *T.M. and C.M. v. the Republic of Moldova*, § 46; и *Talpis*, §§ 106 и 129, всички цитирани по-горе).

242. От 1 януари 2016 г. насам жалбоподателката е съобщила на полицията за поне седем епизода на повтарящо се сериозно насилие или заплахи за насилие от страна на С. и е представила доказателства - включително медицински доклади и показания на свидетели - в подкрепа на твърденията си (вж. параграф 236 по-горе). Нейните доклади представляват аргументирано твърдение за малтретиране, което поражда задължението за провеждане на разследване, отговарящо на изискванията на член 3.

243. В отговор на оплакванията на жалбоподателя полицията провежда поредица от кратки "предварителни разследвания", които неизменно завършват с отказ за образуване на наказателно производство с мотива, че не е извършено престъпление, което да подлежи на наказателно преследване. Наблюдаващите прокурори отменят някои от решенията, с които се приключват предварителните разследвания. Очевидно те са преценили, че твърденията на жалбоподателката са достатъчно сериозни, за да изискват допълнително разглеждане на оплакванията ѝ. Въпреки това полицейските служители не са предприели никакви допълнителни действия по разследването и са издали допълнителни решения, с които отказват да образуват наказателно производство; формулировката на тези решения по същество възпроизвежда текста на предишните решения (вж. параграфи 160, 165, 168, 172, 176, 184 и 185 по-горе). В продължение на повече от две години на повтарящ се тормоз от страна на С., властите нито веднъж не са започнали наказателно разследване за употреба или заплаха за насилие срещу жалбоподателя. Единственото наказателно дело, което е било образувано след 1 януари 2016 г., не се отнася до никакви актове на насилие, а до сравнително дребно нарушение, свързано с публикуването на снимки на жалбоподателя (вж. параграф 179 по-горе).

244. В много предишни руски дела Съдът е установил, че когато властите са изправени пред достоверни твърдения за малтретиране, те са длъжни да образуват наказателно дело; самото "досъдебно разследване" не е в състояние да изпълни изискванията за ефективно разследване съгласно член 3. Този предварителен етап има твърде ограничен обхват и не може да доведе до съдебен процес и наказване на извършителя, тъй като образуването на наказателно дело и наказателното разследване са предпоставки за повдигане на обвинения, които след това могат да бъдат разгледани от съда. Съдът е постановил, че отказът да се започне наказателно разследване по достоверни твърдения за тежко малтретиране е показателен за неизпълнение от страна на държавата на процесуалното ѝ задължение по чл. 3 (виж *Lyapin v. Russia*, no. 46956/09, §§ 134-40, 24 юли 2014 г.; *Olisov and Others v. Russia*, no. 10825/09 и 2 други, §§ 81-82, 2 май 2017 г.; и *Samesov v. Russia*, no. 57269/14, §§ 51-54, 20 ноември 2018 г.).

245. Както в тези, така и в много други случаи, нежеланието на полицейските служители да започнат и проведат наказателно разследване по бърз и усърден начин е довело до загуба на време и е подкопало способността им да осигурят доказателства относно домашното насилие. Дори когато жалбоподателката е имала видими наранявания, като например след нападенията на 25 януари и 18 май 2016 г., не е бил насрочен медицински преглед веднага след инцидента. По отношение на първия инцидент наблюдаващият прокурор е трябвало да се намеси, преди полицията да насрочи медицински преглед, който се е състоял едва през март 2016 г. - почти два месеца след събитията. По отношение на втория инцидент полицията в Уляновск е препратила въпроса към колегите си в друг регион, което е довело до почти тримесечно забавяне. Предвид времето, изминало от инцидента, описан в жалбата на жалбоподателката, медицинският преглед е станал безпредметен; следователно не може да ѝ се вмени във вина, че е отказала да се подложи на такъв преглед.

246. Съдът не е убеден, че руските власти са направили сериозен опит да установят обстоятелствата на нападенията или да направят цялостна оценка на поредицата от насилствени действия, което е необходимо в случаите на домашно насилие. Обхватът на техните разследвания в повечето случаи е бил ограничен до изслушване на версията на извършителя за нападенията. Полицейските служители са използвали различни тактики, които са им позволявали да приключват всяко разследване във възможно най-кратък срок. Първата такава тактика се състоеше в убеждаване на извършителя да се поправи и да възстанови причинените щети. След като той сменил счупеното стъкло на автомобила ѝ и върнал документите за самоличност и личните вещи на жалбоподателката, полицаите обявили, че не е извършено никакво престъпление, сякаш нищо не се е случило (вж.

параграфи 160 и 184 по-горе). В противен случай полицейските служители се опитват да омаловажат събитията, за които жалбоподателката им съобщава. Така опитът за покушение срещу жалбоподателката чрез сръзване на спирачния маркуч на автомобила ѝ е третиран като незначителна имуществена вреда и полицията приключва случая, като се позовава на това, че жалбоподателката не е представила оценка на вредите (вж. параграфи 172 до 176 по-горе).

247. Изправена пред признаци на престъпления, които могат да бъдат преследвани, като например регистрирани наранявания или текстови съобщения, съдържащи смъртни заплахи, полицията вдигна летвата за доказателствата, необходими за започване на наказателно производство. Те твърдят, че за установяване на престъплението побой е необходимо доказателство за повече от един удар и че заплахите за смърт трябва да са "реални и конкретни", за да могат да бъдат преследвани (вж. параграфи 168 и 172 по-горе). Те не се позовават на нито един национален орган или съдебна практика, които да подкрепят подобно тълкуване на наказателноправните разпоредби. Съдът повтаря, че забраната за лошо- отношение по член 3 обхваща всички форми на домашно насилие без изключение и всяко такова деяние поражда задължение за разследване. Дори един-единствен удар може да предизвика чувство на страх и мъка у жертвата и да цели да сломи нейната морална и физическа съпротива (вж. съдебната практика, цитирана в параграф 222 по-горе). Заплахите са форма на психологическо насилие и уязвимата жертва може да изпитва страх независимо от обективния характер на такова сплашващо поведение. Комитетът CEDAW е посочил, че за да бъде третирано като такова, насилието, основано на пола, не е необходимо да включва "пряка и непосредствена заплаха за живота или здравето на жертвата" (вж. параграф 205 по-горе). Това означава, че властите винаги трябва да правят сериозни опити да разберат какво се е случило и не трябва да разчитат на прибързани или необосновани заключения, за да приключат разследването.

248. Правителството обвинява жалбоподателя в липса на инициатива при използването на наказателноправни средства за защита. Според тях нейното неподаване или последващото оттегляне на жалбите е попречило на властите да продължат наказателното производство срещу С. Съдът не може да приеме това становище. Той повтаря, че разпоредбите на руското законодателство, които поставят наказателното разследване в строга зависимост от подаването на жалби от страна на жертвата, са несъвместими със задължението на държавата да наказва всички форми на домашно насилие. Като се има предвид особено уязвимото положение на жертвите на домашно насилие, законодателната рамка трябва да дава възможност на властите да разследват случаи на домашно насилие по своя инициатива като въпрос от обществен интерес и да наказват отговорните за такива деяния (вж. решението *Opuz*, §§ 145 и 168; *T.M. and C.M. v. the Republic of Moldova*, § 46, и *B. v. the Republic of Moldova*, § 54, всички цитирани по-горе). В настоящия случай, въпреки сериозността на нападението над бременната жалбоподателка, довело до прекъсване на бременността ѝ, властите не са разгледали какви са били мотивите за оттеглянето на жалбата и дали сериозността на нападенията е изисквала от тях да продължат наказателното разследване. Те не са започнали служебно никакво разследване по този въпрос, въпреки че отвлечането и тежките телесни повреди - като прекъсването на бременността - са могли да бъдат разследвани като престъпления от общ характер (вж. параграф 195 по-горе).

249. Накрая Правителството твърди, че жалбоподателката е имала на разположение и други правни средства за защита, които, ако ги е използвала, е можела да изпълни процесуалните си задължения по Конвенцията, като например да предяви граждански иск за обезщетение срещу С. Съдът повтаря, че такъв иск е можел да доведе до изплащане на обезщетение, но не и до наказателно преследване на отговорните лица. Съответно то не би допринесло за изпълнението на процесуалното задължение на държавата по член 3 по отношение на разследването на насилствени действия (вж. *делото*

Beganović v. Croatia, no. 46423/06, § 56, 25 юни 2009 г., и *Abdu v. Bulgaria*, № 26827/08, § 51, 11 март 2014 г.).

250. С оглед на начина, по който властите са разгледали делото, а именно нежеланието на властите да започнат наказателно разследване на достоверните твърдения на жалбоподателя за малтретиране от страна на С. и неспособността им да предприемат ефективни мерки срещу него, като му осигурят наказание съгласно приложимите правни разпоредби, Съдът намира, че държавата не е изпълнила задължението си да разследва малтретирането, на което е бил подложен жалбоподателят.

4) (iv) Заключение

251. Следователно е налице нарушение на член 3 от Конвенцията. В светлината на тази констатация Съдът счита, че не е необходимо да изследва дали в този случай е налице и нарушение на член 13 (сравни *Ориз*, цитирано по-горе, §§ 203-05).

Article X. II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 14 ОТ КОНВЕНЦИЯТА ВЪВ ВРЪЗКА С ЧЛЕН 3

252. Жалбоподателката се оплаква, че неспособността на руските власти да въведат конкретни мерки за борба с дискриминацията на жените, основана на пола, представлява нарушение на член 14 от Конвенцията във връзка с член 3. Съответната част от член 14 гласи:

"Упражняването на правата и свободите, предвидени в Конвенцията, се осигурява без дискриминация на каквато и да е основа, като например пол..."

Section 10.01 А. Изложения на страните

253. Правителството твърди, че основните разпоредби на Конвенцията CEDAW, включително клаузата за равенство, са вписани в руската конституция. Руските власти са предприели съвместно действия по жалбите на жалбоподателката и са направили запитвания във връзка с нейните твърдения. Жалбоподателката не твърди, че държавни служители са се опитали да я разубедят да заведе дело срещу С. или да даде показания срещу него, или че по друг начин са възпрепятствали опитите ѝ да потърси защита срещу партньора си, който е упражнил насилие. Жалбоподателката не е представила никакви статистически данни, които да показват, че жените в Русия, които се оплакват от домашно насилие, са подложени на дискриминационно третиране.

254. Жалбоподателката, позовавайки се на официални статистически данни, както и на независими проучвания и изследвания, проведени от защитници на насилието над жени, твърди, че домашното насилие е широко разпространено в Русия и засяга непропорционално много жени. Нейният собствен случай илюстрира липсата на средства за защита на жертвите на домашно насилие в Русия, където правоприлагащите органи проявяват патриархално и дискриминационно отношение към проблема с домашното насилие, разглеждайки го като "по-лека форма" на насилие и "частен случай". Въпреки че жалбоподателката е подала повече от седем сигнала до властите, те не са започнали разследване и не са предотвратили по-нататъшни нападения, което показва поразителна степен на безропотност и съучастие в малтретирането, на което е била подложена. В продължение на повече от десетилетие различни органи на ООН изразяват тревога от високото ниво на насилие срещу жени в Русия и призовават Русия да приведе законодателството си в съответствие с международните стандарти. Вместо това руските законодатели отмениха съществуващите мерки за защита на жертвите на домашно насилие и през 2017 г. декриминализираха нападението в семейството. Подкрепата за декриминализацията на най-високо политическо равнище показва, че дискриминацията срещу жените е част от официалната държавна политика, която защитава "традиционните ценности" и закостенелите роли на половете и не осъжда използването на физическо насилие срещу членове на семейството.

255. Третата страна, Equal Rights Trust, твърди, че е от съществено значение случаите на домашно насилие да се разглеждат съгласно член 14 във връзка с член 3, като се има предвид, че дискриминацията е основен аспект на такова насилие, който поражда позитивните задължения на държавата за превенция, защита, разследване, наказателно преследване и обезщетение. Насилието, основано на пола, е форма на дискриминация срещу жените, а домашното насилие въздейства непропорционално и по различен начин върху жените, което изисква чувствителен към пола подход за разбиране на степента на болка и страдание, изпитвани от жените. Позовавайки се на обширен набор от международни инструменти в областта на правата на човека, третата страна очерта обхвата и естеството на позитивните задължения на държавата в областта на домашното насилие.

256. Коментирайки становищата на третите страни, правителството твърди, че те съдържат ненадеждна информация. Руското законодателство вече е осигурило адекватна защита на жертвите на домашно насилие и приемането на каквото и да е специално законодателство не е било необходимо.

Section 10.02 В. Допустимост

257. Съдът счита, че това оплакване не е явно лошо- обосновано по смисъла на член 35 § 3 (а) от Конвенцията или недопустимо на друго основание. Следователно тя трябва да бъде обявена за допустима.

Section 10.03 С. Заслуги

(а) 1. Принципи, приложими към оценката на исокове за дискриминация по дела за домашно насилие

258. Съгласно постоянната практика на Съда, за да възникне въпрос по член 14, трябва да има разлика в третирането на лица в аналогични или сходни ситуации. Такава разлика в третирането е дискриминационна, ако няма обективно и разумно оправдание. Съдът е приел също така, че обща политика, която има непропорционално неблагоприятни последици за определена група, може да се счита за дискриминация, дори когато тя не е конкретно насочена към тази група и няма дискриминационно намерение. Дискриминация, която е в противоречие с Конвенцията, може да произтича и от фактическо положение (вж *D.H. and Others v. the Czech Republic* [GC], no. 57325/00, § 175, ECHR 2007-IV, и *S.A.S. v. France* [GC], no. 43835/11, § 161, ЕСПЧ 2014 г. (извлечения)).

259. Като взе предвид условията на специализираните правни инструменти - най-вече Конвенцията CEDAW и работата на Комитета CEDAW - Съдът призна, че насилието срещу жени, включително домашното насилие, е форма на дискриминация срещу жените. Неспособността на държавата да защити жените от домашно насилие нарушава правото им на равна защита от закона, независимо дали тази неспособност е умишлена или не (вж. *Opuz*, цитирано по-горе, §§ 18591)-. В своята Обща препоръка № 19 (1992 г.) относно насилието срещу жени Комитетът CEDAW пояснява, че определението за дискриминация срещу жени в член 1 от Конвенцията CEDAW включва насилие, основано на пола, което се разбира като насилие, което "е насочено срещу жена, защото е жена, или което засяга жените непропорционално" (вж. параграф 201 по-горе). Двадесет и пет години по-късно в Обща препоръка № 35 (2017 г.) на Комитета се потвърждава, че забраната на насилието над жени, основано на пола, като форма на дискриминация срещу жените, се е превърнала в принцип на международното обичайно право (вж. параграф 204 по-горе).

260. Що се отнася до разпределението на тежестта на доказване по дела за дискриминация, Съдът е постановил, че след като жалбоподателят е доказал, че е имало разлика в третирането, ответното правителство трябва да докаже, че тази разлика в третирането може да бъде оправдана (вж. цитираното по-горе решение *D.H. and Others*, § 188). В контекста на насилието срещу жени, ако е установено, че то засяга непропорционално жените, тежестта се прехвърля върху Правителството,

за да покаже какъв вид коригиращи мерки са приложили националните власти, за да поправят неблагоприятното положение, свързано с пола, и да гарантират, че жените могат да упражняват и да се ползват пълноценно от всички човешки права и свободи наравно с мъжете. Съдът многократно е постановявал, че напредъкът в областта на равенството между половете днес е основна цел в държавите - членки на Съвета на Европа, и че различното третиране, което е насочено към осигуряване на материално равенство между половете, може да бъде оправдано и дори изисквано съгласно член 14 от Конвенцията (виж *Konstantin Markin v. Russia* [GC], no. 30078/06, § 47, ЕСПЧ 2012 г. (извлечения), и *Ēcis v. Latvia*, № 12879/09, §§ 84-86, 10 януари 2019 г.). Същественото равенство между половете може да бъде постигнато само с чувствително към пола тълкуване и прилагане на разпоредбите на Конвенцията, което отчита фактическите неравенства между жените и мъжете и начина, по който те се отразяват на живота на жените. Член 14 не забранява на държава членка да третира групи по различен начин, за да коригира "фактическите неравенства" между тях; в действителност при определени обстоятелства неуспехът да се направи опит да се коригира неравенството чрез различно третиране може сам по себе си да доведе до нарушение на този член (вж. цитираното по-горе решение *D.H. and Others*, § 175).

261. Що се отнася до въпроса какво представлява *prima facie* доказателство, което може да прехвърли тежестта на доказване върху държавата ответник, Съдът отново подчертава, че в производствата пред него не съществуват процесуални пречки за допустимостта на доказателствата или предварително определени формули за тяхната оценка. По дела, по които жалбоподателите твърдят, че има разлика в ефекта на обща мярка или фактическо положение, Съдът се е позовавал широко на статистически данни, представени от страните, за да установи разлика в третирането на две групи - мъже и жени - в сходни ситуации (виж *Zarb Adami v. Malta*, № 17209/02, §§ 77-78, ECHR -2006VIII, и *Di Trizio v. Switzerland*, № 7186/09, § 66, 2 февруари 2016 г.).

262. По дела за домашно насилие Съдът се е позовавал на доклади на международни и местни правозащитни организации, периодични доклади на Комитета CEDAW, и статистически данни от властите и академичните институции, за да се установи наличието на *prima facie* индикации, че домашното насилие засяга предимно жени и че общото отношение на местните власти - като например начинът, по който жените са третирани в полицейските участъци, когато съобщават за домашно насилие, и пасивността на съда при осигуряването на ефективна защита на жертвите - създава климат, който благоприятства домашното насилие (вж. цитираното по-горе решение *Opuz*, §§ 192-98, и *Halime Kılıç v. Турция*, № 63034/11, §§ 117- 18, 28 юни 2016 г.). Съдът е достигнал до подобно заключение и по други дела, в които националните органи не са оценили сериозността и мащаба на проблема с домашното насилие. Той е установил, че действията им са надхвърлили обикновения пропуск или забавяне при справянето с насилието срещу жени и са представлявали повторение на действия, които допускат такова насилие и отразяват дискриминационно отношение към жертвите поради техния пол (виж *Eremia*, § 89; *Mudric*, § 63; *T.M. and C.M. v. the Republic of Moldova*, § 62; *Talpis*, § 145; и *Bâlşan*, § 85, всички цитирани по-горе).

263. След като се докаже наличието на широкомащабно структурно предубеждение, като това в гореспоменатите случаи, не е необходимо жалбоподателят да доказва, че е бил жертва и на индивидуално предубеждение. Ако обаче липсват достатъчно доказателства, потвърждаващи дискриминационния характер на законодателството и практиките или техните последици, за да се установи иск за дискриминация, ще е необходимо да се докаже предубеденост от страна на всички длъжностни лица, занимаващи се със случая на жертвата. При липса на такива доказателства фактът, че не всички разпоредени или препоръчани санкции и мерки са били спазени, сам по себе си не разкрива наличието на дискриминационно намерение на основата на пола (вж. *делата A. c/y Хърватия*, §§ 97-104, и *Rumor*, §§ 76- 77, и двете цитирани по-горе).

(b) 2. Анализ на настоящия случай

(i)(a) *Приложимост на член 14 във връзка с член 3*

264. Съдът повтаря, че за да се приложи член 14, не е необходимо нарушение на някое от материалните права, гарантирани от Конвенцията. Достатъчно е фактите по делото да попадат "в обхвата" на друга материалноправна разпоредба на Конвенцията или на протоколите към нея (виж *Khamtokhu and Aksenchik v. Russia* [GC], № 60367/08 и 961/11, § 53, 24 януари 2017 г.). По-горе той е установил, че жалбоподателят е бил подложен на нечовешко отношение, което държавата не е успяла да предотврати (вж. параграфи 224 и 251 по-горе); съответно фактите по делото попадат "в обхвата" на тази разпоредба.

265. Що се отнася до изискването твърдяната разлика в третирането да е свързана с някое от основанията по член 14, Съдът отбелязва, че "полът" е изрично посочен в член 14 като забранено основание за дискриминация. Следователно член 14 от Конвенцията, взет във връзка с член 3, е приложим по настоящото дело.

(ii)(b) *Дали жените са непропорционално засегнати от домашно насилие в Русия*

266. В началото Съдът отбелязва, че необходимостта от събиране на статистическа информация за степента, причините и последиците от насилието, основано на пола, е част от специфичните препоръки на Комитета CEDAW вече повече от двадесет и пет години (вж. обща препоръка № 19 (1992 г.) в параграф 201 по-горе). През 2004 г. специалният докладчик по въпросите на насилието срещу жени, неговите причини и последици отбелязва, че статистическите данни за домашното насилие са непоследователни или липсват в Русия (§ 26 от доклада, цитиран в параграф 210 по-горе). В своя периодичен преглед от 2015 г. на спазването на задълженията на Русия по Конвенцията CEDAW Комитетът изрази загриженост относно "голямото разпространение на насилието срещу жени, по-специално домашното и сексуалното насилие ... и липсата на статистически данни, разбити по възраст, националност и връзка между жертвата и извършителя, както и на проучвания за причините и последиците от него" (вж. параграф 213 по-горе).

267. Липсата на изчерпателна национална статистика в Русия се свързва с липсата на дефиниция на престъпленията, свързани с домашно насилие, в руското законодателство, което пречи на националните органи да класифицират престъпленията като такива и да събират последователни данни за степента на разпространение на явлението (вж. доклада на Human Rights Watch, цитиран в параграф 215 по-горе). Тъй като невъзможността да се събере адекватна информация се дължи на националните органи, Съдът отхвърля аргумента на Правителството, че жалбоподателката по някакъв начин е била виновна за това, че не е представила официални данни, показващи, че жените, жертви на домашно насилие в Русия, са дискриминирани.

268. За разлика от правителството, което не е представило никаква статистическа информация, жалбоподателят е представил официалните данни, събрани от руската полиция, относно "престъпленията, извършени в семейството и домакинството", които могат да се разглеждат като най-близки до статистическите данни относно домашното насилие поради естеството на съответните престъпления (вж. параграф 190 по-горе). В табличен вид са представени общият брой на регистрираните престъпления, съответната им правна категоризация и броят на жертвите от женски пол и непълнолетни лица. Дори и да се отчете фактът, че един криминален инцидент може да е засегнал няколко страни, става ясно, че още в периода 2015-17 г. жените са съставлявали между 67 % и 74 % от всички пълнолетни жертви на регистрирани престъпления, "извършени в семейството или домакинството". Престъплението "побой", което е най-често срещаната форма за наказателно преследване на дребно насилие, изглежда е било насочено изключително към жени и деца, тъй като общият брой на тези две категории жертви е бил равен или по-голям от общия брой

на регистрираните инциденти. Що се отнася до престъплението заплаха за убийство или тежка телесна повреда, което също е често срещана проява на насилие в семейството, броят на жертвите от женски пол се е увеличил с всяка изминала година - от 73,2 % през 2015 г. на 75,9 % през 2016 г. до 77 % през 2017 г.

269. През 2017 г. се наблюдава рязък спад в общия брой на престъпленията, "извършени в рамките на семейството или домакинството", което заявителят обяснява с декриминализирането на побоя над "близки лица" (вж. параграф 199 по-горе). Общият брой на регистрираните престъпления е намалял с повече от 40 % - от 65 535 на 38 311. При положение че броят на регистрираните заплахи за смърт или телесна повреда остава почти непроменен, наказателните преследвания по обвинение в нанасяне на побой при утежняващи обстоятелства и "повторен побой" спадат единадесет пъти - от 25 948 през 2016 г. до едва 2 266 през 2017 г. Жените съставляват до 95 % от възрастните жертви в тези случаи. Изключителният спад в броя на регистрираните престъпления не би могъл да бъде причинен от прилагането на ефективни мерки за справяне с домашното насилие, тъй като не са били приложени никакви мерки, целящи решаването на този проблем. Съдът се съгласява с обяснението на жалбоподателката, че декриминализирането на побоя е довело до още по-голям брой случаи на докладване на домашно насилие под , много повече случаи на което не са намерили място в полицейската статистика.

270. Дори и да се изключи ефектът от декриминализацията, броят на регистрираните в цялата страна престъпления остава изключително нисък спрямо 65-милионното руско население от възрастни жени и не съответства на действителната честота на домашното насилие, както е установено в много проучвания. Изчерпателно проучване, проведено от Световната здравна организация, установи, че домашното насилие е недостатъчно докладвано в световен мащаб и че всяка четвърта жена в европейския регион е преживяла физическо или сексуално насилие (вж. доклада на СЗО от 2013 г., озаглавен "*Глобални и регионални оценки на насилието срещу жени: разпространение и последици за здравето от насилието от страна на интимния партньор и сексуалното насилие, което не е свързано с партньора*").

271. Ситуацията в Русия изглежда още по-тежка. В доклада на специалния докладчик по въпросите на насилието над жени от 2004 г. се отбелязва твърдението на руските женски групи, че "домашното насилие остава сериозно недокладвано, недостатъчно регистрирано и до голяма степен игнорирано от властите" (вж. параграф 28 от доклада, цитиран в параграф 210 по-горе). Малкият брой жалби, разследвания и наказателни преследвания на актове на домашно насилие и насилие срещу жени беше повод за безпокойство за Комитета на ООН срещу изтезанията в периодичния му доклад за Русия от 2012 г. (вж. параграф 212 по-горе). Общодържавно проучване на Статистическата служба и Министерството на здравеопазването и регионално проучване на Академията на науките установиха, че повече от половината руски жени са преживели вербална злоупотреба или физическо насилие, но само 10 % от тях са съобщили за това в полицията (вж. параграфи 191 и 192 по-горе). Руска неправителствена организация изчислява, че някаква форма на домашно насилие засяга всяко четвърто семейство (вж. параграф 193 по-горе). Руският омбудсман, без да посочва конкретни цифри, приема, че много жени-жертви не се обръщат за помощ към полицията или властите, тъй като нямат надежда да намерят помощ там (вж. параграф 194 по-горе). В същия смисъл в неотдавнашния подробен доклад на Human Rights Watch за домашното насилие в Русия се отбелязва, че преобладаващото мнозинство от жените, преживели домашно насилие, не са съобщили за него в полицията и не са потърсили помощ от властите (вж. параграф 215 по-горе).

272. Накрая, по въпроса дали жените, които са жертви на домашно насилие, имат равен достъп до правосъдие, Съдът отбелязва по-горе, че жертвите не са имали достъп до публично преследване на такива престъпления, с изключение на кратък период между юли 2016 г. и януари 2017 г. (вж.

параграф 198 по-горе). По-голямата част от делата за домашно насилие са били класифицирани като престъпления на частното обвинение в руската правна система, което поставя тежестта на наказателното преследване върху жертвата (вж. параграф 231 по-горе). Официалните статистически данни на Съдебния отдел на Върховния съд на Руската федерация показват, че тази класификация води до непропорционално и неблагоприятно въздействие върху перспективите за успех на жертвите, търсеци достъп до правосъдие. Общият брой на оправдателните присъди в руската наказателноправна система през 2013-2014 г. възлиза на по-малко от 1 % от всички наказателни дела, разгледани от съдилищата с обща компетентност. Приблизително 70 % от тези оправдателни присъди са постановени по дела на частни обвинители (3 894 от 5 624 дела през 2013 г. и 3 778 от 5 167 дела през 2014 г.), въпреки че тези дела съставляват по-малко от 5 % от всички наказателни дела (49 315 от 946 747 дела през 2013 г., 45 427 от 936 771 дела през 2014 г.). Освен това вероятността делата на частното обвинение да бъдат прекратени на различни процесуални основания е четири пъти по-голяма в сравнение с делата на държавното обвинение (78 % спрямо 19 % през 2013 г. и 76 % спрямо 19 % през 2014 г.). От това следва, че жертвите на домашно насилие са поставени де факто в неравностойно положение.

273. Въз основа на доказателствата, представени от жалбоподателката, и информацията от национални и международни източници Съдът намира, че съществуват *prima facie* индикации, че домашното насилие засяга непропорционално жените в Русия (вж. *Ориз*, цитирано по-горе, § 198). Жените съставляват голямото мнозинство от жертвите на "престъпления, извършени в семейството и домакинството" в официалната полицейска статистика, насилието срещу жени до голяма степен не се съобщава и не се регистрира, а жените имат много по-малък шанс да постигнат наказателно преследване и осъждане на насилниците си поради вътрешната класификация на такива престъпления.

(iii)(в) дали руските власти са въвели политически мерки, насочени към постигане на съществено равенство между половете

274. В съответствие със задължението на държавата по Конвенцията CEDAW да осъди дискриминацията срещу жените във всичките ѝ форми, член 19 от Конституцията на Русия установява принципа на равенство на правата и свободите на мъжете и жените и също така провъзгласява, че те трябва да имат равни възможности да ги упражняват. В настоящия случай твърдяната дискриминация не произтича от някакво законодателство, което е дискриминационно на пръв поглед, а по-скоро е резултат от фактическо положение, при което насилието засяга непропорционално жените (сравни *Ориз*, цитирано по-горе, § 192). Съдът съответно ще провери дали руските власти са въвели политически мерки за противодействие на дискриминационното третиране на жените и за тяхната защита от домашно насилие и злоупотреба.

275. Руските власти са признали мащаба на проблема с насилието срещу жени в докладите си до Комитета CEDAW. Още през 2004 г. те заявяват, че "14 000 жени са убивани годишно от своите съпрузи или други членове на семейството" и че "ситуацията [се] влошава от липсата на статистически данни и всъщност от отношението на органите на реда към този проблем, тъй като те разглеждат такова насилие не като престъпление, а като "личен въпрос" между съпрузите" (вж. параграф 26 от доклада на специалния докладчик, цитиран в параграф 210 по-горе). Специалният докладчик по въпросите на насилието срещу жени посочва липсата на законодателство относно домашното насилие в Русия като основна пречка за борбата с това насилие (пак там, § 36). Според нея липсата на конкретно законодателство допринася за безнаказаността на престъпленията, извършени в частната сфера, но също така възпира жените да търсят правата си и засилва нежеланието на полицията да се занимава сериозно с проблем, който не счита за престъпление (*ibid.*, § 38).

276. Органите по договорите на Организацията на обединените нации смятат, че постоянният отказ на руските власти да дефинират домашното насилие в своето законодателство е несъвместим с техните международни ангажменти. В заключителните наблюдения на Комитета CEDAW по шестия, седмия и осмия периодичен доклад на Руската федерация за периода 2010-2015 г. Русия беше призована да приеме всеобхватно законодателство за предотвратяване и справяне с домашното насилие и за наказателно преследване на такива престъпления (вж. параграф 213 по-горе). Комитетът по икономически, социални и културни права и Комитетът срещу изтезанията отбелязаха липсата на определение за домашно насилие в руското законодателство като проблематично от гледна точка на спазването на съответните им договори (вж. параграфи 211 и 212 по-горе). Разглеждайки индивидуално съобщение от руския, която е била жертва на домашно насилие, Комитетът CEDAW установи, че пропусъкът на руските власти да изменят законодателството си, свързано с домашното насилие, я е лишил от възможността да търси справедливост и е нарушил анти- дискриминационните разпоредби на Конвенцията CEDAW (вж. параграф 214 по-горе).

277. Въпреки голямото разпространение на домашното насилие, за което свидетелства горепосочената статистическа информация, руските власти до момента не са приели законодателство, което да е в състояние да се справи с този проблем и да осигури защита на жените, които са непропорционално засегнати от него. Както отбелязва руският омбудсман, през последните двадесет години са разработени повече от четиридесет проектозакона, но нито един от тях не е приет (вж. параграф 194 по-горе). Съдът е установил по-горе, че съществуващите наказателноправни разпоредби са недостатъчни, за да предложат защита срещу много форми на насилие и дискриминация срещу жени, като например тормоз, преследване, принудително поведение, психологическо или икономическо насилие или повтаряне на подобни инциденти, продължаващи през определен период от време (вж. параграф 230 по-горе). Липсата на каквато и да е форма на законодателство, което да определя явлението домашно насилие и да го разглежда на системно ниво, отличава настоящото дело от делата срещу други държави членки, в които такова законодателство вече е било прието, но не е функционирало по различни причини (вж. делата *Opuz*, § 200; *Eremia*, §§ 89-90; и *Talpis*, § 147, всички цитирани по-горе).

278. През 2016 г. Наказателният кодекс беше изменен, за да се декриминализират по-леките престъпления, включително побоищата без тежести. За първи път в съвременната история на Русия законодателството въведе разграничение между побои, нанесени от непознати, и нападения над "близки лица", извършени в домашен контекст. Първото беше преквалифицирано в административно нарушение, а второто стана елемент от наказателноправния състав на побоя с утежняващи обстоятелства (вж. параграф 198 по-горе). Съдът счита, че положителното развитие на руското законодателство е дало перспектива за по-голяма защита на жертвите на домашно насилие. Чрез въвеждането на нов утежняващ елемент нападението над "близки лица" е преквалифицирано в по-тежко престъпление, което подлежи на смесено публично-частно обвинение. Измененията не само изпратиха послание, че подобно поведение няма да бъде толерирано, но имаха и практически ефект за облекчаване на тежестта на жертвите, които вече не бяха оставени изцяло на собствените си сили. Както показва случаят на жалбоподателя, промяната не е имала незабавен ефект. Тя информира полицията за сериозни инциденти през юли, август и септември 2016 г., включително нападение, опит за убийство и поставяне на проследяващо устройство. Полицията обаче останала също толкова пасивна, колкото и преди, като се стремяла да омаловажи естеството на инцидентите и да приключи случая възможно най-скоро.

279. Съдът не може да предполага какво би било въздействието на измененията от 2016 г., ако те бяха последвани от обучение на съдии и служители на правоприлагащите органи. Както стана, този

правен режим, който предлагаше някаква форма на защита срещу домашното насилие, беше краткотраен. По-малко от шест месеца по-късно, в началото на 2017 г., руският парламент отново изменя разпоредбите за нападение в Наказателния кодекс, като премахва позоваването на "близки лица" като утежняващ елемент (вж. параграф 199 по-горе). В резултат на това домашното насилие отново не беше официално споменато или дефинирано в нито едно законодателство, било то административно или наказателно. Нападението за първи път, независимо дали е извършено от непознати лица или от партньори, които упражняват насилие, изчезна от сферата на наказателното право. Повторните случаи на нападение подлежат на наказателно преследване само когато в рамките на дванадесет месеца преди повторното нападение на извършителя е наложена административна санкция. Измененията от 2017 г. също така затрудниха наказването на случаите на домашно насилие, тъй като жертвите трябва да започнат две групи производства в кратък срок, първо като осигурят осъждането на извършителя в съда за административни нарушения и след това да заведат дело на частен обвинител по обвинението за "повторно нанасяне на телесна повреда".

280. Комитетът CEDAW наскоро имаше възможност да разгледа руската законодателна рамка, която се получи след измененията от 2017 г. Отбелязвайки липсата на определение за "домашно насилие" в руското законодателство, той изрази мнение, че измененията, декриминализиращи нападението над близки лица, "вървят в погрешна посока" и "водят до безнаказаност на извършителите" на домашно насилие (вж. параграф 214 по-горе). Съдът е съгласен с тази оценка. По-горе Той е констатирал, че действащото руско законодателство е недостатъчно, за да се справи с явлението домашно насилие и да осигури достатъчна защита на жертвите му (вж. параграф 234 по-горе). То също така не успява да защити жените от широко разпространеното насилие и дискриминация.

281. Според Съда продължаващото неприемане на законодателство за борба с домашното насилие и липсата на каквато и да е форма на ограничителни заповеди или заповеди за защита ясно показват, че действията на властите в настоящия случай не са просто провал или забавяне при справянето с насилието срещу жалбоподателката, а са резултат от нежеланието им да признаят сериозността и мащаба на проблема с домашното насилие в Русия и дискриминационното му въздействие върху жените. Като са толерирали в продължение на много години атмосфера, която е благоприятствала домашното насилие, руските власти не са успели да създадат условия за реално равенство между половете, които да позволят на жените да живеят без страх от малтретиране или посегателства върху физическата им неприкосновеност и да се ползват от еднаква защита от закона.

282. Налице е нарушение на член 14 от Конвенцията във връзка с член 3.

Article XI. III. ПРИЛАГАНЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

283. Член 41 от Конвенцията предвижда:

"Ако Съдът установи, че е налице нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея, и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна позволява само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, предоставя справедливо обезщетение на увредената страна."

284. Ищецът претендира 40 000 евро (EUR) за имуществени вреди, които не са-, и 5 875,69 евро за съдебни разходи и разноски. Последната сума включва работата на адвокатите от Stichting Justice Initiative, които са провели интервюта с жалбоподателя и експерти, събрали са документи и доказателства и са изготвили становища до Съда. Местните проучвания са таксувани по 50 EUR на час, а юридическата работа - по 150 EUR на час.

285. Правителството твърди, че член 41 следва да се прилага в съответствие с установената съдебна практика.

286. Съдът присъжда на ищеца 20 000 евро за не-имуществени вреди и претендираната сума за съдебни разходи и разноси, плюс всички данъци, които могат да бъдат начислени на ищеца. Последната сума следва да бъде изплатена по банковата сметка на представителите на жалбоподателя, Stichting Justice Initiative, в Нидерландия.

287. Палатата счита за уместно лихвеният процент за забава да се основава на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка, към който следва да се добавят три процентни пункта.

ПОРАДИ ТЕЗИ ПРИЧИНИ СЪДЪТ

1. *Обявява* с единодушие жалбата за допустима;
2. Единодушно *постановява*, че е налице нарушение на член 3 от Конвенцията;
3. Единодушно *постановява*, че не е необходимо да се разглежда жалбата по член 13 от Конвенцията;
4. Единодушно приема, *че* е налице нарушение на член 14 от Конвенцията във връзка с член 3;
5. С пет гласа "за" и два "против",
 - (а) че държавата-ответник трябва да заплати на жалбоподателя в срок от три месеца от датата, на която решението стане окончателно, в съответствие с член 44 § 2 от Конвенцията, следните суми:
 - (i) 20 000 EUR (двадесет хиляди евро) за неимуществени вреди, плюс всички данъци, които могат да бъдат начислени, които трябва да бъдат конвертирани във валутата на държавата ответник по курса, приложим към датата на уреждане на спора;
 - (ii) 5 875,69 EUR (пет хиляди осемстотин седемдесет и пет евро и 69 цента) за разходи и разноси, плюс всички данъци, които могат да бъдат начислени на ищеца, платими по банковата сметка на представителите на ищеца;
 - (б) че от изтичането на горепосочените три месеца до уреждането на спора се дължи проста лихва върху горепосочените суми в размер, равен на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка през периода на неизпълнение плюс три процентни пункта;
6. *Отхвърля* с пет гласа "за" и два гласа "против" останалата част от искането на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и съобщено в писмен вид на 9 юли 2019 г. съгласно правило 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Fatoş Aracı
Заместник-секретар

Винсент А. Де Гаetano
Председател

В съответствие с член 45 § 2 от Конвенцията и правило 74 § 2 от Правилника на Съда към настоящото решение са приложени следните особени мнения:

- (а) особено мнение на съдия Pinto de Albuquerque, към което се присъединява съдия Dedov;
- (б) съвпадащо мнение на съдия Дедов;
- (в) особено мнение на съдия Serghides.

V.D.G.
F.A.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИЯ PINTO DE ALBUQUERQUE, КЪМ КОЕТО СЕ ПРИСЪЕДИНЯВА СЪДИЯ DEDOV

1. Във *Володина* се появи възможност да се разгледа тревожният въпрос за домашното насилие по един безпрецедентен начин. Жалбоподателката не само се е сблъсквала с моменти на тежко физическо насилие, но и според сведенията е търпяла - и продължава да търпи - мъчително психическо страдание. Статистическите данни сочат, че този случай представлява само един-единствен, ярък пример за много по-системен проблем.¹⁷ Мнозинството предложи четири конкретни приноса при признаването на необходимостта от справяне с нарушенията, претърпени от жалбоподателката, и заслужава похвала за това. Според мен обаче мнозинството е пропуснало възможността да развие още повече позицията на Съда по отношение на домашното насилие като нарушение на правата на човека. По тази причина съм съгласен с решението, но се чувствам принуден да изразя частично несъгласие с мотивите.

A. Положителните аспекти на решението на мнозинството

1. Тълкуване на Конвенцията с оглед на пола

2. Първата ми забележка е във връзка с включването на "чувствително към пола тълкуване и прилагане на разпоредбите на Конвенцията"¹⁸, което значително прехвърля тежестта на доказване от жертвата върху държавата ответник.¹⁹ Чувствителният към пола подход признава "фактическите неравенства между жените и мъжете"²⁰ и се стреми към ефективно и съществено равенство между половете, като реагира на специфичните уязвимости на жертвите на домашно насилие.²¹ След като се признае това, позитивното задължение на държавата да защитава

¹⁷ Вж. точки 40-45 от настоящото решение.

¹⁸ Вж. точка 111 от настоящото решение. Това повтаря моето съвпадащо становище по делото *Valiulienė v. Lithuania*, по. 33234/07, 26 юни 2013 г., в което твърдях, че е необходимо чувствително към пола тълкуване и прилагане, като се признават аскрипциите на пола, които определят възприятията, взаимоотношенията и взаимодействията между мъжете и жените в обществата, за да се установят действителните неблагоприятни условия, от които страдат жените. В резултат на това чувствителното към пола тълкуване и прилагане може да признае и подчертае контекста, в който жените живеят в определено общество, да признае непропорционалния ефект на насилието върху жените и да идентифицира потенциално влошаващите обстоятелства, които насърчават случаите на домашно насилие.

¹⁹ Тежестта е прехвърлена, тъй като общото разбиране за домашното насилие и съответните статистически данни показват, че трайно уязвимото положение на жените, които изпитват насилие, основано на пола, в домашна среда, се влошава от бездействието на държавата. Мълчаливото съгласие на държавата и нейната неспособност или нежелание за действие увековечават страданията на жените и поддържат неравностойното им положение в обществото. Следователно държавата е длъжна не само да уважава, но и да защитава чрез ефективни законодателни и оперативни мерки, които включват бързи действия от страна на държавните служители при намеса в случаи на домашно насилие.

²⁰ Вж. точка 111 от настоящото решение.

²¹ Мнозинството също така отбелязва, че Съветът на Европа е съсредоточен върху работата за постигане на равенство между половете, което ще се възползва от чувствителна към пола перспектива, отчитаща контекста, в който се намират членовете на обществото. Тези усилия бяха отразени и в Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие ("Истанбулската конвенция"), в която се посочва повишеният риск за жените и момичетата от насилие, основано на пола, и в член 6 се предлага прилагането на политики, съобразени с пола, при прилагането на Истанбулската конвенция. Съвсем естествено е, че такова чувствително към пола тълкуване се използва в същата степен и в контекста на Европейската конвенция за правата на човека ("Конвенцията"), която, както и в настоящия случай, разглежда домашното насилие като потенциално нарушение на член 3. Понятието за особено уязвими категории лица по отношение на домашното насилие е повдигнато преди това в делото *Hajduova v. Slovakia*, № 2660/03, 30 ноември 2010 г., където

жените от домашно насилие трябва първо да бъде признато в специфичния контекст, в който се случва домашното насилие. В няколко доклада се посочва, че домашното насилие в Русия е широко разпространено.²² Вместо да противодейства на тези контекстуални реалности, които излагат жените и други уязвими категории лица на по-голям риск от сблъсък с домашно насилие, руската държава със своите [не]действия насърчава и затвърждава тежкото положение на жените и момичетата.

2. Задължение за борба с насилието, основано на пола, съгласно международното обичайно право

3. Вторият момент, който заслужава да се подчертае, е подчертаването от мнозинството на признаването от Комитета на CEDAW на еволюционното превръщане на насилието, основано на пола, като форма на дискриминация срещу жените в принцип на международното обичайно право.²³ Особено унизителният характер на домашното насилие, което има за цел да унижи достойнството на жените чрез "физическо, сексуално, психологическо или икономическо насилие"²⁴, е в състояние да задейства забраната за изтезания, нечовешко или унизително отношение съгласно член 3.²⁵ Признанието, че домашното насилие и бездействието на държавата за лекуване и борба с настъпването на такива събития са подведени под забранителна категория на международното обичайно право, предполага, че вътрешното законодателство и административната практика следва съответно да се оформят от това международно обичайно право.

3. Подходяща тежест на инструментите на незадължителното право

4. На трето място, искам да подчертая, че мнозинството отдаде нужното значение на стандартите на незадължителното право. Въпреки че Съдът не е склонен да се основава единствено на тях при установяване на нарушение на Конвенцията, той е готов да вземе предвид инструментите на незадължителното право, които изглеждат достатъчно показателни за кристализиращ консенсус сред държавите-членки. Един от основните принципи на тълкуване предписва Конвенцията да се тълкува в светлината на съвременните условия, според които новооткритият консенсус ще окаже влияние върху констатациите на Съда. Нарастващият консенсус често се отразява чрез развитието на незадължително право.²⁶ Похвално е, че в

Европейският съд по правата на човека ("Съдът") установява, че държавата ответник не е изпълнила в достатъчна степен позитивното си задължение да защити жалбоподателката.

²² Вж. точки 62, 64, 84, 117 и 128 от настоящото решение.

²³ Вж. точка 110 от настоящото решение. Това беше подчертано и в моето особено мнение по делото *Valiulienė v. Lithuania*, цитирано по-горе, в което споменавам широкия и дълготраен консенсус относно позитивното задължение на държавата, породено от проявата на насилие срещу жени (вж. *Valiulienė v. Lithuania*, цитирано по-горе, стр. 28).

²⁴ Виж Истанбулската конвенция, член 3, буква б).

²⁵ Вж. точка 74 от настоящото решение.

²⁶ Във водещото дело *Demir and Baykara v. Turkey* [GC], по. 34503/97, §§ 146-154, 12 август 2008 г., Съдът се позовава на няколко инструмента на незадължителното право, които подчертават значението на правото на колективно договаряне. Преди това, в основополагащото дело *Marckx v. Belgium* (Пленум), по. 6833/74, §§ 41 и 58, 13 юни 1979 г., Съдът вече се е позовал на нарастващия консенсус ("ясна мярка за обща позиция в тази област сред съвременните общества") относно необходимостта от третиране на извънбрачните деца на равна основа с родените в брака и общата необходимост от социална закрила на неомъжените майки и техните деца - констатация, която се основава на международни инструменти, които не са били задължителни за държавата ответник.

допълнение към Истанбулската конвенция, която не е задължителна за Русия като такава²⁷, мнозинството по делото *Volodina* се позовава на влиятелната работа на Комитета CEDAW, на специалния докладчик на ООН по въпросите на изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко и унижително отнасяне и на специалния докладчик на ООН по въпросите на насилието срещу жени, с цел да тълкува Конвенцията в светлината на съответните международни стандарти за меко право в областта на правата на човека и освен това да разбере напълно степента, в която жените са застрашени от актове на домашно насилие в Русия.²⁸

4. Статистиката говори по-силно

5. И накрая, мнозинството обръща голямо внимание на значението на контекста.²⁹ Използването на статистически данни е от полза за тези съображения, тъй като е помогнало да се идентифицира основният структурен проблем на домашното насилие в Русия. Следователно от държавата се очаква по-строга степен на надлежна грижа, тъй като изследването на контекста неминуемо предсказва вероятността от възникване на домашно насилие в руското общество.³⁰ Въпреки липсата на общонационални статистически данни за домашното насилие в Русия, мнозинството счита, че са събрани данни за "престъпленията, извършени в семейството и домакинството"³¹, изготвени въз основа на официалните полицейски регистри и констатациите на специалния докладчик относно насилието над жени, които подчертават сериозното недокладване и недостатъчно регистриране на случаите на домашно насилие и незнанието по отношение на това явление.³² Липсата на национални статистически данни по конкретния въпрос за домашното насилие сама по себе си е показателна по отношение на липсата на обща осведоменост по този наболял проблем. Освен това тя потвърждава опасенията на докладчиците на ООН относно недостатъчното докладване и регистриране, тъй като жените са изправени пред обща атмосфера на явен отказ да признаят страданията си. Следователно статистическите данни са полезни в две посоки: първо, съществуващите статистически данни предоставят полезен контекст, който помага за прилагането на чувствителен към пола подход към разглеждания въпрос; и второ, липсата на конкретни статистически данни допълнително подчертава липсата на загриженост, която държавата отговорник е проявила към въпроса за домашното насилие.

²⁷ Въпреки че не е задължителна за Русия, Съдът не се въздържа да цитира Истанбулската конвенция (вж. параграф 60 от настоящото решение). Нарастващият консенсус може да се отбележи от броя на държавите - членки на Съвета на Европа, които са ратифицирали тази конвенция - към днешна дата това са 34 държави членки. Европейският съюз допълнително изрази ангажимента си за борба с насилието, основано на пола, като го изтъкна като един от приоритетите си в Стратегическия ангажимент на ЕС за равенство между половете за периода 2016-2019 г.

²⁸ Вж. точка 88 от настоящото решение.

²⁹ Вж. точки 112, 113 и 117-124 от настоящото решение.

³⁰ За по-подробно обсъждане на строгостта на теста за надлежна грижа вижте отделното ми становище по делото *Valiulienė c/y Лутва*, в което се позовавам на делото *Hajduova*, което изисква повишена степен на бдителност за особено уязвими жертви на домашно насилие. Вж. цитираното по-горе дело *Valiulienė c/y Лутва*, стр. 30.

³¹ Вж. точка 119 от настоящото решение.

³² Вж. точка 122 от настоящото решение.

В. Недостатъци на решението на мнозинството

1. Домашното насилие е мъчение

6. Въпреки положителните аспекти, споменати по-горе, от съществено значение е да се посочат три области, в които моето мнение се различава от това на мнозинството. Безспорно е, че психическата и физическата болка, понесена от жалбоподателя, попада в категорията на третиране по член 3. Член 3 обаче се различава по праговете на тежест и намерението и целта, които стоят зад действията на извършителя и съучастието на държавата - или бездействието, по отношение на последната. В делото *Ирландия срещу Обединеното кралство* Съдът разграничава изтезанието от нечовешкото или унижително отношение, като установява, че изтезанието се състои от "умишлено нечовешко отношение, причиняващо много сериозно и жестоко страдание".³³

7. По мое мнение мъченията на жалбоподателя, описани в настоящото решение, отговарят на всички критерии за определяне на изтезание. Повечето от тях се отнасят до чувството на страх, безпокойство и безсилие, както и до подлагането на контролиращо и принудително поведение, което води до прилагането на член 3.³⁴ Това обобщение е оскъден израз на преживяното от жалбоподателя. Тя е била подложена на многобройни и постоянни случаи на изключително домашно насилие, включително удар в стомаха, който всъщност е довел до медицински съвет да предизвика аборт на нероденото си дете. Освен това тя е била подложена на психологическа подигравка чрез публикуването на лични снимки, намирането на нещо, за което се смята, че е GPS проследяващо устройство в чантата ѝ, заплахи за убийство - които С. се опитал да докаже, като повредил колата ѝ - и отвличане от града, в който живее.

8. Според Общ коментар 2 на Комитета срещу изтезанията на ООН системното бездействие, съгласие или мълчаливо съгласие на държавата с частно причинени вреди поражда опасения по отношение на Конвенцията срещу изтезанията - конвенция, която се ползва със статут на *jus cogens* и се счита за поддържаща принципите на международното обичайно право.³⁵ Мнозинството не само цитира загрижеността на Комитета CEDAW относно насилието над жени, особено в домашната сфера, но и включва заключителните наблюдения на Комитета САТ на ООН за Руската федерация от 2012 г., в които изрично се изразява загриженост относно насилието над жени поради липсата на докладвани жалби от руските власти "въпреки многобройните твърдения за много форми на насилие над жени", както и "съобщенията, че служителите на правоприлагащите органи не желаят да регистрират жалби за домашно насилие ..." и "липсата в законодателството на държавата - страна по Конвенцията на определение за домашно насилие ...".³⁶ Според Комитета САТ тези опасения попадат в обхвата на членове 1, 2, 11, 13 и 16 от Конвенцията против изтезанията, първите два члена от която изрично определят определението за изтезание и задължението на държавите - страни по Конвенцията, да предприемат ефективни законодателни, административни, съдебни или други мерки за предотвратяване на актове на изтезание. Посланието е ясно. Когато на дадено лице умишлено се причиняват силни форми на болка и страдание, това трябва да се определи като изтезание. Освен това е въпрос за последователност, че "чувствителното към пола тълкуване и прилагане" на Конвенцията признава сериозността и последиците от продължаващите модели на домашно

³³ *Ирландия срещу Обединеното кралство* (пленарно заседание), №. 5310/71, § 167, 13 декември 1977 г.

³⁴ Вж. точка 75 от настоящото решение.

³⁵ Комитет срещу изтезанията на ООН (САТ), Общ коментар № 2: Прилагане на член 2 от държавите-страни по Конвенцията, 24 януари 2008 г., САТ/С/ГС/2, на 1.

³⁶ Вж. точка 63 от настоящото решение, в която се прави позоваване на САТ/С/РУС/СО/5, приет от Комитета на ООН срещу изтезанията на 22 ноември 2012 г.

насилие върху жените и други категории уязвими лица. Специалният докладчик на ООН по въпросите на изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унизително отнасяне или наказание по подобен начин предупреди за тенденцията да се омаловажават престъпленията, основани на пола, свързани с насилие срещу жени.³⁷ Освен това специалният докладчик подчерта, че използването на "чувствителна към пола леца"³⁸ следва да противодейства на всеки опит за омаловажаване на страданията на жените чрез приписване на наименованието "малтретиране" вместо "изтезание". Наложително е Съдът да не попада в капана на подкопаване на собствения си чувствителен към пола подход чрез непризнаване на изтезанието, когато е изправен пред ситуация, която очевидно представлява такова.

9. В настоящия случай жалбоподателката е изправена пред отмъстителни действия от страна на С., който умишлено се опитва да я накаже за това, че го е напуснала. В страха си от неговите репресивни действия тя напуска родния си град и се преселва в столицата. Понастоящем тя живее под нова самоличност, което показва сериозността на заплахите, пред които е била изправена. Тя не може просто да се върне към стария си живот. С оглед на натрупването на жестоки и нечовешки обстоятелства изглежда, че има разминаване между докладите за насилието, основано на пола, в Русия, действителните обстоятелства по това дело - които придават осезаема форма на статистическите данни - и факта, че Съдът не желае да заеме категорична позиция при определянето на подходящо наименование за преживяното от жертвата. Разграничението между изтезание и нечовешко отношение е от решаващо значение в контекста на домашното насилие. Ако държавата е изправена пред осъждане за това, че позволява жените ѝ да бъдат подлагани на изтезания, позитивното задължение за защита е още по-строго. Освен това държавата ще бъде подложена на по-висок стандарт, когато става въпрос за присъждане на обезщетение за вреди и подходящо обезщетение на жертвата. Именно поради тази причина не можах да се подпиша и под размера на обезщетението, присъдено на жалбоподателката по настоящото дело.

10. Като се вземат предвид всички обстоятелства по делото, които показват натрупване на утежняващи фактори на вредно мъжество, водещи до тежко засягане на достойнството и физическата и психическата неприкосновеност на жалбоподателя, както и целенасоченото поведение на извършителя, се чудя какво още е необходимо, за да се стигне до заключение за изтезание по член 3.³⁹ След като веднъж е установено изтезание, не е необходимо то да се сравнява с още по-лоши случаи на изтезание, каквито безспорно съществуват. В разглеждания случай елементите на изтезанието са били ясно изпълнени. Всяко подценяване на страданията е в противоречие с намерението на Съда да осъди всички форми на домашно насилие и да изисква проактивна държава, която изпълнява позитивното си задължение да действа по начин, който противодейства на продължаващото неравенство между половете.

2. Тестът на *Осман* не работи в случаи на домашно насилие

11. Държавата има позитивно задължение да предотвратява и защитава, чийто обхват е трудно да се определи преди обстоятелствата на конкретния случай. *Решението по делото Osman срещу Обединеното кралство*⁴⁰ е послужило като критерий, с който се измерва позитивното

³⁷ Доклад на специалния докладчик по въпросите на изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унизително отнасяне или наказание, тридесет и първа сесия на Съвета по правата на човека A/HRC/31/57 (2016 г.), стр. 9.

³⁸ Пак там, 8.

³⁹ За провокираща дискусия относно домашното насилие и връзката му с изтезанията прочетете: Isabel Marcus, "Reframing Domestic Violence as Torture or Terrorism", Сборник документи № 67, Юридически факултет, Ниш, 2014 г.

⁴⁰ Виж *Osman v. the United Kingdom*, no. 23452/94, § 116, 28 октомври 1998 г.

задължение на държавата за защита. Тестът изследва дали властите са знаели или е трябвало да знаят по това време за съществуването на реален и непосредствен риск за живота на идентифицирано лице или лица от престъпни действия на трета страна и дали не са предприели мерки в рамките на правомощията си, които, преценени разумно, са могли да се очакват от тях. *Osman* се отнасяше до провала в защитата на правото на живот на Ali и Ahmet Osman, но оттогава тестът се промени и се прилага в други области на позитивното задължение на държавата, включително в случаи на домашно насилие.⁴¹

12. Въпреки това тестът на *Osman* не постига целта си, ако бъде възприет дословно. "Реална и непосредствена опасност" в контекста на домашното насилие предполага, че рискът, а именно биячът, вече е в непосредствена близост до жертвата и е на път да нанесе първия удар. Ако тестът се прилага по този начин, възникват две опасения. Първо, всяко действие за защита, предложено от държавата, би било твърде късно и второ, държавата би имала законно оправдание да не действа своевременно, тъй като е неправдоподобно да се предполага, че жертвата ще бъде постоянно придружавана от държавен служител, който може да се притече на помощ. Следователно "непосредствеността" на теста на *Osman* не служи добре в контекста на домашното насилие. По-скоро бих предложил, както направих преди това по делото *Valiulienė срещу Литва*, стандартът, по който държавата носи отговорност, да бъде дали държавата знае или би трябвало да знае, че част от нейното население, като например жените, е обект на повтарящо се насилие, и не успява да предотврати нанасянето на вреда на членовете на тази група хора, когато те са изправени пред настоящ (но все още не непосредствен) риск.⁴² Вследствие на това стандартът за дължима грижа, по който се оценява действието или бездействието на държавата, обхваща по-широк период от време, като се започне от момента, в който рискът от домашно насилие е налице, но все още не е непосредствен. Недоумение буди фактът, че мнозинството е приело подхода на CEDAW, според който не е необходимо насилието, основано на пола, да представлява "непосредствена" заплаха в параграф 77 от настоящото решение, но продължава да прилага първоначалния тест *Osman* в параграфи 56 и 98. Тази липса на съгласуван подход създава риск жертвите на домашно насилие да не бъдат защитени, тъй като позитивното задължение на властите да действат ще се задейства твърде късно.

3. Необходимост от ясни разпореждания по член 46

13. Последната ми критична бележка по отношение на подхода на мнозинството се отнася до пропуснатата възможност да се наложат забрани по член 46 в решението, както Съдът е правил многократно⁴³. В това отношение трябва да се разгледат няколко въпроса. На първо място, домашното насилие следва да бъде изрично отбелязано като самостоятелно престъпление във вътрешното право.⁴⁴ През 2017 г. Върховният комисар на Русия по правата на човека съобщи за трайна липса на специално законодателство относно престъпленията в семейството и домакинството.⁴⁵ Подобна загриженост за отсъствието на изрично законодателство, забраняващо домашното насилие, беше повторена от специалния докладчик по въпросите на насилието срещу жени, неговите причини и последици още през 2004 г.⁴⁶ По делото *O.G. срещу*

⁴¹ Вж. например *Opuz v. Turkey*, no. 33401/02, § 130, 9 юни 2009 г., и *Hajduova v. Slovakia*, № 2660/03, § 50, 30 ноември 2010 г.

⁴² Вж. делото *Valiulienė v. Lithuania*, цитирано по-горе, на стр. 30.

⁴³ Вж. моето особено мнение по делото *Moreira Ferreira v. Portugal (no. 2)* [GC], no. 19867/12, 11 юли 2017 г.

⁴⁴ Вж. точки 80, 81 и 131 от настоящото решение.

⁴⁵ Вж. точка 45 от настоящото решение.

⁴⁶ Вж. точка 61 от настоящото решение.

Руската федерация⁴⁷, Комитетът CEDAW заключи, че Русия следва да възстанови разпоредбата, според която домашното насилие подлежи на наказателно преследване, и установи, че неизпълнението на тази разпоредба създава ситуация, в която жертвата не може да търси справедливост, нито да има достъп до ефикасни средства за защита и защита.⁴⁸ Липсата на домашно насилие като престъпление в наказателното право беше отбелязана като отличителна черта, която отличава Русия от други държави-членки на Съвета на Европа, като Турция, Италия и Молдова, където съществува законодателство относно домашното насилие, но то не винаги е ефективно за защита на жените.⁴⁹ Ако Русия въведе домашното насилие като самостоятелно престъпление, това ще бъде от значителна полза за справяне със специфичното положение на жените, което понастоящем не е взето предвид в наказателноправните разпоредби.⁵⁰ С други думи, определянето на домашното насилие като самостоятелно престъпление, състоящо се в извършването на физическа, сексуална или психологическа вреда или тормоз, или заплахата или опит за това в личния или обществения живот от страна на интимен партньор, бивш партньор, член на домакинството или бивш член на домакинството, не дублира други съществуващи правни разпоредби и има самостоятелна правна стойност.

14. На второ място, законът трябва да приравни наказанието за домашно насилие с това за най-тежките форми на тежко посегателство. Съществува множество информация за формите и последиците от домашното насилие, което води до редица негативни последици за жертвите.⁵¹ От изключителна важност е да се признае сериозността на извършеното домашно насилие, като се приемат строги закони, които да наказват извършителите на престъплението по подходящ начин. Класифицирането на домашното насилие като маловажно или административно нарушение не отговаря на сериозните вреди, които понасят жените, подложени на домашно насилие.

15. На трето място, законът трябва да отразява "обществения интерес" от преследване на домашното насилие, дори в случаите, когато жените решат да не подават жалба или впоследствие да я оттеглят.⁵² Дихотомията на разделението на домашното насилие на публично и частно трябва да бъде разгледана и разрешена чрез специфично наказателноправно законодателство, за да се отрази фактът, че домашното насилие не е просто "частен бизнес" между членовете на едно домакинство. Постоянно заниженото отчитане на случаите на домашно насилие в Русия е симптом на погрешното схващане, че домашното насилие е частен въпрос.⁵³ CEDAW отдавна е подчертал, че държавите могат да бъдат отговорни и за частни действия, ако не действат с необходимото усърдие за предотвратяване на нарушения на правата или за разследване и наказване на актове на насилие, както и че те са отговорни и за предоставяне на обезщетение.⁵⁴ Наказателното право трябва да утвърждава ролята на

⁴⁷ CEDAW, Съобщение № 91/2015, 6 ноември 2017 г.

⁴⁸ Ibidem, § 7.8, § 9 (b). Вж. също Комитет CEDAW, *Заключителни наблюдения по осмия периодичен доклад на Руската федерация*, UN Doc. CEDAW/C/RUS/CO/8, § 22, и Комитет срещу изтезанията, *Заключителни наблюдения по петия периодичен доклад на Руската федерация*, UN Doc. CAT/C/RUS/CO/5, § 14.

⁴⁹ Вж. параграф 128 от настоящото решение, цитирайки *Opuz v. Turkey*, § 200, цитирано по-горе; *Eremia v. the Republic of Moldova*, no. 3564/11, §§ 89-90, 28 май 2013 г.; и *Talpis v. Italy*, no. 41237/14, § 147, 2 март 2017 г.

⁵⁰ Вж. също Истанбулската конвенция, членове 4 и 62, в които се подчертава значението на ефективното законодателство за предотвратяване, борба и преследване на всички форми на насилие срещу жени.

⁵¹ Световна здравна организация (СЗО), *Глобален доклад за състоянието на превенцията на насилието през 2014 г.*, стр. 8.

⁵² Вж. точка 99 от настоящото решение.

⁵³ Вж. точки 120-121 от настоящото решение.

⁵⁴ Обща препоръка № 19 на CEDAW: *Насилие срещу жени*, 1992 г., параграф 9.

публичните органи в предотвратяването, разследването и наказването на всеки случай на домашно насилие.⁵⁵

16. На четвърто място, законът трябва да предвижда механизъм за спешно реагиране във връзка с разследването и наказателното преследване на случаи на домашно насилие.⁵⁶ С оглед на острата опасност, в която могат да се окажат много жени, не е достатъчно да има бавни механизми за разследване и наказателно преследване. Това вече беше подчертано от Икономическия и социален съвет на ООН в неговата Резолюция 1984/14 относно насилието в семейството⁵⁷ и в Резолюция 40/36 на Общото събрание на ООН, в която държавите членки бяха призовани да предотвратят домашното насилие чрез спешни действия, които включват подходяща помощ за жертвите.⁵⁸ В делото *Ориз срещу Турция* изискването за бързина и разумна експедитивност вече е определено като част от ефективното разследване.⁵⁹ По делото *П.М. срещу България* Съдът критикува факта, че спешните следствени действия, като например възлагането на експертен екип в случай на изнасилване и разпит на жертвата, са отнели твърде много време, за да се считат за ефективни следствени действия.⁶⁰ По подобен начин CEDAW осъди неспешните мерки за реагиране, които излагат жените на по-голям риск да преживеят домашно насилие.⁶¹ Един от начините, по които следва да се реализират спешни мерки, е възможността за издаване на спешни забранителни заповеди. Съветът на Европа определи спешните забранителни заповеди като подходящо средство за защита на жените "в ситуации на непосредствена опасност", дори ако все още не е извършено престъпление.⁶² Така стигаме до петото изискване, което следва да бъде включено в руското наказателно законодателство, а именно възможността за превантивно задържане.

17. На пето място, законът трябва да предвижда наказание, което да позволява превантивно задържане на извършителя, ако е необходимо.⁶³ Това е особено важно предвид констатациите на мнозинството, че настоящата законодателна рамка не осигурява достатъчна защита срещу множество форми на насилие и дискриминация срещу жените, като например тормоз, преследване, принудително поведение и психологическо или икономическо насилие.⁶⁴ Следователно в законодателството следва да се посочат случаите, в които националните съдилища могат да обмислят превантивно задържане, което следва да включва, но не само, случаите, в които съществува риск от ескалация на физическо насилие или други форми на злоупотреба, убийствени идеи, заплахи или опити, преследване, обсебване, опит на жертвата да прекрати връзката и др.

18. На последно място, законът трябва да определи подходяща рамка за обучение на съдии, прокурори и служители на правоприлагащите органи, така че те да прилагат адекватно

⁵⁵ Вж. също Истанбулската конвенция, член 55, и Обща препоръка № 28 на CEDAW относно основните задължения на държавите - страни по Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените, член 2, 16 декември 2010 г., параграф 34.

⁵⁶ Вж. точки 91 и 96 от настоящото решение.

⁵⁷ Резолюция 1984/14 на Икономическия съвет на ООН относно насилието в семейството.

⁵⁸ Вж. Резолюция на Общото събрание на ООН относно домашното насилие, 29 ноември 1985 г.

⁵⁹ *Ориз v. Turkey*, цитирано по-горе, § 150.

⁶⁰ *П.М. срещу България*, по. 49669/07, §§ 65-6, 24 януари 2012 г.

⁶¹ CEDAW, *А.Т. срещу Унгария*, Съобщение № 2/2003, препоръки II(c) и II(f) (2005 г.).

⁶² Вж. член 52 от Истанбулската конвенция, както и *заповедите на Съвета на Европа за извънредни забрани в ситуации на домашно насилие: Член 52 от Истанбулската конвенция - сборник с документи относно Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие*, на 28 (2017 г.).

⁶³ Вж. точки 82 и 132 от настоящото решение. При наличието на ясни и убедителни доказателства, че обвиняемият представлява опасност за жертвата, съгласно наказателнопроцесуалното законодателство следва да се предвиди възможност за предварително задържане.

⁶⁴ Вж. точка 128 от настоящото решение.

законодателните мерки относно домашното насилие. Необходима е промяна в менталитета, за да се премахне проблемното бездействие на съдебните и прокурорските органи и полицейските служители по отношение на случаите на домашно насилие. Това може да бъде постигнато чрез обучение за повишаване на чувствителността, което представя домашното насилие като нарушение на правата на човека, пораждащо отговорност за защита, разследване и преследване на извършителите. Това обучение на публичните органи трябва да върви ръка за ръка с повишаване на обществената осведоменост относно промените в националното законодателство и последиците за потенциалните извършители и жертви. Обучението на социалните работници, учителите и здравните специалисти за разпознаване и справяне с домашното насилие също беше подчертано като важен елемент на превенцията.⁶⁵

19. Подчертаването на обвързващата сила, по силата на която Русия е задължена да предприеме действия за поправяне на нарушението, е решаваща последна стъпка за създаване на импулс, който може да бъде използван от парламентаристите в държавата отговорник, както и от Комитета на министрите при изискването за спазване на окончателното решение. Едно дело не е "приключено", след като е решено от Съда в Страсбург. Решението на Съда по-скоро трябва да действа като катализатор, който да даде началото на редица промени, които да компенсират преживяното от жалбоподателя нарушение на правата на човека, а ако те са от системен характер, както в настоящия случай, да доведат до промяна в политиките, която да позволи промяна в спазването на правата на човека от страна на ответното правителство. За да се осъществи тази промяна, са необходими значителни усилия. Контекстът, в който действат системните неравенства между половете, е изключително труден за разгадаване и промяна. Ето защо е особено важно да се подчертаят всички съответни аспекти на Конвенцията, които могат да бъдат полезни за инициране на промяна, включително съдебните разпоредения по член 46.

20. В обобщение, от изпълнението на настоящото решение следва да произтекат следните конкретни материалноправни и процесуалноправни реформи:

- (1) Законът трябва да определи домашното насилие като самостоятелно престъпление.
- (2) Законът трябва да изравни наказанието за престъплението домашно насилие с това за най-тежките форми на тежко посегателство.
- (3) Законът трябва да предвижда публично преследване на домашното насилие и да отразява "обществения интерес" от преследване на домашното насилие, дори в случаите, когато жертвата не подаде жалба или впоследствие оттегли жалбата си.
- (4) Законът трябва да установи спешния характер на наказателното производство за разследване на домашно насилие и да предвиди механизъм за спешно реагиране във връзка с разследването и наказателното преследване на случаи на домашно насилие.
- (5) Законът трябва да предвижда превантивно задържане на извършителя, когато това се счита за необходимо.
- (6) Законът трябва да посочва необходимостта от адекватно обучение на съдебните и прокурорските органи и полицията, за да се гарантира ефективното прилагане на иновативните законодателни мерки, описани по-горе, и признаването на равенството между половете.

Заклучение

21. С горепосочените уговорки съм съгласен със становището на мнозинството. Приветствам важните стъпки, които бяха предприети за признаването на домашното насилие като

⁶⁵ Вж. комисия за равенство между половете към Съвета на Европа, *Аналитично проучване на резултатите от 4th кръга на мониторинга на изпълнението на Препоръка Rec(2002) 5 относно защитата на жените от насилие в държавите - членки на Съвета на Европа*, на 49 (2014 г.).

самостоятелно нарушение на човешките права, способно да предизвика прилагането на член 3 от Конвенцията. Особено съм доволен, че е подчертано значението на чувствителното към пола тълкуване и прилагане. Сега е време за последователно прилагане на този чувствителен към пола подход, който има за цел да изкорени неравенството между половете, а заедно с това и напълно унижителното проявление на домашното насилие.

СЪВПАДАЩО СТАНОВИЩЕ НА СЪДИЯ ДЕДОВ

Присъединявам се към особеното мнение на съдия Pinto de Albuquerque по отношение на неговия анализ на задълженията на държавата, произтичащи от член 3 от Конвенцията. Въпреки това гласувах с мнозинството по въпроса за справедливото обезщетение.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИЯ SERGHIDES

1. Подкрепям изцяло особеното мнение на съдия Пинто де Албукерке. Бих искал обаче да подчертая значението на принципа на ефективност в контекста на член 3 от Конвенцията.

А. Разграничението между "изтезания", "нечовешко отношение" и "унизително отношение" в член 3 от Конвенцията

2. Правото по член 3 от Конвенцията да не бъдеш изтезаван или подлаган на нечовешко или унижително отнасяне разграничава нарушенията, понесени от жертвата, в зависимост от тяхната интензивност. Това е единствената разпоредба на Конвенцията, която установява класификация според интензивността на нарушението. От текста, предмета и целта на член 3 става ясно, че формулировката му в този му вид може да бъде само преднамерена.

В. Разграничението на член 3 в светлината на принципа на ефективност

3. По мое скромно мнение, ако Съдът погрешно класифицира нарушението като "нечовешко отношение" вместо като "изтезание", това би подкопало нивото на защита на правото по член 3 и на жертвата, както и на нейното човешко достойнство. Подобна неправилна класификация, която не съответства на реалната интензивност на нарушението, би била в разрез с текста, предмета и целта на член 3. Разграничението в чл. 3 между трите вида нарушения в зависимост от тяхната интензивност се основава на принципа на ефективността, който в тази връзка изисква, за да се даде пълна ефективна защита на правото по чл. 3, Съдът да прецени правилно интензивността на нарушението и съответното позитивно задължение на държавата-ответник по отношение на това нарушение, като вземе предвид значението, прага и разликите между трите отделни вида нарушения.

4. Подкрепя за предложеното становище, а именно, че изискване на принципа на ефективност е нарушенията, попадащи в обхвата на член 3, да бъдат оценявани правилно, в зависимост от тяхната интензивност, може да се извлече от казаното от Съда по делото *Selmouni v. France* [GC], 25803/94, § 101, ECHR 1999-V:

"Съдът вече е разглеждал дела, по които е стигнал до заключението, че е имало третиране, което може да се опише единствено като изтезание... Въпреки това, като има предвид факта, че Конвенцията е "жив инструмент, който трябва да се тълкува в светлината на съвременните условия" ... Съдът счита, че някои деяния, които в миналото са били класифицирани като "нечовешко и унижително отнасяне" в противовес на "изтезание", биха могли да бъдат класифицирани по различен начин в бъдеще. Той счита, че все по-високият стандарт, който се изисква в областта на защитата на правата на човека и основните свободи, съответно и неизбежно изисква по-голяма твърдост при оценката на нарушенията на основните ценности на демократичните общества." (курсивът е добавен).

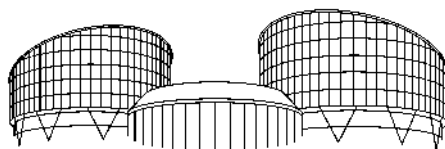
Горепосоченото твърдение е релевантно и важно за разглеждания въпрос в две отношения: то не само свързва оценката на това какво е "изтезание" със защитата на правата на човека, следователно с принципа на ефективност (макар и в непряка формулировка), но също така прави последния, чрез доктрината за живия инструмент, способен да изисква понастоящем по-голяма твърдост при оценката на "изтезанието". Това се налага, както се споменава в изявлението, поради "все по-високият стандарт, който се изисква при защитата на правата на човека и основните свободи". Тази формулировка, както и признанието на Съда по това дело, "че някои деяния, които в миналото са били квалифицирани като "нечовешко и унижително

отнасяне" в противовес на "изтезание", биха могли да бъдат квалифицирани по различен начин в бъдеще", и заключението му по това дело за установяване на нарушение, представляващо изтезание (вж. точка 105 от това решение), показват, че Съдът е осъществил едно напредничаво и прогресивно тълкуване на член 3, както се изисква от преамбюла на Конвенцията, а именно "поддържане и по-нататъшно осъществяване на правата на човека и основните свободи".

С. Заключение на Съда в светлината на принципа на ефективност

5. За съжаление заключението на Съда, че държавата-ответник не е изпълнила задължението си да разследва "малтретирането", на което е бил подложен жалбоподателят (вж. параграф 101 от решението), вместо да заключи, че държавата всъщност не е разследвала "изтезание", се основава на погрешна оценка на фактите и на неправилна квалификация на вида нарушение, на което е бил подложен жалбоподателят (вж. особеното мнение на съдия Pinto de Albuquerque). Следователно Съдът не е предоставил на жалбоподателя ефективната защита, изисквана от член 3.

6. В резултат на тази грешна оценка е намален размерът на дължимото обезщетение за неимуществени вреди. Подобно на съдия Pinto de Albuquerque, аз предлагам да се присъди по-високо обезщетение по настоящото дело. Съгласно принципа на ефективност и установената практика на Съда тълкуването и прилагането на разпоредбите на Конвенцията трябва да бъде практическо и ефективно, а не теоретично и илюзорно.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Kurt срещу Австрия [GC] - 62903/15
Съдебно решение 15.6.2021 [GC]

Член 2

Положителни задължения

Член 2-1

Живот

Адекватни мерки за закрила при липса на забележим реален и непосредствен риск от убийство на детето от баща, обвинен в домашно насилие и недопускан до дома: ***НЯМА НАРУШЕНИЕ***

Фактите - През юни 2010 г., след оплакване на жалбоподателката в полицията за побой от страна на съпруга ѝ Е., срещу него е издадена заповед за забрана и защита, която го задължава да не приближава апартаментата им, както и апартаментата на родителите на жалбоподателката и околностите му в продължение на четиринадесет дни. Изглежда, че той е спазил заповедта. През януари 2011 г. Е. е осъден за причиняване на телесна повреда на жалбоподателката и за отправяне на опасни заплахи към нейните роднини. След това жалбоподателката не съобщава за никакви инциденти в полицията до 22 май 2012 г., когато подава молба за развод и съобщава на Е. в полицията за изнасилване, душене и за отправяне на опасни заплахи ежедневно през предходните два месеца. Тя също така заявява, че понякога той е удрял двете им деца; при разпита им малолетните им син и дъщеря потвърждават това, както и че майка им е била бита. На същия ден срещу Е. е издадена нова заповед за забрана и защита, с която му се забранява да се връща в техния апартамент, в апартаментата на родителите на жалбоподателката и в околните райони. Той бил отведен за разпит и ключовете му били иззети. Прокуратурата също така образувала наказателно производство срещу него. Три дни по-късно той застрелял сина им в училище и се самоубил, като се застрелял. Впоследствие момчето починало от раните си. Жалбоподателят безуспешно завежда дело за служебна отговорност, като твърди, че Е. е трябвало да бъде задържан в предварителния арест.

С решение от 4 юли 2019 г. (вж. "[Правно обобщение](#)") състав на Европейския съд единодушно установи, че няма нарушение на член 2 в неговата материална част. Делото е отнесено до Големия състав по искане на жалбоподателите.

Право - член 2 (материалноправен аспект):

1. *Общи принципи* - Задължението за предприемане на превантивни оперативни мерки за защита на физическо лице, чийто живот е застрашен от престъпни действия на друго лице (вж. *делото Осман срещу Обединеното кралство*), е задължение за средства, а не за резултат. Следователно при обстоятелства, при които компетентните органи са реагирани на

установения риск, като са предприели подходящи мерки в рамките на правомощията си, фактът, че тези мерки може все пак да не са постигнали желаните резултат, сам по себе си не е в състояние да обоснове извод за нарушение на превантивното оперативно задължение на държавата по член 2. Даден случай, в който се е реализирал реален и непосредствен риск, трябва да се преценява от гледна точка на това, което е било известно на компетентните органи към съответния момент.

От друга страна, в този контекст оценката на естеството и нивото на риска представлява неразделна част от задължението за предприемане на превантивни оперативни мерки. Следователно проверката на спазването от страна на държавата на това задължение по член 2 трябва да включва анализ както на адекватността на оценката на риска, извършена от националните органи, така и на адекватността на предприетите превантивни мерки.

В контекста на домашното насилие задълженията на държавните органи могат да се обобщят по следния начин:

(i) Необходимо е да се реагира незабавно на твърдения за домашно насилие.

(ii) Органите трябва да установят дали съществува реален и непосредствен риск за живота на една или повече идентифицирани жертви на домашно насилие, като надлежно вземат предвид конкретния контекст на случаите на домашно насилие. Насилието над деца, принадлежащи към общото домакинство, включително смъртоносното насилие, може да бъде използвано от извършителите като крайна форма на наказание срещу техния партньор.

Органите са били задължени да извършат самостоятелна, проактивна и всеобхватна оценка на риска. Термините "самостоятелен" и "проактивен" се отнасят до изискването органите да не разчитат единствено на възприятието на жертвата за риска, а да го допълнят със собствена оценка, като съберат и оценят информация за всички относими рискови фактори и елементи на случая. Освен това използването на стандартизирани, международно признати контролни списъци, които посочват конкретни рискови фактори и са разработени въз основа на солидни криминологични изследвания и най-добри практики в случаи на домашно насилие, може да допринесе за "изчерпателността" на оценката на риска. Важно е съответните органи да преминават редовно обучение и да повишават осведомеността си, особено по отношение на инструментите за оценка на риска, за да могат да разберат динамиката на домашното насилие. Всяка оценка на риска трябва да бъде подходяща за систематично идентифициране и разглеждане на всички потенциални - преки или косвени - жертви, като се има предвид възможността резултатът да бъде различно ниво на риск за всяка от тях.

Правоприлагащите органи следва да обменят информация за рисковете и да координират подкрепата с всички други заинтересовани страни, които са в редовен контакт с лица в риск, включително, в случай на деца, с учителите. Органите следва да информират жертвата(ите) за резултата от оценката на риска и, когато е необходимо, да предоставят съвети и насоки относно наличните правни и оперативни мерки за защита. Ето защо е важно да се документира основно извършването на оценката на риска.

Що се отнася до понятието "непосредствен риск", Съдът вече го е приложил по по-гъвкав начин, отколкото в традиционните ситуации, основани на инциденти от *типа на Osman*, като е взел предвид обичайната траектория на ескалация в случаите на домашно насилие, дори ако точното време и място на нападението не могат да бъдат предвидени в даден случай. Поведението на извършителя би могло да стане по-предсказуемо в ситуации на явна ескалация на такова насилие, с увеличаване на честотата, интензивността и опасността с течение на времето. В много други случаи Съдът е отбелязвал, че извършител, който има данни за домашно насилие, представлява значителен риск от по-нататъшно и евентуално смъртоносно насилие. Тези общи познания и наличните изчерпателни изследвания в тази

област трябваше да бъдат надлежно взети предвид от органите, когато те оценяваха риска от по-нататъшна ескалация на насилието, дори и след издаването на заповед за забрана и защита. Въпреки това на органите не трябва да се налага невъзможна или непропорционална тежест.

(iii) Ако резултатът от тази оценка е наличието на такъв риск, се задейства задължението на органите да предприемат превантивни оперативни мерки. Тези мерки трябваше да бъдат адекватни и пропорционални на нивото на оценения риск.

Въпросът за това дали в критичния момент са били налице достатъчно оперативни мерки по закон и на практика е тясно свързан с въпроса за адекватността на правната рамка (аспектът "мерки в рамките на техните правомощия" на теста *Osman*). Правилната превантивна реакция често изискваше координация между множество органи, включително бърз обмен на информация. Ако в случая са замесени деца или е установено, че те са в риск, органите за закрила на детето следва да бъдат информирани възможно най-скоро, както и училищата и/или други детски заведения. Плановете за управление на риска и координираните услуги за подкрепа на жертвите се оказаха ценни в практиката. Програмите за лечение на извършителите бяха желателни.

Изборът на оперативна мярка неизбежно изискваше както на общо политическо, така и на индивидуално равнище внимателно претегляне на конкуриращите се права и други съответни ограничения. От една страна, всяка подобна мярка трябваше да предлага адекватен и ефективен отговор на установения риск за живота. От друга страна, и доколкото те оказват въздействие върху предполагаемия извършител, всички предприети мерки трябваше да останат в съответствие с другите задължения на държавите по Конвенцията, включително необходимостта да се гарантира, че полицията упражнява правомощията си по начин, който напълно зачита справедливия процес и другите гаранции, включително гаранциите, съдържащи се в членове 5 и 8. Естеството и тежестта на оценения риск винаги ще бъдат важен фактор по отношение на пропорционалността на всички защитни и превантивни мерки, които трябва да бъдат предприети.

Що се отнася до лишаването от свобода в този контекст, позитивното задължение за защита на живота, произтичащо от член 2, може да доведе до определени изисквания към националната правна рамка, за да се даде възможност за предприемане на необходимите мерки, когато това се налага от конкретни обстоятелства. В същото време обаче всяка мярка, която води до лишаване от свобода, ще трябва да отговаря на изискванията на съответното вътрешно право, както и на специфичните условия, посочени в член 5 и съдебната практика на Съда, свързана с него.

2. Прилагане към настоящия случай -

(а) *Дали властите са реагирали незабавно на твърденията за домашно насилие* - оплакването на жалбоподателката се отнася само до избора на мерките, предприети от националните власти. Всъщност в конкретния случай, за разлика от много други случаи на домашно насилие или насилие, основано на пола, с които се е занимавал Съдът, властите, както през 2010 г., така и през 2012 г., са реагирали незабавно на твърденията на жалбоподателката за домашно насилие, събрали са доказателства и са издали заповеди за забрана и защита; не е имало забавяне или бездействие. Полицията също така е разполагала с контролен списък с конкретни рискови фактори, които да вземе предвид в случай на намеса съгласно съответното национално право. По този начин Голямата камера одобри констатациите на Камарата в това отношение. Освен това полицията е придружила жалбоподателката до семейното жилище, след като тя е подала сигнала си, като по този начин е гарантирала, че няма да ѝ се наложи да се сблъска сама с Е., и я е информирала чрез листовка за възможността да подаде молба за временна ограничителна заповед, за да бъде защитена от него. Полицаяте са отвели Е. в полицейския участък за разпит и са иззели ключовете му за

семейното жилище. Един от полицаите, които са се отзовали на твърденията на жалбоподателката за насилие, е бил специално обучен и е имал опит в разглеждането на случаи на домашно насилие. Така горепосочените мерки показват, че властите са проявили необходимото специално усърдие при незабавната си реакция на твърденията на жалбоподателя.

(б) *Качество на оценката на риска* - В началото Съдът отново подчертава, че трябва да разгледа фактите стриктно така, както те са били известни на властите към съответния момент, а не с помощта на ретроспекцията. След това той констатира, че оценката на риска, извършена от властите, макар и да не е следвала стандартизирана процедура за оценка на риска, е отговаряла на изискванията за самостоятелност, активност и изчерпателност. По-специално:

На първо място, оценката на полицията се основава не само на фактите, описани от жалбоподателката, която е била придружавана от дългогодишния си експертен съветник от Центъра за защита от насилие, но и на редица други фактори и доказателства. Още в деня на подаване на сигнала от жалбоподателката полицията е разпитала всички пряко замесени лица, съставила е подробни протоколи с техните показания и е направила снимки на видимите ѝ наранявания. Жалбоподателката е била подложена и на медицински преглед. Освен това те са извършили онлайн търсене в регистрите относно предишни заповеди за забрана и защита, както и временни ограничителни заповеди и разпореждания, издадени срещу Е. Те са знаели за предишната му присъда за домашно насилие и опасно заплашително поведение, както и че преди около две години му е била издадена заповед за забрана и защита. Освен това, което е важно в този контекст, те са проверили дали на името на Е. са регистрирани оръжия; резултатът е бил отрицателен.

На второ място, както се вижда от полицейския доклад, оценката на риска е установила и надлежно отчела основните известни рискови фактори в контекста на домашното насилие в случая. По-специално полицията е взела предвид обстоятелствата, че е било съобщено за изнасилване, видимите следи от насилие под формата на хематоми по жалбоподателката, нейното разплакано и много уплашено състояние, факта, че е била подложена на заплахи, а децата - на насилие, известните съобщени и несъобщени предишни актове на насилие, ескалацията, настоящите стресови фактори като безработица, развод и/или раздяла, силната склонност на Е. да омаловажава насилието, поведението му, когато е придружил служителите в участъка, и факта, че не е имал регистрирано огнестрелно оръжие на свое име.

На трето място, всички смъртни заплахи, отправени от Е., са били насочени към жалбоподателката, било то пряко или непряко, като са заплашвали да наранят или убият нея, най-близките ѝ хора или самия него. В този контекст тези заплахи трябвало да се приемат сериозно и да се прецени тяхната достоверност. От полицейския доклад, изпратен на прокуратурата, става ясно, че тези заплахи и фактът, че Е. е удушил жалбоподателката, не са били пренебрегнати. Освен това дежурният прокурор е разполагал с най-важните факти, когато е вземал решение за следващите стъпки, които да предприеме: още същия ден той е бил информиран по телефона за обвиненията срещу Е., за обстоятелствата по издаването на заповедта за забрана и защита веднага след издаването ѝ и е получил исканите доклади същата вечер. В бележката си по делото той е обобщил основните елементи на случая, разпоредил е да се извършат допълнителни следствени действия (разпит на децата, представяне на докладите от разследването) и е образувал наказателно производство срещу Е. за престъпленията, в които е бил заподозрян.

(в) *Дали властите са знаели или е трябвало да знаят, че съществува реален и непосредствен риск за живота на сина на жалбоподателя* - въз основа на доказателствата, с които са разполагали към момента на разглеждане на делото, властите са стигнали до заключението, че жалбоподателят е изложен на риск от по-нататъшно насилие и са издали заповед за

забрана и защита срещу Е. В извършването на тази преценка са участвали полицейски служители със значителен релевантен опит и обучение, които Съдът е трябвало да внимава да не постави под съмнение по лекомислен начин с помощта на ретроспекцията. Въпреки че не е била направена изрично отделна оценка на риска по отношение на децата, това не би променило ситуацията поради следните причини:

- Макар че фактът, че децата са били подложени на удари от страна на баща си и на психическо натоварване от това, че са станали свидетели на насилие над майка си, в никакъв случай не може да бъде подценяван, като се има предвид информацията, с която разполагат властите, децата не са били основният обект на насилие или заплахи от страна на Е. Основната цел е била жалбоподателката, независимо дали пряко или косвено.

- Преобладаващата причина жалбоподателката да подаде сигнал в полицията е предполагаемото изнасилване и душење през предходния уикенд, както и продължаващото домашно насилие и заплахите срещу нея.

- Въпреки че в полицейския доклад за издаване на заповедта за забрана и защита децата не са посочени изрично като застрашени лица, те са изрично посочени като "жертви" на посочените престъпления в доклада за наказателно разследване, предаден на прокурора същия ден, с приложени към него свидетелски показания.

- Властите основателно са приели, че децата са били защитени в домашната сфера от потенциални несмъртоносни форми на насилие и тормоз от страна на баща им в същата степен, както и жалбоподателката, чрез забраната и заповедта за защита. Не е имало никакви индикации за риск за децата в тяхното училище, и по-конкретно за реален и непосредствен риск от по-нататъшно насилие срещу сина на жалбоподателя извън областите, за които е издадена заповедта за забрана, да не говорим за риск от смъртоносен изход.

- Също така изглежда, макар и не в решаваща степен, че жалбоподателката и нейният съветник от Центъра за защита от насилие не са преценили, че степента на заплахата оправдава искането за пълна забрана на контактите между бащата и децата.

- Заплахите на Е. не са били сметени от властите за достатъчно сериозни или надеждни, за да се посочи риск от смърт, който да оправдае предварителното задържане или други по-строги превантивни мерки от забраната и заповедта за защита. Не е имало причина да се поставя под съмнение преценката на властите, че въз основа на информацията, с която са разполагали по това време, не е изглеждало вероятно Е. да се сдобие с огнестрелно оръжие, да отиде в училището на децата си и да отнеме живота на собствения си син при такава бърза ескалация на събитията.

- Въпреки че властите изглежда са поставили известен акцент върху спокойното поведение на Е. спрямо полицията - нещо, което може да бъде подвеждащо в контекста на домашното насилие и което не бива да бъде решаващо при оценката на риска - този елемент не е достатъчен, за да постави под съмнение заключението, че по това време не е бил забелязан риск от смъртоносна опасност за децата. По същия начин, макар че в ретроспективен план би било желателно да се предостави бърза информация на училището на децата или на органите за закрила на детето, не е било възможно да се предвиди, че такава мярка е била необходима за предотвратяване на смъртоносно нападение срещу сина на жалбоподателя. Следователно пропусъкът да се сподели тази информация, която не е била предвидена във вътрешното право към момента на събитията, не може да се разглежда като нарушение на задължението за полагане на особена грижа в контекста на позитивните задължения на органите по теста *Osman*.

Накрая, като се вземат предвид изискванията на вътрешното наказателно право и тези, произтичащи от член 5 от Конвенцията, гарантиращ правата на обвиняемия, няма причина да се поставя под съмнение заключението на националните съдилища, че властите са действали законосъобразно, като не са взели мярка за неотклонение задържане под стража на Е. По силата на чл. 5 задържането не е допустимо, освен ако не е в съответствие с вътрешното право, а жалбоподателят не е повдигнал оплакване относно вътрешната правна уредба относно основанията за задържане във връзка с позитивните задължения по чл. 2.

С оглед на гореизложеното, в светлината на резултатите от оценката на риска, разпоредените мерки изглеждат адекватни за ограничаване на всякакъв риск от по-нататъшно насилие срещу децата. Органите са проявили необходимото специално старание, като са реагирали бързо на твърденията на жалбоподателката за домашно насилие и надлежно са взели предвид специфичния контекст на домашното насилие в случая. Те са били задълбочени и добросъвестни при предприемането на всички необходими мерки за защита. Те са извършили самостоятелна, проактивна и всеобхватна оценка на риска, в резултат на която са издали заповед за забрана и защита; от тази оценка не се вижда реален и непосредствен риск от посегателство върху живота на децата съгласно теста *Osman*, прилаган в контекста на домашното насилие. Следователно за органите не е съществувало задължение да предприемат допълнителни превантивни оперативни мерки конкретно по отношение на децата на жалбоподателя, независимо дали в частни или публични пространства, като например издаване на заповед за забрана на достъпа до училището на децата.

Заключение: няма нарушение (10 гласа срещу 7).

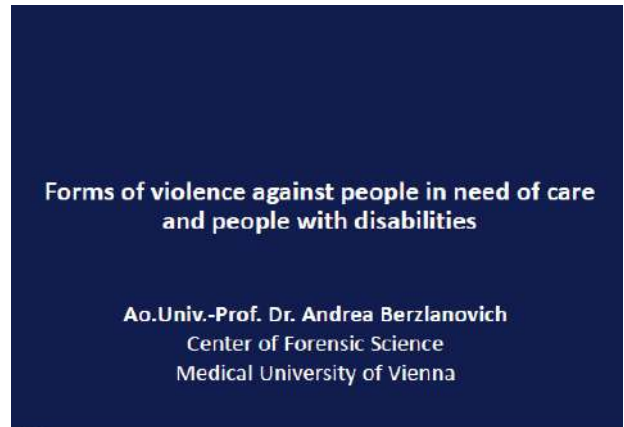
(Вж. също така *Osman v. the United Kingdom*, 28 октомври 1998 г., [резюме на правните въпроси](#); вж. също така *Bubbins v. the United Kingdom*, 50196/99, 17 март 2005 г., [резюме на правните въпроси](#); *Kontrová v. Slovakia*, 7510/04, 31 май 2007 г., [резюме на правните въпроси](#); *Branko Tomašić and Others v. Croatia*, 46598/06, 15 януари 2009 г., [резюме на правните въпроси](#); *Opuz v. Turkey*, 33401/02, 9 юни 2009 г., [резюме на правните въпроси](#); *Talpis v. Italy*, 41237/14, 2 март 2017 г., [резюме на правните въпроси](#))

Формите на насилие по отношение на хора, нуждаещи се от грижа и хора с увреждания, които не са наказуеми от закона, но които представляват значителни нарушения на личните права на засегнатите

Презентация от Проф. Андреа Берзланович – Медицинския университет на Виена, Австрия

Здравейте и добре дошли, дами и господа! Бих искала да се извиня, че ще изнеса моята лекция на майчиния си език, австрийски немски, но съм убедена, че благодарение на добрия превод на български, ще можете добре да ме разбирате.

Радвам се, че имам възможността да изнеса лекция по време на вашата международна конференция относно насилието над хора с увреждания и такива, нуждаещи се от грижа. Особено като неюрисист и рядка птица в тези среди. Но първо бих искала да ви задам един въпрос: Кое според вас е най-сигурното нещо в живота? Това не е раждането на дете, както мнозина биха помислили, или данъците, дори нещо по-приятно, предстоящият и, надявам се, спокоен уикенд. - Най-сигурното нещо за всички нас е смъртта, но това, което не е сигурно, е кога и как ще настъпи за всеки от нас. В работата си се сблъсквам ежедневно със смъртта на хора

От 34 години съм съдебен патолог и понастоящем работя като заместник-директор на Центъра по съдебна медицина, където ръководя и отдела по съдебна геронтология.

Austrian Ombudsman Board (AOB)

- The AOB has been responsible for protecting and promoting human rights in the Republic of Austria since 1 July 2012.
- The AOB along with one federal and six regional commissions monitor institutions in which there is or can be a deprivation or restriction of personal liberty (prisons, nursing homes). The inspection also extends to institutions and programs for people with disabilities, and the administration is monitored as an executive authority if direct orders are issued and coercive measures are exercised, as in the case of deportations, demonstrations and police operations.
- The essential purpose of the above is to recognize and remedy risk factors for human rights infringements at an early stage.
- The AOB is essentially the "human rights house of the Republic of Austria".

правата на човека на ранен етап и по този начин да предотвратявам насилието в различните заведения.

Често се твърди, че съдебните патолози знаят всичко и могат да направят всичко, но че тяхната експертиза е закъсняла по отношение на жертвите. Що се отнася до мен, за съжаление, само последната част от този цитат е вярна: не знам всичко, не мога да направя всичко, но що касае жертвите, винаги закъснявам. Не мога вече да променя извършеното престъпно насилие и не мога да върна живота на жертвите, мога да действам само като следовател по време на аутопсиите. В рамките на работата си в комисията обаче имам възможност, заедно с моите колеги, да разпознавам и елиминирам рисковите фактори за нарушаване на

Forms of violence

Насилието има много лица и често не е разпознаваемо от пръв поглед, защото не започва само когато потече кръв или се счупят кости. Това, което се възприема като насилие, зависи от обществените норми, културните и социалните влияния, както и от личните ни ценности.

7

Forms of violence

Structural violence includes

- social,
- economic or
- cultural structures and conditions that disadvantage individuals or groups of people.

This includes all forms of discrimination, such as the unequal distribution of income and resources, educational opportunities and life expectancies.

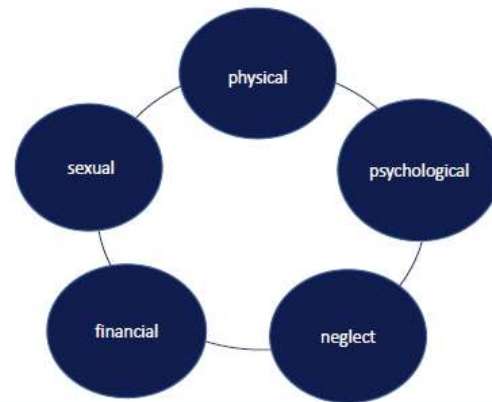

За съжаление, преживяното насилие е повече или по-малко част от ежедневието на хората, които доброволно или принудително се намират в лечебни заведения, като например домове за възрастни хора и домове за хора с увреждания. Тази клиентела е изложена на структурно и лично насилие. Структурното насилие възниква непряко в резултат на условията, наложени от законите, правилника на дома или ръководния персонал, например ежедневието на засегнатите лица се определя от строги правила или за тях не се полагат адекватни грижи поради недостатъчен персонал и в резултат на това те претърпяват психологически и/или физически увреждания.

От друга страна, прякото, персонално насилие идва от други пациенти или обитатели, роднини и, разбира се, от персонала на болничните заведения. То може да бъде физическо, психическо или сексуално, но може да бъде и под формата на финансова експлоатация или пренебрегване.

Най-често насилието се упражнявана от лицата, полагащи грижи, като то се проявява в педантичност, невинаги съзнателно и злонамерено, като се дължи най-често на невнимание или преумора или в липса на време: често без свидетели.

Forms of violence

Forms of violence

Violence against people in need of care and people with disabilities

- Occurs subtly and secretly
- Is not always noticed by those affected, by those around them and possibly by the perpetrators of violence themselves
- Attacks are usually not recorded ➡
- High number of unreported cases!

несъобщени случаи.

Леките наранявания, психологическото насилие, но също така и пренебрежението или занемаряването не винаги се разпознават като насилие от засегнатите лица, от социалното им обкръжение или дори от самите извършители. Вследствие на заболяването или когнитивните дефицити много жертви не са в състояние да говорят за инцидентите с насилие или потискат преживяното от срам или страх от по-нататъшна ескалация или рестрикции, което означава, че тези инциденти често остават нерегистрирани, под радара, и следователно би могло да се предположи голям брой

Поради това бих искал да се въздържа от описание на вече известните формите на насилие - като тежките телесни повреди и сексуалното насилие - и вместо това да насоча вниманието ви към некриминализираните, но често груби нарушения или посегателства върху личните права, които често са резултат от условията, в тези заведения. Става дума най-вече за психологическо насилие и negliжиране.

Forms of violence

Forms of violence

Psychological violence is any intentional behavior that seriously impairs the psychological integrity of another person through

- Coercion,
- Control or
- Threats

Под психологическо насилие се разбира всяко умишлено поведение, което сериозно нарушава психологическата цялост на друго лице чрез принуда, контрол или заплахи.

Психологическото насилие включва неподходящи изказвания, действия или отношение от страна на болногледачите или близките към обгрижваните лица, като обиди, обвинения, унижение, оскърбление, насаждане на страх и чувство за вина чрез заплахи. Психологическите форми на насилие често се срещат в болнични заведения и обикновено се считат за „предшественик“ на физическото и/или сексуалното насилие.

Forms of violence

Psychological violence includes inappropriate statements, actions or attitudes, such as

- Insults
- Accusations
- Humiliations
- Threats

Forms of violence Inappropriate communication

- Hurtful/shameful statements
- Failure to comply restriction/denial of communication
- Lack of distance through disrespectful addressing or choice of words
- Paternalism

Унижението е налице, ако възрастните хора или хората с увреждания биват осмивани или подигравани заради тяхната несръчност. Срамно е и се нарушава личното пространство на засегнатите лица, ако вратата се оставя отворена, когато се извършва лична хигиена, или ако не се поставя параван за неприкосновеност на личния живот в стая с много легла, или ако вратата на тоалетната не се затваря от полагащия грижи персонал, когато хората отиват до тоалетна.

Примери за неприемливо общуване са не само обидни/смущаващи изказвания от страна на болногледачи, медицински сестри, лекари по отношение на обитателите и пациентите, но и пренебрежителното отношение, ограничаването/отказа от общуване, липсата на дистанция чрез неуважително говорене или неподходящ подбор на думи, настойничество.

Forms of violence Humiliation

Forms of violence

Neglect is an omission by carers that endangers or damages the physical, mental and emotional development of those under protection.

Relevant omissions:

- inadequate care, clothing, nutrition, health care
- insufficient attention, supervision, stimulation and support

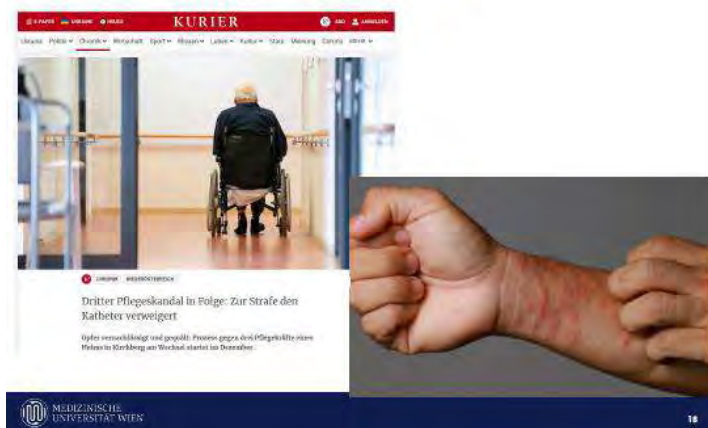
Пренебрегването също е част от ежедневните грижи. Пренебрегването е бездействие от страна на лицата, полагащи грижи, което застрашава или уврежда физическото, умственото и емоционалното развитие на лицата, за които се грижат. Съответните пропуски са: неадекватни грижи, неподходящо облекло, хранене, здравни грижи, както и твърде малко внимание, надзор, стимулиране и насърчаване.

Грешките при позициониране в леглото могат да предизвикат мускулни контрактури или рани от залежаване. Ако нуждаещите се от грижа биват къпани или измивани с твърде гореща вода, те могат да се изгорят - както е показано тук: изгаряне от втора степен.

Forms of violence Nursing mistakes

Forms of violence Lack of personal hygiene

Неотдавна трима болногледачи в Австрия бяха обвинени в измъчване и пренебрегване на уязвими хора, включително в нанасяне на телесни повреди поради груба небрежност. Твърди се, че те са „дисциплиналирали“ по особено жесток начин най-вече обитатели, нуждаещи се от интензивна грижа, като наред с останалото, не са им помагали да поддържат подходяща лична хигиена. Обвиняемите не са полагали необходимите грижи за своите жертви и в продължение на седмици не

са направили нищо, за да предотвратят появата на крастови кърлежи, въпреки че те са страдали от силен сърбеж и болезнена екзема.

Forms of violence Clothing

Forms of violence Clothing

Личните права на лица в безпомощно състояние са нарушени по отношение на облеклото, когато те трябва да прекарат целия ден в нощница или белъо на лечебното заведение, или да имат право да носят само дрехи, подходящи за възрастните хора в старческите домове, които са лесни или бързи за обличане и събличане, не се мачат, не се гладят и могат да се перат при високи температури, като по този начин трябва да се откажат от ризи/блузи/жилетки с много копчета, сутиени, деликатни вълнени изделия и т.н. или за да не изцапат личното си облекло, им се връзват лигавници или пластмасови престилки докато се хранят.

Forms of violence
Inadequate nutrition

Приемът на храна не случайно се ползва с високи приоритет в почти всички лечебни заведения. Въпреки това топлата храна понякога се сервира студена или хладна или, както се съобщава в тези статии от вестници, на твърде малки порции или изобщо се забравя да се сервира храна, така че обитателите понякога остават гладни.

Често сервираната храна е доста монотонна, и без въображение. Например снимката горе вляво показва обяд от кнедли със спанак, ивици зеленчуци и неопределим кафяв сос, или снимката до нея, която показва стандартна закуска в дом за възрастни хора, или снимката долу вдясно, която показва супа с нудли, приготвена за 5 минути от

Forms of violence
Clothing

пликче, сервирана за вечеря в заведение за хора с увреждания.

Други негативни примери по отношение на храненето са: прекалено бързо даване на храна и напитки, рутинираното даване на пасирана храна и насилствено хранене през сонда.

Forms of violence
Inadequate nutrition

Lift-Chefin Blank: „Ich zahle monatlich 2100 Euro – auch für dieses Essen. Ihre Kritik: „Viel zu wenig für eine erwachsene Person.“

Forms of violence Inadequate nutrition

- Serving food/drinks too quickly
- Routine administration of strained food
- Force feeding/PEG tube

Много хора, особено по-възрастните, страдат от затруднения при преглъщане и могат да ядат само пюрета. Обикновено те изглеждат подобно на тази от двете снимки. Имате ли представа каква храна е била пасирана на снимката по-долу? - Говежда рулада с кнедли и червено зеле. Макар пюретата да могат да бъдат приготвени и поднесени по много апетитен начин. - Както можете да видите от тези илюстрации.

Примери за пренебрегване, свързани с липсата на подкрепа за самостоятелно поведение, са: ако в

болничното заведение не се предлагат дейности за свободното време или ако не се дават насоки за приема на храна, или ако хората, нуждаещи се от грижи, не се придружават до тоалетната или ако им се поставят продукти против инконтиненция, въпреки че не са инконтинентни и могат да посещават тоалетната самостоятелно; или ако се поставят постоянни катетри, когато това не е предписано.

Forms of violence No support for autonomous actions

Forms of violence No support for autonomous actions

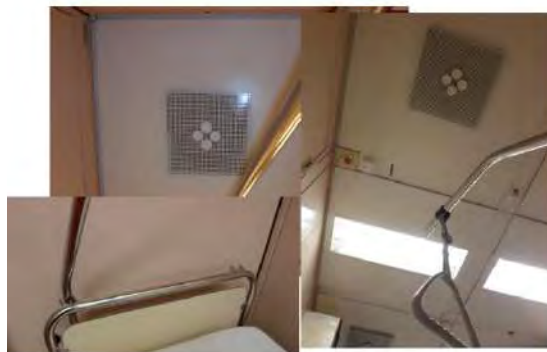
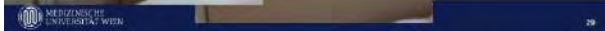
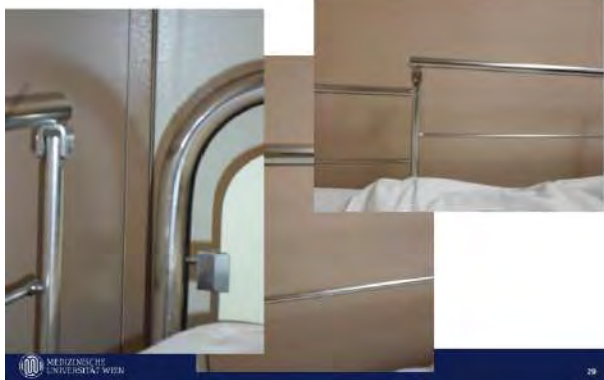
Forms of violence
Inadequate nutrition

Смятате ли, че насилието срещу уязвими хора може да изглежда и по този начин? Какво виждате? - Таван на болнична стая. - Бих искал да ви покая да си представите, че лежите по гръб в болнично легло и не можете да се обърнете самостоятелно. – В полезрението ви се намират вертикалната дръжка, тавана на стаята с ярка лампа и капакът на вентилацията. – Ако дадете главата назад ще разпознаете облегалката на леглото. Ще останете в това положение в продължение на няколко часа, докато

болногледач не ви обърне на лявата ви страна.

Тогава новата ви гледка през парапета на леглото

ще бъде боядисаната в бежово стена на стаята и може би дори ръба на леглото.

Когато след още 2-3 часа ви обърнат на

дясната страна, сте имали късмет. Можете да погледнете през решетката на леглото си към шарената врата и пода на стаята и оскъдните мебели. С други думи, виждате това, което би могло да бъде вашата стая, вашето царство, вашият периметър на движение. - Но какво пък. – При следващата смяна на позицията ще лежите отново по гръб, загледани в тавана. - Все още ли се чудите защо прикованите към леглото хора обикновено държат очите си затворени, оттеглят се в собствения си свят, проявяват поведенчески смущения и виждат неща, които не съществуват?

Особена форма на насилие в областта на грижите е използването на мерки, които ограничават свободата против волята на уязвимите лица. Решетките на леглото са най-често използваните механични средства за фиксиране. Системите с колани - както видяхте във видеото - се използват главно в психиатричните отделения. Докато гръдните, коремните и раменните колани, и коланите за позициониране на седалище и крака се използват предимно за възрастни хора и хора с увреждания.

Forms of violence
Restriction of freedom

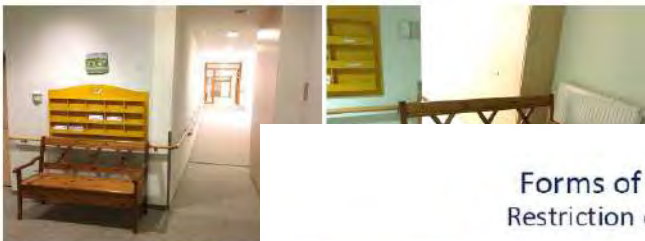

Eure Sorge fasst mich, Bayerisches Staatsministerium für
Gesundheit und Pflege, 2011

Тук виждате една хубава пейка, която ви приканва да си починете през деня, а нощем се превръща в мярка, ограничаваща свободата, тъй като прегражда изхода навън за обитателите на

Forms of violence
Restriction of freedom

заведения. Повечето нарушения не са криминализирани, не са приемливи за Въпреки това ние не категоризираме

Forms of violence
Restriction of freedom

Forms of violence
Restriction of freedom

този обект.

Мога да ви дам още много примери за нарушения на личните и човешките права в болничните от описаните

но вероятно всички нас.

автоматично

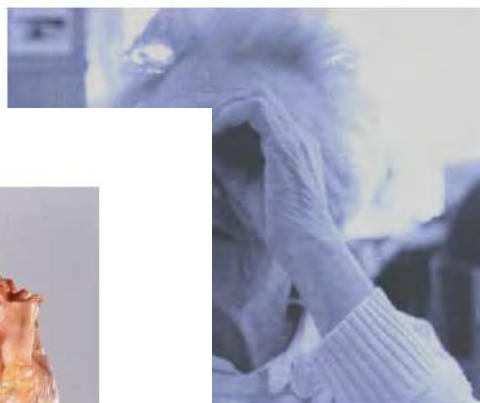

тези злоупотреби като насилие, тъй като терминът „насилие“ като такъв ни се струва преувеличен или неуместен.

Бих искала в бъдеще да се обърне по-целенасочено и критично внимание на спазването на личните права и неприкосновеността на личния живот на хората в лечебните заведения. Само чрез посочване на установените злоупотреби и прекратяване на тези нарушения на правата на човека засегнатите лица могат да бъдат защитени от последици за здравето и да се запази достойнството им, като същевременно се подобри качеството им на живот.

Бих искала да благодаря на организаторите на конференцията - по своя си съдебномедицински начин - за поканата да дойда в София и да благодаря на вас, дами и господа, за вниманието и времето, което ми отделихте.

Forms of violence

HEARTFELT thank you!

Правна рамка за уязвимите лица в Португалия

Презентация от Александра Невес - помощник на главния прокурор в Апелативния съд на Евора, Португалия

(превод от английски език с DeepL - <https://www.deepl.com/>)

В Португалия до 2018 г. съгласно Гражданския кодекс в рамките на т.нар. режим на гражданска недееспособност за пълнолетни лица системата за правно представителство от настойник оставаше в сила за лицата с ограничения.

UNTIL 2018, UNDER THE CIVIL CODE WITHIN THE SCOPE OF THE SO-CALLED CIVIL INCAPACITY REGIME FOR ADULTS, THE LEGAL REPRESENTATION SYSTEM BY A GUARDIAN REMAINED IN EFFECT FOR INDIVIDUALS WITH LIMITATIONS

Тази система се основаваше на обща неспособност за упражняване на права и съдията нямаше право да определя конкретните области от живота, в които способността е ограничена - волята на лицето с увреждания във всеки един аспект беше заменена от волята на настойника.

THIS SYSTEM WAS BASED ON A GENERIC INCAPACITY TO EXERCISE RIGHTS, AND THE JUDGE WAS NOT ALLOWED TO IDENTIFY THE SPECIFIC AREAS OF LIFE WHERE CAPACITY WAS LIMITED

изискваше правно признаване на системи, основани на гъвкава защита, съобразена с точните ограничения и конкретните способности на лицето.

От няколко години обаче, както знаем, международната концепция за уврежданията се развиваше и изискваше промяна на парадигмата, която

HOWEVER, FOR SOME YEARS, AS WE KNOW, THE INTERNATIONAL CONCEPT OF DISABILITY HAD BEEN EVOLVING, AND THE NEW UNDERSTANDING BECAME MORE EVIDENTE AND PRESSING, DUE:

- TO THE RECOMMENDATION NO. R(99)4 OF THE COMMITTEE OF MINISTERS OF THE COUNCIL OF EUROPE;
- AND, MOST IMPORTANTLY, TO THE UNITED NATIONS CONVENTION ON THE RIGHTS OF PERSONS WITH DISABILITIES (12/13/2006)

UNABLE TO REMAIN INDIFFERENT TO THIS INTERNATIONAL MOVEMENT, IN 2018 (LAW NO. 49/2018, OF 8/14), PORTUGAL FINALLY MADE A PROFOUND AMENDMENT TO THE CIVIL CODE, INTRODUCING THE SUPPORTED ADULT REGIME (ARTICLE 18 AND FOLLOWING), AS WELL AS MAKING CROSS-CUTTING CHANGES TO VARIOUS STATUTES, INCLUDING THE CIVIL PROCEDURE CODE (ARTICLE 891 AND FOLLOWING), THE MENTAL HEALTH LAW (LAW NO. 35/2023, OF 7/21), AND THE CRIMINAL PROCEDURE CODE

Това ново разбиране за увреждането се появи и разви заедно с промените в концепцията за човека, промените в понятието и обхвата на равенството и правата на човека, както и социалните движения, които се застъпваха за правата на хората и срещу дискриминацията (като се започне от расата и пола).

Съществуват многобройни правни инструменти,

които установяват това ново разбиране:

- На първо място, поради значението си за режима на гражданска недееспособност за пълнолетни лица, Препоръка № R(99)4 на Комитета на министрите на Съвета на Европа;
- И най-вече Конвенцията на Организацията на обединените нации за правата на хората с увреждания (12/13/2006).

THIS LEGISLATIVE AMENDMENT FURTHER DEVELOPED OTHER EXISTING STATUTES IN PORTUGUESE LAW RELATED TO THE PROTECTION OF PERSONS WITH DISABILITIES, SUCH AS:

*THE BASIC LAW ON PERSONS WITH DISABILITIES – LAW NO. 38/2004, OF 8/18;

*THE REGIME PROHIBITING DISCRIMINATION BASED ON DISABILITY – LAW NO. 46/2006, OF 8/28;

*THE REGIME PROHIBITING DISCRIMINATION IN INSURANCE CONTRACTS – DECREE-LAW NO. 72/2008, OF 4/16 (ARTICLE 15)

Но също така, наред с много други:

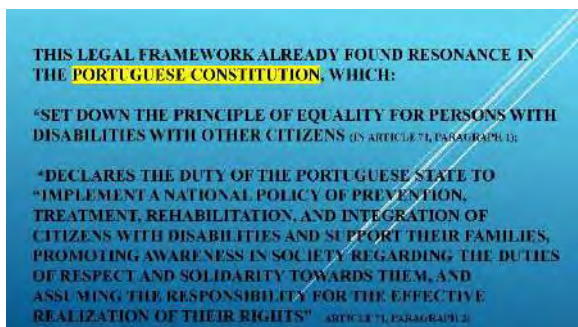
- Европейската социална харта (част I, член 15 и членове 10-15) или
- Хартата на основните права на Европейския съюз (членове 21, 26 и 34).

Без да може да остане безразлична към това международно движение, през 2018 г. (Закон № 49/2018, от 8/14) Португалия най-накрая направи задълбочено изменение на Гражданския кодекс, като въведе режима на подпомаганите възрастни (член 138 и следващите), както и направи междусекторни промени в различни закони, включително Гражданския процесуален кодекс (член 891 и следващите), Закона за психичното здраве (Закон № 35/2023, от 7/21) и Наказателно-процесуалния кодекс.

Това законодателно изменение доразви други съществуващи в португалското право нормативни актове, свързани със защитата на хората с увреждания, като напр:

- Основният закон за хората с увреждания от 2004 г. - Закон № 38/2004, от 8/18;
- режимът за забрана на дискриминацията, основана на увреждане, от 2006 г. - Закон № 46/2006, от 8/28;
- режимът за забрана на дискриминацията при застрахователните договори от 2008 г. - Законодателен декрет № 72/2008, от 4/16 (член 15);

- и режима за достъпност до обществени пространства, оборудване и сгради от 2006 г. - Декрет-закон № 163/2006 от 8/8.

Тази правна рамка вече е намерила отзвук в португалската конституция, която:

- изрично установява принципа на равенство на хората с увреждания с останалите граждани (в член 71, параграф 1);
- и, от друга страна, декларира задължението на португалската държава да „провежда национална политика за превенция, лечение, рехабилитация и

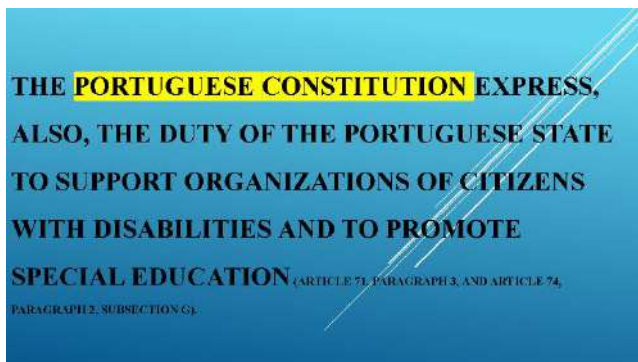
интеграция на гражданите с увреждания и подкрепя на техните семейства, като насърчава информираността на обществото относно задълженията за уважение и солидарност към тях и поема отговорността за ефективното осъществяване на техните права“ - член 71, параграф 2;

- португалската конституция изразява също така задължението на португалската държава да подкрепя организациите на гражданите с увреждания и да насърчава специалното образование (член 71, параграф 3 и член 74, параграф 2, буква ж).

Тази законодателна рамка (португалската конституция, Гражданският кодекс и различни разпръснати закони) понастоящем гарантира, че хората с увреждания са пълноправни граждани, субекти на права - ползват се и упражняват граждански, политически, икономически, културни и социални права - и всяка презумпция за неспособност е забранена.

Следователно днес всички лица с увреждания имат:

- право на равенство и забрана за дискриминация въз основа на увреждане;
- право на автономност и достъпност;
- право на самоопределение;
- право на равни възможности, включително право на работа на свободния пазар и на образование в общообразователните училища и
- правото на свободно развитие на техния потенциал и на взаимодействие с по-широкото общество.

И режимът защитава:

- гъвкавостта на мерките, за да се адаптират към различните степени на недееспособност,

- максималното запазване на способностите,
- необходимостта, субсидиарността и пропорционалността на мерките,
- зачитане на волята и желанията на лицето,
- консултирането и изслушването на лицето преди вземането на решението,
- както и предварително определена продължителност и периодична оценка на мерките.

В областта на гражданското право в Португалия отправната точка е признаването, че всички лица притежават определена степен на самоопределение, а след това гражданската дееспособност се ограничава само до степента, необходима за защита на лицето и неговото имущество, като се вземат предвид физическите, интелектуалните, умствените или сетивните увреждания (и тяхната степен), налични в конкретния случай.

Днес цялата правна рамка се основава на идеята, че правото на автономия, самоопределение, както и на ползване и упражняване на права е в правната сфера на всички лица с увреждания, дори ако увреждането е интелектуално или психическо.

Важно е обаче този правен режим да не се разглежда като идиличен и да не се пренебрегва реалността.

Оценката на действителността поражда някои опасения.

**BUT THE ASSESSMENT OF
REALITY RAISES SOME
CONCERNS.**

През декември 2023 г. проектът EQUAL - Равенство пред закона и право на самоопределение на хората с интелектуални и психосоциални увреждания - представи проучване, в което бяха анализирани 752 (седемстотин петдесет и две) съдебни решения, отнасящи се до пълнолетни лица на възраст между осемнадесет и петдесет и пет години, в три района на страната (единият от които е столицата Лисабон, а другите са Евора и Виана ду Кастело).

Проучването обхваща периода от 2019 г. до 2023 г.

**THE EQUAL PROJECT - EQUALITY BEFORE THE
LAW AND THE RIGHT TO SELF-DETERMINATION
FOR PEOPLE WITH INTELLECTUAL AND
PSYCHOSOCIAL DISABILITIES - PRESENTED A
STUDY IN DECEMBER 2023, WHICH ANALYZED 752
COURT RULINGS, CONCERNING ADULTS BETWEEN
THE AGES OF 18 AND 55, IN THREE DISTRICTS**

и стига до заключението, че мярката за общо представителство е приложена в 82,3% (осем две цяло и три процента) от съдебните решения.

С други думи, прилагана е мярка, при която волята на бенефициера е заменена с тази на друго лице при вземането на решения във всички аспекти на живота му.

**THE STUDY COVERS THE PERIOD FROM 2019
TO 2023 AND CONCLUDED THAT THE MEASURE
OF GENERAL REPRESENTATION WAS APPLIED
IN 82.3% OF THE JUDICIAL RULINGS.**

**IN OTHER WORDS, A MEASURE WAS APPLIED
IN WHICH THE WILL OF THE BENEFICIARY
WAS REPLACED BY THAT OF ANOTHER PERSON
IN DECISION-MAKING OVER ALL ASPECTS OF
THEIR LIFE.**

Трябва ли този резултат да предизвика размисъл? Смятаме, че е така, тъй като това е най-ограничаващата правата мярка.

SHOULD THIS RESULT PROMPT REFLECTION? WE BELIEVE SO!

THE NUMBERS FROM THE STUDY, RAISE THE QUESTION OF WHY THE COURTS AREN'T KEEPING UP WITH THE AFOREMENTIONED PARADIGM SHIFT

Студентите, твърди цифри от проучването повдигат въпроса дали съдилищата са в крак с гореспоменатата промяна на парадигмата или все още се придържат към старата, вече отменена система.

Айнщайн някога е казал, че „е по-лесно да се разпадне един атом, отколкото един предразсъдък“, а семействата и обществото като цяло - включително съдебните и прокурорските

магистрати - трябва да се откажат от схващанията за свръхзащита, които вместо да предпазват лицата с увреждания, им пречат да се адаптират социално и емоционално.

Но дали този манталитет е единствената или дори основната причина за прилагането на общото представителство в над 80% (осем процента) от съдебните решения? Със сигурност не!

В Португалия съществува тенденция да се вярва, че проблемите могат да бъдат решени само чрез промяна на закона, като се забравя, че най-често без икономически, социални и политически мерки законодателните промени са неефективни.

Няма съмнение, че законът може да стимулира социалната промяна, да действа като инструмент за социална трансформация и приобщаване, но той се нуждае от подкрепа под формата на прилагане на политики.

В този конкретен случай не е достатъчно да се одобри режимът на подкрепяните възрастни и да се изиска от съдилищата да определят подходящата, необходима и пропорционална мярка за подкрепа за всяко лице.

Не е достатъчно, защото в прокуратурата липсват съдебни психолози, които в качеството си на експерти или консултанти биха могли да окажат съдействие при разпита на свидетелите, идентифицирането на когнитивните или физическите ограничения, свързани с определени заболявания, и определянето на необходимите допълнителни тестове.

THE PUBLIC PROSECUTOR'S OFFICE LACKS FORENSIC PSYCHOLOGISTS WHO, AS EXPERTS OR ADVISORS, COULD ASSIST IN:

- * WITNESS QUESTIONING,
- * IDENTIFYING COGNITIVE OR PHYSICAL LIMITATIONS ASSOCIATED WITH CERTAIN ILLNESSES,
- * DETERMINING ANY NECESSARY SUPPLEMENTARY TESTS

В португалското законодателство тази липса на ресурси в прокуратурата е силно ограничаваща, тъй като магистратите са тези, които имат законовото правомощие да започнат производство за издръжка на пълнолетни лица - дори без съгласието на лицето или неговото семейство (член 141, параграф 1 от Гражданския кодекс).

THIS LACK OF RESOURCES IS HIGHLY RESTRICTIVE, AS IT IS THE PROSECUTORS WHO HAVE THE LEGAL AUTHORITY TO INITIATE ADULT SUPPORT PROCEEDINGS - EVEN WITHOUT THE CONSENT OF THE INDIVIDUAL OR THEIR FAMILY (ART. 141, PARAG. 1, CIVIL CODE)

С други думи, обобщената съдебномедицинска експертиза преди съдебното производство - вътрешна за прокуратурата - е от съществено

значение, за да се предостави на магистратите необходимата информация, за да представят на съдията предложение за мярката, която действително е подходяща за защита на лицето.

ONLY A SUMMARY FORENSIC EVALUATION - BEFORE THE JUDICIAL PROCEEDINGS - CAN PROVIDE PROSECUTORS WITH THE NECESSARY INFORMATION TO PRESENT A PROPOSAL TO THE JUDGE ABOUT THE MEASURE THAT IS GENUINELY SUITED TO THE PERSON'S PROTECTION

За да се схване истинският обем на делата, с които се сблъсква прокуратурата при внасянето на тези иски, е достатъчно да се вземе предвид, че само в Северния лисабонски окръг - само един от двадесет и трите окръга в страната, и дори не най-големите като Лисабон или Порто - през 2023 г. прокуратурата е разгледала 748 (седемстотин четиридесет и осем) дела за Поддържани пълнолетни лица и е внесла 421 (четиристотин двадесет и един) иска.

BUT THE COURT FACES ANOTHER SERIOUS PROBLEM:

LACK OF SOMEONE WITHIN THE FAMILY UNIT WHO CAN SERVE AS A LEGAL GUARDIAN OR PROVIDE THE SUPPORT THAT THE PERSON WITH LIMITATIONS NEEDS

Но съдът се сблъсква с друг сериозен проблем: липсата на човек в семейната единица, който може да служи като законен настойник или да предоставя подкрепата, от която се нуждае лицето с ограничения.

Спешно трябва да се обмислят и обсъдят решения, като например създаването на пул от професионалисти (решение, възприето в други

европейски държави като Франция).

Всъщност държавата трябва да създаде необходимите ресурси и механизми, които да позволят на съдилищата да се откажат от единствената настояща възможност: назначаване на ръководителите на институциите, в които пребивават лица с ограничения, за техни настойници - тъй като дори те нямат капацитета да предоставят индивидуални грижи на всички обитатели на институцията.

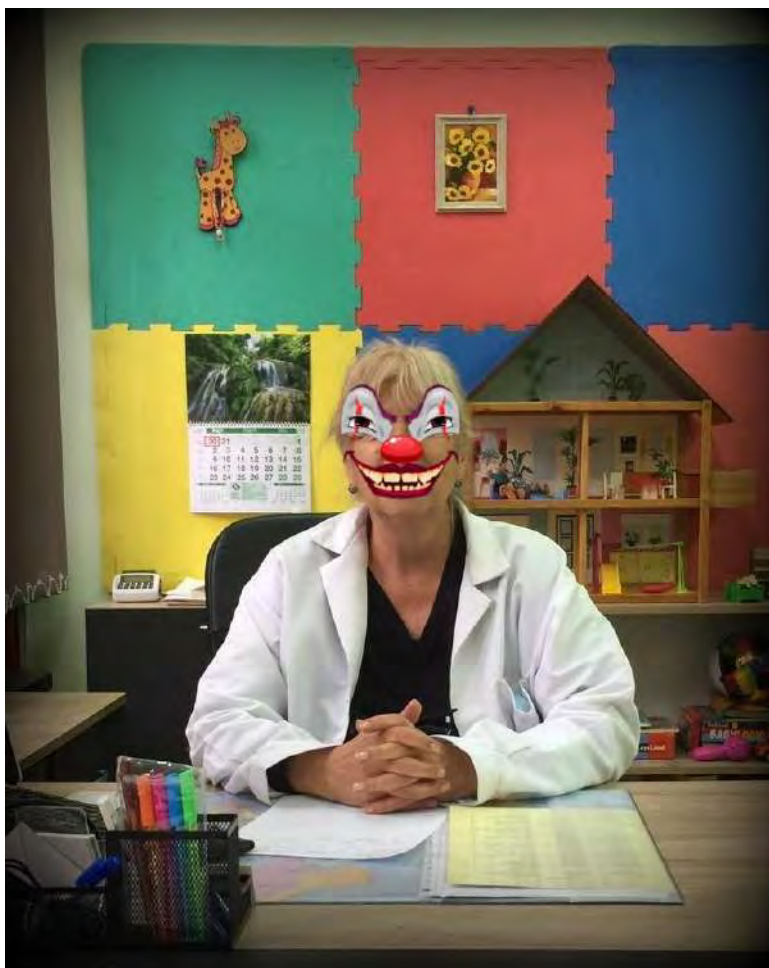
NOW THE ONLY CURRENT OPTION IS APPOINTING, AS THEIR GUARDIANS, THE HEADS OF INSTITUTIONS, WHERE INDIVIDUALS WITH LIMITATIONS RESIDE

Накратко, съдилищата трябва да разполагат с подходящи ресурси, за да гарантират и прилагат общество за всички, а гарантирането на правата на уязвимите лица в Португалия все още има да се развива.

Необходимата реформа в областта на психиатричната грижа в България

Презентация от д-р Владимир Сотиров, психиатър

Кредо

Всяка истинска способност за помощ започва със **смирение** пред този, комуто искам да помогна и затова трябва да съзнавам, че желанието да помагам не е желание да властвам, а желание да служа.

Положителни и отрицателни примери от историята за защитата на уязвимите групи от съдии

Презентация от проф. Петер Гравер, Университет на Осло, Норвегия

Heros of the Law

Defence of the Rule of Law when under Attack

Is it not enough for judges and jurists to do their job?

- The Iraq War
- The Norwegian Social Security Scandal
- Nazi-Germany
- South-Africa
- Chile
- France
- Italy
- etc.

More than just their job:

Protecting the law against the state and the people

[Schönnebøl](#), [Horton](#), [Barrios](#)

Protecting the people against the state and the law

[Calmeyer](#), [Langeland](#),
[Lydia](#)

The rule of law in the balance

[Høyesterett i 1940](#), [Barak](#),
[Gersdorf](#)

James Edwin Horton

Hans Calmeyer

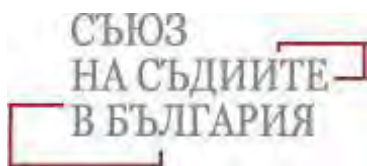

Malgorzata Gersdorf

Who is a hero?

- One who *thinks* (Arendt)
- Taking a risk
- Acting for the good

БЪЛГАРСКИ ЦЕНТЪР
ЗА НЕСТОПАНСКО
ПРАВО

Сборник с материали

от

МЕЖДУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЯ

**Ролята на сдруженията на
магистратите за формиране на
правна култура и защита на
уязвимите групи**

София, 27 септември 2024